

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2015

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629, 5650 og 5656

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2015

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629, 5650 og 5656

Innhold

Del I	Innledende del	7	Kap. 906	Direktoratet for mineral- forvaltning med Bergmesteren for Svalbard	79
1	Konkurranseskraft og verdiskaping	9	Kap. 3906	Direktoratet for mineral- forvaltning med Bergmesteren for Svalbard	81
1.1	Oppgaver og mål	9	Kap. 909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk ..	82
1.2	Næringsministerens prioriteringer i 2015	10	Kap. 910	Sjøfartsdirektoratet	83
1.3	Fiskeriministerens prioriteringer i 2015	15	Kap. 3910	Sjøfartsdirektoratet	88
1.4	Næringspolitikkk for nordområdene	18	Kap. 911	Konkurransetilsynet	88
2	Fordeling av ministrenes konstitusjonelle ansvar	20	Kap. 3911	Konkurransetilsynet	91
3	Oversiktstabeller m.v. for budsjettet	22	Kap. 915	Regelråd for næringslivet	92
3.1	Oversikt over forslag til utgifts- bevilgninger	22	Kap. 917	Fiskeridirektoratet	93
3.2	Oversikt over forslag til inntekts- bevilgninger	24	Kap. 3917	Fiskeridirektoratet	96
3.3	Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter	26	Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	97
3.4	Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger	27	Kap. 919	Diverse fiskeriformål	98
3.5	Bruk av stikkordet «kan overføres»	29	<i>Programkategori 17.20</i>		
4	Anmodningsvedtak	31	<i>Forskning og innovasjon</i>		
Del II	Budsjettforslag	33	Kap. 920	Norges forskningsråd	108
5	Nærmere omtale av bevilgningsforslagene	35	Kap. 922	Romvirksomhet	126
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål	35	Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	134	
<i>Programkategori 17.10</i>		Kap. 925	Havforskningsinstituttet	137	
<i>Forvaltning og rammebetingelser</i>	35	Kap. 3925	Havforskningsinstituttet	142	
Kap. 900	Nærings- og fiskeri- departementet	56	Kap. 926	Forskningsfartøy	143
Kap. 3900	Nærings- og fiskeri- departementet	66	Kap. 3926	Forskningsfartøy	145
Kap. 902	Justervesenet	67	Kap. 927	NIFES	145
Kap. 3902	Justervesenet	69	Kap. 3927	NIFES	147
Kap. 903	Norsk akkreditering	69	Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling	148
Kap. 3903	Norsk akkreditering	70	Kap. 3928	Annen marin forskning og utvikling	154
Kap. 904	Brønnøysundregistrene	71	Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	154
Kap. 3904	Brønnøysundregistrene	75	Kap. 929	Norsk Designråd	154
Kap. 905	Norges geologiske undersøkelse .	76	Kap. 930	Norsk design- og arkitektursenter	155
Kap. 3905	Norges geologiske undersøkelse .	78	Kap. 935	Patentstyret	156
			Kap. 3935	Patentstyret	159
			Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	159
			Kap. 936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	160
			Kap. 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	161
			Kap. 2421	Innovasjon Norge	161
			Kap. 5325	Innovasjon Norge	174
			Kap. 5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	175
			Kap. 2426	Siva SF	176
			Kap. 5326	Siva SF	180

Kap. 5613 Renter fra Siva SF	181	Del III Andre saker	217
<i>Programkategori 17.30</i>		6 Samfunnssikkerhet og beredskap	219
<i>Markedsadgang og eksport</i>	182	7 Sektorovergripende klima- og miljøpolitikk	220
Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak	190	8 Likestilling	231
Kap. 3934 Internasjonaliseringstiltak	192	9 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget	239
Kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS	193	10 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og fiskeridepartementet	243
Kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS	195	11 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	245
Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen	196	Forslag	250
Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)	196	Vedlegg 1	
Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt	203	Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner, jf. kap 900, post 70	262
<i>Programkategori 17.40 Statlig eierskap</i>	204	Vedlegg 2	
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	207	Innovasjon Norge – rapportering på ordninger uten årlige bevilgninger	264
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	208		
Kap. 923 Kings Bay AS	209		
Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	211		
Kap. 5650 Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet	212		
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	212		
Programområde 33	214		
<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	214		
Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	215		

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2015

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629, 5650 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 12. september 2014,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

1 Konkurranseskraft og verdiskaping

Verdensøkonomien er i stadig endring, nye økonomier vokser og tyngdepunktet i internasjonal økonomi forskyver seg. Kunnskap, teknologi og markeder utvikles stadig raskere. Dette åpner muligheter og skjerper konkurransen for norske bedrifter. Norge skal også bidra til å takle globale utfordringer knyttet til klima, miljø, energi, mat og helse. I likhet med de fleste andre industrialiserte land har Norge behov for bedre og mer effektive velferdstjenester til den økende andelen eldre i befolkningen. For å kunne finansiere dette, må en synkende andel yrkesaktive produsere stadig mer. Samtidig står norsk næringsliv og økonomi overfor en krevende omstilling, hvor en gradvis reduksjon i petroleumsressursene krever nytt og konkurransedyktig næringsliv.

Dette er noe av bakteppet for at økt konkurranseskraft er en av regjeringens åtte hovedsatsingsområder. Det er næringslivet som skaper verdiene som ligger til grunn for vår felles velferd. Skal vi ruste Norge for framtiden, må vi legge til rette for at bedriftene får sjansen til å lykkes. Bare slik kan vi trygge arbeidsplasser og finansiering av velferdsordningene i framtida.

Konkurranseskraft er mer enn et tall som kan måles. Det er summen av hvor godt vi bruker ressursene våre i dag, hvor tilpasningsdyktige og nyskapende vi er, og hva økonomien tåler av endringer over tid. Vår konkurranseskraft legger rammen for de verdiene vi kan skape sammen. Et lands konkurranseskraft henger nært sammen med enkeltnærings og enkeltbedrifters konkurranseposisjon og lønnsomhet, og deres evne til å tilpasse seg en verden i stadig endring. Bedrifters vilkår påvirkes samtidig av de rammene vi skaper og det samfunnet vi velger å bygge – blant annet gjennom velferdsordninger, utdanning, infrastruktur og fordelingspolitikk.

Regjeringen vil bygge en politikk som styrker konkurranseskraften og verdiskapingen over tid. Regjeringen ønsker et lavere skatte- og avgiftsnivå og et bedre skattesystem, som gir mer effektiv

ressursutnyttelse og bedre vilkår for norsk næringsliv. Det private eierskapet skal styrkes og det skal lønne seg mer å jobbe, spare og investere.

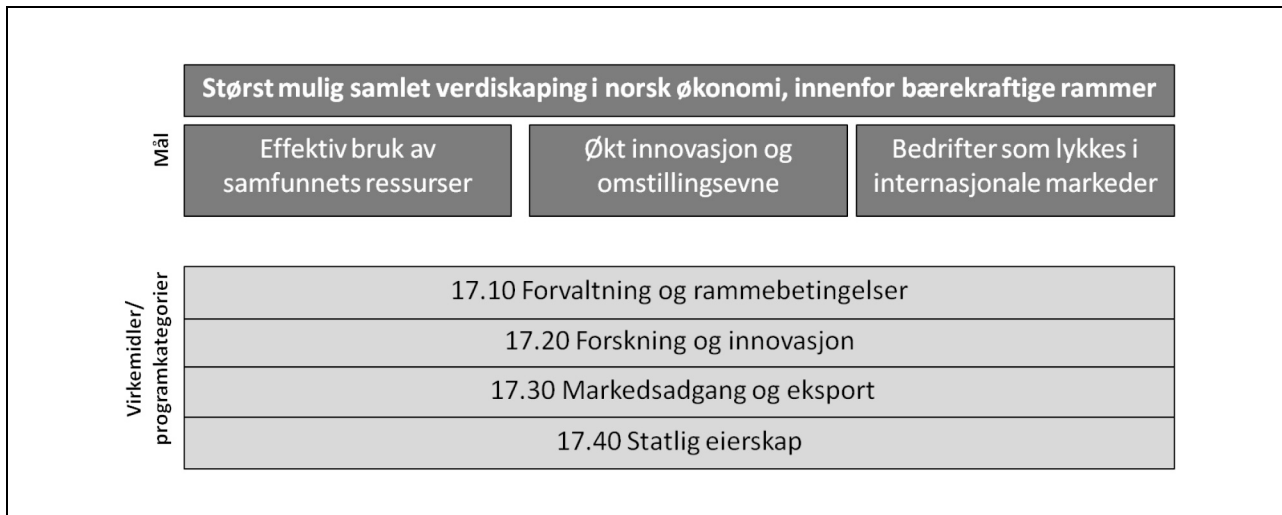
Økt innovasjon, kunnskap og teknologiutvikling er nødvendig for å styrke omstillingsevnen og konkurranseskraften i norsk økonomi. Regjeringen vil stimulere til forskning som kan gi ny kunnskap og grunnlag for nye ideer og gründervirksomhet og utvikle virkemidler som i større grad fremmer innovasjon og entreprenørskap.

1.1 Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som regelverk for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikken, handelspolitikken, eierskapspolitikken og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Videre har departementet et særlig ansvar for reguleringen av maritim næring, mineralnæringen, fiskerinæringen og havbruksnæringen. Rammebetingelsene for norsk næringsliv bestemmes i stadig større grad av internasjonale reguleringer og avtaler. Departementet legger derfor stor vekt på det internasjonale arbeidet.

Departementet har også en viktig oppgave i å bidra til at næringspolitiske hensyn blir ivarettatt på andre politikkområder, som finansmarkedet, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak.

Hovedmålet for nærings- og fiskeripolitikken er *størst mulig verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer*. Departementets arbeid for å nå hovedmålet blir særlig rettet mot delmålene *effektiv bruk av samfunnets ressurser, økt innovasjon og omstillingsevne og bedrifter som lykkes i internasjonale markeder*. Delmålene vil hver for seg og sammen bidra til styrket konkurranseskraft og økt samlet verdiskaping.

Figur 1.1 Nærings- og fiskeridepartementets målstruktur

Figur 1.1 oppsummerer Nærings- og fiskeridepartementets mål og de viktigste virkemidlene, slik disse er gruppert i programkategorier i budsjettet. Programkategori 17.10 *Forvaltning og rammebetingelser* omfatter bevilgninger til drift av departementet og hovedtyngden av de underliggende forvaltningsorganer, nettolønnsordningen for selskapssetting av sjøfolk, internasjonale kontingenter og enkelte tilskudd. Programkategori 17.20 *Forskning og innovasjon* omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet, til nukleær virksomhet, romvirksomhet og til forvaltningsrettet marin forskning. Programkategori 17.30 *Markedsadgang og eksport* omfatter bevilgninger til internasjonaliseringstiltak og eksportfinansiering og omtaler i tillegg departementets arbeid med handelsavtaler, bilaterale forhandlinger og fremme av norsk næringsliv i utlandet. Programkategori 17.40 *Statlig eierskap* omfatter bevilgninger til forvaltning av statlig eierskap og utbyttet fra aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning.

1.2 Næringsministerens prioriteringer i 2015

Næringsministeren vil prioritere tiltak som fremmer norsk konkurransekraft. Forenklingssarbeidet overfor næringslivet har høy prioritet for regjeringen i 2015 og Altinn er motoren i dette arbeidet. En styrking av konkurransepolitikken og forenkling av regelverket om offentlige anskaffelser er også sentrale prioriteringer for næringsministeren.

Regjeringen foreslår i 2015 en betydelig styrking av virkemidler for økt innovasjon og nyska-

ping, med vekt på støtte til kommersialisering og nyetablering. De virkemidlene som har høy innovasjonseffekt og som er rettet mot hele bredden av næringslivet prioriteres. På denne måten sikrer vi oss at støtten går til prosjektene med størst verdiskapingspotensial og samfunnsøkonomisk effekt.

Det er et viktig mål å legge til rette for at bedriftene lykkes internasjonalt. Derfor er gode eksportfinansieringsordninger og inngåelse av nye handelsavtaler viktig.

Regjeringen legger opp til å styrke det private eierskapet. Samtidig skal det statlige eierskapet forvaltes på en profesjonell og forutsigbar måte. Regjeringen vil føre en ansvarlig statlig eierskapspolitikk som gir rom for både eiermangfold og verdiskaping.

Forenkling

Regjeringen bygger sin politikk på målet om en mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Samfunnet må bli mindre byråkratisk. Administrative kostnader og unødvendig byråkrati taper næringslivet for konkurransekraft. Gründere, bedriftseiere og ansatte skal få bruke mer tid på verdiskaping og mindre tid på å fylle ut skjemaer. Dette er et av målene med regjeringens forenklingssarbeid. En enklere samhandling mellom næringslivet og det offentlige vil friggi verdifull tid både i bedriftene og i forvaltningen.

Opp gjennom årene har det vært en rekke initiativer for å redusere skjemaveldet og unødig tyngende regelverk. Denne regjeringen har et ambisiøs mål for forenklingssarbeidet: Næringslivets årlige administrative kostnader med å oppfylle lover og regler skal reduseres med 15 mrd. kro-

Boks 1.1 Næringsministerens prioriteringer i 2015

Forenkling

- Forbedre og utvide tjenestetilbudet i Altinn
- Forenkle regelverk
- Opprette regelråd for næringslivet

Konkurransopolitikk

- Styrke håndhevelsen av konkurranseloven
- Etablere et uavhengig klageorgan for konkurransesaker
- Forenkle regelverket om offentlige anskaffelser
- Effektivisere og styrke håndhevelsen av regelverket om offentlige anskaffelser

Maritim næring

- Legge fram en maritim strategi
- Følge opp Fartssområdeutvalgets rapport
- Slutføring og oppfølging av Polarkoden
- Videreføre utredningen av prosjektet Ocean Space Centre
- Være en pådriver for at maritim næring skal få likeverdige konkurransevilkår i internasjonale markeder og bidra til internasjonalt regelverk med høye krav til sjøsikkerhet, miljø og sosiale standarder

Mineralnæringen

- Videreføre kartleggingen av mineralressurser i Nord-Norge
- Forenkle behandlingen av plansaker
- Utvikle en god og effektiv mineralforvaltning

Forskning og innovasjon

- Styrke næringsrelevant forskning og utvikling
- Styrke kommersialisering av forskningsresultater
- Øke støtten til Halden-prosjektet i tre nye år
- Styrke etablerertilskuddsordningen
- Styrke utviklingen av miljøteknologi
- Gjennomgang av Innovasjon Norge

Markedsadgang og eksport

- Sikre et konkurransedyktig norsk eksportfinansieringstilbud og bidra til effektiv internasjonal regulering av feltet
- Arbeide for nye handelsavtaler
- Arbeide for at Norge inngår bilaterale avtaler om investeringsbeskyttelse (BITs)
- Enklere handel med trygge varer og tjenester i EØS
- Følge opp arbeidet med en flerstatlig tjenesteavtale (TISA)
- Ivareta norske næringslivsinteresser i forbindelse med forhandlingene om et transatlantisk handels- og investeringspartnerskap mellom EU og USA (TTIP)

Statlig eierskap

- Følge opp Meld. St. 27 *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*

ner innen utløpet av 2017 sett i forhold til kostnadsnivået i 2011. Dette utgjør en reduksjon på 25 pst.

Altinn har vært en viktig investering for forenklingarbeidet, og har bidratt til at Norge ligger langt fremme internasjonalt når det gjelder elektronisk rapportering. Næringslivet bruker i økende grad Altinn til innrapportering til det offentlige, og flere enn noen gang mener at Altinn er enkelt og trygt å bruke. Bedriftene opplyser om at de årlig sparer tid som i sum tilsvarer mer enn én milliard kroner, i tillegg til spart porto.

Regjeringen vil fortsette å forbedre Altinn. I 2015 tar regjeringen sikte på å tilby flere digitale tjenester via Altinn og gjøre disse tilgjengelige på ulike digitale plattformer, som nettbrett og smarttelefon og gjennom direkte integrasjon med næringslivets egne IKT-systemer. For eksempel samarbeider Skatteetaten, NAV og Statistisk sentralbyrå om å samle rapporteringen av lønns- og ansettelsesforhold i Altinn, for å forenkle næringslivets oppgaveplikt. Det vil gi potensielle årlige besparelser for næringslivet på 500 mill. kroner.

Nærings- og fiskeridepartementet har organisert et forenklingprosjekt som samarbeider med

hele forvaltningen for å identifisere tiltak og sikre at tempoet i arbeidet holdes oppe. Regjeringen har siden den tiltrådte gjennomført 21 forenklingstiltak. Blant disse er ny IA-avtale med betydelige forenklinger i reglene for oppfølging av sykemeldte og fjerning av kravet om å levere originalbilag til reiseregninger, innføring av elektronisk skattekort og innføring av ny enhetsprofil i Altinn. Viktige forenklingstiltak som det arbeides med eller som er under vurdering, er:

- Enklere og mer fleksibelt regelverk om offentlige anskaffelser (Nærings- og fiskeridepartementet)
- Samordning av offentlig tilsyns- og kontrollvirksomhet (en rekke departementer)
- Gjennomføring av EUs konsoliderte regnskapsdirektiv (Finansdepartementet)
- Forenklinger i bokføringsregelverket (Finansdepartementet)

Regjeringen foreslår også å opprette et uavhengig regelråd, som skal vurdere nye forslag til regelverk. Regelrådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig utredet, og om de er utformet slik at de når sitt mål til en relativt lav administrativ kostnad for næringslivet. Regelrådet er nærmere omtalt under kap. 915.

Konkurransopolitikk

Konkurransopolitikken er et sentralt virkemiddel for å fremme effektiv ressursbruk. Konkurransen fremmer innovasjon og vekst, bidrar til å gi kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med bedre kvalitet og lavere priser og gjør at norske bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Velfungerende markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for de sektorovergripende virkemidlene i konkurransepolitikken gitt ved konkurransereguleringen, regelverk om offentlige anskaffelser og regelverk om offentlig støtte. Regjeringen foreslår å styrke Konkurransetilsynets kapasitet til å håndheve konkurranseloven. Å forebygge og avdekke konkurransekriminalitet, som ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling, vil være en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet i 2015.

Regjeringen vil styrke Konkurransetilsynet som selvstendig myndighetsorgan gjennom å etablere et uavhengig klageorgan for konkurransesaker. Et ekspertutvalg nedsatt av departementet

skal foreslå løsninger for et slikt klageorgan innen 31. oktober 2014.

Den tredje hovedprioriteringen for departementets arbeid med konkurransepolitikken i 2015 vil være å forenkle regelverket om offentlige anskaffelser. Forslagene i NOU 2014: 4 *Enklere regler – bedre anskaffelser* vil danne grunnlaget for et nytt og enklere nasjonalt anskaffelsesregelverk.

Det er viktig med en effektiv håndhevelse av anskaffelsesregelverket. Etter at Klagenemnda for offentlige anskaffelser i 2012 mistet myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser, er håndhevelsen av slike brudd svekket. Departementet vurderer nå ulike tiltak for å styrke håndhevelsen.

Maritim næring

For at Norge fortsatt skal være en verdensledende maritim nasjon, vil myndighetene legge til rette for stabile og forutsigbare rammebetingelser. Regjeringen vil i 2015 utarbeide en strategi om en helhetlig politikk for vekst og verdiskaping i maritim næring. Strategien skal omhandle synergien mellom norske havbaserte næringer (maritim, marin og offshorevirksomhet) og verdiskapingspotensialet knyttet til marin og maritim teknologi for utnyttelse av havrommet («blå vekst»). Andre viktige tema i strategien vil være internasjonale rammebetingelser, kompetanse og utdanning, forskning og innovasjon, miljø, sjøfartsadministrasjon og forenkling, oppfølging av fartsområdeutvalget og nordområdene. Strategien legges fram våren 2015.

Et viktig grunnlag for å opprettholde og videreutvikle maritim næring er at norske skip eies og drives fra Norge. For å øke antall skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) satte regjeringen ned et utvalg som skulle vurdere hvilke konsekvenser en eventuell oppmykning av fartsområdebegrensningene i NIS ville få, og innretningen på nettolønnsordningen. Utvalget leverte sin innstilling i september 2014. Oppfølgingen av utvalgets innstilling vil ses i sammenheng med regjeringens arbeid med maritim strategi.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et av de viktigste virkemidlene for å opprettholde norsk operativ maritim kompetanse. Kostnadsforskjellen ved å bruke norske sjøfolk har økt. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn at grensen for maksimal refusjonsutbetaling per sjømann i nettolønnsordningen økes i tråd med forventet prisvekst for 2015. Regjeringen vil i 2015 vurdere å justere ordningen, basert på forslag fra

utvalget som vurderer fartsområdebegrensningene. Departementet vil videre arbeide med å følge opp regjeringsplattformens intensjon om lovfesting av nettolønnsordningen.

For å hevde seg i en økende internasjonal konkurranse må norske maritime bedrifter evne å utvikle stadig nye produkter og tjenester. Regjeringen vil styrke kunnskapsgrunnlaget for maritim forskning og utvikling gjennom Maroff-programmet i Forskningsrådet. Målet med den maritime satsingen i Innovasjon Norge er å styrke omfanget av og samarbeidet om nyskaping og innovasjon i maritim næring og dermed verdiskapingen og konkurranseevnen i sektoren.

Havromsteknologisk forskning og marin teknologi og kompetanse er sentralt for innovasjon og framtidig verdiskaping i maritim næring. Regjeringen foreslår å videreføre prosjektet for utredning av et nytt marinteknisk senter i Trondheim, Ocean Space Centre i 2015.

Den maritime næringen er en global næring, og norsk maritim verdiskaping er avhengig av internasjonale markeder og likeverdige rammebetingelser. Regjeringen legger stor vekt på arbeidet i internasjonale fora som FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs arbeidsorganisasjon (ILO), OECD, WTO, EFTA, bilaterale maritime samarbeidsavtaler og samarbeidet med EU.

Det er viktig å legge til rette for en bærekraftig utvikling av nordområdene, ved å balansere aktivitet i nord med miljøhensyn. Regjeringen vil fortsette sitt arbeid i IMO for å ferdigstille og følge opp et globalt regelverk for skip som opererer i polare farvann (Polarkoden).

Fortsatt gjenstår mange miljøutfordringer for internasjonal skipsfart. Regjeringen vil arbeide for ytterligere miljøregulering av internasjonal skipsfart, samt legge til rette for fortsatt miljøvennlig vekst for norsk maritim næring og økt bruk av alternative drivstoff for skip som flytende naturgass (LNG) og batteri, både i Norge og internasjonalt.

Mineralnæringen

Norge har betydelige mineralressurser. Mineralressursene er nødvendige for bygg, veier og infrastruktur og gir grunnlag for verdiskaping gjennom utvinning. I mange deler av Norge kan mineralnæringen føre til økt aktivitet og sysselsetting. Regjeringen vil legge til rette for vekst i mineralnæringen. Satsing på kartlegging av mineraler, en effektiv og god mineralforvaltning og tilrettelegging for raskere planprosesser ved større mineralprosjekter er sentrale tiltak.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data har også en rekke andre bruksområder og samles inn av Norges geologiske undersøkelse (NGU) gjennom systematisk kartlegging. I 2011 startet en geofysisk kartlegging av mineralressursene i Nord-Norge, opprinnelig planlagt som et fireårig program. Regjeringen foreslår å fortsette dette arbeidet, for å utvikle kunnskap om dyp geologi og om hvilke mineralressurser som finnes lenger ned i fjellet. Satsingen vil legge til rette for økt leteaktivitet fra bedrifter og kan på lengre sikt gi økt verdiskaping og nye arbeidsplasser basert på mineralutvinning. Regjeringen foreslår å sette av 20 mill. kroner til å videreføre kartleggingen av mineralressurser i Nord-Norge i 2015. Samtidig videreføres kartleggingen i Sør-Norge, som startet opp i 2013 med en årlig ramme på 10 mill. kroner.

Regjeringen vil arbeide for en bedre, raskere og enklere behandling av plansaker. Statlige myndigheters adgang til å fremme innsigelser som virker hemmende på lokal handlefrihet skal begrenses og innsigelsene samordnes bedre i alle fylker. Regjeringen fremmet i juni 2014 et lovforslag om forenkling av plan- og bygningsloven, som vil gjøre planprosessene raskere og rimeligere, også for mineralnæringen.

Arbeidet med å utvikle en effektiv og god mineralforvaltning fortsetter i 2015, blant annet gjennom IKT-tiltak.

Forskning og innovasjon

Norges velstand er basert på stadig mer effektiv utnyttelse av ressursene. Økt produktivitet og verdiskaping krever fornyelse og forbedring – ved at virksomheter og gründere tar i bruk ny kunnskap, bruker eksisterende kunnskap på nye måter, utvikler nye produkter og løsninger og finner nye bruksområder. Innovasjon er en samlebetegnelse for vellykket fornyelse, og er avgjørende for å styrke norsk konkurransekraft.

Regjeringen har som mål at Norge skal være blant Europas mest innovative land, og vil trappe opp satsingen på innovasjon i næringslivet og i offentlig sektor. I budsjettet for 2015 foreslår regjeringen derfor å styrke de offentlige virkemidlene for næringsrelevant forskning og innovasjon. Satsingen bygger videre på prioriteringene for 2014 og er rettet mot kommersialisering og næringsrelevant forskning. I tillegg fremmes forslag om en økt satsing på miljøteknologi.

Regjeringen vil øke utbyttet av landets forskningsinvesteringer og få fram flere gode

gründere og vekstkraftige bedrifter i norsk næringsliv. Høyvekstforetak er en viktig kilde til vekst og nye arbeidsplasser, men har ofte utfordringer i tidlig fase. Det foreslås derfor å styrke den landsdekkende etablerertilskuddsordningen i Innovasjon Norge med 110 mill. kroner. Rammene for kommersialiseringsprogrammet Forny 2020 i Norges forskningsråd foreslås økt med 20 mill. kroner. Satsingen skal bidra til at mer forskningsbasert kunnskap og teknologi når ut til markedet.

Videre foreslås det å styrke miljøteknologiordningen i Innovasjon Norges med 50 mill. kroner. Ordningen gir investeringstilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter, og skal over tid både fremme norsk industris konkurransevne og bidra til å realisere regjeringens miljømål.

Regjeringen vil videre styrke ordninger i Norges forskningsråd som bidrar til omstilling og økt verdiskaping i næringslivet. Programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) i Norges forskningsråd kan vise til meget gode resultater, og ble styrket med 90 mill. kroner i 2014. Regjeringen foreslår å øke rammene for BIA med ytterligere 70 mill. kroner i 2015.

De prioriterte virkemidlene har høy innovasjonseffekt, er etablerte og godt kjent i næringslivet. Slik prioriterer regjeringen bredt innrettede programmer uten tematiske begrensninger, med betydelig konkurranse om midlene. Dette skal bidra til at støtten går til de kvalitativt beste prosjektene, med størst verdiskapingspotensial og samfunnsøkonomisk effekt.

Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) er det eldste og største internasjonale forskningsprosjektet i Norge. Regjeringen foreslår et samlet statlig bidrag til Haldenprosjektet på 150 mill. kroner for den neste treårsperioden for prosjektet. Regjeringen vil videre styrke basisfinansieringen av de teknisk-industrielle instituttene og programmer for muliggjørende teknologier.

Regjeringen vil i 2015 foreta en gjennomgang av Innovasjon Norge for å videreutvikle selskapet til en mer effektiv virkemiddelaktør. Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes viktigste verktøy for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet, og selskapet forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgivning. Gjennomgangen skal også inkludere en vurdering av grenseflatene mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva.

Regjeringen vil også kartlegge de bedriftsrettede virkemidlene, for å få kunnskap om hvilken

effekt utvalgte virkemidler har på innovasjon og verdiskaping. Gjennomgangen skal legge til rette for at regjeringen kan videreutvikle de virkemidlene som har høyest effekt.

Markedsadgang og eksport

Norge er en liten og åpen økonomi og vi har store gevinster av handel med utlandet. Norsk næringsliv omfatter et høyt antall eksportrettede bedrifter som skaper store verdier. Internasjonal handel gir mulighet for spesialisering og utnyttelse av komparative fortrinn. I tillegg bidrar handel med andre land til press på konkurransen innenlands og dermed til innovasjoner og bedre utnyttelse av ressursene. Regjeringen arbeider for en friere handel som legger til rette for at norske bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder.

Regjeringen legger vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk eksport. Det vil bidra til forutsigbare og konkurransedyktige vilkår for norsk eksportrettet næringsliv og fremme verdiskaping og sysselsetting i Norge. Regjeringen har besluttet at Norge skal delta i forhandlingene om en ny internasjonal avtale om offentlig eksportfinansiering som også inkluderer ikke-OECD-land som Kina og Brasil. Arbeidet er viktig for Norge og norsk næringsliv, da det har direkte innvirkning på betingelsene for offentlige eksportkreditter, både fra Norge og fra våre viktigste konkurrentland.

Departementet vil arbeide for at Norge gjennom EFTA inngår nye handelsavtaler med prioriterte land. I 2015 vil departementet prioritere arbeidet med å ferdigstille forhandlingene med India, Indonesia, Malaysia og Vietnam og å starte forhandlinger med Filippinene. Reforhandling av avtalen med Tyrkia, og eventuelt også av avtalene med Canada og Mexico, vil stå sentralt i 2015. Departementet vil prioritere å følge opp arbeidet med en flerstatlig tjenesteavtale (TISA) og videreføre arbeidet med å ivareta norske næringslivsinteresser i forbindelse med forhandlingene mellom EU og USA om et transatlantisk handels- og investeringspartnerskap (TTIP). Dersom det blir reelle forhandlinger om kjernesporsmål som toll på industrivarer, landbruk og tjenester, vil det være en prioritert oppgave for Nærings- og fiskeridepartementet å delta i disse for å ivareta interessene til norsk næringsliv.

Regjeringen vil øke bruken av bilaterale investeringsavtaler der dette er hensiktsmessig. Departementet arbeider med et utkast til ny modellavtale for investeringsavtaler med sikte på å starte forhandlinger i 2015.

Departementet vil følge opp Europakommisjonens forslag til en ny forordning om markedstilsyn med varer, som ble lagt fram i 2013. Formålet med det foreslåtte regelverket er å sikre at varer i det indre marked er trygge og i samsvar med gjeldende krav.

Statlig eierskap

Konkurranseskraft og verdiskaping avhenger av at det etableres, videreutvikles og drives lønnsomme virksomheter, og at ulønnsomme omstilles eller avvikles. Mangfoldige, velutviklede og kompetente Eiermiljøer er et viktig bidrag til dette. Små og store investorer får gjennom sitt eierskap ta direkte del i den verdiskapingen som finner sted i Norge. Regjeringen vil bidra til å styrke det private eierskapet og foreslår at regjeringens gis fullmakt til å kunne redusere statens eierskap i flere selskaper.

Norge vil imidlertid i overskuelig framtid fremdeles ha et betydelig statlig eierskap. Det er avgjørende at det statlige eierskapet forvaltes på en profesjonell og forutsigbar måte. Regjeringen skal føre en ansvarlig statlig eierskapspolitikk som gir rom for både Eiermangfold og verdiskaping. Regjeringen er åpen for strategiske initiati-

ver og transaksjoner som kan bidra til verdiutvikling i helt eller delvis statlige eide selskaper. De må samtidig kunne gjennomføres innenfor en ramme som ivaretar statens mål med eierskapet. Det skal også være attraktivt for utenlandske investorer å investere i Norge.

1.3 Fiskeriministerens prioriteringer i 2015

Sjømatnæringen bidrar med mat til en voksende verdensbefolkning. Forutsigbar vekst i fiskeri- og havbruksnæringene, som også tar hensyn til miljøutfordringene, vil styrke norsk konkurranseskraft og skape trygge arbeidsplasser langs hele kysten.

Deler av sjømatindustrien har hatt svak lønnsomhet i flere tiår. Det er derfor behov for omstilling og gjennomgang av rammevilkårene for næringen. Nærheten til markedet for fersk sjømat og kunnskap fra landbasert foredling av fisk er fortrinn som gjør at det er betydelige muligheter for økt konkurranseskraft og verdiskaping i næringene.

Regjeringen vil bidra til at også framtidige generasjoner kan leve av å høste av de betydelige

Boks 1.2 Fiskeriministerens prioriteringer i 2015

Havbruk

- Legge fram en melding til Stortinget om vekst i havbruksnæringen

Fiskeri

- Utvikle kvotesystemet og de årlige fiskerireguleringene
- Bekjempe ulovlig, urapportert og uregistrert fiske og fiskerikriminalitet

Sjømatindustri

- Følge opp den offentlige utredningen om sjømatindustriens rammevilkår gjennom en stortingsmelding og lovforslag høsten 2015
- Gjennomføre tiltak for jevnere råvaretilgang, bl.a. ved å legge til rette for økt omfang av levendelagring av fisk

Forvaltning

- Utvikle nytt kontroll- og tilsynssystem i Fiskeridirektoratet
- Følge opp evalueringen av Fiskeridirektoratet

Marin forskning og innovasjon

- Styrke forskning om fiskehelse og fôr
- Styrke infrastrukturen for marine data
- Styrke marin næringsrelevant forskning og utvikling

Markedsadgang og eksport

- Arbeide for bedre adgang til EU-markeder for norske sjømatprodukter
- Redusere veterinære handelshindre
- Følge opp evalueringen av Sjømatrådet
- Bidra til globalt fangstsertifikat

sjømatressursene vi har langs kysten vår. Nærings- og fiskeridepartementet legger stor vekt på internasjonalt samarbeid og avtaler for å fremme en bærekraftig beskatning av ressursene i havet.

Havbruk

Havbruksnæringen har hatt stor vekst de siste tiårene, og er en av våre viktigste kystnæringer. Den norske havbruksnæringen skal beholde sin stilling som internasjonalt ledende produsent og eksportør av oppdrettslaks, samtidig som hensynet til miljø og fiskehelse blir ivarettatt.

Regjeringen vil legge til rette for forutsigbar og forsvarlig vekst i havbruksnæringen. Rammene som legges for næringen skal gi mulighet for en flerdobling av produksjonen i et langt perspektiv, innenfor rammer som er akseptable for miljøet. Miljøkriterier vil derfor stå sentralt når økning i produksjonen vurderes. Regjeringen tar sikte på å fremme en melding til Stortinget om vekst i havbruksnæringen våren 2015.

En viktig faktor for langsiktig utvikling i havbruksnæringen er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon, og videre at det arealet som avsettes til dette formålet utnyttes på en best mulig måte. Å utvikle arealstrukturen i havbruksnæringen er et langsiktig arbeid, som krever både ny kunnskap og samordning med kommunal og regional arealplanlegging. Ambisjonen er å ha en havbruksnæring med en effektiv og robust arealstruktur som best mulig balanserer hensynet til produksjonsvolum, miljø og sykdom. Kommuner som stiller arealer til disposisjon for næringen bør dessuten oppleve større positive ringvirkninger fra aktiviteten. Det skal lønne seg for kommunene å legge til rette for havbruk. Regjeringen vil derfor la store deler av vederlaget for tildeling av nye tillatelser tilfalle berørte kommuner.

Regjeringen vil legge til rette for innovasjon og at nye teknologiske løsninger tas i bruk for å unytte potensialet for økt produksjon i havbruksnæringen. Teknologiutvikling kan både bidra til økt økonomisk lønnsomhet og til å løse miljøutfordringer. Den senere tiden har en rekke nye initiativ og løsninger blitt løftet opp og fram. Dette gjelder både spesifikke løsninger som er utviklet for å redusere utfordringene med lakselus eller rømming, og helt nye driftsopplegg som landbasert oppdrett, semi-lukkede anlegg i sjø og større anlegg til havs.

Regjeringen ønsker derfor å ha et teknologinøytralt regelverk. Det betyr at det som hovedregel bør stilles funksjonskrav til utstyr og

anlegg framfor krav om at det skal brukes én spesifikk teknologi. Dette skal gjøre det mulig å utvikle ny teknologi på bred front.

Dagens havbruksregelverk er utviklet med utgangspunkt i det driftsopplegget som har vært i bruk gjennom hele oppdrettsnæringens historie. Det vil derfor stadig være viktig å utvikle regelverket videre, slik at det bedre tilpasses nye og innovative driftskonsepter innen oppdrett.

Fiskeri

Havets ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd og gode forvaltningsprinsipper er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene i havet. Det må også holdes god kontroll med høstingen av bestandene.

Gjennom internasjonalt samarbeid, både globalt, regionalt og bilateralt, arbeider Norge for at forvaltningen av marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper, som bl.a. bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning.

Fiskekvoter svinger med de biologiske rammene, og vi søker stabilitet i ressursfordelingen innenfor de biologiske rammene, for å gi mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

Nærings- og fiskeridepartementet vil fortsette arbeidet med å utvikle kvote- og tillatelsessystemet og gjøre dette mer fleksibelt og tilpasset næringens behov.

Nærings- og fiskeridepartementet skal arbeide for at norske posisjoner knyttet til marin ressurs- og miljøforvaltning får gjennomslag. Det skal inngås avtaler om felles forvaltning av fiskebestander som sikrer bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og fiskerikriminalitet er en hovedprioritet for Nærings- og fiskeridepartementet. Det er fastsatt en ny landings- og sluttседdel-forskrift, hvor det er lagt spesielt vekt på å styrke to områder som er vesentlige for å sikre en korrekt oversikt over ressursuttaket; vekter/veiing og utvidet journalføringsplikt. I tillegg er det bestemt å innføre forhåndsmelding ved landing av fisk for fartøy under 15 meter.

Sjømatindustri

Norsk sjømatindustri har et svært bra utgangspunkt med god tilgang på ferskt råstoff og et stort marked i Europa. Helseeffekten av å spise sjømat

dokumenteres stadig bedre og den globale etterspørselen etter sjømat er økende.

Norsk fisk møter imidlertid global konkurranse, og står overfor tøffe krav til konkurransekraft og produktivitet. Lønnsomheten i sjømatindustrien, og da særlig i hvitfiskindustrien, har vært svak i mange år. Dette gjør industrien sårbar for markedsendringer. Lav soliditet påvirker tilgangen på arbeidskraft og kapital, og svekker næringens innovasjonsevne. Det er et stort behov for omstilling. Problemene er komplekse, og det finnes ingen enkle løsninger. Regjeringen har derfor videreført det offentlige utvalget for sjømatindustrien. Utvalget skal gjennomgå mulighetene for en konkurransedyktig sjømatindustri i Norge. Det skal videre foreslås tiltak for sjømatindustrien som kan bidra til at fiskeressursene anvendes på en måte som bidrar til høyest mulig verdiskaping gjennom hele verdikjeden. Utvalget skal levere sin innstilling innen utgangen av 2014.

Regjeringen vil forbedre næringens rammevilkår, og vil høsten 2015 legge fram en stortingsmelding og lovforslag som følger opp Sjømatindustriutvalget.

Regjeringen vil prioritere tiltak som øker tilgangen på ferskt råstoff gjennom hele året. Blant annet vil regjeringen følge opp strategien for levendelagring av fisk, som ble lansert i juni 2014. Levendelagring innebærer at fisk fangstes skånsomt og lagres levende i et merdanlegg inntil den slaktes og selges. Strategien har som mål å bidra til høyere priser og økt verdiskaping i torskesektoren gjennom utjevning av tilbudet av fersk torsk, kvalitetsøkning på råstoffet, og gjennom teknologiutvikling og kunnskapsbygging. Departementet arbeider med å forenkle regelverket for levendelagring. Det tas sikte på at regelverket skal være på plass innen 1. januar 2015.

Videre krever økt verdiskaping kontinuerlig innovasjon og koordinering gjennom hele verdikjeden, fra fisker og oppdretter og helt fram til forbruker. Det må blant annet arbeides med å utvikle nye produkter og teknologi, samt flere nye merker som er mer betalingsdyktige.

Regjeringen vil iverksette ordning med kvalitetstilsyn i regi av fiskesalgslagene 1. januar 2015. I første omgang er dette en prøveordning for hvitfisksektoren i Nordland, Troms og Finnmark, som er Norges Råfisklag sitt distrikt.

Fiskeri- og havbruksforvaltning

Det foreslås avsatt 10 mill. kroner til å utvikle et nytt kontroll- og tilsynssystem i Fiskeridirektoratet. Dette skal bidra til forenklet kommunikasjon

og datautveksling mellom forvaltningen og næringsutøverne og forbedre samarbeidet med andre offentlige aktører som Mattilsynet, Kystvakten og fylkeskommunene.

I løpet av høsten 2014 skal Fiskeridirektoratet evalueres. Evalueringen vil gå gjennom virksomhetens organisering, styring og måloppnåelse.

Forskning og innovasjon

For Norge som sjømatnasjon er det viktig å være kunnskapsledende på områder som har strategisk betydning for videre utvikling og vekst i norsk sjømatnæring. Nærings- og fiskeridepartementet legger vekt på at utforming av politikk og forvaltning skjer på et forskningsbasert grunnlag.

Forvaltningsrettet marin forskning skal bidra til at utviklingen av de marine næringene skjer på en bærekraftig måte og at vi har god kunnskap om norsk sjømat. Den marine forvaltningsrettede forskningen omfatter blant annet forskning som grunnlag for bærekraftig ressursforvaltning, bærekraftig havbruk, trygg og sunn sjømat og klima og miljø.

Næringsrettet marin forskning skal fremme framtidig næringsaktivitet og verdiskaping gjennom å utvikle kunnskapsgrunnlag som styrker lønnsomheten og konkurransevnen. Næringsrettet marin forskning omfatter blant annet teknologiforskning og næringsrettet havbruks- og sjømatforskning.

Over statsbudsjettet bevilges i dag i overkant av 2 mrd. kroner til marin forskning. I 2014 ble den marine forskningen styrket med 55 mill. kroner. For 2015 foreslår regjeringen å øke den marine forskningsinnsatsen med ytterligere 40 mill. kroner. Satsingen skal gi mer kunnskap som grunnlag for bærekraftig vekst i sjømatnæringen. Prioriterte områder er forskning om fiskehelse og fôr, og styrking av infrastrukturen for marine data. I tillegg fremmes forslag om å øke bevilgningene til næringsrelevant forskning, som teknologiutvikling, utvikling av marin bioøkonomi, levendelagring, internasjonalisering og kunnskaps- og kompetanseoppbygging ved marine forskningsinstitutter.

Markedsadgang og eksport

Norge eksporterer om lag 95 pst. av all fisken som tas opp av havet. Godt over halvparten av sjømaten går til EU. Nærings- og fiskeridepartementet legger derfor stor vekt på arbeidet for å forbedre markedsadgangen til EU for norske sjømatprodukter. Arbeidet med frihandelsavtaler er også

svært viktig. Departementet legger særlig vekt på arbeidet rettet mot nye markeder med vekstpotensial, som i Sørøst-Asia.

Norsk sjømat møter stadig flere utfordringer når det gjelder markedsadgang på det ikke-tarifære området, for eksempel sanitære krav og ulike dokumentasjonskrav. De siste årene har det blitt økte krav til dokumentasjon på at produktene som eksporteres er trygge. For sjømateksporten er det avgjørende at Norge kan dokumentere mattrygghet og kvalitet gjennom hele produksjonskjeden. Importlandene krever i økende grad egne sertifikater med informasjon knyttet til både mattrygghet og fiskehelse. I tillegg ønsker mange land å innsisere de norske virksomhetene og Mattilsynets tilsynssystem. Mattilsynets rolle som tilsynsmyndighet og tilsynets kommunikasjon med myndighetene i importlandene er derfor svært avgjørende for tilliten. Regjeringen vil i 2015 prioritere arbeidet for å bidra til å redusere omfanget av de veterinære handelshindrene.

EU innførte i 2010 krav til fangstsertifikater for importert villfanget fisk. I kjølvannet av dette vurderer også andre viktige importland å stille liknende krav. For å unngå framvekst av ulike fangstsertifikatregimer, har Norge arbeidet for å få etablert en felles, global standard for fangstsertifikater gjennom Verdens matvareorganisasjon (FAO). En slik standard vil gi markedet trygghet for at sjømaten er bærekraftig forvaltet og samtidig gi eksportørene et forutsigbart og enhetlig regime. Norge vil fortsatt bidra til utviklingen av et globalt fangstsertifikat innenfor rammen av FAO.

1.4 Næringspolitikk for nordområdene

Regjeringen vil føre en offensiv nordområdepolitikk og har som mål å utvikle Nord-Norge til å bli en av Norges mest skapende og bærekraftige regioner. Tilgang til rike naturressurser og et kompetent og omstillingsdyktig næringsliv gir muligheter for vekst og økt verdiskaping i nord. En næringspolitikk for økt verdiskaping, effektiv ressursbruk og økt innovasjon og omstillingsevne er avgjørende for å stimulere til vekst og utvikling i nordnorsk næringsliv.

Nærings- og fiskeridepartementet har sammen med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet innhentet kunnskap om mulighetene for framtidig verdiskaping i Nord-Norge. Sluttrapporten ble presentert i mars 2014. Arbeidet viser at det på lengre sikt bør være gode muligheter for vekst og økt verdiskaping i flere næringer i Nord-Norge,

samtidig som tilgang på arbeidskraft kan bli en betydelige utfordring for å realisere vekst i landsdelen.

Våren 2014 ble det etablert et næringslivsforum innenfor Arktisk råd, *Arctic Economic Council*. Sekretariatet skal ligge i Tromsø. Forumet skal bidra til økt oppmerksomhet om næringsutvikling i Arktisk råd.

Petroleumsvirksomheten representerer nye muligheter for sysselsetting, vekst og utvikling av stadig mer kunnskapsbasert og teknologisk avansert næringsvirksomhet i Nord-Norge. Økt petroleumsvirksomhet i landsdelen bør gi økte muligheter for å utvikle nordnorsk leverandørindustri.

Fiskerinæringen og sjømatindustrien har alltid vært viktige i nordområdene, både som næringsvei og for bosetting i kystsamfunnene. I de senere årene har det vært en positiv utvikling i nordnorsk havbruksnæring, og mulighetene for videre vekst i næringen synes gode. Regjeringens arbeid med å stimulere til omstilling og økt konkurransekraft i sjømatindustrien og å legge til rette for forutsigbar og forsvarlig vekstpolitikk i havbruksnæringen, er viktige bidrag for å fremme næringsutviklingen i Nord-Norge. Satsingen på næringsrettet marin forskning er også positiv med tanke på å utvikle et næringsliv i nord med god verdiskapingsevne.

Regjeringens nordområdesatsing skal legge til rette for maritim næringsvirksomhet og sikker sjøtransport. En sikker og effektiv sjøtransport er avgjørende dersom vi skal få utnyttet ressursene i Nord-Norge på en god måte. I 2015 vil regjeringen legge fram en maritim strategi der verdiskaping og myndighetenes arbeid med å legge til rette for maritim næringsvirksomhet og sikker sjøtransport i nordområdene vil være viktige tema. Mange av utfordringene for maritim virksomhet i Arktis er grenseoverskridende. Det pågår et omfattende arbeid i FNs sjøfartsorganisasjon IMO og regionalt i Arktisk Råd. IMO er nå i ferd med å ferdigstille Polarkoden, som er globale bindende regler for skip som opererer i polare farvann. Norge er en aktiv pådriver for å få på plass Polarkoden.

Reiselivsnæringen har stor betydning for sysselsettingen i Nord-Norge og på Svalbard. Nord-Norge har spektakulær natur, noe som er et konkurransefortrinn for nordnorsk reiseliv. Departementets arbeid med å utvikle en mer konkurransedyktig reiselivsnæring og økt verdiskaping i og rundt reiselivsnæringen, vil bidra til å stimulere næringsutviklingen også i Nord-Norge.

Mineralnæringen har lange tradisjoner i Nord-Norge, og Nordland og Finnmark er blant de vik-

tigste fylkene for mineralutvinning i Norge. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping i mineralnæringen. Ved å prioritere mineralkartleg-

gingen i Nord-Norge, øker sannsynligheten for å kunne starte mineralutvinning fra nye og eksisterende ressurser.

2 Fordeling av ministrenes konstitusjonelle ansvar

Næringsministerens ansvar

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900/3900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 01, 30, 71, 72, 73 og 74
Kap. 902/3902	Justervesenet
Kap. 903/3903	Norsk akkreditering
Kap. 904/3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905/3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906/3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910/3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 911/3911	Konkurransetilsynet
Kap. 915	Regelråd for næringslivet
Kap. 922	Romvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 930	Norsk design- og arkitektursenter
Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 953	Kings Bay AS
Kap. 3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning
Kap. 5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning
Kap. 2421	Innovasjon Norge, postene 70, 71, 72, 74, 76, 78 og 90
Kap. 5325	Innovasjon Norge, postene 50, 70, 90 og 91
Kap. 5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge
Kap. 2426 /5326	Siva SF

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 5613	Renter fra Siva SF
Kap. 2429/5329	Eksportkreditt Norge AS
Kap. 5629	Renter fra eksportkredittordningen
Kap. 2460/5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 (immaterielle rettigheter)

Fiskeriministerens ansvar

Tabell 2.2 Budsjettkapitler og -poster fiskeriministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 77 og 78
Kap. 917/3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 925/3925	Havforskningsinstituttet
Kap. 926/3926	Forskningsfartøy
Kap. 927/3927	NIFES
Kap. 928/3928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5325	Innovasjon Norge, post 53
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74
Kap. 5650	Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet, post 82

Tabell 2.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kapittel og post	Nærings- ministeren	Fiskeri- ministeren
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter	34 146 000	9 942 000
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	22 756 000	11 044 000
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter	8 400 000	4 200 000
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 76 Tilskudd til Standard Norge	30 000 000	700 000
Kap. 920 Norges forskningsråd, post 50 Tilskudd	1 642 200 000	405 600 000
Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond	340 100 000	5 000 000

3 Oversiktstabeller m.v. for budsjettet

Som følge av ny departementsstruktur har Nærings- og fiskeridepartementet gjennomgått budsjettstrukturen og foreslått til dels betydelige endringer under programområde 17 Nærings- og fiskeriformål. For å tilpasse budsjettstrukturen til ny målstruktur for det nye departementet er virkemidlene innplassert under fire programkategorier:

- Programkat. 17.10 Forvaltning og rammebetingelser
- Programkat. 17.20 Forskning og innovasjon
- Programkat. 17.30 Markedsadgang og eksport
- Programkat. 17.40 Statlig eierskap

Som et resultat av dette er bl.a. programkategori 17.00 Administrasjon, for departementets eget budsjettkapittel, foreslått avviklet, og kap. 900 er i stedet integrert i kategori 17.10. Videre er kategoriene 17.10, 20 og 30 i større grad rendyrket ut fra formålet med bevilgningene. Eksempelvis er

bevilgningene til Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter flyttet til nye kapitler under kategori 17.20, i og med at de er virkemidler i forsknings- og innovasjonspolitikken. Kap. 934 Internasjonalisering, er flyttet til nytt kap. 940 med samme betegnelse under nyopprettet programkategori 17.30. Videre er noen tilskuddsposter som fram til nå har hatt eget budsjettkapittel, flyttet til kap. 900 for å forenkle kapittelstrukturen. Dette gjelder tilskudd til Svalbard Reiseliv (nå endret navn til Visit Svalbard AS), Standard Norge, Miljøtiltak Raufoss og Akvariet i Bergen.

Som del av en opprydding og forenkling av tilskuddspostene under fiskeriministerens ansvarsområde foreslås kap. 928, post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, og post 74 Tilskudd til marin bioteknologi mv., avviklet som egne poster. Bevilgningene er foreslått overført til andre poster.

3.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger

Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
Forvaltning og rammebetingelser					
900	Nærings- og fiskeridepartementet	353 252	535 076	523 601	-2,1
902	Justervesenet	119 723	122 400	120 200	-1,8
903	Norsk akkreditering	39 161	39 700	38 300	-3,5
904	Brønnøysundregistrene	581 992	539 200	490 800	-9,0
905	Norges geologiske undersøkelse	263 992	260 200	248 000	-4,7
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	29 769	69 800	49 900	-28,5
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 685 597	1 700 000	1 802 000	6,0
910	Sjøfartsdirektoratet	375 222	373 000	347 300	-6,9

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
911	Konkurransetilsynet	103 645	97 475	101 700	4,3
915	Regelråd for næringslivet			7 000	
917	Fiskeridirektoratet	394 539	369 160	365 481	-1,0
919	Diverse fiskeriformål	72 275	231 140	578 600	150,3
<i>Sum kategori 17.10</i>		<i>4 019 167</i>	<i>4 337 151</i>	<i>4 672 882</i>	<i>7,7</i>
Forskning og innovasjon					
920	Norges forskningsråd	1 768 706	1 887 340	2 047 800	8,5
922	Romvirksomhet	756 651	826 500	857 200	3,7
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	85 754	54 900	47 450	-13,6
925	Havforskningsinstituttet	767 786	666 810	703 600	5,5
926	Forskningsfartøy	279 286	509 230	613 800	20,5
927	NIFES	141 795	164 500	165 600	0,7
928	Annen marin forskning og utvikling	176 101	317 120	301 900	-4,8
929	Norsk Designråd	38 000			
930	Norsk design- og arkitektursenter		75 200	73 900	-1,7
935	Patentstyret	249 092	242 800	233 400	-3,9
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	3 369	5 800	5 900	1,7
2421	Innovasjon Norge	47 116 205	43 224 450	42 680 100	-1,3
2426	Siva SF	558 000	154 800	211 000	36,3
<i>Sum kategori 17.20</i>		<i>51 940 745</i>	<i>48 129 450</i>	<i>47 941 650</i>	<i>-0,4</i>
Markedsadgang og eksport					
940	Internasjonaliseringstiltak	369 956	388 000	13 300	-96,6
2429	Eksportkreditt Norge AS	23 472 869	19 605 200	20 107 200	2,6
<i>Sum kategori 17.30</i>		<i>23 842 825</i>	<i>19 993 200</i>	<i>20 120 500</i>	<i>0,6</i>
Statlig eierskap					
950	Forvaltning av statlig eierskap	2 076 414	25 700	23 800	-7,4
953	Kings Bay AS	19 000	27 500	19 000	-30,9
<i>Sum kategori 17.40</i>		<i>2 095 414</i>	<i>53 200</i>	<i>42 800</i>	<i>-19,5</i>
<i>Sum programområde 17</i>		<i>81 898 150</i>	<i>72 513 001</i>	<i>72 777 832</i>	<i>0,4</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
Arbeidsliv					
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn		100 000	90 000	-10,0
	<i>Sum kategori 33.40</i>		<i>100 000</i>	<i>90 000</i>	<i>-10,0</i>
	<i>Sum programområde 33</i>		<i>100 000</i>	<i>90 000</i>	<i>-10,0</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>81 898 150</i>	<i>72 613 001</i>	<i>72 867 832</i>	<i>0,4</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
01–29	Driftsutgifter	3 550 764	3 695 741	3 637 182	-1,6
30–49	Investeringer	77 722	362 000	441 100	21,9
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 138 006	2 227 970	2 506 200	12,5
60–69	Overføringer til kommune- forvaltningen		180 000	540 000	200,0
70–89	Overføringer til andre	4 672 958	4 797 290	4 478 350	-6,6
90–99	Lånetransaksjoner	71 458 700	61 350 000	61 265 000	-0,1
	Sum under departementet	81 898 150	72 613 001	72 867 832	0,4

3.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	6 531	316	335	6,0
3901	Patentstyret	60 881	53 550		-100,0
3902	Justervesenet	80 779	84 400	86 750	2,8
3903	Norsk akkreditering	29 059	33 000	33 900	2,7
3904	Brønnøysundregistrene	681 900	588 000	642 750	9,3
3905	Norges geologiske undersøkelse	77 907	74 000	75 000	1,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	1 988	800	800	0,0

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
3910	Sjøfartsdirektoratet	204 446	212 800	218 800	2,8
3911	Konkurransetilsynet	2 971	2 049	2 100	2,5
3914	Klagenemnda for industrielle rettigheter	404	500		-100,0
3917	Fiskeridirektoratet	24 843	476 105	1 103 000	131,7
3925	Havforskningsinstituttet	349 451	297 470	335 700	12,9
3926	Forskningsfartøy	62 532	76 750	78 900	2,8
3927	NIFES	74 565	86 650	84 000	-3,1
3928	Annen marin forskning og utvikling	4 284	4 284	4 300	0,4
3934	Internasjonaliseringstiltak	512			
3935	Patentstyret			55 000	
3936	Klagememnda for industrielle rettigheter			500	
3950	Forvaltning av statlig eierskap	3 288 157	1 825 000	25 000	-98,6
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	11 112	11 112	11 100	-0,1
5325	Innovasjon Norge	45 024 000	42 372 200	41 050 000	-3,1
5326	Siva SF	226 600	106 600	172 000	61,4
5329	Eksportkreditt Norge AS	8 796 924	6 390 000	11 960 000	87,2
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	14 136	13 400	9 500	-29,1
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	185 233	331 655	341 200	2,9
	<i>Sum ordinære inntekter</i>	<i>59 209 216</i>	<i>53 040 641</i>	<i>56 290 635</i>	<i>6,1</i>
	Renter og utbytte m.v.				
5613	Renter fra Siva SF	21 377	21 900	27 500	25,6
5614	Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt		100		-100,0
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	281 004	342 900	305 500	-10,9
5629	Renter fra eksportkredittordningen	986 844	1 150 000	1 640 000	42,6
5650	Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet	1 005	4 904	800	-83,7
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	12 959 741	11 219 453	14 988 700	33,6
	<i>Sum renter og utbytte m.v.</i>	<i>14 249 971</i>	<i>12 739 257</i>	<i>16 962 500</i>	<i>33,2</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>73 459 186</i>	<i>65 779 898</i>	<i>73 253 135</i>	<i>11,4</i>

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform

Den årlige produktivitetsveksten er viktig for velstandsøkningen i et land. Regjeringen følger dette opp i Sundvolden-erklæringen og har nedsatt en egen produktivitetskommissjon. Regjeringen vil bygge sin politikk på en effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Regjeringen forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører årlige tiltak for å øke produktiviteten. For å gi insentiver til mer effektiv statlig drift og skape handlingsrom for prioriteringer innføres det en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform. Deler av gevinstene fra mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene overføres i de årlige budsjettene til fellesskapet. Denne innhenting settes til 0,5 pst. av virksomhetenes driftsutgifter. For å sikre forutsigbarhet i ordningen er beregningsgrunnlaget saldert budsjett fra foregående år. Ordningen er nærmere omtalt i kap. 7 i Gul bok for 2015. For Nærings- og fiskeridepartementet innebærer dette at driftsbevilgninger og tilskuddsbevilgninger til administrasjon er redusert med til sammen 30,7 mill.

kroner, mens tilhørende inntektsbevilgninger er redusert med til sammen 7,6 mill. kroner.

Merverdiavgiftsreform

Fra 2015 innføres nøytral merverdiavgift for ordinære statlige forvaltningsorganer. Denne ordningen innebærer at betalt merverdiavgift som hovedregel ikke lenger skal føres som en driftsutgift på virksomhetenes egne budsjettkapitler, men i stedet belastes sentralt på kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, post 01, Driftsutgifter. Driftspostene 01–49 budsjetteres fra 2015 uten merverdiavgift. Ordningen fjerner en konkurranseulempe for private aktører. For å unngå nye konkurransevidringer som går ut over private aktører, holdes enkelte forvaltningsorgan utenfor ordningen. Dette berører ingen av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære forvaltningsorganer. Ordningen er nærmere omtalt i kap. 7 i Gul bok for 2015. For Nærings- og fiskeridepartementet innebærer dette at driftspostene til de ordinære forvaltningsorganene er redusert med til sammen om lag 178 mill. kroner.

3.3 Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter

		(i 1 000 kr)			
Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2014	Forslag til bestillings- fullmakt 2015	Forslag til tilsagns- fullmakt 2015	Anslått termin for utbetaling/ dekning
900/21	Nærings- og fiskeridepartementet, spesielle driftsutgifter	7 500	7 500		2016
904/22	Brønnøysundregistrene, Forvaltning av Altinn-løsningen	–	50 000		2016
920	Norges forskningsråd, tilskudd	–		100 000	2016–17
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000		100 000	2016–17

Det har gjennom flere år vært gitt en fullmakt under kap. 900 Nærings- og handels-/fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter, til å foreta bestillinger eller inngå forpliktelser til særskilte utredninger o.l. for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning. Det foreslås å videreføre ordningen for 2015, jf. forslag til vedtak VII, 1.

Altinn-løsningen som forvaltes av Brønnøysundregistrene, vedlikeholdes og videreutvikles gjennom tre årlige oppdateringer. Det meste av innholdet i en ny Altinn-versjon bestilles ni måne-

der i forkant av produksjonssetting. Det betyr at bestillinger som foretas etter utløpet av første kvartal i et år, vil binde opp budsjettmidler for etterfølgende år. Det foreslås derfor en bestillingsfullmakt på inntil 50 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Norges forskningsråd gjelder Halden-prosjektet for perioden 2016–2017 og foreslås satt til 100 mill. kroner for 2015, jf. omtale under kap. 920 og forslag til vedtak VI, 1.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter foreslås videreført med samme beløp som for 2013, jf. omtale under kap. 2421, post 72 og forslag til vedtak VI, 1.

I tillegg foreslås fullmakten knyttet til norsk deltakelse i frivillige programmer i Den europeiske romorganisasjonen ESA videreført. Den

innebærer at departementet gis fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd på inntil 98,43 mill. euro utover gitt bevilgning til frivillige ESA-programmer, men slik at samlet ramme for gamle og nye tilsagn ikke overstiger 137,6 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 71 og forslag til vedtak VI, 2.

3.4 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

Betegnelse	(i 1 000 kr/1 000 euro)				
	Utbetalt (tap) i 2013	Samlet garantiansvar per 31.12.2013	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2014	Forslag til nye garanti- tilsagn for 2015	Totalramme for nytt og gam- melt garanti- ansvar i 2015
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og driftskreditt	2 942	42 938	40 000	40 000	123 000
Garantiordning for førstehands- omsetning av fisk	885	219 116	240 000	0	0
<i>Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	54 708	108 718 585	1	1	145 000 000 ¹
Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland	0	425 881	2	2	3 150 000 ²
SUS/Baltikum-ordningen	0	2 110	0	0	2 110
Byggelånsgarantier til skipsbyggings- industrien	0	1 347 353	3	3	5 000 000 ³
Garantiordning for langsiktige kraft- avtaler til kraftintensiv industri	0	–	4	4	20 000 000 ⁴
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbyg- ging og utvikling (EBRD), garantikapital	0 Euro	296 920	0	0	Euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 145 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 5 mrd. kroner.

⁴ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2015. En totalramme på 123 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar fra tidligere år og nye tilsagn for 2015, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og forslag til vedtak VIII, 1.

Garantiordning for førstehåndsomsetning av fisk

I 2014 er det inngått en garantiavtale mellom Innovasjon Norge og Norges Råfisklag med en samlet ramme på 320 mill. kroner, der Innovasjon Norge kan forplikte for inntil 240 mill. kroner. Det fremmes ikke forslag om å gi Innovasjon Norge fullmakt til å inngå en tilsvarende avtale for 2015. Det foreslås derfor å tilbakeføre 70 mill. kroner fra tapsfondet som er knyttet til ordningen, jf. omtale under kap. 5325, post 53.

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)

Det vises til nærmere omtale av GIEKs garantiordninger og forslag til rammer under kap. 2460 og forslag til vedtak VIII, 2, 3, 4 og 5.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Avtalen om å opprette Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble under-

tegnert 29. mai 1990. Banken eies av 64 land, EU og Den europeiske investeringsbanken. Hovedkontoret ligger i London. EBRDs styre består av 23 representanter fra medlemslandene. Norge, Finland og Latvia deler en styreplass. EBRDs hovedformål er å framskynde overgangen til åpne, markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i de sentral- og østeuropeiske landene, de tidligere sovjetrepublikkene, Mongolia og Tyrkia, Marokko, Tunis og Jordan. Det anvendes midler fra spesialfond i Egypt med sikte på at det skal bli operasjonsland. I operasjonsland blir prosjektene finansiert med EBRDs ordinære midler. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter/bedrifter i land som er forpliktet til og anvender prinsippene om flerpartidemokrati, pluralisme og markedsøkonomi. Banken er sterkest engasjert i landene som er kommet kortest i endringsprosessen, og særlig i små- og mellomstore bedrifter, oppbygging av lokale finansinstitusjoner, egenkapitalinskudd i bedrifter og institusjoner og lokal tilstedeværelse. Miljøsidene av prosjektene og energi-effektivitet prioriteres sterkt. Norges andel av EBRDs grunnkapital på 30 mrd. euro utgjør 1,26 pst., dvs. 378 mill. euro. Av beløpet er 81,08 mill. euro innbetalt, mens resterende 296,92 mill. euro er gitt som garantikapital. Det foretas ikke tapsavsetninger i tilknytning til garantikapital i multilaterale finansinstitusjoner ut over innbetalt kapital.

Andre garantilignende ordninger

(i 1 000 kr/1 000 euro)

Betegnelse	Utbetalt i 2013	Samlet ansvar per 31.12.2013	Forslag til ramme for 2015	Totalramme i 2015
Institutt for energiteknikk og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell	0	0	euro 80 000	euro 80 000
Beredskapsordning for varekrigsforsikring	0	0	2 000 000	2 000 000
Statlig miljøansvar på Raufoss	5 998	18 711	–	124 000
Eksportfinans ASA, porteføljegaranti		750 000	–	750 000

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende garanti er ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endingsprotokollen av 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft for Norge. Dette vil skje når protokollen er ratifisert av Norge og et tilstrekkelig antall av de andre kontraherende statene. Så langt er det fortsatt bare to land som har ratifisert protokollen. Ansvar, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro. Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter (ut fra dagens valutakurser ca. 70 mill. euro) gjelde. Det vises til omtale under kap. 920 og forslag til vedtak IX, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2004. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner foreslås videreført i 2015, jf. forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøansvar på Raufoss

Det er gitt en garanti på inntil 124 mill. kroner for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følge av virksomheten til tidligere A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, senere Raufoss ASA. Bakgrunn for og omtale av aktivitet knyttet til ansvaret er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, ny post 71. For 2014 er det gitt en særskilt bevilgning på 8,3 mill. kroner til å dekke pålegg fra Miljødirektoratet. Det foreslås en bevilgning på 1,2 mill. kroner for 2015. Utbetalingene i de

enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for ordningen. Per 1. september 2014 var det utbetalt til sammen ca. 105 mill. kroner siden ordningen ble operativ. Det foreslås å videreføre fullmakten til å overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 124 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Eksportfinans ASA, porteføljegaranti

På bakgrunn av uro i de internasjonale kapitalmarkedene inngikk Eksportfinans ASA i 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer (DnB NOR Bank ASA, Nordea Bank AB og Danske Bank A/S) som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis. Avtalen skjermer selskapets resultater mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen og bidrar dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet. Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 62 og Innst. S. nr. 308 (2007–2008) Eierskapssaker vedrørende Eksportfinans ASA m.v., ga Stortinget Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og statens andel av garantirammen ble begrenset til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet.

Ifølge garantiavtalen er den enkelte garantist forpliktet til hvert år fra og med 2011 å foreta utbetaling til Eksportfinans ASA av et beløp som tilsvarende garantistens andel av eventuelt verdifall på likviditetsporteføljen per utgangen av februar. På den annen side skal Eksportfinans ASA foreta utbetaling til garantistene dersom det inntreffer verdistigning på porteføljen. Eksportfinans innbetalte 58,8 mill. til departementet i mars 2014. I statsbudsjettet for 2015 foreslås det at departementets fullmakt videreføres innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner. Det vises også til omtale i programkategori 17.40 Statlig eierskap, og forslag til vedtak V, 1.

3.5 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementet slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når

dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- a. Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- b. Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2015 må helt eller delvis kunne foretas i 2016 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2014	Forslag 2015	Begrunnelse for stikkordet
900	21	Spesielle driftsutgifter	42 856	44 088	b
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	11 925	12 600	b
900	77	Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak	17 321	10 700	b
904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	55 479	197 500	b
919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner	0	2 100	b
919	74	Erstatninger	0	2 100	b
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	32 484	26 200	b
919	79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning	1 212	1 000	b
922	72	Nasjonale følgemidler	0	24 200	b
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter	0	13 100	a+b
925	21	Spesielle driftsutgifter	0	327 300	b
926	21	Spesielle driftsutgifter	0	78 800	b
927	21	Spesielle driftsutgifter	12 409	80 200	b
928	21	Spesielle driftsutgifter	–	151 000	b
940	21	Spesielle driftsutgifter	10 057	13 300	b
2421	71	Innovative næringsmiljøer	86 776	89 000	b
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	417 230	291 100	b
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	–	455 200	b
2421	76	Miljøteknologi	401 235	230 000	b

4 Anmodningsvedtak

Stortinget har vedtatt følgende vedtak som følges opp av Nærings- og fiskeridepartementet:

Vedtak nr. 31 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen utrede etablering og drift av norsk regelråd med sikte på oppstart og nødvendige bevilgninger i forbindelse med statsbudsjettet for 2015.»

Det vises til nærmere omtale av oppfølgingen av dette vedtaket under nytt kap. 915 Regelråd for næringslivet.

Vedtak nr. 32 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen vurdere en egen såkornfondordning for TTO/inkubatorer i forbindelse med statsbudsjettet for 2015.»

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 371 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen om å rapportere til Stortinget på egnet måte om aktuelle spørsmål knyttet til gjennomføring av fiskesalgslagsloven og fiskeeksportloven. Den nye fiskesalgslagsloven er en fullmaktslov som gir store fullmakter til fiskesalgslagene. Det er viktig at Stortinget får informasjon og at denne kommer så tidlig som mulig.»

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 475 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag som påbyr bruk av flytevest i fritidsbåter der det er barn i båten.»

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 476 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak med tiltak for å styrke sikkerheten i sjø/elv/vann, herunder sterkere tiltak mot promillekjøring og fart til sjøs. Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av 0,2 som promillegrense for fritidsbåter under 15 meter, samt egne obligatoriske kurs for skipperer av raske båter.»

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 496 (2013–2014)

Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 551 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av enkeltpersonforetaks rammevilkår som skattemessige betingelser, sosiale rettigheter, forenklingstiltak, tilgang på kapital og det offentlige virkemiddelapparatets innretning og innsats, med sikte på å senere fremme konkrete forslag til forbedringer.»

Oppfølgingen av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 552 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det bør utvikles et regelverk som etablerer småbedrif-

ten som egen juridisk enhet, og i tilfelle hvordan det kan gjøres. I tillegg bes det om at rammebetingelser som er spesielt tilpasset små bedrifter, defineres. Stortinget ber om at det i vurderingen særlig tas hensyn til de små bedriftenes behov for enkle regler som ikke medfører unødvendige administrative byrder, og til likebehandling når det gjelder sosiale rettigheter, skatter og avgifter.»

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Vedtak nr. 606 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak i løpet av 2014 om bedret sikkerhet på sjøen, herunder en vurdering av påbud om bruk av flyteutstyr og hvordan dette kan gjennomføres.»

Oppfølging av vedtaket er nærmere omtalt i proposisjonens del III, kap. 9.

Del II
Budsjettforslag

5 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
900	Nærings- og fiskeridepartementet	353 252	535 076	523 601	-2,1
902	Justervesenet	119 723	122 400	120 200	-1,8
903	Norsk akkreditering	39 161	39 700	38 300	-3,5
904	Brønnøysundregistrene	581 992	539 200	490 800	-9,0
905	Norges geologiske undersøkelse	263 992	260 200	248 000	-4,7
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	29 769	69 800	49 900	-28,5
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 685 597	1 700 000	1 802 000	6,0
910	Sjøfartsdirektoratet	375 222	373 000	347 300	-6,9
911	Konkurransetilsynet	103 645	97 475	101 700	4,3
915	Regelråd for næringslivet			7 000	
917	Fiskeridirektoratet	394 539	369 160	365 481	-1,0
919	Diverse fiskeriformål	72 275	231 140	578 600	150,3
	Sum kategori 17.10	4 019 167	4 337 151	4 672 882	7,7

Vedrørende 2013:

Midlene til Konkurransetilsynet, Fiskeridirektoratet og Diverse fiskeriformål ble bevilget på henholdsvis kap. 1550, 1030 og 1050 i 2013.

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
01–29	Driftsutgifter	2 158 812	2 222 901	2 128 082	-4,3
30–49	Investeringer	8 995	62 000	39 800	-35,8
60–69	Overføringer til kommuner		180 000	540 000	300,0
70–89	Overføringer til andre	1 851 360	1 872 250	1 965 000	5,0
	Sum kategori 17.10	4 019 167	4 337 151	4 672 882	7,7

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og en rekke tilknyttede virksomheter, jf. den første tabellen over. Den omfatter også nettolønnsordningen for sysseting av sjøfolk, medlemskontingenter i internasjonale organisasjoner, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning, forenkling og konkurransepolitikk. Deretter følger en omtale av enkelt næringer i departementets portefølje: maritim næring, mineralnæringen, reiseliv, fiskeri, havbruk og sjømatindustrien.

Næringslovgivning og forenkling

Oppgaver og mål

Det er en forutsetning for et moderne samfunn å ha lover og regler, offentlige reguleringer og gjensidig utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor. Verdiskapingen blir størst, dersom samfunnets behov ivaretas samtidig som bedriftene påføres minst mulig belastning. Regjeringen er opptatt av at offentlige myndigheter skal gi norske bedrifter et konkurransefortrinn.

Regjeringen har tillit til at bedrifter flest følger gjeldende lover. Mye av regelverket har bestemmelser om dokumentasjon som følges opp av kontrollvirksomhet. Regjeringen vil at denne kontrollvirksomheten i enda større grad skal målrettes etter risikovurderinger.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for flere lover som har stor betydning for etablering og drift av næringsvirksomhet. Selskapslovgivningen regulerer rettigheter, plikter, ansvar, risiko og skatt for ulike organisasjonsformer, og omfatter lover som aksjelovgivningen, selskapsloven, samvirkeoven, stiftelsesloven og ulovfestet foreningsrett.

Standarder bidrar til mer effektiv bruk av samfunnets ressurser. Standarder sikrer at produkter og produksjonsprosesser har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter. Internasjonale standarder reduserer handelshindringer og gjør det enklere å handle varer og tjenester. Fordi markedet ikke nødvendigvis selv vil frambringe de standardene som er ønskelig for samfunnet som helhet, gir myndighetene et tilskudd til *Standard Norge*.

Justervesenet skal sikre tillit til norske målinger og måleresultater. Justervesenets hovedbidrag til å oppnå dette er tilsyn med målinger, kalibreringstjenester av høy kvalitet og kompetanseutvikling og -spredning. Justervesenet skal bidra til å sikre gode rammevilkår for næringslivet ved å ivareta Norges internasjonale forpliktelser på måleteknikkområdet.

Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. *Norsk akkrediterings* overordnede mål er å sikre at norske varer og tjenester oppfyller strenge krav til kvalitet, helse, miljø og sikkerhet. Viktige oppgaver for Norsk akkreditering er å behandle søknader om akkreditering, fremme bruk av akkreditering på nye områder og bidra til at norske interesser ivaretas når akkrediteringsordningene utvikles videre.

Velfungerende markeder forutsetter tillit til at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Føring av næringsregistre er en viktig oppgave for både det offentlige og næringslivet. *Brønnøysundregistrene* skal være en tillitskappende registerfører og datakilde.

Brønnøysundregistrene har også utviklings- og forvaltningsoppgaver for andre offentlige forvaltningsorganer og viktige målgrupper. Særlig forvaltningen av Altinn er en oppgave som har gitt Brønnøysundregistrene en stadig større betyd-

ning. Etaten skal bidra til at forvaltningen har brukervennlige og effektive løsninger for elektronisk kommunikasjon både med næringslivet og privatpersoner.

Forenkling

Regjeringens forenklingsarbeid for næringslivet tar utgangspunkt i målet om å regulere på en samfunnsøkonomisk effektiv måte. Forenklingstiltakene skal ikke bare redusere næringslivets byrder; de skal også bidra til en effektiv bruk av våre samlede ressurser. Regelverket skal oppnå gitte mål til en lavest mulig administrativ kostnad for næringslivet. På den måten unngår vi at ressurser trekkes vekk fra bedriftenes kjerneaktiviteter. Administrative kostnader og unødvendig byråkrati tapper næringslivet for konkurransekraft.

Opp gjennom årene er det tatt en rekke initiativer for å redusere skjemaveldet og unødig tyngende regelverk. Denne regjeringen har et ambisiøst mål for forenklingsarbeidet: Næringslivets årlige administrative kostnader med å oppfylle lover og regler skal reduseres med 15 mrd. kroner innen utløpet av 2017, sett i forhold til kostnadsnivået i 2011. Dette utgjør en reduksjon på 25 pst.

Samfunnet trenger omfattende reguleringer. Forenklingsarbeidet har ikke et ensidig mål om å fjerne flest mulig regler. Arbeidet dreier seg dels om å fjerne, redusere eller forbedre regelverket, og dels om å gjøre prosedyrene for å oppfylle regelverket mindre byrdefulle.

Direkte endringer i regelverket dreier seg bl.a. om å fjerne unødvendige informasjonskrav og å frita enkelte grupper eller sektorer fra krav, f.eks. små virksomheter. Uklare regler fører til økte kostnader for bedriftene, fordi de må bruke mye ressurser på å sette seg inn i reglene. Dessuten kan konsekvensene bli store for bedrifter som gjør uaktsomme feil ved tolking av regelverket. Klare regler, med lett tilgjengelige veiledere, er derfor et mål for både reviderte og nye regelverk.

Mindre byrdefulle prosedyrer dreier seg bl.a. om å fjerne unødvendige skjemaer, tilsyn eller informasjonsforespørsler. Ulike offentlige etater spør etter og lagrer mye informasjon fra bedriftene; til dels den samme informasjonen. Det er et mål at informasjon som det offentlige spør om, bare skal rapporteres én gang. Videre er det viktig å utnytte digitale løsninger som åpner for forhåndsutfylling av skjemaer og direkte uthenting av informasjon fra bedriftenes IKT-systemer. Slike løsninger fører til at rapporteringen langt på vei

kan automatiseres og at den kan skje raskt og kostnadseffektivt. De siste 15 årene er antall årsverk som benyttes til næringslivets oppgaveplikter redusert med ca. 40 pst. som følge av samordnings- og forenklingstiltak i offentlig sektor. Altinn er en motor i myndighetenes forenklingsarbeid for næringslivet, og tjenestene i Altinn har en svært høy bruksgrad. Overgangen til digitale tjenester er det viktigste bidraget til forenkling og redusert tidsbruk for næringslivet. Det er et mål at bedriftenes regnskapsarbeid skal gjøres så enkelt som mulig.

Forenklinger for næringslivet må balanseres mot behovet for kontroll. Etter en slik avveining må forenklingshensyn av og til vike for tungtveiende hensyn til kontroll. Men det er ikke nødvendigvis alltid en motsetning. Forenklingstiltak kan også bidra til bedre kontroll. Spesielt vil digitalisering av pålagt rapportering kunne gi bedre datakvalitet, mer tilgjengelig og lettere sammenlignbar informasjon, som styrker kontrollmulighetene.

Forenklingsarbeidet berører alle departementer. Nærings- og fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for at forenklinger for næringslivet gjennomføres i tråd med regjeringens politikk. Departementet har organisert et forenklingprosjekt som samarbeider med hele forvaltningen for å identifisere tiltak. Prosjektet skal sikre at tempoet i arbeidet holdes oppe. Som et ledd i dette arbeidet, foreslår regjeringen å opprette et uavhengig regelråd. Et slikt regelråd skal vurdere nye forslag til regelverk med tanke på om konsekvensene for næringslivets byrder er tilstrekkelig utredet, og om nye regler er utformet slik at de oppnår sitt mål til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Det vises til egen omtale av opprettelse av et regelråd under kap. 915.

Status og resultater

Næringsstruktur

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres nye foretak. I 2013 ble det registrert 51 622 nye foretak. Dette er om lag på nivå med året før. Av disse var 19 467 nye aksjeselskaper og 30 040 nye enkeltpersonforetak. Det ble registrert over 21 pst. færre nye NUF (norsk avdeling av utenlandsk foretak) i 2013 enn i 2012.

Ved inngangen til 2014 var det registrert 390 076 bedrifter i Norge. Tabell 5.1 viser at de mest vanlige organisasjonsformene er enkeltpersonforetak og aksjeselskap. Disse utgjør i overkant av 90 pst. av alle norske foretak.

Tabell 5.1 Organisasjonsformer for norske bedrifter

Organisasjonsform	Antall foretak	Prosentandel
Allment aksjeselskap (ASA)	234	0,1 pst.
Aksjeselskap (AS)	187 907	48,2 pst.
Ansvarlig selskap	4 961	1,3 pst.
Selskap med delt ansvar (DA)	6 698	1,7 pst.
Enkeltpersonforetak	172 180	44,1 pst.
Norsk avdeling av utenlandsk foretak (NUF)	8 450	2,2 pst.
Samvirkeforetak (SA)	2 243	0,6 pst.
Stiftelse (STI)	3 783	1,0 pst.
Annet	3 620	0,9 pst.
Totalt	390 076	100,0 pst.

Kilde: SSB, per 1. januar 2014.

De små og mellomstore foretakene utgjør nesten alle foretak i Norge, og står for mer enn halvparten av sysselsettingen i privat sektor. Om lag 99,5 pst. av Norges virksomheter¹ har færre enn 100 sysselsatte.

Forenkling

Digitale løsninger for rapportering og informasjonsformidling er sentralt i forenklingsarbeidet. Innføringen av EUs konsoliderte regnskapsdirektiv og enkelte endringer i bokføringsloven kan gjøre det mye enklere for næringslivet, men siden det dreier seg om omfattende reformer, vil vurderingene på disse områdene måtte ta noe tid.

Regjeringen har siden den tiltrådte gjennomført 21 forenklingstiltak. Blant disse er ny IA-avtale med betydelige forenklinger i reglene for oppfølging av sykemeldte, fjerning av kravet om å levere originalbilag til reiseregninger, innføring av elektronisk skattekort og innføring av ny enhetsprofil i Altinn. Om lag 30 tiltak er under gjennom-

føring. Viktige forenklingstiltak som det arbeides med eller som er under vurdering, er:

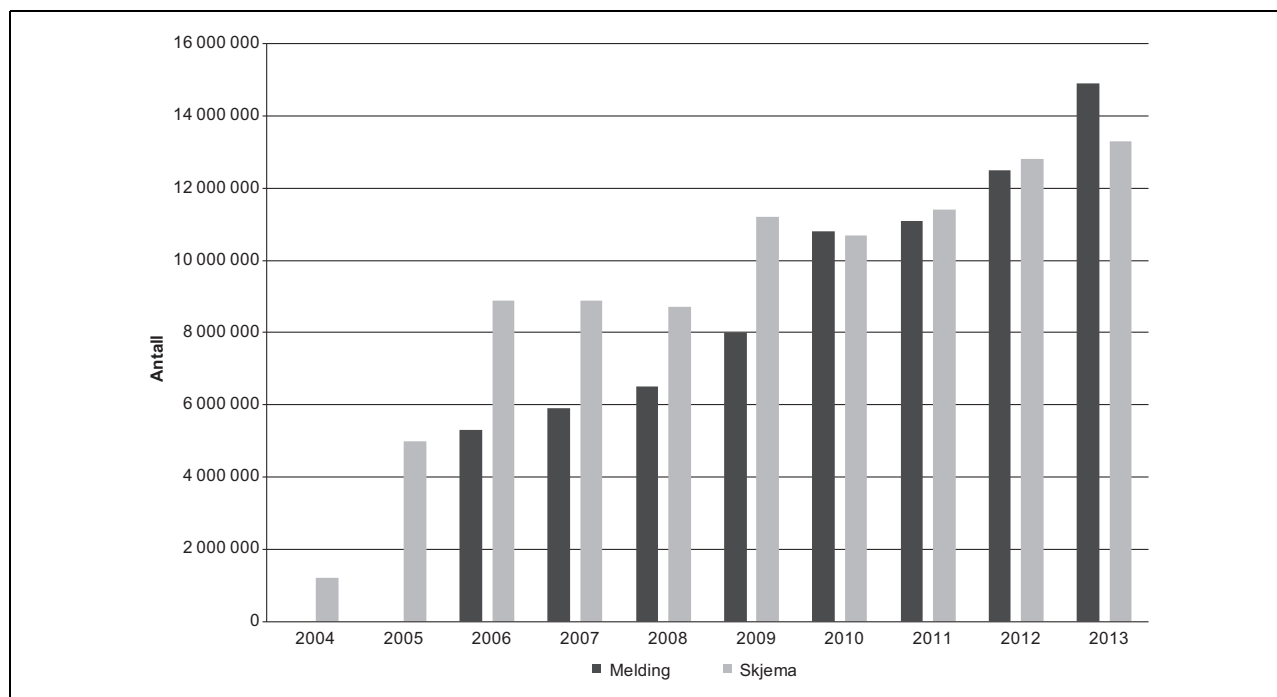
- Enklere og mer fleksibelt regelverk om offentlige anskaffelser (Nærings- og fiskeridepartementet)
- Samordning og målretting av offentlig tilsyns- og kontrollvirksomhet (en rekke departementer)
- Gjennomføring av EUs konsoliderte regnskapsdirektiv (Finansdepartementet)
- Forenklinger i bokføringsregelverket (Finansdepartementet)

Altinn

Det er en betydelig økning i antall tjenester i som tilbys næringsdrivende og privatpersoner. F.eks. var det i løpet av 2013 en økning på 90 elektroniske tjenester og per august 2014 er 405 tjenester tilgjengelig i Altinn.

Siden Altinn ble innført i 2003, har antallet innleverte elektroniske skjemaer stadig økt. I perioden 2004–2014 er mer enn 101 mill. elektroniske skjemaer innlevert og 85 mill. meldinger sendt ut via Altinn.

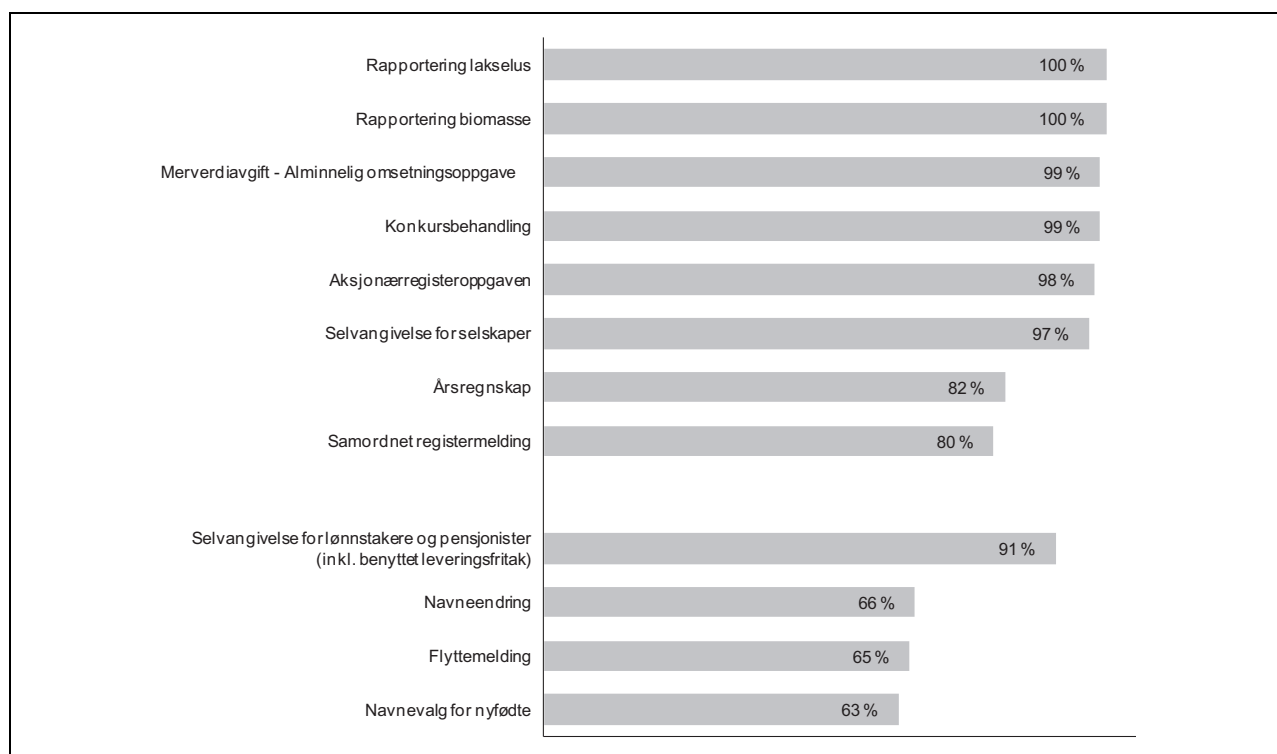
¹ Et foretak er en juridisk enhet med formål å drive næringsvirksomhet. Et foretak kan ha én eller flere underenheter som utfører aktivitet. Disse enhetene omtales som virksomheter.

Figur 5.1 Antall sendte elektroniske skjemaer og meldinger i Altinn 2004–2014

Andelen av skjemaer som blir rapportert elektronisk har også økt jevnt. Her ligger vi langt foran de fleste andre land. Den raske og store utbredelsen av digitale tjenester, spesielt blant næringslivet i Norge, men også på flere tjenester rettet

mot innbyggere, er en god indikasjon på nytteverdien av Altinn. Nær 100 pst. av selskaper og næringsdrivende benytter i dag Altinn til offentlig rapportering.

Figur 5.2 Andel elektroniske skjema rapportert via Altinn i 2013

Kilde: Altinn

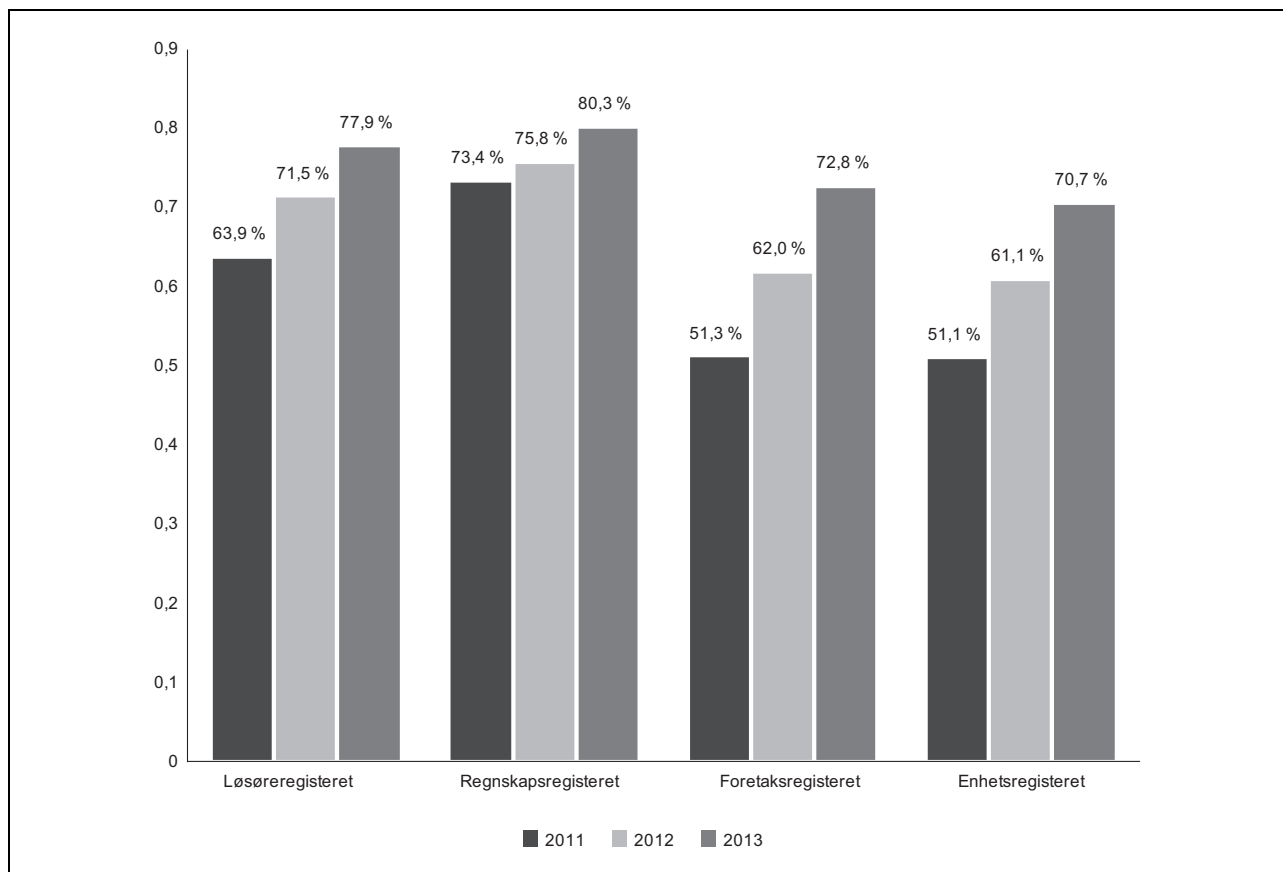
Altinn er integrert med nærmere 80 ulike sluttbrukersystemer for direkte overføring av data. I 2013 ble det utviklet et tilbud i Altinn som gjør det mulig for andre å lage app'er og webløsninger som benytter Altinn sin infrastruktur. Dette er løsninger som kan bidra til ytterligere vekst og bruk av digitale tjenester og som bidrar til verdiskaping i private virksomheter.

Årets brukerundersøkelse viser at næringslivet har svært høy tillit til Altinn. 95 pst. opplever Altinn som trygt å bruke, mens 85 pst. synes løsningen er enkel å bruke. Dette er en kraftig forbedring fra brukerundersøkelsen som ble gjennomført sommeren 2013, og viser at regjeringens satsing på høy kvalitet og forbedring av Altinn har vært vellykket.

Brønnøysunds registervirksomhet

Ved gjenbruk av data er det viktig at brukerne har tillit til at kvaliteten på dataene er høy. Åpne registerdata har en høy samfunnsnytte og har ført til betydelige innsparinger for brukere av data fra Enhetsregisteret. Ved utgangen av 2013 gjenbraker 76,5 pst. av alle relevante offentlige etater grunndata fra Enhetsregisteret.

Det er en klar tendens at manuelle tjenester går ned, mens automatiske tjenester øker. Andelen som rapporteres elektronisk i de ulike registrene i Brønnøysundregistrene er økende, og økte betydelig i 2013. Figur 5.3 viser utviklingen i andelen elektroniske innsendinger for noen viktige registre for næringslivet.

Figur 5.3 Andel elektronisk innsending ved utvalgte registre

Kilde: Brønnøysundregistrene.

Prioriteringer 2015

Forbedre og utvide tjenestetilbudet i Altinn

Altinn er et sentralt virkemiddel i regjeringens forenklingarbeid. Departementet vil derfor arbeide videre med å utvikle Altinns rolle og funksjon, også på lengre sikt.

Forenkle eksisterende regelverk for næringslivet

Regjeringen vil videreføre forenklingprosjektet.

Opprette et regelråd

Regjeringen foreslår å opprette et uavhengig regelråd i løpet av 2015. Rådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er

tilstrekkelig utredet, og om de er utformet slik at de oppnår sitt mål til en relativt sett lav administrativ kostnad for næringslivet

Vurdere selskapslovgivningen

Departementets arbeid med selskapslovgivningen skal opprettholde og utvikle en forutsigbar og klar juridisk struktur. I tillegg vil departementet identifisere forenklingsbehov. Dette kan gi grunnlag for endringer i lovverket som kan lette de administrative byrdene for næringslivet og sikre økt konkurransekraft.

Konkurransopolitikk

Oppgaver og mål

Konkurranse fremmer effektiv ressursbruk, bidrar til å gi kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med bedre kvalitet og lavere priser, og gjør at norske bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Regjeringen vil legge til rette for et fritt og uavhengig næringsliv uten særbehandling eller konkurransehindrende avtaler, fri flyt av varer og tjenester og fri tilgang til markedene. Velfungerende markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurranseregelverket, regelverk om offentlige anskaffelser og regelverk om offentlig støtte.

Konkurranseloven forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling. Etter loven er det en plikt å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Konkurransetilsynet håndhever konkurranseloven, mens departementet er klageinstans. Loven bygger på *EØS-avtalens konkurranseregler*. EØS-konkurransereglene gjelder parallelt med den norske konkurranseloven, men den norske loven må vike i de tilfeller der den anviser løsninger som strider mot det som følger av EØS-reglene. EØS-avtalens konkurranseregler håndheves i Norge av Konkurransetilsynet, EFTAs overvåkingsorgan (ESA) og EU-kommisjonen. Departementet er ansvarlig for å sikre at nye konkurranseregler i EU blir innlemmet i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett. Departementet utformer norske posisjoner både ved håndheving av regelverket i enkeltsaker og når nytt regelverk utvikles. Konkurransemyndighetene deltar i den forbindelse både i EØS- og EFTA-fora.

Reglene om offentlige anskaffelser skal bidra til økt verdiskaping og effektiv ressursbruk, samt gi

allmennheten tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenelig måte. Dette krever effektive markeder og en god vurdering av og kjennskap til formålene med de ulike anskaffelsene. Reglene om offentlige anskaffelser må være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Samtidig er det muligheter for tilpasninger i den konkrete utformingen av de norske reglene. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og tolkning av regelverket, og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO. Det er også en viktig oppgave for departementet å sikre norske interesser i klagesaker om offentlige anskaffelser som behandles i ESA.

Mulige brudd på lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrifter kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), som er et uavhengig og rådgivende organ. Direktoratet for forvaltning og IKT har en viktig rolle i arbeidet med å heve kompetansen på anskaffelsesområdet, se nærmere omtale under kap. 540 Direktoratet for forvaltning og IKT, i Prop. 1 S. (2014–2015) Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte innebærer at det er et harmonisert rammeverk for tildeling av offentlig støtte innenfor hele EØS for å unngå konkurransevridning. Større støttetildelinger må som hovedregel godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før støtten kan iverksettes. For mindre støttetildelinger gjelder enklere meldingsordninger.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune eller kommune) som har ansvar for at støtte er gitt i samsvar med regelverket, og for å melde støtten til ESA i etterkant når det er påkrevd. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om ny støtte til ESA og kan gi råd og veiledning om regelverket og om hvordan melding om bruk av gruppeunntak bør utformes. Departementet har også en viktig oppgave med å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivning

Den 1. januar 2014 trådte en revidert utgave av konkurranseloven i kraft. De siste årene har Konkurransetilsynet håndtert flere store, komplekse og krevende saker. For å utnytte tilsynets ressurser på en best mulig måte har Konkurransetilsynet

net i økende grad tatt i bruk en såkalt «soft law»-tilnærming for å få avsluttet mulig konkurranse-skadelig adferd. Den reviderte loven har flere verktøy for å avslutte saker om mulig ulovlig adferd og mulig konkurranseskadelige foretaks-sammenslutninger ved at partene i saken foreslår tiltak som avhjelper tilsynets bekymringer. Dette gjør at saksbehandlingstiden blir kortere, og det frigjør ressurser hos Konkurransetilsynet som kan benyttes til å vurdere flere saker.

Ved lovrevisjonen ble tersklene for når en fusjon er meldepliktig økt, slik at Konkurransetilsynet nå må overvåke markedene nøyer for å avdekke mulige konkurranseskadelige fusjoner.

Det er viktig å sikre at tilliten til klagesaks-behandlingen som i dag utføres i departementet, ikke er politisk styrt. Ved å etablere en politisk uavhengig saksbehandling gis konkurransepoli-tikken nødvendig legitimitet og faglig tyngde i offentligheten og næringslivet. Departementet har derfor satt ned et ekspertutvalg som skal fore-slå løsninger for et slikt klageorgan. Utvalget skal levere sin innstilling innen 31. oktober 2014.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for res-sursbruken i offentlig sektor og er et viktig mar-ked for næringslivet. I 2012 utgjorde samlet inn-kjøp av varer og tjenester i offentlig sektor om lag 330 mrd. kroner (eksklusiv oljesektoren).

Anskaffelsesregelverket er kritisert for å være for komplisert. Et offentlig utvalg har i NOU 2014: 4 *Enklere regler – bedre anskaffelser* foreslått et regelverk som er enklere og mer fleksibelt, både for oppdragsgiverne og leverandørene. For-slaget gjelder de anskaffelsene som ikke er omfat-tet av EUs anskaffelsesdirektiver. NOUen er sendt på alminnelig høring.

I tillegg har EU i 2014 vedtatt nye anskaffelses-direktiver. Formålet er å gjøre reglene mer fleksible, redusere rettslige uklarheter, redusere admi-nistrative byrder, lette tilgangen til offentlige kon-trakter for små og mellomstore bedrifter og legge til rette for at oppdragsgivere skal kunne ivareta samfunnshensyn gjennom anskaffelsene, bl.a. når det gjelder miljø, sosiale hensyn og innovasjon. Det nye regelverket inkluderer også konsesjons-kontrakter. Slike kontrakter er i dag i all hovedsak unntatt fra anskaffelsesregelverket. Gjennom-føringsfristen er i april 2016.

Det er viktig å håndheve anskaffelsesregelver-ke effektivt. Klagenemnda for offentlige anskaf-felser (KOFA) kommer med rådgivende uttalelser i tvister om mulige brudd på regelverket. I tillegg

håndheves anskaffelsesregelverket gjennom det ordinære domstolsapparatet. Som følge av endringer i et EU-direktiv om håndhevelse av offentlige anskaffelser, mistet KOFA i 2012 myn-digheten til å ilegge overtredelsesgebyr for ulov-lige direkte anskaffelser, det vil si anskaffelser som ikke er kunngjort i henhold til regelverket. Dette har ført til dårligere håndheving av slike brudd. Departementet vurderer nå ulike tiltak for å rette opp dette.

Mange av de ideelle tjenesteleverandørene innenfor helse- og sosialsektoren har høy kompe-tanse, gode fagmiljøer og andre positive særtrekk som gjør dem til viktige samarbeidspartnere for det offentlige. Regjeringen ønsker derfor å videre-utvikle samhandlingen med ideell sektor om leve-ranser av helse- og sosialtjenester, bl.a. gjennom å styrke den eksisterende samarbeidsavtalen med Hovedorganisasjonen Virke, Frivillighet Norge, Ideelt nettverk og KS Bedrift.

Offentlig støtte

EØS-avtalens bestemmelser om offentlig støtte set-ter rammer for hvilke muligheter norske myndig-heter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Offentlig støtte som truer med å vri konkurransen og påvirker samhandelen i EØS-området er i utgangspunktet forbudt. I visse tilfeller kan offentlig støtte likevel gis for å fremme viktige samfunnshen-syn. Hovedregelen er at all offentlig støtte må notifi-seres til og godkjennes av EFTAs overvåkingsor-gan (ESA) før støtten kan gis. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke av regelverket for offentlig støtte. I 2013 ble det i Norge totalt tildelt om lag 23 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Hovedformålet med støtten i Norge de siste årene er å fremme miljø- og energi-sparende tiltak, utvikling i distriktene og å fremme forskning, utvikling og innovasjon.

EU-kommisjonen er i sluttfasen med å moder-nisere EUs regelverk om offentlig støtte. De endrede reglene vil bli innlemmet i EØS-avtalen og vil dermed også gjelde for Norge. På den ene siden gir endringene et større handlingsrom for EØS-landene til å gi støtte uten at tiltaket må noti-fiseres til og godkjennes av Kommisjonen/ESA. På den annen side blir det strengere krav til EØS-landene om å kontrollere at støtten som gis, er lovlig, og til å dokumentere hvilke virkninger til-taket har. EØS-landene pålegges videre å etablere et nasjonalt register for offentlig støtte innen 1. juli 2016, for å sikre innsyn i og kontroll med støtten som gis. Det er opprettet et nettverk av nasjonale myndigheter i EU som skal drøfte tiltak

for å sikre en effektiv gjennomføring av reformen. Der vil norske myndigheter delta.

Kommisjonen har også revidert den såkalte prosedyreforordningen for offentlig støtte, som fastsetter Kommisjonens prosessuelle kompetanse i håndhevingen av statsstøttereglene. Den endrede forordningen gir bl.a. Kommisjonen kompetanse til å kreve opplysninger direkte fra foretak i saker om offentlig støtte, og til å håndheve slike krav med bøter og tvangsmulkt. Prosedyreforordningen vurderes som EØS-relevant og forutsettes dermed innlemmet i EØS-avtalen. Etter avtalen skal ESA ha tilsvarende funksjon og kompetanse overfor EFTA-landene som Kommisjonen har overfor EU-landene. Regjeringen vil vurdere en EØS-tilpasning med hensyn til boteleggingskompetanse. Saken vil bli forelagt Stortinget. Deler av moderniseringsreformen vil gjennomføres i lov. Det tas sikte på at forslag til lovendringer sendes på høring i 2015.

Prioriteringer 2015

Styrke håndheving av konkurranseloven

Regjeringen vil styrke Konkurransetilsynets kapasitet til å håndheve konkurranseloven. Forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet, som ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling, vil fortsatt være en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet i 2015.

Etablere uavhengig klagenemnd for konkurransesaker

Det ble nedsatt et ekspertutvalg 9. mai 2014 som skal vurdere ulike alternativer for etablering av et uavhengig klageorgan for konkurransesaker. Utvalgets innstilling vil bli sendt på høring, og departementet vil vurdere videre oppfølging etter at høringen er gjennomført.

Nye fusjonsregler for mediemarkedene – eierskapskontroll

Nærings- og fiskeridepartementet, Kulturdepartementet, Medietilsynet og Konkurransetilsynet samarbeider om å lage nye regler for kontroll med erverv og sammenslåinger av mediebedrifter.

Oppfølging av EU-direktivet om privat håndheving av konkurransereglene

Direktivet om erstatningsansvar ved brudd på konkurransereglene skal vedtas høsten 2014 og vil publiseres i EU-tidende høsten 2014. Fristen

for å gjennomføre direktivet i norsk rett, som begynner å løpe 20 dager etter publisering, er to år. Gjennomføringen i norsk rett vil kreve lovendring. Departementet arbeider med gjennomføring av direktivet.

Forenkling av regelverket om offentlige anskaffelser

Forslagene i NOU 2014: 4 *Enklere regler – bedre anskaffelser* vil danne grunnlaget for et nytt og enklere nasjonalt anskaffelsesregelverk.

Styrke håndheving av anskaffelsesregelverket

Departementet vurderer ulike tiltak for å styrke håndhevelsen av anskaffelsesregelverket, særlig ulovlige direkte anskaffelser.

Oppfølging av EU-kommisjonens modernisering av regelverk om offentlig støtte

Departementet vil vurdere hvilke tiltak som er nødvendige for å sikre en effektiv gjennomføring av Kommisjonens reform av reglene om offentlig støtte.

Maritim næring

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på det maritime området. Det er et mål at virkemidlene skal bidra til effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser, økt innovasjon og omstillingsevne og at norske bedrifter lykkes i internasjonale markeder. Slik kan Norge fortsatt være en verdensledende maritim nasjon og et attraktivt maritimt vertsland. I dette inngår også å arbeide for at reguleringer støtter bærekraftig utvikling, sjøsikkerhet og trygge arbeidsvilkår for ansatte. Samtidig er det viktig å legge til rette for at maritim næring skal sikres gode vilkår for å kunne konkurrere med aktører i andre land.

Regelverk for sikkerhet og miljø: Departementet har ansvar for regelverk for sjøsikkerhet, security og miljø. Fortolkning og forvaltning av skipssikkerhetsloven og skipsarbeidsloven med tilhørende forskrifter står sentralt. Departementet har også ansvar for regelverk for fritidsfartøy. Regelverksutviklingen på skipsfartsområdet skjer i stor grad gjennom internasjonalt samarbeid. Departementet og Sjøfartsdirektoratet deltar i internasjonale organer som FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs arbeidslivsorganisasjon (ILO), EU og i kontrollsamarbeidet gjennom Paris MoU (Memorandum of Understanding). Også det nor-

ske regelverket for sikkerhet og miljø ivaretar Norges internasjonale forpliktelser. Sjøfartsdirektoratet forvalter de maritime regelverkene, bl.a. gjennom tilsyn med norskregistrerte fartøy og deres rederier, og utstedelse av sertifikater for fartøy. Videre utfører direktoratet tilsyn med arbeids- og levevilkår om bord på skip og utsteder sertifikater for sjøfolk. I tråd med internasjonale avtaler utfører Sjøfartsdirektoratet også tilsyn med utenlandske skip i norske havner.

Skipsregistre: Norge skal ha konkurransedyktige og attraktive registre for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Departementet har ansvar for loven om Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS), og tilhørende forskrifter og sjølovens regler om registrering av skip og søknader om dispensasjon fra nasjonalitetsvilkårene for registrering av skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR). Sjøfartsdirektoratet har ansvar for registrering av skip og rettigheter i skip i NIS og NOR og markedsføring av registrene.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk: Ordningen skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk, samt rammevilkår som er konkurransedyktige sammenlignet med vilkårene i andre land. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Beredskap: Regelverk og prosedyrer i tilknytning til kriser, beredskap, terror og piratvirksomhet er en viktig oppgave. Departementet leder Sikkerhetsutvalget for internasjonal skipsfart og arbeider aktivt sammen med Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Sjøfartsdirektoratet og andre aktører både nasjonalt og internasjonalt i disse sakene.

Undersøkelse av sjøulykker: Departementet har ansvaret for sjølovens regler om undersøkelse av sjøulykker og samarbeider med Statens havarikommisjon om dette. Sjøfartsdirektoratet har ansvar for registrering og oppfølging av ulykker.

Markedsadgang og eksport: Maritim næring er en globalisert næring og rammene fastsettes i stor grad internasjonalt. For å sikre mest mulig enhetlige globale krav til næringen, åpne markeder, frihandel og strenge krav til sjøsikkerhet, miljø og sosiale standarder arbeider både departementet og Sjøfartsdirektoratet aktivt i internasjonale fora som FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon IMO, FNs arbeidsorganisasjon ILO, OECD og WTO. Norske

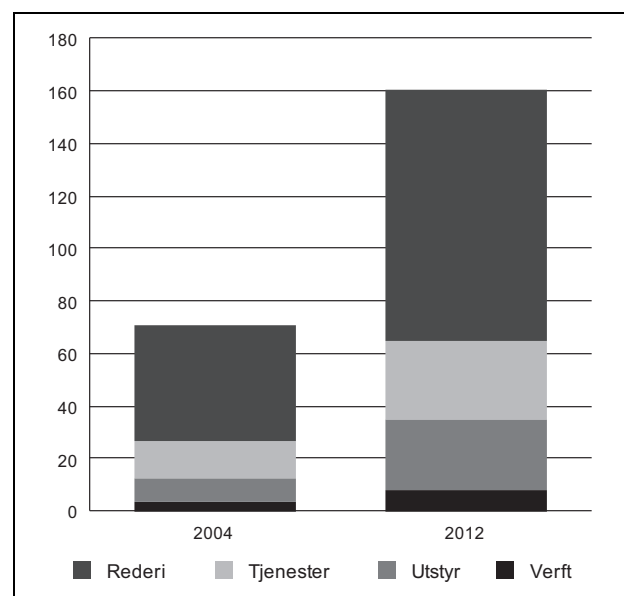
myndigheter samarbeider med næringen om dette. I tillegg er EU en viktig premissleverandør for den norske maritime næringen.

Forskning, utvikling og innovasjon: Det offentlige virkemiddelapparatet skal arbeide for økt kunnskap for å fremme maritim utvikling og innovasjon. Maroff-programmet under Norges forskningsråd er regjeringens viktigste virkemiddel for å stimulere til maritim forskning. Videre har Innovasjon Norge en rekke generelle landsdekkende tjenester og aktiviteter som bidrar til innovasjon og verdiskaping i den maritime næringen.

Status og resultater

Verdiskaping

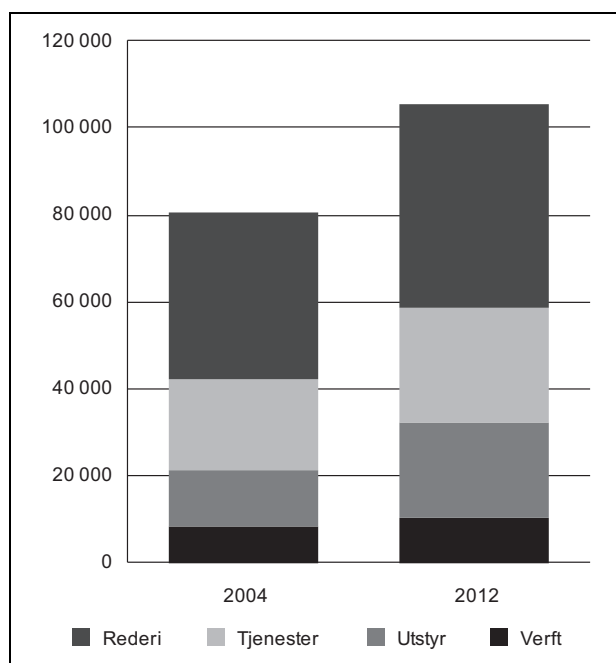
Maritim næring (rederier, verft og maritime utstys- og tjenesteleverandører) gir i dag arbeid til over 105 000 personer i Norge og skaper verdier for til sammen 160 mrd. kroner². Fra 2004 til 2012 økte antall sysselsatte i maritim næring i Norge med over 25 000 personer, og den samlede verdiskapingen ble mer enn doblet. Rederivirk-somheten står for over halvparten av verdiskapingen i den maritime klyngen.

Figur 5.4 Verdiskaping i mrd. kroner innen ulike områder i maritim næring

Kilde: Maritim verdiskapingshåndbok 2014, Menon Business Economics

² Maritim verdiskapingshåndbok 2014, Menon Business Economics

Figur 5.5 Antall sysselsatte innen ulike områder i maritim næring

Regelverk for miljø og sikkerhet

Med skipssikkerhetsloven i 2007 ble det innført et moderne lovverk som regulerer sikkerhet og miljø for skip i Norge. Skipsarbeidsloven trådte i kraft høsten 2013. Loven erstatter sjømannsloven fra 1975 og innebærer en modernisering og samtidig en vesentlig styrking og presisering av rettighetene til arbeidstakere om bord på skip. Loven er utformet i tråd med ILOs Maritime Labour Convention (MLC), som fastsetter internasjonale krav til et helhetlig vern for sjøfolk. Når det gjelder Sjøfartsdirektoratets arbeid med å forvalte de maritime regelverkene, bl.a. tilsynet med norskregistrerte fartøy og deres rederier, utstedelse av sertifikater for fartøy og sjøfolk, m.v., vises det til omtale under kap. 910 Sjøfartsdirektoratet.

Skipsregistre

Norge er en betydelig skipsfartsnasjon med vel 1 900 handelsskip under norsk eierskap/kontroll. Norge kontrollerer 2,85 pst. av verdens handelsflåte og er verdens niende største skipsfartsnasjon målt i dødvekttonn³. Om lag to tredjedeler av den

norske flåten er engasjert i transport av varer. Maritime transporttjenester tilknyttet utvinning av olje og gass har en økende andel over hele verden. Den norske flåten av offshorefartøy er verdens nest største etter den amerikanske og opererer i alle verdensdeler.

Siden 2004 er det blitt registrert betydelig flere norskregistrerte skip i utenlandske registre (økning på 49 pst.), mens flåten i Norsk Internasjonal Skipsregister (NIS) er redusert med 26 pst. Antall skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) ligger på samme nivå som for ti år siden. Det er om lag 63 500 sjøfolk om bord på skip kontrollert av norske eiere. Av disse er om lag 43 500 utlendinger og 20 000 nordmenn. Norske sjømenn i arbeid på NOR- og NIS-registrerte skip økte fra ca. 16 000 i 2004 til om lag 18 700 i 2011.

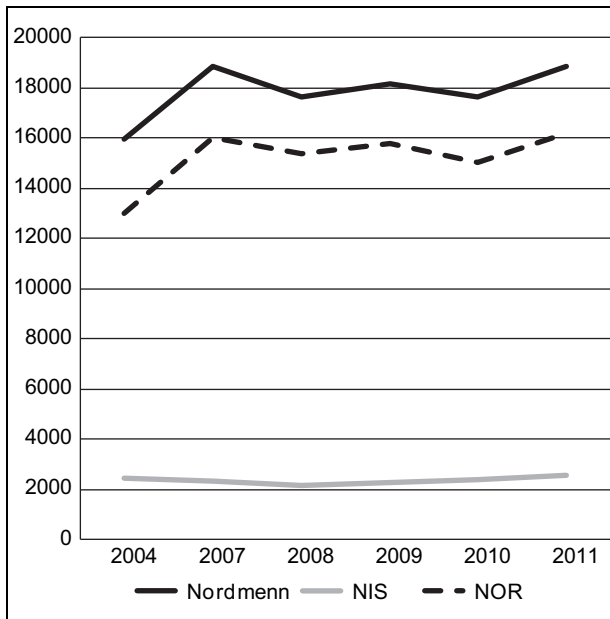
Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

I 2013 var om lag 12 100 sjøfolk omfattet av tilskuddsordningen. 11 500 var under nettolønnsordningen og 600 under refusjonsordningen. Utviklingen i tallet på sjøfolk i 2012–2013 stadfester den økende trenden siden 2011. Veksten i perioden kan i stor grad tilskrives høy aktivitet i offshoresegmentet. Tallet på skip i ordningen har siden 2012 vært stabilt i overkant av 400. Skip i petroleumsvirksomhet i NOR sto for 62 pst. av utbetalingene i 2013.

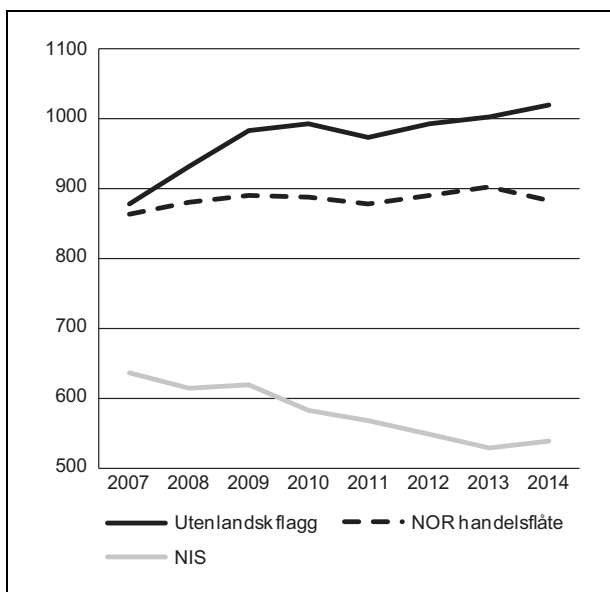
Beredskap

Regelverket for bruk av private væpnede vakter på norske skip er evaluert og videreført. Nærings- og fiskeridepartementet har arbeidet tett med Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet for å bidra i operasjonen med å hente ut kjemiske stridsmidler fra Syria med norskflagget skip og norsk fregatt. Departementet har deltatt i nasjonale og internasjonale fora for å bidra til fortsatt nedgang i piratvirksomheten i Adenbukta, Det indiske hav og området rundt Malakkastredet.

³ UNCTAD Review of maritime transport 2013

Figur 5.6 Utvikling i antall norske sjøfolk fra 2004 til 2011

Figur 5.7 Utvikling i antall skip i norsk kontrollert flåte fra 2007 til 2014

Markedsadgang og eksport

Departementet har bilaterale maritime samarbeidsavtaler med India, Japan, Russland og Sør-Korea. Samarbeid om industri- og teknologiutvikling, miljøvennlig skipsfart, bruk av naturgass (LNG), skipsfart i Arktis og skipsbygging er noen av temaene som ble prioritert i 2013. Nærings- og handelsdepartementet hadde i tillegg et særlig fokus på USA, Kina og Brasil. Det ble også lagt vekt på å oppnå gode forpliktelser på det maritime området i forbindelse med EFTA-forhandlinger

med Indonesia, Vietnam, India, Costa Rica, Panama og med tollunionen Russland, Hviterussland og Kasakhstan. I mars 2013 startet et 50-talls WTO-land flernasjonale forhandlinger om en internasjonal tjenesteavtale, «Trade in Services Agreement – TISA». Norge fører an i forhandlingene på det maritime området.

Forskning, utvikling og innovasjon

Hovedvirkemidlene for Maroff-programmet er Innovasjonsprosjekt i næringslivet og Kompetanseprosjekt for næringslivet. Programmets viktigste virkemiddel for å bidra til økt verdiskaping i næringen er innovasjonsprosjekter som i 2013 utgjorde ca. 2/3 av programbudsjettet. Det har vært en økning i Innovasjon Norges engasjement i de maritime bedriftene de senere år, og den samlede ressursinnsatsen i 2013 var 388 mill. kroner.

Prioriteringer 2015

Maritim strategi

Regjeringen har startet arbeidet med en strategi om helhetlig politikk for vekst og verdiskaping i maritim næring. Strategien planlegges lagt fram våren 2015.

Fartsområdeutvalget

For å fremme en betydelig og konkurransedyktig flåte under norsk flagg og å sikre tilstrekkelig tilgang på maritim kompetanse, satte regjeringen ned et utvalg som skulle vurdere hvilke konsekvenser en eventuell oppmyking av fartsområdebegrensningene i NIS ville få, og vurdere innretningen på nettolønnsordningen. Utvalget leverte sin innstilling i september 2014. Oppfølging av utvalgets innstilling vil ses i sammenheng med arbeidet med den maritime strategien.

Nettolønnsordningen

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et av de viktigste virkemidlene for å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer. Kostnadsulempen ved bruk av norske sjøfolk har økt. Regjeringen foreslår derfor at grensen for maksimal refusjonsutbetaling per sjømann i nettolønnsordningen økes i tråd med forventet prisvekst i 2015. Regjeringen vil vurdere eventuelle justeringer i ordningen basert på forslag fra fartsområdeutvalget. Departementet vil videre arbeide med å

følge opp regjeringsplattformens intensjon om lovfesting av nettolønnsordningen.

Mineralnæringen

Oppgaver og mål

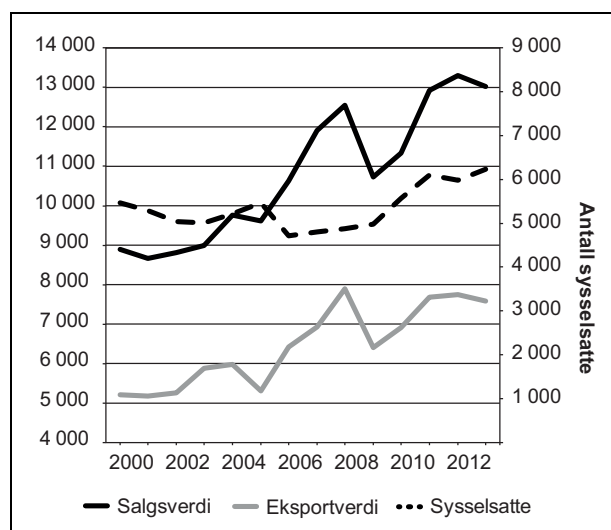
Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for verdiskaping. Mineralressursene er nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Departementet har ansvar for virkemidler som har stor betydning for at disse ressursene forvaltes på en bærekraftig måte. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping i næringen.

Gode geologiske oversiktsdata innhentet gjennom systematisk kartlegging er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Selskaper som driver leting etter drivverdige mineralressurser tar utgangspunkt i slike oversiktsdata, når de skal identifisere områder som kan være aktuelle for letevirksomhet. Slike geologiske oversiktsdata er et kollektivt gode med en rekke bruksområder, og finansieres derfor av staten og samles inn av Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) lete-, utvinnings- og driftstillatelser til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. De kommunale arealprosessene og lokale prioriteringer av arealbruk er også av stor betydning for næringen.

Status og resultater

Mineralnæringen omfatter virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i 2013 for om lag 13 mrd. kroner og sysselsatte 6 200 årsverk⁴. Figur 5.8 viser total omsetning, eksportverdi og sysselsatte i perioden 2000–2013 (i 2013-kroner). Denne viser at samlet omsetning har økt i perioden under ett, og at næringen er følsom for endringer i konjunkturer.

Figur 5.8 Total omsetning, eksportverdi og sysselsatte i perioden 2000–2013

Omsetningen svinger noe fra år til annet, når prisene på produktene endrer seg. Næringen har om lag 58 pst. eksportandel samlet sett, der eksportandelen er vesentlig lavere for puk, grus og sand, og høyere for kull, industrimineraler, metaller og naturstein.

Høye priser på puk har ført til økt produksjon, både for eksport og innenlandsk forbruk. Også omsetningsverdien av kull har gått noe opp. Verdien av metallproduksjonen og industrimineralproduksjonen ble noe lavere enn året før. Eksportverdien samlet sett hadde en svak økning. Krevende markeder og lavere priser for flere råvarer gjør at det er usikre utsikter til vekst i mineralnæringen i 2015.

Sentrale innsatsområder for departementets arbeid med mineralnæringen er å kartlegge mineraler, styrke mineralforvaltningen og legge til rette for mer effektive planprosesser ved større mineralprosjekter.

Regjeringen vil sørge for bedre, raskere og enklere plansaksbehandling. Dette kan gjøres ved bedre samordning med tilgrensende regelverk, bedre samhandling mellom kommuner og sektormyndigheter, færre innsigelser og økt lokalt selvstyre. Statlige myndigheters adgang til å fremme innsigelser som virker hemmende på lokal handlingsfrihet, skal begrenses, og innsigelsene skal samordnes bedre i alle fylker. Det er et mål at planleggingstiden i større prosjekter skal halveres. Det skal satses på tiltak som gir et kompetanseløft i kommuner og fylker, bl.a. for å få kommunene til å tilpasse planleggingen til behovet. 16. juni 2014 la regjeringen fram et lovforslag med forenklinger av plandelen av plan- og bygningsloven, som vil

⁴ Kilde: Direktoratet for mineralforvaltning.

gjøre planprosessene raskere og rimeligere for blant andre mineralnæringen.

Mineralutvinning medfører naturinngrep og uttak av ikke fornybare ressurser. Mineraluttak må alltid finne gode løsninger for å ta hensyn til miljøet, kulturminner m.v. Mineralloven stiller krav om aktørgodkjenning og bergmessig forsvarlig drift, samtidig som virksomhetshaver pålegges sikrings- og opprydningsplikt. Videre er det innført en adgang for direktoratet til å pålegge at det stilles økonomisk sikkerhet for sikring og opprydding etter opphør av drift eller ved en eventuell konkurs. DMF har også ansvar for tilsyn med uttak.

NGU har i 2013 økt innsatsen innenfor geologisk oversiktskartlegging og utvikling og drift av de nasjonale databasene for berggrunn, løsmasser, mineralressurser, grunnvann, maringeologi og geofysikk. DMF har arbeidet med å effektivisere og forenkle arbeidsoppgaver, og tilpasse organisasjonen best mulig til de nye pålagte oppgavene etter mineralloven.

Prioriteringer 2015

Kartlegging av mineralressurser

I 2011 startet en geofysisk kartlegging av mineralressursene i Nord-Norge, opprinnelig planlagt som et fireårig program. Regjeringen foreslår å fortsette dette arbeidet, for å utvikle kunnskap om dyp geologi og om hvilke mineralressurser som finnes lenger ned i fjellet. Satsingen vil legge til rette for økt leteaktivitet fra bedrifter og kan på lengre sikt gi økt verdiskaping og nye arbeidsplasser. Regjeringen foreslår å sette av 20 mill. kroner til å videreføre kartleggingen av mineralressurser i Nord-Norge i 2015. Samtidig videreføres kartleggingen i Sør-Norge, som startet opp i 2013 med en årlig ramme på 10 mill. kroner.

Forenkling av plansaksbehandling

Regjeringen vil arbeide for en bedre, raskere og enklere plansaksbehandling. Statlige myndigheters adgang til å fremme innsigelser som virker hemmende på lokal handlefrihet skal begrenses, og innsigelsene skal samordnes bedre i alle fylker.

Mineralforvaltning

Arbeidet med å styrke DMF for mer effektiv utføring av etatens forvaltningsoppgaver og oppfølging av mineralnæringen videreføres i 2015.

Reiseliv

Oppgaver og mål

Norge har betydelig aktivitet knyttet til reiseliv, en næring som gir arbeidsplasser og lokal utvikling over hele landet. Reiselivspolitikken skal bidra til å utvikle en mer konkurransekraftig reiselivsnæring. Det skal gi økt verdiskaping i og rundt reiselivsnæringen, og økt lønnsomhet for reiselivsnæringens aktører. For å nå målene for reiselivspolitikken vil Nærings- og fiskeridepartementet styrke samspillet mellom ulike sektormyndigheter og andre deler av virkemiddelapparatet.

De viktigste virkemidlene innenfor Nærings- og fiskeridepartementets område er Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Innovasjon Norge er den viktigste virkemiddelaktøren for å markedsstilpasse det offentlige bidrag knyttet til profilering av Norge som reisemål o.a., jf. nærmere omtale under programkategori 17.20. I tillegg gir departementet tilskudd til Visit Svalbard AS.

Regjeringen ønsker å samle ressursene i større reisemålsselskaper. Det er næringen selv som har ansvaret for å drive prosessen med å etablere en ny struktur for reisemålsselskapene, mens departementet har en rolle med å legge til rette for at ny struktur kommer på plass. Det er nedsatt et nasjonalt strukturutvalg som referanse- og koordineringsgruppe for arbeidet, og flere regionale prosjektgrupper som arbeider med å etablere den nye strukturen i ulike områder av landet.

Status og resultater

Tabellen under viser hvordan verdiskaping og sysselsetting i reiselivsnæringen fordeler seg mellom ulike enkeltbransjer. Oversikten viser at transport- og serveringsbransjen genererer størst verdiskaping og sysselsetting i næringen

Tabell 5.2 Verdiskaping og sysselsetting for enkeltbransjer innenfor og reiselivsnæringen totalt i 2012

Bransje	Verdiskaping (mrd. kroner)	Syssel- setting
Transport	19,5	24 900
Servering	12,9	42 900
Overnatting	10,1	25 400
Opplevelser	7,3	14 000
Formidling	3,2	4 500
Hele reiselivsnæringen	53,0	111 700

Kilde: Menon Business Economics' regnskapsdatabase

Norges posisjon i det internasjonalt konkurranseutsatte reiselivsmarkedet er samlet sett stabil, men med enkelte årlige variasjoner i ulike markeder og segmenter.

I tilknytning til prosessen med å restrukturere reisemålsselskapene i Norge, ble det vinteren 2013 etablert seks regionale prosjektgrupper for Nord-Norge, Midt-Norge, Fjord-Norge, Sør-Norge, Øst-Norge og Fjell-Norge. Disse fikk ansvar for å lede prosessen med å gjennomføre endringene regionalt, basert på daværende Nærings- og handelsdepartementets prosjektplan for restruktureringen. Arbeidet med å utvikle forretningsplaner for den nye selskapsstrukturen ble også startet i 2013. I februar 2014 ble rammene for prosessen justert, ved at reiselivsnæringen selv fikk ansvaret for å drive prosessen med å etablere en ny struktur for reisemålsselskapene. Reiselivsnæringen har tatt ansvar og utarbeider nå forretningsplaner for en mer konsentrert struktur av reisemålsselskaper for hele landet, med siktemål om å få mye av den nye strukturen på plass i løpet av 2015. Det vises også til omtale under kap. 900, post 75.

Prioriteringer 2015

Nærings- og fiskeridepartementet viderefører den nære dialogen med sentrale aktører rundt om i landet for å legge til rette for restrukturering av

reisemålsselskapene. Departementet opprettholder også insentivordningen for å stimulere til at endringer næringen ønsker, blir gjennomført.

Fiskeri

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på fiskeriområdet. Dette omfatter bl.a. næringspolitikken, forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, reguleringen av og adgangen til å drive fiske og fangst, kvoteforhandlinger, internasjonale fiskeriavtaler og miljømessig bærekraftig utvikling.

Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ for Nærings- og fiskeridepartementet innen fiskeriforvaltning. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til fiskerireguleringer og ressurskontroll. Fiskeridirektoratet samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, andre etater og organisasjoner nasjonalt og internasjonalt, for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige kunnskapsbaserte råd.

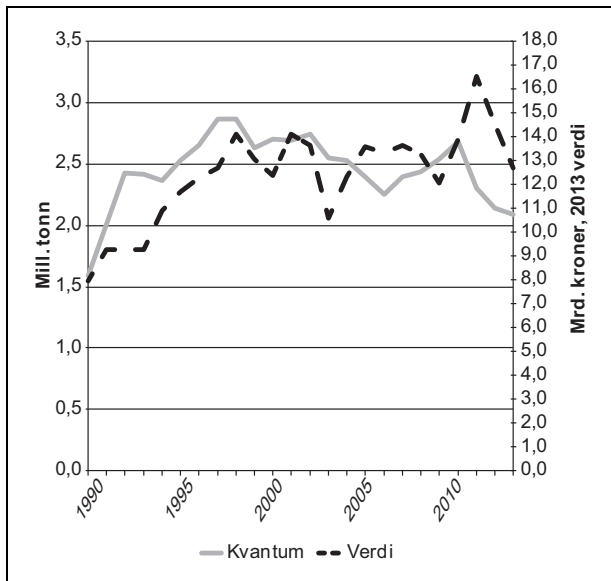
Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene. Kvotene svinger med de biologiske rammene. Innenfor de biologiske rammene søkes det stabilitet i ressursfordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

De sentrale lovene for kvotereguleringer og adgang til å delta i fisket er lov om forvaltning av viltlevande marine ressurser (havressurslova) og lov om rett til å delta i fiske og fangst (deltakerloven).

Norge deltar i en rekke internasjonale fora der forvaltning av levende marine ressurser er tema. Gjennom internasjonalt samarbeid både globalt, regionalt og bilateralt arbeider Norge for at forvaltningen av marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bl.a. bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Status og resultater

Lønnsomhet

Figur 5.9 Gjenomsnittlig driftsmargin og totale driftsinntekter for fiskeflåten, 1980–2012

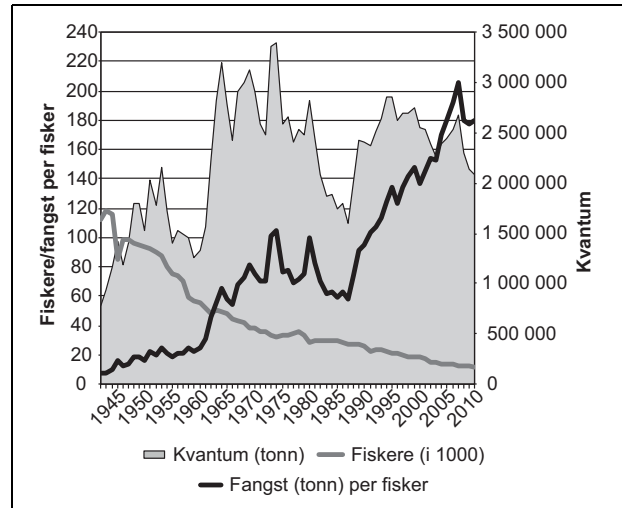
Definisjon: Driftsmargin = (Driftsresultat/Driftsinntekter) * 100.
Kilde: Fiskeridirektoratet.

Utviklingen i lønnsomhet i perioden 1980 til 2012 har vært positiv sett under ett, selv om lønnsomheten har variert mye. Årene 2010 og 2011 viste en sterk økning i lønnsomheten, men etter to år med oppgang gikk både lønnsomhet og driftsinntektene for den norske fiskeflåten sett under ett ned i 2012. Totale driftsinntekter for fiskeflåten var i 2012 i underkant av 13 mrd. kroner, som var en nedgang på om lag 2 mrd. fra 2011. Driftsmarginen var i 2012 på 14,2 pst., en nedgang fra 21,7 pst. året før.

De underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden er bl.a. at flere av våre viktigste fiskebestander er i langt bedre forfatning nå enn i 1990. Dessuten har tallet på fiskefartøy blitt redusert, noe som har bidratt til lavere kostnader og høyere produktivitet.

Mens 20 475 personer hadde fiske som hovednæring i 1990, var det 14 264 i 2000 og 10 325 i 2010. Foreløpige tall viser at det for 2013 var 9 546 personer som var registrert med fiske som hovednæring.

I figuren over sammenstilles opplysninger om utvikling i kvantum med utvikling i antall fiskere og fangst per fisker. Variasjoner i ressurstilgang vil påvirke fangst per fisker, men figuren sier likevel mye om effektivitetsutviklingen i norsk fiskerinæring.

Figur 5.10 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2013

Kilde: Fiskeridirektoratet

I 1990 var gjennomsnittlig fangst per fisker 58 tonn. Tilsvarende for 2013 er 180 tonn fangst per fisker.

Fiskeriforvaltning

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er en stor trussel mot de marine ressursene, og er en betydelig utfordring for forvaltningen både nasjonalt og globalt. Begrepet fiskerikriminalitet omfatter kriminalisert UUU-fiske og annen økonomisk kriminalitet i hele fiskerinæringens verdikjede.

Bekjempelse av fiskerikriminalitet og ulovlig, urapportert og uregulert fiske er en hovedprioritet for Nærings- og fiskeridepartementet, og en rekke tiltak har blitt gjennomført nasjonalt, regionalt og globalt. Kontrollinnsatsen er økt, og det er gjort endringer i regelverket. Fiskeriforvaltningen har videre prioritert internasjonalt samarbeid om ressurskontroll. Fiskeriforvaltningens analysenettverk er et tverrfaglig samarbeid mellom ulike kontrolltater. Sekretariatet for nettverket er fra 2014 en del av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære virksomhet.

Refordelingen av kvoter er delegert til Fiskeridirektoratet for å forenkle saksbehandlingen. Det er gjennomført en prøveordning med kvotebytte i loddefisket vinteren 2014. Denne ordningen evalueres høsten 2014. Kvotetakene i stukturkvoteordningen for pelagisk trål er økt, og det er sendt på høring forslag om økte kvotetak for fartøygruppene torsketrål og ringnot. Dette er tiltak som vil kunne bidra til en lønnsom helårig drift for fiske-

flåten. Avkortingsreglene for kystflåten er endret, og struktureringsprosessen i havfiskeflåten er forenklet og avbyråkratisert.

Norge har inngått bilaterale avtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU og Grønland og for 2014 også med Færøyene. Norge har også samarbeidet internasjonalt for å sikre avtaler om forvaltningen av kolmule og uer. Trepartsavtalen mellom Island, Grønland og Norge om lodde og avtalen mellom Island, Russland og Norge om fisket i det internasjonale farvannet kalt Smutthullet, er videreført.

Det er ført forhandlinger om forvaltningen av makrell mellom Norge, EU, Færøyene og Island, men det har ikke blitt enighet om en firepartsavtale. I mars 2014 ble imidlertid Norge, EU og Færøyene enige om en femårig trepartsavtale om forvaltning og fordeling av makrell. Videre forhandlinger for også å få Island og Grønland inn i forvaltningssamarbeidet vil fortsette. Det er ført forhandlinger om norsk vårgytende sild mellom Norge, Russland, Island, EU og Færøyene. Færøyene ønsker en høyere andel og vil ikke inngå avtale med de øvrige partene før fordelingsforhandlinger er gjennomført. Det ble derfor i 2013 og 2014 inngått avtale mellom de øvrige kyststatene, med et avsatt kvantum til Færøyene som følger av rammeavtalen fra 2007. Norge, EU, Færøyene og Island har inngått avtale om forvaltning av kolmule for 2013 og 2014.

Norge legger stor vekt på å utvikle normativ hav- og fiskeriforvaltning gjennom FNs havretts- og fiskeriresolusjoner. På norsk initiativ har FNs generalforsamling vedtatt å be FNs matvareorganisasjon (FAO) om å utarbeide retningslinjer for enhetlig global fangstdokumentasjon. Norge gir økonomiske bidrag til dette arbeidet. Norge bidrar til å sette havets betydning for global matsikkerhet og ernæring høyere på dagsorden internasjonalt, bl.a. ved å foreslå nye globale mål for fiskeri og havbruk under FNs prosess for nye utviklingsmål. Norge har deltatt i FAOs arbeid med retningslinjer for bunnfiske og fiske nær sårbare bunnhabitater samt flaggstatsansvar. Norge deltar også i den årlige oppfølgingen av relevante retningslinjer i de ulike fiskeriforvaltningsorganisasjonene.

Norge har videre deltatt i avklaringer i FN om behovet for ny avtale om implementering under havrettskonvensjonen. Norge deltar i dette, bl.a. for å ivareta eksisterende avtaler som regulerer fiskeriforvaltning.

Prioriteringer 2015

Utvikle kvotesystemet

Nærings- og fiskeridepartementet vil fortsette arbeidet med å utvikle kvote- og tillatelsessystemet for å gjøre det mer fleksibelt og tilpasset næringens behov. Det skal vurderes virkemidler for å få et mer jevnt fiske gjennom året.

Bidra til bærekraftig ressursutnyttelse internasjonalt

Regjeringen vil være en pådriver i internasjonale forhandlinger for å oppnå bærekraftige avtaler som ivaretar norske interesser. Norge skal også være en premissleverandør og bidragsyter til den internasjonale fiskeri- og havdebatten, og legge særlig vekt på at bærekraftig ressursutnyttelse er en forutsetning for global matsikkerhet og ernæring. Det arbeides også for at globale konvensjoner og retningslinjer så langt som mulig ligger tett opp til norske interesser.

Bekjempe ulovlig, uregulert og uregistrert fiske og fiskerikriminalitet

I kampen mot UUU-fiske og fiskerikriminalitet prioriteres målrettet kontroll og samarbeid på tvers av faglige myndigheter både nasjonalt og internasjonalt.

Havbruk

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på havbruksområdet. Dette omfatter bl.a. ansvar for næringspolitikken, forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av konsesjoner, produksjonsbegrensninger, arealbruk, eierskap og miljømessig bærekraftig utvikling. De sentrale lovene er akvakulturloven og matloven.

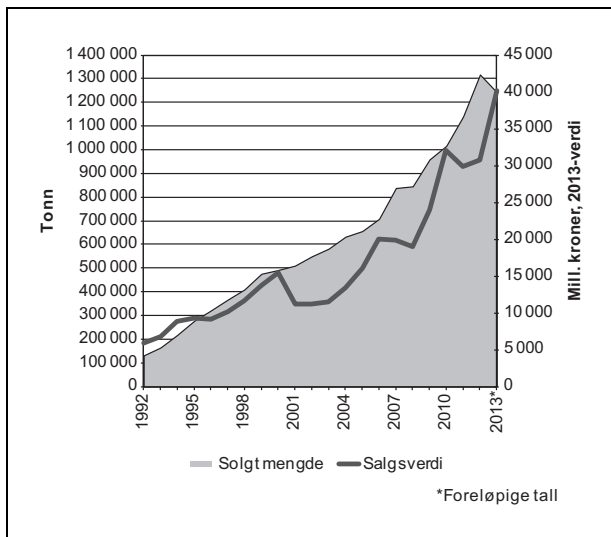
Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende organer for Nærings- og fiskeridepartementet innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøsyn, mens hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til mattrygghet og fiskehelse. Direktoratene samarbeider nært med kunnskapsinstitusjonene Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt, for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige råd.

En forutsigbar og forsvarlig økning i sjømatproduksjonen, som også tar hensyn til miljøutfordringene, vil styrke norsk konkurransekraft og skape trygge arbeidsplasser langs kysten. For å kunne utnytte potensialet som Norge har for økt havbruksproduksjon, vil regjeringen legge til rette for en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i havbruksnæringen som ligger fast over tid. Regjeringen tar derfor sikte på å fremme en stortingsmelding om vekst i havbruksnæringen våren 2015. En forutsetning for vekst er at det kan dokumenteres at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer. I dag er de største miljøutfordringene knyttet til havbruksnæringen lakselus og rømt oppdrettslaks.

Status og resultater

Produksjon og lønnsomhet

I 2013 var produksjonen av laks 1 166 000 tonn, en reduksjon på 6 pst. fra 2012. I tillegg produserte den norske havbruksnæringen om lag 72 500 tonn regnbueørret, 3 770 tonn torsk, 2 363 tonn skjell og skalldyr, om lag 1 900 tonn kveite og røye og mindre kvanta av andre arter. Førstehåndsverdien av produksjonen i 2013 var på over 40 mrd. kroner, en økning på 31 pst. sammenlignet med 2012. Verdiøkningen skyldes i all hovedsak økte priser på laks.

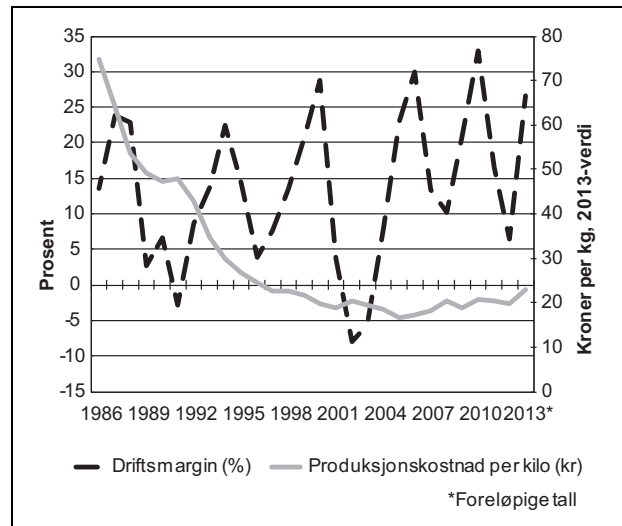
Figur 5.11 Totalt solgt mengde og førstehåndsverdi av fisk i havbruksnæringen 1992–2013

Kilde: Fiskeridirektoratet (tallene for 2013 er foreløpige)

De siste årene har antall sysselsatte innen havbruksnæringen vært stigende. I tillegg til direkte arbeidsplasser skaper næringen ringvirkninger i annet næringsliv, bl.a. innen utvikling og produksjon

av fôr og utstyr, videreforedling, transport og salg. Sintef Fiskeri og havbruk har beregnet at havbruksnæringen skapte i overkant av 23 600 årsverk i 2012, om lag 14 300 av disse var ringvirkninger i annet næringsliv.

Det drives oppdrett i omkring 160 kommuner, fra Lillesand i sør til Sør-Varanger i nord. Hovedtyngden av oppdrettsaktiviteten er på Vestlandet, i Trøndelag og i Nordland.

Figur 5.12 Gjennomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo laks og regnbueørret i perioden 1986–2013

Definisjon: Driftsmargin=(driftsresultat/driftsinntekter)*100.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Gjennomsnittlig driftsmargin i oppdrett av laks og ørret varierer mye fra år til år og fra bedrift til bedrift. I 2013 ble gjennomsnittlig driftsmargin i næringen beregnet til 26,6 pst. Dette er en økning fra 2012, da driftsmarginen ble målt til 6,5 pst. Økningen skyldes i all hovedsak høye priser på laks og regnbueørret i 2013.

Tildeling av nye tillatelser til oppdrett og kapasitetsvekst

Det ble 1. juli 2013 utlyst en ny tildelingsrunde med tillatelser til oppdrett med laks, ørret og regnbueørret. Formålet med tildelingsrunden var å stimulere til utvikling av nye teknologiske eller driftsmessige løsninger som legger til rette for å redusere miljøutfordringene i havbruksnæringen. Det kom inn 255 søknader til de 45 tillatelsene, og samtlige tillatelser vil bli tildelt. Foreløpig er 15 av tillatelsene tildelt endelig, mens for de resterende 30 tillatelsene gjenstår klagebehandling i departementet. Det totale vederlaget for samtlige 45 konsesjoner anslås å bli på ca. 1,2 mrd. kro-

ner. Av dette vil 480 mill. kroner tilfalle kommunene.

Nærings- og fiskeridepartementet har hatt på høring et forslag om å tilby alle etablerte oppdrettere 5 pst. økt kapasitet på eksisterende tillatelser. Det tilsvarer en økt produksjon på om lag 60 000 tonn dersom alle takker ja til et slikt tilbud. Økningen gis mot vesentlig strengere miljøkrav når det gjelder lakselus, næringens største miljøproblem akkurat nå. Kravet innebærer at det ikke skal være mer enn 0,1 voksne hunnlus per oppdrettsfisk i snitt på lokaliteter der konsesjoner med utvidet kapasitet benyttes. Grensen på 0,1 skal holdes ved bruk av maksimalt to medikamentelle behandlinger per produksjonssyklus. Dette vil bidra til å redusere resistensutviklingen mot de lusemidlene som benyttes i dag. Miljøvilkårene gjelder for hele konsesjonen som har fått økning. Kravet er vesentlig strengere enn dagens grense på 0,5 lus. De nye kravene er også strengere enn de som ble lansert for de 45 grønne konsesjonene som ble utlyst i 2013.

Regjeringen foreslår at vederlaget for kapasitetsøkningen settes til 1,5 mill. kroner per tillatelse. Regjeringen foreslår videre at halvparten av vederlaget tilfaller de kommunene der tillatelsene som får økt kapasitet, er lokalisert.

Arealstruktur

En avgjørende faktor for å kunne utnytte havbruksnæringens produksjonspotensial er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon, og at det arealet som avsettes til dette formålet, utnyttes på en best mulig måte.

Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til i stadig større grad å vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større område. Dette gradvise skiftet har vært nødvendig for å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer på en god måte.

Havforskningsinstituttet har startet arbeidet med å utvikle og etablere en nasjonal strømkatalog. Bedre kunnskap om strømbildet langs kysten vil være et grunnleggende verktøy for å kunne etablere en mer optimal arealstruktur som ramme for videre bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er i ferd med å bli et knapphetsgode. Ny teknologi kan utvide dagens oppdrettsvirksomhet til produksjon lengre ut til havs, lengre inn i fjordene og på land. Utvikling av

teknologi kan bidra til å realisere nye driftsopplegg innen landbasert oppdrett, semi-lukkede anlegg, anlegg til havs og videreutvikling av dagens teknologi. Dette kan gjøre det mulig med oppdrettsvirksomhet på tidligere uegnede områder. Regelverket bør være så teknologinøytralt som mulig. Det betyr at det bør stilles funksjonskrav til utstyr og anlegg framfor krav om at det skal brukes én spesifikk teknologi. Et teknologinøytralt regelverk kan gi grobunn for nye og innovative løsninger.

Det har vært en økende interesse for nye driftsopplegg innen oppdrett. Myndighetene har bidratt til denne utviklingen med både forskningsmidler og mer direkte tiltak, som tildeling av FoU-konsesjoner og tildelingen av grønne konsesjoner.

Bærekraftig havbruk

Som all annen matproduksjon vil lakseoppdrett sette sitt avtrykk og påvirke miljøet rundt seg. Det er bred politisk enighet om at et visst avtrykk må aksepteres, men at produksjonen skal foregå innenfor bærekraftige rammer. Smittepress fra lakselus og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks er de to viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre viktige miljøutfordringer er utslipp av næringssalter og organisk materiale og tilgang på fôrressurser.

Lakselus finnes naturlig i alle havområder på den nordlige havområde, og er avhengig av laksefisk for å fullføre sin livssyklus. Nivåene av lakselus per fisk i lakse- og ørretoppdrett holdes lave i tråd med gjeldende regelverk. Lakselus regnes derfor hovedsakelig som et problem for overlevelsesnivået til vill laksefisk. Alle oppdrettsanlegg overvåker lakselussituasjonen kontinuerlig, men det foreligger ikke detaljert kunnskap om hvilken betydning lakselusforekomsten i enkeltanlegg har for villfisken i området rundt. Det er imidlertid enighet om at lakselusforekomsten i merdene bidrar til økt smittepress på utvandrende laksesmolt og sjørret. Det er under utvikling en modell for beregning av smittepress på områdenivå. Hvordan modellen konkret kan brukes i forvaltningen av næringen vil bli drøftet i den kommende stortingsmeldingen om vekst i havbruksnæringen.

Tiltak mot rømming har vært prioritert både av myndighetene og næringen i de siste årene, og vil fortsatt bli prioritert. Denne prioriteringen har ført til at både antall rømmingsepisoder og mengde rømt fisk er redusert. Nivået er nå slikt at enkelthendelser har stor betydning for de sam-

lede rømmingstallene. Tidligere var hovedårsakene til rømminger dårlig teknisk standard på oppdrettsanleggene og påkjørsler. Myndighetene har de senere årene fastsatt strengere krav til teknisk utforming av anleggene og styrket tilsynet med at reglene overholdes. De fleste uhell skyldes nå menneskelig svikt og rutinesvikt. Det er satt i gang arbeid for å stille tilsvarende konstruksjonskrav til landbaserte oppdrettsanlegg, inkludert settefiskanlegg.

Miljøutfordringene knyttet til havbruk er nærmere omtalt i del III, kap. 7 Sektorovergripende miljø- og klimapolitikk.

Regjeringen arbeider for å implementere prinsippet om at forurenser betaler for pålagt utfisking av rømt oppdrettsfisk i vassdrag. En endring i akvakulturloven som trådte i kraft 1. juli 2014, åpner for en ordning der havbruksnæringen dekker kostnadene for utfisking av rømt oppdrettsfisk i prioriterte vassdrag (akvakulturloven §13a). Departementet har sendt på høring et forskriftsforslag som skal sikre obligatorisk deltakelse i en slik ordning. Forslaget innebærer at den ansvarlige oppdretter skal betale for utfisking når en slik kan identifiseres, og at kollektivet av oppdrettere skal betale når en ansvarlig ikke kan identifiseres. I tillegg foreslås det at den som innretter seg slik at vedkommendes fisk kan identifiseres, skal slippe å bidra i den kollektive ordningen, og dermed slippe å betale for de som ikke innretter seg slik. Det tas sikte på at forskriften kan tre i kraft 1. januar 2015.

Tap og sykdom

Tap og svinn i matfiskproduksjonen er fortsatt høyt. Basert på gjennomsnittlig beholdning i 2013 var tapet 11,1 pst. for laks og 12,2 pst. for regnbueørret, mot henholdsvis 10,5 og 12,7 pst. i 2012. I følge en undersøkelse gjennomført av Mattilsynet er infeksjoner den viktigste tapsårsaken, deretter er det forhold knyttet til settefiskanlegg.

Virussykdommen Pankreassykdom (PD) er den mest tapsbringende sykdommen i den norske havbruksnæringen, og et økende problem i Midt-Norge. Antallet utbrudd på Vestlandet har gått betydelig ned det siste året. Etter flere år med svært få utbrudd av infeksjøs lakseanemi var det en økning i antall tilfeller i 2013. Denne trenden ser ut til å fortsette i 2014. Nesten alle tilfellene var i Nordland. I 2013 ble det diagnostisert 56 tilfeller av amøbegjellesykdom, hovedsakelig i Hordaland og Rogaland. Dette er en betydelig økning sammenlignet med 2012.

Tilsyn med havbruksnæringen

Regjeringen har igangsatt et arbeid for å sikre bedre samordning av tilsynet som i dag utføres overfor havbruksnæringen av Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Miljødirektoratet/fylkesmannsetatene. Tilsynsinstansene har hatt ulike tilnærminger til hvordan tilsynsobjekter velges ut, antall tilsyn som gjennomføres og bruken av reaksjoner. Målet med gjennomgangen er en bedre samlet ressursutnyttelse og effektivisering av planlegging og gjennomføring av tilsyn og kontroller. Det legges ikke opp til endringer i det etablerte sektorsvaret. Endelig rapport skal foreligge innen 31. desember 2014.

Prioriteringer 2015

Forutsigbar og forsvarlig vekst

Regjeringen tar i løpet av våren 2015 sikte på å legge fram en melding for Stortinget om vekst i norsk laks- og ørretoppdrett.

Hovedmålet med meldingen er å drøfte hvordan Norge kan øke verdiskapingen og utnytte potensialet for havbruksproduksjon ved å fremme en ny og forutsigbar politikk for kapasitetsvekst til erstatning for tildelingsrundene med skjønnsmessige kriterier som har vært praktisert med ujevne mellomrom. Veksten skal skje innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Det er mange muligheter for hvordan en framtidig vekst kan fordeles, og dette vil bli drøftet i meldingen. I tillegg vil det være naturlig å drøfte særlig regulering av landsbasert oppdrettsvirksomhet og kompetansebehov.

Miljøutfordringer i havbruk

Erfaringer med prøveordningene for hvordan forvaltningen skal tilnærme seg de utfordringer lakselus representerer, særlig for sjøørret, vil stå sentralt i 2015. Det er en ambisjon gradvis å ta dette i bruk i hele landet.

Det tas sikte på å iverksette et regelverk for pålagt utfisking av rømt oppdrettsfisk fra vassdrag ut fra prinsippet om at forurenser betaler.

Bedre samordning av havbrukstilsynet

Regjeringen vil i 2015 følge opp rapporten om samordning av tilsynet som Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Miljødirektoratet/fylkesmannsetatene utfører overfor havbruksnæringen.

Sjømatindustri

Mål og oppgaver

Sjømatindustrien bidrar med viktige arbeidsplasser i mange kystsamfunn. Lønnsomheten i sjømatindustrien, særlig hvitfiskindustrien, har imidlertid vært svak i mange år. Dette gjør industrien sårbar for markedsendringer. Lav soliditet påvirker tilgangen på arbeidskraft og kapital og svekker næringens innovasjonsevne. Det er et stort behov for omstilling. Regjeringen vil forbedre sjømatindustriens rammebetingelser og arbeide for å styrke næringens konkurransekraft.

Fiskeri- og havbruksforvaltningen er viktig for å sikre sjømatindustrien jevn tilgang på råstoff. Nærings- og forskningspolitikken skal bidra til bl.a. innovasjon og konkurransekraft, og handelspolitikken er avgjørende for å sikre god markedstilgang.

Hvitfiskindustrien har utfordringer knyttet til at hovedvekten av råstoffet landes i noen korte, hektiske vintermånedene. Selv om mye skyldes fiskens eget vandringmønster, er det et mål å jevne ut svingningene og sikre industrien mer stabil råstofftilgang og økt verdiskaping.

Status og resultater

Sjømatindustrien omfatter virksomhetene som tar hånd om fisken etter at den er fisket eller oppdrettet, foretar eventuell bearbeiding og omsetter fisken nasjonalt eller internasjonalt.

Den norske sjømatindustrien har et godt utgangspunkt med nærhet til store fiskeressurser fra fiskeri og havbruk, kombinert med kort vei til godt betalende markeder. Samtidig opererer sjømatindustrien i et globalt marked med sterk konkurranse. Industrivirksomhet i et høykostland stiller særlige krav til markedsorientering, teknologiutvikling og utnyttelse av naturlige fortrinn.

Sjømatindustrien i Norge består av om lag 450 bedrifter, som til sammen skaper om lag 9 600 årsverk⁵ (slakting, mottak, foredling). De tre største sektorene er laksefisk, hvitfisk og pelagisk fisk. Felles for alle sektorer i sjømatindustrien, og særlig innenfor lakseindustrien og pelagisk industri, er at antall bedrifter er redusert over tid, og at utviklingen går mot større og færre enheter i alle ledd. Sjømatnæringen hadde et samlet bidrag til BNP på 46,5 mrd. kroner i 2012. Sjømatindustrien

bidro med om lag 6,5 mrd. kroner av dette. Lønnsomheten i deler av sjømatindustrien har vært lav lenge, selv om det er variasjoner mellom bransjer og på bedriftsnivå. Driftsresultatet for sjømatindustrien som helhet har både i 2012 og 2013 ligget i underkant av 1 pst.

I juni 2014 lanserte fiskeriministeren regjeringens strategi for levendelagring av fisk. Levendelagring innebærer at fisk fangstes skånsomt og lagres levende i et merdanlegg inntil den slaktes og selges. Strategien har som mål å bidra til høyere priser og økt verdiskaping i torskesektoren ved å jevne ut tilbudet av fersk torsk, øke kvaliteten på råstoffet, og utvikle teknologi og kunnskap på området. Departementet arbeider med å forenkle regelverket for levendelagring. Det tas sikte på at regelverket skal være på plass innen 1. januar 2015.

Fleksibel ferskfiskordning og levendelagring av villfanget fisk er begge tiltak med formål å bidra til jevnere leveranse av villfanget råstoff til fiskeindustrien. Kvotebonus for levendefangst ble hevet fra 1 000 tonn i 2013 til 4 000 tonn i 2014. I 2013 ble det fisket om lag 2 000 tonn til levendelagring. Omfanget av fangst for levendelagring er per august 2014 doblet sammenlignet med 2013.

All omsetning av råfisk på førstehånd i Norge går gjennom fiskesalgslagene. Omsetningen og salgslagenes rolle reguleres i lov om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalgslova). Loven trådte i kraft 1. januar 2014.

I den nye fiskesalgsloven har Nærings- og fiskeridepartementet hjemmel til å pålegge fiskesalgslagene å gjennomføre tilsyn med råstoffkvalitet. Dette kommer i tillegg til Mattilsynet som skal ivareta mattrygghet og øvrige hensyn etter matloven. Høringsnotat om endringer i fiskekvalitetsforskriften sendes ut høsten 2014. I første omgang tilrås det at ordningen prøves ut i de tre nordligste fylkene, dvs. størstedelen av Norges Råfisklags hovedområde.

Mattilsynet la høsten 2013 fram resultatet fra et nasjonalt tilsynsprosjekt for hvitfisk. Mattilsynet fant avvik hos 90 pst. av virksomhetene. 31 avvik var av svært alvorlig karakter og resulterte i hastevedtak. Det er bransjen selv som må ta ansvar og bedre sine systemer og rutiner. Nærings- og fiskeridepartementet og Mattilsynet har i 2013 og 2014 gjennomført en rekke møter med representanter fra næringen og sett på tiltak for å bedre forholdene. Mattilsynet har hatt en tett og god oppfølging av virksomhetene. Rapporter fra vintersesongen 2014 viser at næringen har tatt

⁵ Sintef-rapport: Innovasjon og kompetanse i sjømatindustrien 2014. Anslaget er usikkert da det ikke omfatter innleid arbeidskraft fra utlandet. I tillegg er det store sesongsvingninger i industrien. Antall arbeidsplasser er derfor vesentlig høyere enn antall årsverk indikerer.

tak i denne problemstillingen, og at forholdene er betydelig bedre enn i 2013.

Norges sjømatråd har utviklet en frivillig kvalitetsmerkeordning for norske sjømatprodukter. Formålet er å bidra til at sjømatnæringen får et konkurransefortrinn i markedene ved å differensiere produktene og fremme kvalitetsaspektet ved norsk sjømat. Et resultat av dette arbeidet er kvalitetsmerkingen «Skrei», som holder en svært høy kvalitetsstandard og dermed oppnår en bedre pris i markedet. I vintersesongen 2013 var salget av Skrei på 4 492 tonn, mens det i vintersesongen for 2014 var steget til 7 239 tonn.

Regjeringen Stoltenberg II oppnevnte 22. mars 2013 et offentlig utvalg som skulle gå gjennom sjømatindustriens rammevilkår. Utvalget ble videreført av regjeringen Solberg med samme sammensetning og mandat. Utvalget skal særlig vurdere forhold som er til hinder for eller kan bidra til økt lønnsomhet og verdiskaping. Utvalgets arbeid skal legge bærekraftig produksjon til grunn og ta utgangspunkt i markedsmessige forhold. Utvalget skal munne ut i en offentlig utredning som skal være ferdig innen utgangen av 2014.

Prioriteringer 2015

Oppfølging av Sjømatindustriutvalget

Det er behov for omstilling og gjennomgang av rammevilkår for å sikre sjømatindustrien konkurransevilkår som gjør det mulig å drive lønnsomt i framtiden. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding og lovforslag høsten 2015.

Jevnere landingsmønster

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2015 prioritere arbeidet med å jevne ut sesongsvingningene i landingsmønsteret.

Økt kvalitet i hvitfisksektoren

Regjeringen vil sette i verk ordning med kvalitets-tilsyn i regi av fiskesalgslagene 1. januar 2015.

Levendelagring av fisk

Regjeringen vil forenkle regelverket for levendelagring og styrke kompetansen til aktørene i verdikjeden.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	202 872	326 701	335 913
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	56 892	66 765	44 088
30	Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>		20 500	19 200
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	19 705	31 200	33 800
71	Miljøtiltak Raufoss	5 998	8 300	1 200
72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 550	3 600	3 700
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	12 400	12 600	25 600
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	2 100	2 100	2 100
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	8 075	20 100	12 600
76	Tilskudd til Standard Norge	28 000	29 000	30 700
77	Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak, <i>kan overføres</i>	9 930	10 350	10 700
78	Tilskudd til Akvariet i Bergen	3 730	3 860	4 000
	Sum kap. 0900	353 252	535 076	523 601

Vedrørende 2013 og 2014:

På grunn av endringer i departementsstrukturen kan ikke beløpene for postene 01, 21 og 70 i 2013 og 2014 sammenlignes. Disse postene inneholder bare regnskapsbeløp fra det tidligere Nærings- og handelsdepartementet i 2013.

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 01 økt med 4,055 mill. kroner, post 21 økt med 1,355 mill. kroner og post 75 økt med 2,9 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Vedrørende 2015:

Endringer i departementstrukturen har ført til forslag om endringer i kapittel- og poststrukturen for 2015. Dette gjelder post 71 Miljøtiltak Raufoss (tidligere kap. 960), post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS (tidligere kap. 937), post 76 Tilskudd til Standard Norge (tidligere kap. 913), post 77 Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak (tidligere kap. 928, post 70) og post 78 Tilskudd til Akvariet i Bergen (tidligere kap. 928, post 75).

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 4,6 mill. kroner og post 21 med 7,7 mill. kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivitetsevinst til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,6 mill. kroner for post 01 og 0,3 mill. kroner for post 21.

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Videre har departementet et særlig ansvar for enkelt næringer som maritime næring, mineralnæringen, fiskerinæringen og havbruksnæringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og

selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivarettatt på alle nasjonale politikkområder som har betydning for verdiskaping, det vil si innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets hovedmål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer*. Departementets arbeid vil i hovedsak være rettet mot delmålene *effektiv bruk av samfunnets ressurser, økt innovasjon og omstillingsevne og bedrifter som lykkes i internasjonale markeder*. Delmålene vil hver for seg og sammen bidra til hovedmålet.

Departementet disponerte 338 årsverk per 1. mars 2014. I tillegg har departementet en næringsråd og to fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, en fiskeriråd og en næringsråd ved ambassaden i Washington DC og en fiskeriråd ved ambassaden i Moskva.

Resultater 2013

Regjeringen Solberg tiltrådte 16. oktober 2013. Statsråd Elisabeth Aspaker overtok ansvaret for Fiskeri- og havbruksavdelingen, Sjømatavdelingen og Kommunikasjonsenheten i Fiskeri- og kystdepartementet. Statsråd Monica Mæland overtok ansvar av Nærings- og handelsdepartementet og fikk i tillegg ansvar for:

- konkurransesaker, medregnet ansvaret for Konkurransopolitisk avdeling i Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet
- ansvaret for Avdeling for forskning, styring og administrasjon i Fiskeri- og kystdepartementet
- selskapslovgivningen fra Justis- og beredskapsdepartementet

Regjeringen besluttet 16. oktober å legge ned Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet fra 1. januar 2014 og samtidig opprette et nytt Nærings- og fiskeridepartement med ansvar for alle områdene nevnt over for de statsrådene.

Under følger en oversikt over de viktigste stortingsmeldingene og lovproposisjonene Nærings- og handelsdepartementet og de relevante delene av Fiskeri- og kystdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet fremmet for Stortinget i 2013.

Nærings- og handelsdepartementet:

- Meld. St. 28 (2012–2013) *Unike idear, store verdier – om immaterielle verdier og rettar*
- Meld. St. 32 (2012–2013) *Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte*
- Meld. St. 39 (2012–2013) *Mangfold av vinnere, Næringspolitikken mot 2020*
- Prop. 115 L (2012–2013) *Lov om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip (skipsarbeidsloven)*
- Prop. 187 L (2012–2013) *Endringer i lov om Innovasjon Norge*
- Prop. 178 S (2012–2013) *Statens eierskap i Cermaq ASA*
- Prop. 74 S (2012–2013) *Noregs deltaking i europeiske romprogram*

Fiskeri- og kystdepartementet:

- Meld. St. 22 (2012–2013) *Verdens fremste sjømatnasjon*
- Meld. St. 40 (2012–2013) *Fiskeritavtalane Noreg har inngått med andre land for 2013 og fisket etter avtalane i 2011 og 2012*
- Meld. St. 12 (2013–2014) *Gjennomføring av råfisklova og fiskeeksportlova i 2011 og 2012*
- Prop. 59 L (2012–2013) *Endringer i deltakerloven, fiskeriforbundsloven mv.*
- Prop. 93 L (2012–2013) *Lov om førstehandsomsetning av villevande marine ressurser (fiskesalagslova)*
- Prop. 103 L (2012–2013) *Endringer i akvakulturloven*
- Prop. 185 L (2012–2013) *Endring i havressurslova*
- Prop. 28 L (2013–2014) *Endringar i havressurslova (avgift til fiskeriforskning og overvaking)*

Fornyings- og administrasjonsdepartementet:

- Prop. 75 L (2012–2013) *Endringer i konkurranseloven*

For nærmere omtale av departementenes resultater i 2013 og status for forvaltningen av de ulike fagområdene, se kategoriomtalen til 17.10 Forvaltning og rammebetingelser, 17.20 Forskning og innovasjon, 17.30 Markedsadgang og eksport og 17.40 Statlig eierskap. I tillegg er departementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, klima og miljø og likestilling omtalt i proposisjonsens del III.

Prioriteringer 2015

Prioriteringene for Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 er beskrevet i hovedinnledningen i

del I og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap, bl.a. nødvendig rullering av lagrene av nødproviant.

Det foreslås en bevilgning på 335,9 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 15,4 mill. kroner. Økningen skyldes i hovedsak lønnskompensasjon og justeringer av rammen etter sammenslåingen. I tillegg er forenklingsprosjektet flyttet fra kap. 900, post 21, da forenklingsarbeidet anses å være av permanent karakter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Denne posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter, som er vesentlige i Nærings- og fiskeridepartementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Bevilgningen kan også brukes til å finansiere større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter initiert av departementet.

Av den foreslåtte bevilgningen under post 21 skal bl.a. følgende prioriteres i 2015:

- Midler til utredning av Ocean Space Centre, jf. omtale under pkt. 1.2.1 Maritim næring, i del I. Prosjekt for utredning av et nytt marinteknisk senter i Trondheim, Ocean Space Centre, gjennomgikk kvalitetssikring (KS1) i 2013 og ble i 2014 videreført til forprosjektfasen. Regjeringen foreslår å avsette midler i 2015 til videre utredning av omfang og tekniske løsninger. Endelig konseptvalg tas når det foreligger tilstrekkelige avklaringer av prosjektet.
- Kartlegging av innovasjonseffekten av bedriftsrettede virkemidler, jf. omtale under programkategori 17.20 forskning og innovasjon
- Restrukturering av reiselivsbransjen, jf. omtale under kap. 900, post 75.
- Program for kartlegging av biologisk mangfold.
- Fiskeriforvaltningens analysenettverk.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 44,1 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell reduksjon på 14,7 mill. kroner. Reduksjonen skyldes i hovedsak at forenklingsprosjekt gjøres permanent og midler overføres til post 01, og at det foreslås opprettet et særskilt Regelråd for næringslivet på eget kap. 915.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1. Videre foreslås en fullmakt til å overskrive bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 30 Miljøtiltak Søve

Staten har påtatt seg å finansiere og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–65. Selskapet drev utvinning av metallene niob og tantal. Virksomheten medførte forurensning av jord på stedet og en konsentrering av naturlig forekommende radioaktive stoffer i form av slaggklumper. Det ble på statsbudsjettet for 2014 bevilget 20,5 mill. kroner til oppryddingen.

Statens strålevern sendte Nærings- og handelsdepartementets forslag til tiltaksplan for oppryddingen på høring sommeren 2013, og ga i mars 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding basert på tiltaksplanen. Tiltakene som beskrives i planen er oppgraving av forurensede masser, bortkjøring og deponering i godkjent deponi. Etter dette skal området tilbakeføres.

Nærings- og fiskeridepartementet kunngjorde et oppdrag for opprydding 1.4.2014. Grunnet utfordringer med å få på plass en deponiløsning for avfallet, har tildelingen av oppdraget blitt utsatt. Nærings- og fiskeridepartementet har igangsatt ytterligere forberedelser med sikte på å avklare aktuelle deponier for massene. Oppryddingen må utsettes fram til deponi er avklart. Departementet tar sikte på at nødvendig kunnskapsgrunnlag skal være etablert så snart som mulig. Dette vil gi grunnlag for avklaringer knyttet til valget av deponi. Som følge av utsettelsen vil departementet fremme forslag om å nedjustere bevilgningen for 2014 i høstens endringsproposisjon.

Budsjettforslag 2015

På bakgrunn av utsettelsen foreslås en bevilgning på 19,2 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve for 2015. Bevilgningen skal brukes til oppgraving av masser, deponering av massene i godkjent deponi og tilbakeføring av området, samt et program for måling av radioaktivitet for å sikre at målene med oppryddingen er nådd.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldene internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer for virksomheter på deres områder.

Hoveddelen av bevilgningen er prioritert til organisasjonene i tabellen under, først og fremst til kontingenter. Mer informasjon om hver organisasjon finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til de enkelte medlemsbidragene. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

I tillegg til kontingenter dekkes også utgifter ved deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD, og bistandsmidler til den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO). Norge, Finland og Latvia finansierer også en stilling som latvisk rådgiver ved det norsk/finsk/latviske styrekontoret i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) i 2015.

Norge meldte seg i 2008 inn i FN's turistorganisasjon (UNWTO). Medlemskapet har vist seg ikke å gi den nytten det var forventet å gi. Det er derfor besluttet å melde Norge ut av UNWTO. Utmeldingen vil tre i kraft i andre halvår 2015.

Budsjettforslag 2015

av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og endringer i medlemskontingentene.

Det foreslås en bevilgning på 33,8 mill. kroner for 2015. Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge

Tabell 5.3 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Budsjett 2014	Forslag 2015
Den internasjonal sjøfartsorganisasjon (IMO)	4 000	4 600
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	8 600	11 550
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	400	425
Paris Memorandum of Understanding on Port State Controll (Paris MoU)	350	383
FNs turistorganisasjon (UNWTO)	1 500	1 000
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	130	130
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	95	130
Det norske handelskammerforbund	60	60
Studiegruppen for bly og sink	65	75
Studiegruppen for nikkel	160	180
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	600	600
Norsk senter for nærskipfart (SPC Norway)	400	450
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	2 150	2 150
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	3 950	4 100
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	270	270
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	600	600
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 130	2 110
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	600	814
Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO)	480	480
EUROFISH (gir bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	520	520
Deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD	2 865	1 900
Rådgiver ved styrekontoret i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	275	273
Bistandsmidler til Den internasjonal sjøfartsorganisasjon (IMO)	1 000	1 000
Sum kontingenter kap. 900 post 70	31 200	33 800

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med tilskuddet er å rydde opp etter tidligere industrivirksomhet ved Raufoss Industripark. Miljøtiltakene som er gjennomført siden 2004 har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken, bl.a. ved at mer enn 500 tonn tungmetaller og over 100 000 liter olje nå er fjernet fra jordsmonn og grunnvann og fraktet til forsvarlig sluttdeponering i godkjente deponi.

Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøpåvirkningen fra industriparken er betydelig redusert.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. Fortsatt vil det være behov for overvåking av Hunnselva og oppfølging og videre drift av enkelte tiltak i industriparken der det pumpes opp og renses forurenset vann. Det kan også komme ytterligere miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning. Per 1. september 2014 har det blitt utbetalt til sammen ca. 105 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås å bevilge 1,2 mill. kroner til dekning av pålegg fra Miljødirektoratet. Videre foreslås det at departementet gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor tidligere gitte garantiramme på 124 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til endret bevilgning bli fremmet i endringsproposisjon i vår- eller høstsesjonen.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Tilskuddet er todelt og omfatter det arbeidet Norges Rederiforbund utfører etter avtale med departementet innen skipsfartsberedskap og det arbeidet Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) utfører som sekretariat for lovbestemt ordning for varekrigsforsikring.

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger i stor grad på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen, som ivaretar kontakt mot rederinæringen og andre viktige aktører. I tillegg er det etablert et samarbeid hjemlet i avtale om at Norges Rederiforbund planlegger og gjennom-

fører tiltak innen skipsfartsberedskap innenfor rammen av tilskuddet. Dette omfatter bl.a. å skaffe tilveie relevant skipskapasitet ved behov og tiltak mot piratvirksomhet og andre trusler mot skipsfarten. Arbeidet utføres på oppdrag fra og/eller i samarbeid med departementet.

Mål for ordningen er å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskaps-systemer for skipsfarten
- mest mulig trygg skipstransport
- kontakt, samarbeid og god informasjonsutveksling mellom myndighetene og rederinæringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i en krisesituasjon

Varekrigsforsikring

Det er viktig for samfunnet at forsyning og transport av viktige varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller hvor forsyningsikkerheten trues av at det private markedet for transportforsikring ikke vil være tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem. Dette forvaltes av GIEK etter fastsatte retningslinjer.

Mål for ordningen er å sikre:

- at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig forsikring av varer under transport i en krise eller krigssituasjon
- at departementet kan få bistand med faglige utredninger, råd og utførende arbeid knyttet til varekrigsforsikring

Resultater 2013

Innenfor skipsfartsberedskap har arbeidet mot piratvirksomhet, informasjons- og sikkerhetstiltak for skipsfarten nasjonalt og internasjonalt fortsatt vært sentralt. Det er innenfor rammen av ordningen og tilskuddet i et samarbeid mellom Norges Rederiforbund og Den Norske Krigsforsikring for Skib etablert et nytt og hensiktsmessig verktøy for oversikt over aktuelle skip, for bruk i det daglige beredskapsarbeidet og i krisesituasjoner.

Innenfor varekrigsforsikring er det arbeidet med vedlikehold og øving av ordningen, inkludert bruk av IT-basert støttesystem. I tillegg har en arbeidsgruppe, med basis i et etablert forsikringsforum og med GIEK som sekretariat, arbeidet med gjennomgang og forslag til revisjon av lov om statlig varekrigsforsikring.

Prioriteringer 2015

Innenfor skipsfartsberedskap prioriteres arbeidet med aktiv informasjon til rederier om spørsmål av betydning for risiko og sikkerhet, behandling av sikkerhetsspørsmål nasjonalt og internasjonalt, vedlikehold og videreutvikling av systemer og verktøy og skaffe tilveie transportkapasitet ved behov.

Innenfor arbeidet med varekrigsforsikring prioriteres vedlikehold av forsikringssystemer m.v. og kontakt med forsikringsbransjen. Arbeidet med gjennomgang av og mulig forslag til revisjon av lov om statlig varekrigsforsikring slutføres i 2015.

Budsjettforslag 2015

Samlet bevilgning under posten foreslås til 3,7 mill. kroner. Midlene foreslås fordelt med inntil 3,1 mill. kroner til Norges Rederiforbund for arbeid med skipsfartsberedskap og inntil 0,6 mill. kroner til GIEK for arbeid med varekrigsforsikring.

For øvrig foreslås fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. redegjørelse i kap. 3.4 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger, og forslag til vedtak IX, 2.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en organisasjon som arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringliv. Det å satse på de unge gjennom entreprenørskap i utdanningen vil styrke framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap. Ved å legge til rette for entreprenørskap og nyetablering bidrar Ungt Entreprenørskap til nyskaping og økonomisk vekst.

Som et ledd i regjeringens forenklingsarbeid arbeides det for å samle regjeringens forvaltning av Ungt Entreprenørskap i Nærings og fiskeridepartementet. Det innebærer overtakelse av forvaltningen av de midler som i dag er tillagt Kommunal og moderniseringsdepartementet. Midlene fra Kommunal og moderniseringsdepartementet skal denne stortingsperioden fokuseres mot det distriktspolitiske virkeområdet.

Resultater 2013

Ungt Entreprenørskap arbeider bevisst for å inkludere jenter i sine aktiviteter. Satsingen på målrettede programmer som «Jenter og ledelse» har gitt positive resultater. Rapporter viser at andelen jenter i ledelse og styrer er omtrent 50 pst. i Ungt Entreprenørskaps ungdomsbedrifter (videregående skole). I 2013 oppnådde Ungt Entreprenørskap et flerårig mål om 200 000 elevaktiviteter per år. Departementet vurderer resultatene av Ungt Entreprenørskap som tilfredsstillende. Det er et mål fra departementet om minimum 40 pst. privat finansiering, i 2013 var andelen privat finansiering på 29 pst. (landsgjennomsnitt).

Prioriteringer 2015

- fortsette å øke utbredelsen i grunnopplæringen gjennom flere elevaktiviteter
- vektlegge utvidet kontakt og samarbeid med utdanningsinstitusjonene
- arbeide for å øke andelen privat finansiering til minimum 40 pst.
- fortsette å bevisstgjøre studentbedrifter om immaterielle rettigheter

Budsjettforslag 2015

Som samlet bevilgning under posten foreslås 25,6 mill. kroner. Dette inkluderer 13 mill. kroner som er blitt overført fra Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Nærings- og fiskeridepartementet gir tilskudd til Visit Svalbard AS, tidligere Svalbard Reiseliv AS, for å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for et miljøtilpasset reiseliv ved å informere om, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål. St.meld. nr. 22 (2008–2009) *Om Svalbard*, slår fast at reiselivsnæringen, sammen med kulldrift og forskning, er de tre grunnpilarene for videre samfunnsutvikling på Svalbard.

Visit Svalbard AS koordinerer reiselivsnæringen på Svalbard. Selskapet er eid av Svalbard Reiselivsråd, som består av 65 bedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Virksomheten til selskapet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Tilskuddet bidrar bl.a. til å ivareta fellesopp-gaver som drift av helårig turistinformasjon, kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere, som grunnlag for miljø- og sikkerhetsmessig forsvarlig ferdsel på øygruppen for både fastboende og tilreisende.

Resultatrapport 2013

2013 ble et godt år for reiselivsnæringen på Svalbard, med en vekst på 27 pst. i kommersielle overnattinger. Norwegianers gjeninntreden med tre direkte flyvninger fra Oslo hver uke fra mars, var en vesentlig årsak til veksten. Den reiselivsrelaterte omsetningen i Longyearbyen var på 302 mill. kroner, ned fra 360 mill. kroner året før grunnet en værmessig vanskelig vintersesong.

Vist Svalbard hadde i 2013 en samlet omsetning på vel 5,2 mill. kroner, hvorav det statlige tilskuddet utgjorde 2,1 mill. kroner. Øvrige inntekter bestod av medlemskontingenter på 870 000 kroner og næringsinntekter på om lag 1 mill. kroner knyttet til markeds kampanjer o.a., samt salg av tjenester, brukerfinansiering og provisjoner. Næringsinntektene har vært større i 2013 enn tidligere, spesielt knyttet til gjennomføring av en egen mørketidskampanje for å utjevne sesongsvingningene.

I 2013 ble det arrangert to kurspakker knyttet til Svalbardguideopplæringen, henholdsvis vinterfelt i februar og sommerfelt i juni.

Det ble i 2013 besluttet å gjennomføre nødvendige prosesser for å klassifisere til Innovasjon Norges merkeordning for «Bærekraftige reisemål» for Svalbard som helhetlig destinasjon. Dette er en integrert del av et større destinasjonsutviklingsprogram, masterplan for «Destinasjon Svalbard 2025», som ble igangsatt i 2012. Ved utgangen av 2013 er Visit Svalbard AS inne i fase 2 av denne prosessen.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner til Visit Svalbard AS.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter

Formålet med ordningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer som gjennomfører tiltak som er relevante for formålet med tilskuddsbevilgningen. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte er bl.a.:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner som ikke er omfattet av de øvrige tilskuddsbevilgningene på departementets område
- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som bl.a. Sundvolden-erklæringen, stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepartementets område.

Departementet behandler mottatte søknader fortløpende. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer at aktuelle mottakere er få, og at disse må forutsettes å være kjent med departementets virksomhet innenfor de aktuelle politikkområdene. Departementet legger derfor til grunn at kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd er tilstrekkelig ivaretatt gjennom Prop. 1 S og informasjon om ordningen på departementets nettsider. Regelverk for tilskuddsordningen er publisert på Nærings- og fiskeridepartementets nettsider.

Resultater 2013

Denne posten ble opprettet i 2013 med en bevilgning på 20 mill. kroner, for å skille utbetalinger til enkeltsaker som kunne kategoriseres som støtte fra øvrige kostnader under kap. 900, post 21 Spesielle driftsutgifter. I 2013 ble følgende prosjekter/mottakere tildelt støtte:

Tabell 5.4 Prosjekter og mottakere tildelt støtte i 2013

Prosjekter/mottaker	(i 1 000 kr)
Professorat ved NTNU for bærekraftig transport i nordområdene	1 500
Ocean Talent Camp 2013	100
Nasjonalt senter for komposittkompetanse	1 800
Etablering av utdanningstilbud for immaterielle rettigheter ved NTNU	600
Nasjonalt program for leverandørutvikling	250
Orkla Industrimuseum	25
Nordlandsmuseet	25
Rørosmuseum	25
Stiftelsen Follidal Gruver	25
Deltakelse på regelhjelp.no – serveringsloven	25
Eierskiftealliansen i Møre og Romsdal	100
Eierskiftealliansen i Trøndelag	200
Eierskiftealliansen i Hordaland	400
Eierskiftealliansen i Oslofjord Vest	400
Eierskiftealliansen i Vest- og Aust-Agder	100
Nasjonalt pilegrimssenter – Riksantikvaren	2 000
Innovasjon Norge – markedsføring av norsk reiseliv	500
Sum kap. 900, post 75	8 075

Prioriteringer 2015

Arbeidet med å restrukturere reisemålsselskapene i Norge fortsetter med reiselivsnæringen som eier og driver av prosessen. Nærings- og fiskeridepartementet viderefører den nære dialogen med sentrale aktører rundt om i landet, og opprettholder incentivordningen for fortsatt å stimulere til at endringer næringen ønsker, skal skje.

Strategi for levendelagring av fisk ble lagt fram 10. juni 2014. Nærings- og fiskeridepartementet vil prioritere kunnskaps- og kompetansehevings tiltak for aktører i verdikjeden.

Det skal gjennomføres en teknisk konsultasjon om fangstsertifikater i regi av FNs matvare- og landbruksorganisasjon FAO. Norge vil bidra til finansieringen av dette arbeidet.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 12,6 mill. kroner for 2015. Justert for tekniske endringer er dette en reduksjon på 12 mill. kroner i forhold til bevilgningen i 2014. Reduksjonen er først og fremst knyttet

til forslag om å avvikle støtten til Nasjonalt pilegrimssenter og redusert behov for støtte til arbeidet med å restrukturere reisemålsselskapene.

Det ble i 2014 opprettet et professorat i mineralteknikk ved NTNU. Professoratet ble støttet av departementet og støtten foreslås videreført med 1,5 mill. kroner i 2015. Et professorat for bærekraftig transport i nordområdene ved NTNU foreslås støttet med 1,5 mill. kroner.

Det foreslås et tilskudd til internasjonale ekspertmøter om fiskerikriminalitet i regi av den sørafrikanske tenketanken Pescadolous.

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standardisering innebærer utarbeiding av krav og spesifikasjoner for varer, tjenester og prosesser. Bruk av standarder bidrar til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Standarder reduserer handelshindringer og sikrer at produkter og tjenester har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter. Standarder er et kollektivt gode som mange aktører kan nyttiggjøre seg. Markedet vil ikke nødvendig-

vis selv frambringe de standardene som er ønskelig for samfunnet som helhet. Myndighetene ønsker derfor å bidra til å fremme standardiseringsarbeidet for å legge til rette for økt verdiskaping gjennom tilskudd til Standard Norge. Standardisering er en viktig del av departementets forenklingsarbeid.

Tilskuddet til Standard Norge bidrar til å opprettholde en nasjonal infrastruktur for standardiseringsarbeid i Norge. Hovedformålet med tilskuddet er å ivareta norske næringslivsinteresser i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid.

Standard Norge er en nøytral og uavhengig privat organisasjon rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Standard Norge fastsetter norske og internasjonale standarder som Norsk Standard og er medlem av den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Standard Norge har 75 ansatte og er lokalisert på Lilleaker i Oslo.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalty fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Departementets styring og forvaltning av tilskuddet er bare knyttet til departementets formål med tilskuddet.

Mens tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet hovedsaklig skal gå til drift og utvikling av en infrastruktur for standardiseringsarbeid, har de ulike fagdepartementene ansvar for standardisering på sine fagområder.

Det foreslås et øremerket tilskudd på kap. 900, post 76 til standardisering innenfor fiskeriministerens ansvarsområde.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1025/2012 om europeisk standardisering ble implementert i norsk rett i september 2014. Forordningen stiller nye rapporteringskrav til Standard Norge.

Resultater 2013

Det ble fastsatt 1 172 nye standarder i 2013. Dette er 106 flere enn i 2012. 241 av de nye standardene var harmoniserte standarder, dvs. standarder som er utarbeidet for å dokumentere samsvar med krav i EU-direktiver. 30 nasjonale forslag til standarder ble notifisert til EU gjennom CEN. Disse standardene dekker spesifikke nasjonale behov som ikke omfattes av europeiske eller internasjonale

standarter. Ved utgangen av 2013 var det 196 nasjonale standardiseringskomiteer med til sammen 2 075 deltakere.

Samlet sett mener departementet at Standard Norge nådde sine mål for det statlige tilskuddet i 2013.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås bevilget 30,7 mill. kroner til standardiseringsarbeidet i 2015. 700 000 kroner av økningen gjelder midler som i 2014 ble bevilget over kap. 928, post 71 øremerket til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet.

Post 77 Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak, kan overføres

Tilskuddsordningen har som hovedmål å:

- Bidra til økt rekruttering og kompetanse i sjømatnæringen.
- Bidra til å øke sjømatkonsumet og profilere norsk sjømat på hjemmemarkedet.

Målgruppen for tilskuddsordningen er institusjoner, organisasjoner, bedrifter og privatpersoner i Norge. Tiltaket må komme fellesskapet til gode og ha et regionalt eller nasjonalt nedslagsfelt.

Tilskuddsordningen innebærer en videreføring av bevilgningen på kap. 1023, post 70 i statsbudsjettet 2013 og kap. 928, post 70 i statsbudsjettet 2014.

Resultater 2013

Tabell 5.5 Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2013

	(i 1 000 kroner)
	2013
Fiskesprell	4 640
Sett Sjøbein	3 000
Sjømatiltak rettet mot barn og unge	1 890
Sjømatprofilering	1 415
Rekruttering og kompetanse	520
Formidlingsprosjektet <i>Norske hav 2014</i>	1 300
Tiltak for å spre informasjon om departementets ansvarsområde	200
Sum	12 965

Fiskeri- og kystdepartementet har siden 2007 finansiert kostholdsprosjektet Fiskesprell i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd. Målet med Fiskesprell er å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Prosjektet er innrettet mot barnehager, barneskoler og ungdomsskoler. Sjømatrådet mottok til sammen 4,64 mill. kroner til videreføring av ernæringsprogrammet Fiskesprell i 2013.

Rekrutterings- og kompetanseprosjektet Sett Sjøbein har vært finansiert av Fiskeri- og kystdepartementet siden 2008, Sett Sjøbeins oppgave er å bistå næringen med informasjon om arbeidsmetoder og prosjekter som næringen kan bruke i arbeidet med rekruttering. Fiskeri- og kystdepartementet ga et tilskudd på 3 mill. kroner til prosjektet i 2013.

Prioriteringer 2015

Rekrutterings- og kompetanseprosjektet Sett Sjøbein videreføres i 2015. Departementet vil vurdere nærmere innrettingen og organiseringen av arbeidet.

Det foreslås også satt av midler til utstyr til og utvikling av Newton-rom, og til gjennomføring av marin student boot-camp, som er et konsept for kontakt mellom studenter og næringsliv i marin sektor.

Departementet ønsker å øke sjømatkonsumet og profilere norsk sjømat på hjemmemarkedet. Barn og unge spiser generelt mindre sjømat enn anbefalt av helsemyndighetene, og går derfor glipp av viktige helseeffekter. Sett fra et helsemessig synspunkt vil det være gunstig hvis forbruket av fisk og annen sjømat øker, spesielt blant barn og unge. Tiltak rettet mot barn og unge er derfor høy prioritert.

Budsjettforslag 2015

Det fremmes forslag om å bevilge 10,7 mill. kroner på posten i 2015. Av dette foreslås 2,5 mill. kroner satt av til rekrutterings- og kompetanseprosjektet Sett Sjøbein og 4 mill. kroner til kostholdsprosjektet Fiskesprell. Det foreslås videre å sette av 1 mill. kroner til Newton-rom, 1 mill. kroner til marin student boot-camp og 2,2 mill. kroner til profilering og sjømattiltak rettet mot barn og unge.

Post 78 Tilskudd til Akvariet i Bergen

Bevilgningen på posten skal dekke utgiftene til husleie for bygg som Akvariet i Bergen disponerer. Det foreslås å bevilge 4 mill. kroner på posten i 2015.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter		10	230
02	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	1 910	306	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 683		
18	Refusjon av sykepenger	1 938		
	Sum kap. 3900	6 531	316	330

Det budsjetteres med 335 000 kroner i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag for 2015. Videre foreslås det merinntektsfullmakter

knyttet til postene, jf. omtale under kap. 900, post 01 og post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	117 292	120 000	117 800
21	Spesielle driftsutgifter	2 431	2 400	2 400
	Sum kap. 0902	119 723	122 400	120 200

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 5,6 mill. kroner og post 21 med 90 000 kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivitetsgevinst til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 0,6 mill. kroner for post 01 og 12 000 kroner for post 21.

Oppgaver og mål

Justervesenet er direktoratet for måleteknikk, og skal sikre tillit til norske målinger og måleresultater. Pålitelige og sporbare målinger knyttet til kjøp og salg har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet og forbrukernes rettigheter. Pålitelige måleresultater har også stor betydning på områder som ressursforvaltning, rettsikkerhet og helse, miljø og sikkerhet. Internasjonal tillit er særlig viktig for eksportindustrien.

Justervesenet forvalter og utvikler regelverk innenfor måleteknikk, som bl.a. Lov om målenheter, måling og normaltid og Edelmetalloven. Det internasjonale samarbeidet på området er viktig, og Justervesenet deltar både i det europeiske samarbeidet innenfor lovregulert måling *European Cooperation in Legal Metrology* og i det globale samarbeidet i *International Organization of Legal Metrology*.

Andre hovedoppgaver er å føre tilsyn med målinger og å yte bistand innen måleteknikk og kvalitetssikring av målinger til næringslivet og statlige og kommunale myndigheter.

Justervesenet disponerte 95 årsverk per 1. mars 2014. Etaten har hovedkontor på Kjeller i

Akershus og har fem distriktskontorer, i Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og på Kjeller.

- Det er fastsatt følgende mål for Justervesenet:
- sørge for forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet
 - sikre trygghet for at måleresultater som brukes i økonomiske oppgjør, er tilstrekkelig nøyaktige
 - bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjonene og forvaltningen er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige

Resultater 2013

Regelverksutvikling

For å sikre at regelverket er i tråd med Lov om målenheter, måling og normaltid sitt formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser, har Justervesenet i 2013 fulgt opp flere utredninger.

Som en oppfølging av utredning om målinger i fiskeindustrien gjennomførte Justervesenet i 2013 risikobasert tilsyn i denne industrien. Arbeidet med å gjennomføre de resterende tiltakene som ble foreslått i utredningen, startet i 2013 i samarbeid med Fiskeridirektoratet. Utredning om vekter i dagligvarebransjen ble ferdigstilt i 2013.

Arbeidet med regelverksutvikling i 2013 resulterte i følgende nye eller justerte forskrifter fra 1. januar 2014:

- forskrift om målenheter og måling
- forskrift om kalibrering av måletanker
- forskrift om krav til taksametre

Tilsyn

Justervesenets tilsyn i 2013 er for en stor del gjennomført som periodiske kontroller. Etaten har utført tilsyn med måleredskaper som benyttes til økonomiske oppgjør, både til forbrukere og mellom profesjonelle aktører.

Det ble gjennomført 29 100 lovregulerte kontroller og 4 388 oppfølgingskontroller etter repara-

sjoner i 2013. Dette er om lag på samme nivå som i 2012.

Justervesenets hovedutfordring i 2013 har vært å gjennomføre den nødvendige antallet periodiske kontroller samtidig som tilsynet utvikles faglig og at det foretas riktige prioriteringer og benyttes riktige tiltak i tilsynet. Bensinpumper og dagligvarevekter er områder hvor feilsituasjonen er tilfredsstillende. Kontroll av taksametre i drosjer har vært prioritert. Innenfor industriell veiing (automatvekter) er det behov for nærmere analyse av feilsituasjonen og tiltak. I årene framover ventes større fokus på samfunnsnyttene av tilsynet enn kun antallet kontroller.

I 2013 gjennomførte Justervesenet aksjonsbasert kontroll i fiskeriindustrien i tillegg til den ordinære periodiske kontrollen. Under besøkene ble det avdekket feil veiing med betydelige konsekvenser for det økonomiske oppgjøret. Erfaringen med uanmeldt tilsyn viser at dette er en tilsynsform som gir betydelige resultater.

Justervesenet har videre utført tilsyn med forretninger, produsenter og importører av edelt metall. Det har ikke vært registrert for lite innhold av edelt metall i noen av de prøvene som har vært analysert.

Laboratorievirksomhet

Det økonomiske omfanget av kalibreringstjenestene har økt med rundt 8 pst. fra 2012 til 2013 og utgjorde 6 mill. kroner. Videre ble det gjennomført en rekke oppdrag i kraft av å være teknisk kontrollorgan for måleinstrumentdirektivet og direktivet om ikke-automatiske vekter.

Ved laboratoriene er det i 2013 lagt ned et omfattende arbeid med utskifting, oppgradering og forbedring av måleutstyr, prosedyrer og programvare. Laboratoriene deltar i en rekke sammenlikningsmålinger for å verifisere Justervesenets måleevne og sikre tillit i Meterkonvensjonens MRA-avtale.

Justervesenet har i 2013 deltatt aktivt i internasjonalt arbeid på måleteknikkområdet, bl.a. i Meterkonvensjonen og Euramet. Staten deltar i flere EMRP-prosjekter (European Metrology Research Programme) og har trukket norske universitetsmiljøer og næringslivet med i enkelte prosjekter.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Justervesenet nådde sine mål i 2013.

Prioriteringer 2015

En prioritert oppgave for Justervesenet på regelverksområdet er å sørge for at norsk regelverksutvikling legger til rette for tilstrekkelig nøyaktige målinger og er harmonisert med den internasjonale utviklingen.

På tilsynsområdet skal Justervesenet prioritere videreutvikling av tilsynsmetoder og drive informasjonsvirksomhet som kan bidra til å bedre feilsituasjonen.

Justervesenet deltar i EU-programmet European Metrology Programme for Innovation and Research (EMPIR) fra 2014 til 2020. En prioritert oppgave er å sørge for at næringslivet og norske forskningsmiljøer får størst mulig nytte av norsk deltakelse i programmet. Justervesenet skal i denne sammenheng aktivt informere om hvilke muligheter for deltakelse som finnes i programmet.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, andre løpende driftsutgifter, investeringer og vedlikehold. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer. Det foreslås en bevilgning på 117,8 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 4 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 2,4 mill. kroner på posten. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Gebyrinntekter	62 489	70 800	69 750
03	Inntekter fra salg av tjenester	14 486	11 200	14 500
04	Oppdragsinntekter	2 438	2 400	2 500
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	419		
18	Refusjon av sykepenger	947		
	Sum kap. 3902	80 779	84 400	86 750

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivitetsgevinst til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 350 000 kroner for post 01, 56 000 kroner for post 03 og 12 000 kroner for post 04.

Post 01 Gebyrinntekter og post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer under post 01. Det foreslås en bevilgning på 69,75 mill. kroner på post 01. Post 03 er knyttet til

laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 14,5 mill. kroner på post 03. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 2,5 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Inntektene er bl.a. refusjon knyttet til leieinntekter fra Norsk akkreditering og administrative fellestjenester.

Kap. 903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	39 161	39 700	38 300
	Sum kap. 0903	39 161	39 700	38 300

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 2,38 mill. kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkra-

tiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 200 000 kroner for post 01.

Oppgaver og mål

Norsk akkreditering er nasjonalt akkrediteringsorgan i Norge. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/

eller internasjonale krav. Det er viktig for næringslivets konkurransevne at norske varer og tjenester har tillit både nasjonalt og internasjonalt. Akkrediterte virksomheter er som regel laboratorier, inspeksjons- eller sertifiseringsorganer.

Norsk akkrediterings overordnede mål er å sikre at norske varer og tjenester oppfyller strenge krav til kvalitet, helse, miljø og sikkerhet. Norsk akkrediterings oppgaver er å behandle søknader om akkreditering fra private og offentlige virksomheter, fremme bruk av akkreditering på nye områder og bidra til at norske interesser ivaretas ved videreutvikling av akkrediteringsordningene på europeisk og internasjonalt nivå. Norsk akkreditering har myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis. Etaten har også ansvar for akkreditering av miljørevisorer i Norge som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon.

Norsk akkreditering er et statlig forvaltningsorgan. Virksomheten disponerte 23,5 årsverk per 1. mars 2014 og er lokalisert på Kjeller i Akershus.

Resultater 2013

Norsk akkreditering innvilget 22 nye akkrediteringer i 2013. Det totale antallet akkrediteringer har økt fra 234 til 245 i løpet av 2013. Akkreditering av inspeksjonsorganer er området som har hatt størst vekst. Norsk akkreditering gjennomgikk kollegavurdering i 2012–2013 med positivt resultat. Kollegavurdering er en ordning hvor representanter fra nasjonale akkrediteringsorganer i andre EØS-land foretar en vurdering av at et akkrediteringsorgan opererer i samsvar med kravene i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 765/2008.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2013	budsjett 2014	2015
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	28 312	33 000	33 900
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	717		
18	Refusjon av sykepenger	30		
	Sum kap. 3903	29 059	33 000	33 900

EU etablerte en akkrediteringsordning for verifikasjon av klimagassutslipp i 2013. Ordningen skal sikre at organisasjoner som utfører verifikasjon av rapporter knyttet til handel med kvoter for klimagassutslipp, er kompetente til å utføre slik verifikasjon. Norsk akkreditering innvilget én akkreditering knyttet til ordningen i 2013.

Norsk akkreditering har bidratt til å skape økt forståelse for nytten av akkreditering gjennom kurs, seminarer og kontaktmøter med en rekke offentlige og private virksomheter. Stjernemerkingssystemet for overnattingsbedrifter ble utviklet i 2013, fordi svært få hoteller valgte å delta i ordningen. Departementet vurderer Norsk akkrediterings måloppnåelse for 2013 som tilfredsstillende.

Prioriteringer 2015

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende frister og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 38,3 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på om lag 1,2 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Oppdragsaktivitet finansieres av Norsk akkrediterings kunder. Som følge av usikkerhet om omfanget av oppdragsaktiviteten foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 165 000 kroner for post 01.

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 33,9 mill. kroner på posten. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. For å nå inntektsmålet vil det være nødvendig å øke gebyrsatsene. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 903, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2013	budsjett 2014	2015
01	Driftsutgifter	333 274	309 000	293 300
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	248 718	230 200	197 500
	Sum kap. 0904	581 992	539 200	490 800

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 01 og 21 økt med henholdsvis 9,7 og 5 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 23,9 mill. kroner og post 22 med 42,1 mill. kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,55 mill. kroner for post 01 og 1,15 mill. kroner for post 22.

Oppgaver og mål

Brønnøysundregistrene skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi og gi norske bedrifter et konkurransefortrinn. Ved å tilrettelegge for effektiv ressursbruk, økonomisk trygghet og riktige registeropplysninger bidrar Brønnøysundregistrene til regjeringens arbeid med å fornye, forbedre og forenkle.

Altinn er et offentlig samarbeid for å digitalisere og forenkle næringslivets og innbyggeres kommunikasjon med offentlig forvaltning. Siden Altinn startet opp i 2003 har samarbeidet blitt utvidet betydelig og består i dag av 40 ulike forvaltningsorganer.

Altinn har vært et svært viktig virkemiddel i regjeringens arbeid med forenkling og effektivisering. Løsningen består av infrastruktur for utvikling og drift av sikre og brukervennlige digitale tjenester med tilknytning til de nasjonale felleskomponentene ID-porten, Folkeregisteret og Enhetsregisteret. Løsningen bygger på fire forutsetninger som har vært grunnleggende for Altinns suksess:

- Støtte for åpne standarder og integrering med andre systemer
- Støtte for felles datadefinisjoner (gjennom SERES; Semantikkregisteret for elektronisk samhandling)
- Regelverk som har blitt tilpasset til å støtte og fremme digitalisering
- Koordinering av og samarbeid mellom offentlige forvaltningsorganer på tvers av sektorer

Altinns teknologiske infrastruktur er tilgjengelig for alle offentlige forvaltningsorganer og Altinn har en sentral rolle i koordineringen av nye digitale offentlige tjenester på tvers av sektorer. Den enkelte etat er imidlertid selv ansvarlig for sine tjenester i Altinn. Deler av oppgavene til Altinn som forvaltes av Brønnøysundregistrene på

vegne av hele forvaltningen, dekkes ikke fullt ut av Brønnøysundregistrenes mål i dag. Dette er bakgrunnen for at det foreslås et nytt hovedmål om å utvikle og forvalte Altinn for norsk næringsliv, innbyggere og offentlig forvaltning.

Brønnøysundregistrene består av 17 forskjellige statlige elektroniske registre. De viktigste er: Løsøreregisteret, Foretaksregisteret, Enhetsregisteret, Regnskapsregisteret, Oppgaveregisteret, Konkursregisteret og Ektepaktregisteret. Brønnøysundregistrene utfører registertjenester for åtte departementer.

Brønnøysundregistrene er tillagt nasjonale forvaltningsoppgaver i forbindelse med etableringskontroll, registrering og vedlikehold av data om bl.a. foretak og juridiske enheter. Registrene yter service overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Staten er også engasjert i internasjonalt registerutviklingsarbeid.

Brønnøysundregistrene skal sørge for at den informasjonen som mottas blir enkelt tilgjengelig for alle og tilrettelagt for gjenbruk i forvaltningen.

Brønnøysundregistrene er et ordinært forvaltningsorgan som er lokalisert i Brønnøysund. Staten har også to mindre kontorer; ett i Oslo og ett i Narvik. Staten disponerte 538,7 årsverk per 1. mars 2014, hvorav avdeling for Altinn og SERES disponerte 80 årsverk.

Brønnøysundregistrenes hovedformål er å være en tillitskapende registerfører og datakilde og regjeringens utøvende organ i utviklingen av elektroniske tjenester, særlig for næringslivet.

Det er definert fire hovedmål for Brønnøysundregistrene:

- tillitskapende myndighetsutøver og datakilde
- bidra til å gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere
- bidra til å gjøre norsk forvaltning enklere
- utvikle og forvalte Altinn for norsk næringsliv, innbyggere og offentlig forvaltning.

Resultater 2013

Tillitskapende myndighetsutøver og datakilde

Årets brukerundersøkelse viser at Brønnøysundregistrene har et godt omdømme. Nærmere 90 pst. av brukerne mener at de kan stole på informasjonen fra etaten, og at opplysningene som sendes til registrene blir behandlet på en sikker måte. Det samme gjelder for kvaliteten på tjenestene til Brønnøysundregistrene.

I 2013 var tilgjengeligheten til registrene stabil. På årsbasis var tilgjengeligheten på rundt

99,9 pst. Saksbehandlingstiden for registerproduksjon og avgivelse var tilfredsstillende.

Andelen elektroniske innsendinger har vært økende over mange år. Regnskapsregisteret hadde den høyeste andelen elektroniske innsendinger med 80,3 pst. i 2013. Brønnøysundregistrene utarbeidet i 2013 en framdriftsplan for avvikling av papirbasert rapportering for næringslivet. Planen følges opp i 2014.

Besvarte telefoner ved Opplysningstelefonen har en synkende tendens. Det skyldes at brukerne i stadig større grad bruker Brønnøysundregistrenes hjemmesider eller e-post. Altinn Brukerservice hadde en marginal nedgang i antall besvarte samtaler sammenlignet med 2012.

I 2013 økte registerproduksjonen sammenlignet med i 2012. Produksjonen har vært jevnt økende siden 2010. I 2013 utgjorde den rundt 3,1 mill. registreringer. Dette er en økning på 21,9 pst. sammenlignet med 2010 og 5,2 pst. sammenlignet med 2012.

Det er en klar tendens til at manuelle tjenester går ned, mens automatiske tjenester øker. Dette er i samsvar med Brønnøysundregistrenes tilrettelegging av selvbetjente tjenester.

Gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere

Forenklingsetaten Brønnøysundregistrene skal sørge for at næringslivet har tilgang til nødvendig informasjon for å drive sin virksomhet, og at nødvendige oppgaveplikter kan utføres enklest mulig. For å styrke arbeidet med forenkling er det opprettet en egen forenklingsetat ved Brønnøysundregistrene i 2013. For å legge til rette for god kontakt med brukerne er det også opprettet et brukerforum med representanter fra 16 forskjellige offentlige etater og bransjeforeninger.

Brønnøysundregistrene har aktivt markedsført fordeler og mulige effektivitetsgevinster ved bruk av elektronisk innsendinger og registrenes digitale tjenester. Sentrale målgrupper har vært nyetablerere, næringsdrivende, fagorganisasjoner og Ungt Entreprenørskap.

Altinn har vært et sentralt verktøy i forenklingsetaten også i 2013. Satsingen på høy kvalitet, testing og stabil drift av Altinn har vært vellykket, og brukerne har større tillit til løsningen enn noensinne. Hele 95 pst. av bedriftene i Altinns brukerundersøkelse sommeren 2014 mente at løsningen er trygg å bruke. 85 pst. av bedriftene mener at løsningen har hatt stabil drift. Dette er en framgang på 11 pst. fra brukerundersøkelsen i

2013. 85 pst. av bedriftene mener at tjenestene også har blitt enklere å bruke.

Totalt 405 digitale tjenester er tilgjengelige i Altinn per august 2014. Av dette ble om lag 90 satt i produksjon i 2013. I januar 2013 ble den første samhandlingstjenesten «Digital konkursbehandling» lansert. Dette er den første av flere planlagte tjenester i Altinn som sammenstiller ulike skjema, meldinger og innsyn til én prosess. 95 pst. av konkursbestyrere benytter siden for elektronisk behandling av konkursbo. Elektroniske tinglysninger av salgspant og slettinger har kommet til. Sjøfartsdirektoratet lanserte i 2013 søknad om personlig sertifikat i Altinn. Tjenesten erstatter 50 ulike skjema som er samlet i én informasjonsstrøm. Helelektronisk løsning for å melde nasjonale og grenseoverskridende fusjoner og fisjoner ble satt i drift våren 2013. Det kommer årlig inn rundt 15 000 meldinger knyttet til fusjon og fisjon. Seks måneder etter at løsningen ble satt i drift, kom 85 pst. av disse meldingene inn elektronisk. De fleste offentlige tjenestene som Altinn tilbyr digitalt, har også en høy digital bruksgrad. Videre er det innført raskere behandling av meldinger til Enhetsregisteret og Foretaksregisteret, der innsender får digitalt svar innen en time etter at vedtak er fattet.

Næringslivet oppgir at de sparer om lag 25 minutter i gjennomsnitt på å sende et skjema via Altinn. Den sparte tidsbruken tilsvarer en total besparelse på mer enn 1 mrd. kroner årlig, og da er ikke sparte portokostnader regnet med. Undersøkelsen «Paying Taxes» som ble utført av PwC blant 189 land, viser bl.a. at norske bedrifter bruker under halvparten så mange timer på skatte- og avgiftsrapportering som gjennomsnittet i EU og OECD.

Altinn er også portalen der offentlig sektor har samlet informasjonstjenestene til næringslivet på ett nettsted. Som det nasjonale kontaktpunktet er også informasjon etter føringer i tjenstedirektivet på plass. I 2013 gjensto noe arbeid med å håndtere elektroniske søknader innenfor kontaktpunktet og som elektronisk portal i henhold til yrkeskvalifikasjonsdirektivet. Her er mye av arbeidet avhengig av teknisk tilrettelegging hos ansvarlige myndigheter.

De eksisterende leverandøravtalene er forlenget til 30. november 2015. I 2013 og 2014 har Brønnøysundregistrene gjort et grundig arbeid med å utforme en anskaffelsesstrategi for å inngå de nye leverandøravtalene, og oppfølgingen av strategien pågår.

Gjøre norsk forvaltning enklere

Åpne registerdata har en høy samfunnsnytte og har medført betydelige besparelser for brukere av data fra Enhetsregisteret. Ved utgangen av 2013 gjenbruker 76,5 pst. av alle potensielle offentlige etater grunndata fra Enhetsregisteret.

Innsparingene for det offentlige som resultat av bruk av Altinn har vært betydelige. De offentlige forvaltningsorganene sparer et betydelig antall årsverk ved å slippe å behandle innsendte data manuelt. Særlig Skatteetaten har rapportert store effektiviseringsgevinster. Digital, automatisk overføring av data sikrer også bedre datakvalitet og færre returer av skjemaer på grunn av mangelfull utfylling.

Avdeling for Altinn og SERES er vesentlig styrket innenfor viktige fagområder og på de ulike ledernivåene. Arbeidet med et test- og kvalitets-senter ble påbegynt i 2013 og skal ferdigstilles i løpet av 2014. Det har også blitt gjort flere forbedringer på den tekniske løsningen, for å gjøre Altinn ytterligere robust og stabil. I 2013 har Altinn hatt høy oppetid med god ytelse og kvalitet når det gjelder løsningen, og ressursene i Altinn er styrket både med hensyn til kompetanse og kapasitet. Arbeidet med å forbedre og effektivisere tjenesteutviklingsprosessene startet i 2013 og fortsetter i 2014.

Rammeavtaler for konsulentbistand for tjenesteutvikling i Altinn har bidratt til styrket resurstilgang og kapasitet ved utvikling av nye tjenester for tjenesteeierne. Rammeavtalene har gitt god effekt, og det var høy aktivitet i tjenesteutviklingen i 2013. Et nytt tilbud har gjort det mulig å tilgjengeliggjøre tjenestene på hvilken som helst digital plattform, som smarttelefon og nettbrett. Dette innebærer at det er enklere for private IKT-leverandører å utvikle elektroniske tjenester i Altinn. Dermed kan offentlig forvaltning i økende grad benytte private leverandører til å utvikle brukervennlige, digitale tjenester for næringslivet og innbyggere.

Enhetsprofilen har blitt lansert i Altinn der statlige virksomheter har tilgang til elektronisk kontaktinformasjon for bedrifter og organisasjoner.

I 2013 har Brønnøysundregistrene også forbedret SERES som løsning for å forvalte datadefinisjoner (metadata) til bruk i tjenesteproduksjonen i Altinn. I samråd med Skatteetaten, Difi og andre relevante offentlige virksomheter skal Brønnøysundregistrene fortsette arbeidet med å sikre at behovet for informasjonsforvaltning blir dekket for eksisterende og nye tjenester i Altinn.

Andre oppgaver

Brønnøysundregistrene har en samfunnskritisk funksjon og skjermingsverdige objekter⁶ setter nye og høye krav til sikkerhet. Derfor er det viktig med relevante tiltak for å sikre driften av registrene og Altinn slik at tjenestene har høy tilgjengelighet og behandlingen av informasjonen er sikker. I 2013 har etaten i samråd med Nasjonal Sikkerhetsmyndighet gjennomført grundige evalueringer av sikkerhetstilstanden og identifisert tiltak for å styrke området sikkerhet og beredskap. Mange tiltak er gjennomført, og sikkerhetsnivået vurderes langt på vei som tilfredsstillende. Arbeidet videreføres i 2014 og planlegges ferdigstilt innen utgangen av 2014.

Leiekontrakten for Brønnøysundregistrenes lokaler utløper ved utgangen av 2020. Det er derfor satt i gang et arbeid hvor Statsbygg prosjekterer nytt bygg for etaten.

En utfordring de kommende år blir å oppgradere og fornye IKT-verktøyene, både for registerdriften og sikkerheten knyttet til disse.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Brønnøysundregistrene nådde sine mål i 2013.

Prioriteringer 2015

Fortsette å utvikle Altinn

Altinn skal tilby offentlig sektor en sikker og brukervennlig digital infrastruktur for utvikling av digitale tjenester som gjør næringslivets og innbyggeres kommunikasjon med forvaltningen enklere. I 2015 skal nye tjenester i Altinn utruller på en rask og effektiv måte, og Altinn skal videreutvikles og forvaltes for fortsatt å være en moderne løsning som har høy tilfredshet og tillit hos brukerne. Kapasitet og kompetanse på flere spesifikke fagområder og administrativt skal styrkes ytterligere for å sikre god drift og forvaltning av Altinn. For å sikre en robust og stabil løsning skal det inngås nye avtaler med leverandører for utvikling, drift og forvaltning av Altinn prioriteres høyt.

Sikre brukervennlige elektroniske fellesløsninger

Elektroniske fellesløsninger som forvaltes av Brønnøysundregistrene, skal være så gode og brukervennlige som mulig og ha et høyt sikkerhetsnivå. Utvikling av brukervennlige løsninger med høyt sikkerhetsnivå, inklusiv tilrettelegging for digitale løsninger, er en prioritert oppgave i 2015.

Identifisere og gjennomføre forenklingstiltak

Brønnøysundregistrene skal i 2015 ha en aktiv rolle i forenklingsarbeidet gjennom ved å videreføre allerede igangsatte prosjekter og ved å arbeide målrettet for å identifisere nye forenklingstiltak. Regjeringen ønsker at kompetansen til Brønnøysundregistrene når det gjelder forenkling for næringslivet, skal utvikles vesentlig.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 293,3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter, investeringer og utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak. Videre foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 197,5 mill. kroner. Brønnøysundregistrene forvalter Altinn på vegne av de deltakende etatene. Altinn driftes og utvikles gjennom kontrakter med eksterne leverandører. Av bevilgningsforslaget er 88,4 mill. kroner knyttet til utgifter som skal finansieres av tjenesteeierne i forbindelse med drift og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Brønnøysundregistrene viderefakturerer tjenesteeierne i henhold til gjeldende fordelingsnøkkel i samarbeidsavtalen mellom de berørte etatene, jf. tilsvarende bevilgningsforslag under kap. 3904, post 03. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 03, jf. nærmere omtale under denne inntektsposten og forslag til vedtak II, 1.

I digitaliseringsrundskriv (P10/2012) har regjeringen nedfelt en ambisjon om at alle skjema med et volum av en viss størrelse skal gjøres elektronisk. I forslaget er det avsatt 10 mill. kroner til arbeidet med dette formålet.

⁶ Eiendom som må beskyttes mot sikkerhetstruende virksomhet av hensyn til rikets eller alliertes sikkerhet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser.

Gjennom tre årlige oppdateringer av nye Altinn-versjoner sikres jevnlig vedlikehold og videreutvikling av løsningen. Hovedparten av innholdet i en ny Altinn-versjon bestilles ni måneder i forkant av produksjonssetting, noe som tilsvarer

en binding av ca. to tredjedeler av den årlige bevilgningen til vedlikehold og videreutvikling. Det foreslås derfor en bestillingsfullmakt ut over gitt bevilgning på inntil 50 mill. kroner, jf. vedtak VII, 2.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Gebyrinntekter	561 404	500 000	525 000
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	34 005	31 000	29 350
03	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	74 505	57 000	88 400
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	11		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 507		
17	Refusjon lærlinger	174		
18	Refusjon av sykepenger	8 294		
	Sum kap. 3904	681 900	588 000	642 750

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 01 økt med 25 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 2,5 mill. kroner for post 01, 155 000 kroner for post 02 og 285 000 kroner for post 03.

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) og Ot.prp. nr. 55 (2006–2007). Det foreslås en bevilgning på 525 mill. kroner på posten.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar

seg oppdrag for andre. Inntekter fra bl.a. Reservasjonsregisteret, Jegerregisteret og Lotteriregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir ført under posten. Det foreslås en bevilgning på 29,35 mill. kroner. Beløpet er justert for en reduksjon i bevilgningen på 2,5 mill. kroner, tilsvarende en nedjustering i Kulturdepartementets ramme, kap. 315, post 74. Kulturdepartementet foreslår at kostnadene for innmelding i Frivillighetsregisteret fjernes fra 2015. Brønnøysundregistrene forvalter Frivillighetsregisteret. Fjerning av innmeldingsgebyret vil ikke innebære noen endring i forvaltningsoppgaver for Brønnøysundregistrene, men medfører reduserte inntekter fra frivillige organisasjoner som for 2015 er anslått til 2–2,5 mill. kroner. Det vises for øvrig til omtale i Prop. 1 S (2014–2015) for Kulturdepartementet.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen

Det foreslås en bevilgning på 88,4 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag i tilknytning til forvaltning av Altinn-løsningen. Brønnøysundregistrene

blir fakturert for alle utgifter til drift og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Utgiftene viderefaktureres til tjenesteeierne etter gjeldende fordelingsnøkkel basert på samarbeidsavtale mellom

de berørte etatene. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	188 485	186 200	178 500
21	Spesielle driftsutgifter	75 507	74 000	69 500
	Sum kap. 0905	263 992	260 200	248 000

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 6,09 mill. kroner og post 21 med 5,46 mill. kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 931 000 kroner for post 01 og 370 000 kroner for post 21.

Oppgaver og mål

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et forvaltningsorgan som skal framskaffe og formidle kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basis kunnskap gjennom å etablere og drive nasjonale databaser som gir informasjon om Norges geologi og geologiske ressurser.

NGU har hovedsete i Trondheim og et borekjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten disponerte 210,1 årsverk per 1. mars 2014. NGU har et internasjonalt fagmiljø med medarbeidere fra 27 nasjoner. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten av midlene tilføres gjennom bidrag fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», og NGU har

følgende operative målsettinger for sin virksomhet:

- øke kartleggingen av geologiske ressurser
- øke omfanget av tilgjengelig geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging
- styrke kunnskapen om landets oppbygging og geologiske prosesser
- sørge for god forvaltning og brukertilpasning av geologisk kunnskap
- styrke kommunikasjon og formidling av geologisk kunnskap

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding, lagring i nasjonale databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet, grunnfjellet og de øverste lag på kontinentalsokkelen. For kontinentalsokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet. Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med andre offentlige etater, kommuner og bedrifter, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter og konsulentfirmaer.

Resultater 2013

NGU har i 2013 økt innsatsen innenfor geologisk oversiktskartlegging og videreutvikling og drift av de nasjonale databasene for berggrunn, løsmasser, mineralressurser, grunnvann, maringeologi og geofysikk.

Kartlegging

En satsing på innsamling av geofysiske og geologiske grunnlagsdata i Nord- og Sør-Norge ble igangsatt i henholdsvis 2011 og 2013. Målet er å øke tilgangen på grunnlagsdata og skape økt

interesse for prospektering blant nasjonale og internasjonale selskaper. Oppstart av de geofysiske målingene i Nord-Norge ble 1 måned forsinket, på grunn av lang behandlingstid for å få tilatelse og avklaringer fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Forsinkelsen innebar bl.a. at det ble kartlagt et areal på 6 100 km² mot planlagt 7 000 km². Etterslepet vil bli forsøkt tatt igjen i 2014. Gode værforhold i Sør-Norge gjorde at det totalt sett ble kartlagt et større område, 4 200 km² mot planlagt 4 000 km².

Geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging

Kartleggingsprogrammet Mareano (marin areal-database), med Havforskningsinstituttet, Kartverket og NGU som utførende deltakere, er videreført. I Mareano-programmet ble det gjennomført innsamling av bio-geokjemi-data fra 29 000 km² i Norskehavet og Barentshavet, inklusiv det tidligere omstridte området mellom Norge og Russland. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonal skredetat, og NGUs kartleggings- og databearbeid på skredområdet utføres som et statsoppdrag fra NVE/Olje- og energidepartementet. I 2013 er det utarbeidet en nasjonal fare- og risikoklassifisering for store fjellskred. Utvikling av felles metoder for faresonekartlegging i bratt terreng har fortsatt, og databasen for «Ustabile fjellpartier» er forbedret.

Geologisk kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Produksjonsmålet for berggrunnskart i M 1:50 000 ble nådd med ni trykte kart i 2013. I tillegg ble det utgitt seks løsmassekart. Ny berggrunnskartlegging har blitt prioritert i områder i Nord-Norge, mens løsmassekartleggingen prioriteres ut fra nasjonal plan for skredfarekartlegging. Det ble registrert 6 400 grunnvannsbrønner i Brønn-databasen.

Forvaltning og brukertilpassing

NGU har arbeidet kontinuerlig med å effektivisere produksjonen fra feltarbeid til ferdige databaser, kart og innsynløsninger på nett. En ny innsynløsning «Min kommune» ble lansert i mars 2013. NGU har vært aktiv deltaker i alle relevante fora i Norge Digitalt og følger opp sin del av ansvaret for implementeringen av EUs INSPIRE-direktiv. Nye databaser under utvikling i 2013 var «Geologisk mangfold», «Circum-Arctic Mineral Resources» og «Nasjonal database for grunnundersøkelser».

Kommunikasjon og formidling

Nettstedet www.ngu.no har i 2013 hatt 445 000 besøk, og fra karttjenesten er det lastet ned 5 011 datasett. Nettstedet www.grunnvann.no har i 2013 hatt 35 000 besøk.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at NGU nådde sine mål i 2013 uten nevneverdige avvik. Grunnen til forsinkelsen knyttet til oppstart av geofysiske målinger var økte krav fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) til NGUs sikkerhetsorganisasjon. NGU har utvidet sin sikkerhetsorganisasjon for å dekke NSMs økte krav til de geofysiske målingene fra fly og helikopter. NGU har igangsatt rutiner for sikkerhetskontroll av luftfartøy. NGU har oppdatert sine datarom for skjermingsverdig informasjon slik at de nå følger kravene til sikring.

Prioriteringer 2015

NGU vil prioritere geologisk kartlegging og anvendt/tverrfaglig forskning (i norske land- og havområder), utvikling og vedlikehold av nasjonale databaser og effektiv formidling gjennom kart- og webtjenester som en integrert del av Norge Digitalt og INSPIRE-direktivet.

NGU skal videreføre kartleggingen knyttet til mineralressurser i Sør- og Nord-Norge og videreføre skredfarekartleggingen som et oppdrag fra NVE.

NGU skal videreføre Mareano-programmet i tråd med regjeringens prioriteringer og i samarbeid med Havforskningsinstituttet og Kartverket, samt utvikle marine grunnkart for kystsonen i samarbeid med aktuelle næringer og forvaltnings- og forskningsinstitusjoner.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 178,5 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell reduksjon på 800 000 kroner. Av bevilgningen er 20 mill. kroner avsatt til geofysiske målinger fra fly og helikopter i Nord-Norge. Mareano-programmet og kartleggingen av mineralressurser i Sør-Norge foreslås videreført på samme nivå som i 2014. Bevilgningen skal

videre dekke lønnsutgifter, husleier, reiseutgifter, administrative fellesutgifter, investeringer og utgifter knyttet til tjenesteavtalen mellom Direktoratet for mineralforvaltning og NGU.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 69,5 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer

det en nominell økning på 1,33 mill. kroner. Under denne posten føres utgifter til eksterntfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Det foreslås bevilget 69,5 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, postene 01 og 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Oppdragsinntekter	23 512	27 000	27 800
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	51 828	47 000	47 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	683		
18	Refusjon av sykepenger	1 884		
	Sum kap. 3905	77 907	74 000	75 000

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 135 000 kroner for post 01 og 235 000 kroner for post 02.

Post 01 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 27,8 mill. kroner for 2015. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 935 000 kroner. Her føres eksterne inntekter fra oppdrag. Oppdraget fra NVE knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. De øvrige oppdrag-

sinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljeselskapene.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Det foreslås en bevilgning på 47,2 mill. kroner for 2015. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 435 000 kroner. Her føres bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. De viktigste finansieringskildene er Norges forskningsråd, oljeselskapene, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statsetater.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	20 774	28 300	29 300
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	2 979	6 500	6 500
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	6 016	35 000	14 100
	Sum kap. 0906	29 769	69 800	49 900

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 31 redusert med 27 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 1,3 mill. kroner og post 31 med 937 000 kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 142 000 kroner for post 01.

Oppgaver og mål

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Etaten disponerte 23,4 årsverk per 1. mars 2014 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Etaten har også kontor på Svalbard.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett etter mineralloven til mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet på alle typer mineraler. DMF er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven. Etter regler om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven skal ansvarlig myndighet (kommuner) forelegge planprogrammer om massetak for DMF. Etaten har

innsigelseskompetanse i plansaker som angår mineralske ressurser. Videre administrerer etaten en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et ansvar.

På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF utsteder mineraltillatelser og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Etter forskrift til lov om miljøvern på Svalbard skal planprogrammet i konsekvensutredninger som vedrører uttak og undersøkelser av mineralske ressurser, forelles DMF før endelig vedtak.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet, jf. omtale under Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

DMF skal arbeide for at Norges mineralressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet og legge grunnlag for økt verdiskaping basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler. DMF skal legge til rette for vekst i mineralnæringen gjennom god og effektiv saksbehandling og bidra til at mineralvirksomhet skjer ut fra en avveining av flere ulike samfunns-hensyn, inklusiv annen næringsvirksomhet, miljø og kulturminneverdier.

Det er fastsatt følgende hovedmål for etatens virksomhet:

- sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser
- redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak
- sørge for forsvarlige sikringstiltak
- styrke kommunikasjon, kompetansebygging og brukerorientering
- sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser på Svalbard.

Resultater 2013

Forvaltning

Antall saker i DMF er fortsatt økende. DMF arbeider aktivt med å effektivisere og forenkle arbeidsoppgaver og å tilpasse organisasjonen best mulig til de nye pålagte oppgavene etter mineralloven.

Som følge av den nye mineralloven har antall objekter som etaten skal holde tilsyn med, økt betraktelig fra noen hundre til flere tusen objekter, bl.a. ved at etaten har fått det formelle ansvaret for uttak av pukkk og grus. DMF har i 2013 redusert antall fysiske tilsyn og har i større grad prioritert internkontrollbaserte tilsyn ved bl.a. å etterspørre og behandle søknader om driftskonseksjoner fra virksomheter som ennå ikke har dette på plass.

Miljøtiltak

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken: Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver. DMF har vurdert og sammenlignet alternative rensetekniske løsninger som kan oppfylle miljøkravene i pålegget. Departementet mottok et forslag til tiltaksplan fra DMF i mai 2013. Miljødirektoratet har i mai 2014 gitt sin tilslutning til tiltaksplanen for Løkken. DMF vil gjennomføre detaljprosjektering før tiltakene kan starte opp.

Folldal: Klima- og miljødepartementet har pålagt Nærings- og fiskeridepartementet å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Målingene viser at metallavrenningen fortsatt ligger over kravet fra forurensningsmyndighetene. I løpet av sommeren og høsten 2013 ble det gjennomført laboratorieforsøk på vann fra Folldal og gjennomført pilotforsøk i et mobilt feltlaboratorium. DMF fortsetter forberedende og kartleggende undersøkelser i 2014. DMF vil oversende forslag til tiltaksplan for Folldal til departementet i desember 2015.

Sulitjelma: I Sulitjelma er utslippene av kobber til innsjøen Langvatnet fortsatt høyere enn kravene fra Miljødirektoratet. Vannmengdene fra

gruveområdet har de siste årene vært betydelig høyere enn i tidligere år, og dette har ført til økt utslipp av metaller til Langvatnet. I henhold til pålegg fra Miljødirektoratet fortsatte DMF i 2013 overvåkingen av vannkvaliteten som også inkluderte biologiske undersøkelser. DMF utfører en evaluering av eksisterende kontrollmålingsprogram for overvåking av vassdraget. Resultatene fra dette arbeidet medtas og legges til grunn i det videre tiltaksplanarbeidet. DMF vil oversende forslag til tiltaksplan i Sulitjelma til departementet i desember 2015.

Sikring

DMF påser at undersøkelsesarbeider og uttak av mineralske ressurser gjennomføres i henhold til minerallovens krav og godkjente driftsplaner.

DMF har utarbeidet en prioritert liste over områder hvor det er vurdert å være et sikringsbehov. Det ble utført 20 sikringstilsyn. Arbeider med rehabilitering/nyetablering av gjerder var prioritert i 2013. I tillegg har departementet i juli 2014 gitt DMF oppdrag om å gjennomføre tiltak for sikring av eierløse bygninger på statens grunn på Løkken.

Kommunikasjon og brukerorientering

DMF arbeider med å utvikle en mer brukerorientert hjemmeside. I april 2013 lanserte DMF en ny database med offentlig tilgjengelige undersøkelsesrapporter. Videre tilbyr DMF informasjonsseminar til alle fylkesmenn og fylkeskommuner om hva etaten kan tilby av tjenester og hvor grensen mellom DMFs og kommunens ansvar går. DMF har videre i samarbeid med Norsk Bergindustri gjennomført kurs om minerallovens krav til driftsplaner og driftskonseksjon.

DMF arbeider med å effektivisere innsamlingen av data som grunnlag for mineralstatistikken. I 2013 ble det lagt til rette for elektronisk innsendelse av driftsrapporter.

Når det gjelder etatens virksomhet på Svalbard, vises det til omtale i Svalbardbudsjettet.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at DMF i all hovedsak nådde sine mål i 2013. Det er fortsatt utfordringer knyttet til kapasitet og behov for ytterligere kompetanse i etaten.

Prioriteringer 2015

Oppfølging av søknader om driftskonsesjon

Overgangsordningen for mineralloven utløper ved årsskiftet 2014/2015. Direktoratet skal behandle alle innkomne søknader så raskt det lar seg gjøre og følge opp med sanksjoner overfor de som ikke har søkt om konsesjon.

Effektivisert saksbehandling og internkontroll, inklusiv utvikling av moderne IT-systemer

DMF skal arbeide med overordnet systemutvikling og utvikling av internt og eksternt veiledningsmaterieell. DMF skal etablere ny databasestruktur med databaser som kommuniserer med hverandre og som har god GIS-funksjonalitet (Geologisk informasjonssystem). Ny databasestruktur med GIS-funksjonalitet er nødvendig for å effektivisere og øke sikkerheten innenfor sentrale saksbehandlingsoppgaver.

Økt brukerorientering og informasjon med vekt på nettbaserte løsninger

DMF skal utarbeide en plan knyttet til mineralsektoren for utvikling av web-baserte løsninger som gir mulighet til å avgi og finne offentlig informasjon på nett.

Gjennomføring av tiltak knyttet til forurensning fra gamle gruveområder

Direktoratet skal utarbeide helhetlige planer for tiltak i Følldal og Sulitjelma. Konkrete tiltak vil bli gjennomført ved Løkken i tråd med foreliggende tiltaksplan.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 29,3 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 2,4 mill. kroner. Det gir rom for å øke bemanningen noe for å følge opp ny minerallov. På Svalbardbudsjettet for 2015 foreslås det i tillegg bevilget 1,6 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 6,5 mill. kroner på posten. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger, til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 14,1 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til gjennomføring av tiltak i henhold til tiltaksplan for Løkken gruver. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XI.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2013	Saldert budsjett 2014	
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	189	100	100
02	Behandlingsgebyrer	1 055	700	700
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	277		
18	Refusjon av sykepenger	467		
	Sum kap. 3906	1 988	800	800

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner og at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr for undersøkelses- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 0,7 mill. kroner.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 685 597	1 700 000	1 802 000
	Sum kap. 0909	1 685 597	1 700 000	1 802 000

Tilskuddsordningen for tiltak for sysselsetting av sjøfolk skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk og sikre rederiene konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette norske/EØS sjøfolk. Ordningen innebærer at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innenfor ordningen.

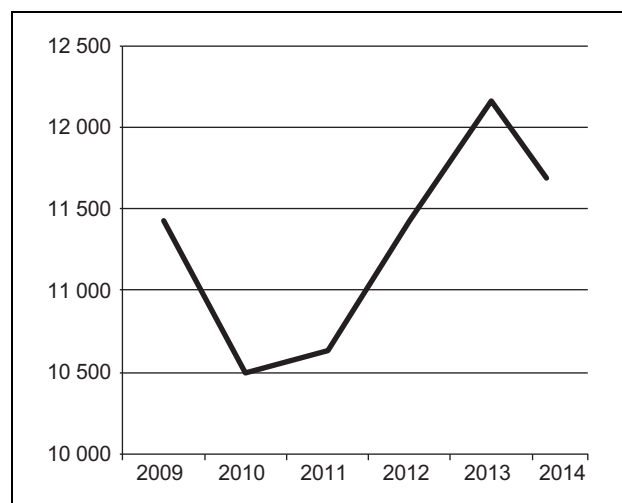
Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, oppdragsbrev og veiledninger fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tilskuddsordningen omfatter:

- nettolønnsordning for bemanningen som omfattes av skipenes alarminstruks på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanning på skip i petroleumsvirksomhet (offshorefartøyer) i NOR
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanning på øvrige fartøyer i NOR (lasteskip, brønnbåter, passasjerskip og slepebåter)
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanningen på hurtigruteskip som trafikkerer strekningen Bergen–Kirkenes.
- prosentvis tilskudd (9,3 eller 12 pst.) til skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS).

Resultater 2013

Antall sjøfolk i ordningen har vært relativt stabil. Det gjennomsnittlige antallet refusjonsberettigede sjøfolk i budsjettåret 2013 var om lag 12 100.

Figur 5.13 Utvikling gjennomsnittlig antall sjøfolk omfattet av nettolønnsordningen per budsjettår

Rederier som omfattes av nettolønnsordningen bidrar til tiltak for opplæring av sjøfolk og må for hvert skip i gjennomsnitt ha tilknyttet minst to personer under opplæring gjennom året, og innbetale 500 kroner per refusjonsmottaker per måned til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fondets utbetalinger har bidratt til en positiv utvikling i antall opplæringsstillinger, med økning fra om lag 1 000 opp-

læringsplasser i 2004 til nær 2 700 ved utgangen av 2013.

Prioriteringer 2015

Tilskuddsordningen for tiltak for sysselsetting av sjøfolk er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer. Grensen for maksimal refusjonsutbetaling på 198 000 kroner per refusjonsmottaker per år i nettolønnsordningen har ligget fast siden det ble innført i juli 2008. Kostnadsulempen ved bruk av norske sjøfolk har dermed økt, både absolutt og relativt sammenlignet med andre maritime sysselsettingsordninger i Europa. Regjeringen foreslår derfor at grensen for maksimal refusjon økes i tråd med forventet prisvekst i 2015.

I mars 2014 ble det satt ned et eget utvalg som ser på fartsområdebegrensningene for skip i norske farvann registrert i det norske internasjonale skipsregisteret (NIS). Utvalget skal også vurdere innretningen av nettolønnsordningen. Utvalgets arbeid vil følges opp i forbindelse med arbeidet med regjeringens maritime strategi som lanseres i

løpet av våren 2015. Departementet vil videre arbeide med å følge opp regjeringsplattformens intensjon om lovfesting av nettolønnsordningen.

Budsjettforslag 2015

Regjeringen foreslår at grensen for maksimal utbetaling økes i tråd med forventet prisvekst i 2015 til 202 000 kroner per sysselsatt per år.

Antallet refusjonsberettigede sjøfolk synes å gå noe ned i 2014 sammenlignet med 2013, og det legges til grunn at om lag 11 800 sjøfolk vil omfattes av tilskuddsordningen i 2015. Bevilgningsbehovet anslås til 1 802 mill. kroner. Økning i bevilgning fra 2014 skyldes økningen i den øvre grensa på refusjonsutbetalingene og kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift, nærmere omtalt i Prop. 118 S.

Beløpsanslaget er usikkert og vil bl.a. avhenge av utviklingen i antall refusjonsberettigede sjøfolk og lønnsnivået til disse. Det foreslåtte bevilgningsbeløpet skal dekke utbetalinger av tilskudd for 6. termin i 2014 (november–desember) og for 1. til 5. termin i 2015 (januar–oktober).

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	375 222	373 000	347 300
	Sum kap. 0910	375 222	373 000	347 300

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med om lag 12,2 mill. kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,87 mill. kroner for post 01.

Oppgaver og mål

Maritim næring er et av satsingsområdene i regjeringens aktive næringspolitikk der Sjøfartsdirektoratet skal være en viktig og sentral aktør for å

bidra til å utvikle maritim virksomhet i Norge. Sjøfartsdirektoratet har sammen med Nærings- og fiskeridepartementet ansvaret for sjøsikkerhetsarbeidet i Norge gjennom arbeidet med sikkerhet på norskregistrerte fartøy, utenlandske fartøy i norske farvann og skipsregistrering.

Sjøfartsdirektoratet skal effektivt og offensivt bidra til at det norske flagget er attraktivt for norske og utenlandske redere, eiere og de som arbeider om bord slik at Norge forblir en verdensledende maritim nasjon. Sjøfartsdirektoratet er også en synlig og tydelig pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet og representerer Norge i en rekke internasjonale organ som Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO), Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO), det internasjonale havnestatskontrollsam arbeidet Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding on Port State Control) og EU.

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er at Norge skal være en attraktiv flaggstat med høy sikkerhet for liv, helse, miljø og materielle verdier.

Sjøfartsdirektoratets hovedmål for virksomheten er:

- Godt kvalifiserte sjøfolk som har gode arbeids- og levevilkår.
- Sikre og miljøvennlige fartøy.
- NIS og NOR skal være attraktive kvalitetsregistre.

Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er å:

- utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet
- føre tilsyn med arbeids- og levevilkår om bord på fartøy og utstede sertifikater for sjøfolk
- føre tilsyn med norskregistrerte fartøy og deres rederier, samt utstede sertifikater til fartøy
- føre tilsyn med utenlandske skip i norske havner
- forvalte nettolønnsordningen
- registrere skip og rettigheter i skip, markedsføre Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)
- registrere og følge opp ulykker
- drive forebyggende og holdningsskapende arbeid innen sjøsikkerhet.

Sjøfartsdirektoratet er organisert med et hovedkontor i Haugesund, og sju regionkontorer i henholdsvis Oslo, Stavanger, Bergen, Ålesund, Kristiansund, Sandnessjøen og Svolvær. Direktoratet disponerte til sammen 325 årsverk per 1. mars 2014.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Klima- og miljødepartementet. Direktoratet samarbeider med og er rådgiver for Kystverket og bistår med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner. Sjøfartsdirektoratet bistår Petroleumstilsynet i håndhevingen av petroleumsløven på norsk sokkel og har prosjektsamarbeid med NORAD i bistandssaker.

Resultater 2013

Sikre og miljøvennlige fartøy

Sjøfartsdirektoratet legger stor vekt på aktiv forebygging av ulykker og er en pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for økt sjøsikkerhet.

Direktoratet har etablert en metode for risikobasert tilsyn på fartøy, som sikrer at tilsynet rettes

mot områder med høy risiko og størst gevinst for sikkerhet og miljø. Det risikobaserte tilsynet baseres på statistikk, rapporter, sikkerhetstilråninger fra Statens havarikommisjon for transport og andre funn, og kan resultere i aktiviteter som dokumentkontroll, inspeksjon, revisjon eller holdningsskapende arbeid. Sjøfartsdirektoratet har i 2013 også gjennomført tiltaksplan for å redusere ulykker i fritidsbåtsegmentet og har i denne sammenheng hatt flere holdningsskapende kampanjer.

Som en del av arbeidet for sikker drift av norskregistrerte skip og utenlandske skip i norsk farvann har direktoratet i 2013 hatt høy tilsynsaktivitet. Videre har direktoratet gjennomført revisjoner av klasseselskap, godkjente foretak og utdanningsinstitusjoner.

Sjøfartsdirektoratet legger stor vekt på arbeidet med sikkerhetsarbeidet (security) for norsk skipsfart. Bl.a. gjennomfører direktoratet kontinuerlige vurderinger av trusselbildet for norsk skipsfart i samarbeid med Politiets sikkerhetstjeneste. Videre deltar direktoratet med representanter i nasjonale og internasjonale fora, eksempelvis MARSEC og Sikkerhetsutvalget for innenriks skipsfart. Sjøfartsdirektoratet har også blitt tildelt myndighet som Competent Authority for Maritime Security som medfører at direktoratet er hovedansvarlig for oppfølging av alt EU-relatert maritimt sikkerhetsarbeid. Nasjonale systemer og regelverk innen sikkerhetsarbeid har blitt gjennomgått og oppdatert.

Sjøfartsdirektoratet gjennomfører dokument- og fartøytilsyn på skip under bygging. Den høye aktiviteten i skipsbyggingsnæringen, med nybygg og ombygging av fartøy i Norge og utlandet, fortsatte i 2013. Økningen gjelder både flyttbare innretninger (offshore/riggmarkedet) og de tradisjonelle fartøytypene fiskefartøy, lasteskip og passasjerfartøy. Veksten i byggeaktiviteten har medført høyere reiseaktivitet både innenlands og utenlands for direktoratets inspektører og økt ressursbruk for direktoratet. Deler av næringen (bl.a. offshore- og havbruksnæringen) etterspør stadig mer spesialfartøy med ny teknologi for framdrift og operasjon. For å ivareta dokument- og fartøytilsyn på en sikker måte har direktoratet styrket kunnskapen på disse områdene og iverksatt tiltak for å beholde og rekruttere personell med slik teknisk maritim kompetanse.

Sjøfartsdirektoratet har de siste årene prioritert forenkling, brukervennlighet og service overfor sine kunder og brukere. Sjøfartsdirektoratets gjennomføring av tiltak for å forenkle og bedre tjenestenivået har ført til kortere saksbehandlings-

tid, bedre digitale tjenester og tettere dialog med rederier, sjøfolk og andre. Som en del av satsingen er det gjennomført omfattende utviklingstiltak for å modernisere IT-tjenestene. Allerede er bl.a. følgende tjenester lagt til rette for digitalisering/elektronisk innrapportering: Søknad om fartøys-sertifikater og inspeksjoner (antatt 4 000 transaksjoner årlig), søknad om personellsertifikater (antatt 33 000 transaksjoner årlig), søknad om refusjon i henhold til nettolønnsordningen (antatt 2 500 transaksjoner årlig), innrapportering av helse/udyktighetserklæringer (antatt 30 000 transaksjoner årlig) og rapportering av ulykker (antatt 500 transaksjoner årlig). Satsingen er i tråd med Sundvolden-erklæringens mål om å arbeide for forenkling og mest mulig effektiv bruk av felleskapets ressurser. Det vil være behov for en kontinuerlig forbedring/utvikling for at de nye systemene skal fungere optimalt for brukere og ansatte.

I tillegg gjennomfører Sjøfartsdirektoratet et prosjekt for å forenkle det maritime regelverket. Målet er å få et mer brukervennlig og lettere tilgjengelig regelverk og redusere antall forskrifter.

Sjøfartsdirektoratets kvalitetssystem er godt implementert og tilfredsstillende ISO 9001. Første oppfølgingsrevisjon ble gjennomført i mai 2013, og konklusjonen fra denne er at Sjøfartsdirektoratet har et godt innarbeidet kvalitetsstyringssystem.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Sjøfartsdirektoratet har i 2013 utstedt 21 919 gebyrbelagte dokumenter knyttet til personellsertifisering (sertifikater, påtegninger og dispensasjoner). Det er utstedt 14 253 båtførerbevis. Videre ble det utstedt 105 ICC-sertifikater (internasjonale båtførersertifikat).

Direktoratet har gjennom revisjoner og annen oppfølging ført kontroll med at skoler og kurs-senter som inngår i den maritime utdanningen, oppfyller internasjonale minimumskrav i henhold til STCW-konvensjonen (Convention of Standards of Training, Certification and Watchkeeping) og relevant EU-regelverk.

Skipsarbeidsloven trådte i kraft 20. august 2013, samme dag som ikrafttredelsen av ILOs konvensjon om sjøfolks arbeids og levevilkår (Maritime Labour Convention – MLC 2006). Skipsarbeidsloven er den største reformen for norske sjøfolk siden 1975, og sammen med skips-sikkerhetsloven utgjør loven arbeidsmiljølovgivningen til sjøs. Skipsarbeidsloven hever aldersgrensen for skipsarbeidere fra 62 til 70 år og gir

arbeidstakerne sterkere stillingsvern. Sjøfartsdirektoratet har gjennomført nødvendige forskriftsendringer som følge av den nye loven og utarbeidet og publisert instruks og prosedyre for sertifisering og inspeksjon. Sjøfartsdirektoratet har også startet arbeidet med å videreutvikle dagens velferdstjeneste til en moderne tjeneste rettet mot helse og trivsel for sjøfolk. Videreutviklingen vil ivareta forpliktelsene i henhold til MLC 2006.

Sjøfartsdirektoratet forvalter nettolønnsordningen for sjøfolk. Det vises til omtalen under kap. 909.

Sikre og miljøvennlige fartøy

Sjøfartsdirektoratets arbeider for sikre og miljøvennlige fartøy gjennom aktiv deltakelse i det internasjonale regelverksarbeidet, dokumentkontroll, revisjoner og tilsyn av norske og utenlandske skip og annet forebyggende arbeid. Sjøfartsdirektoratet skal videre arbeide for nedgang i person- og fartøysulykker.

Sjøfartsdirektoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske skip. Det har i 2013 vært høy tilsynsaktivitet. Sjøfartsdirektoratet har gjennomført dokumentasjonskontroll ved nybygg, ombygging og innflagging av skip, tilsyn, havnestatskontroll og periodiske kontroller.

Ved utgangen av 2013 var det 3 246 kontrollpliktige norskregistrerte skip og flyttbare innretninger. Av disse var 721 delegert til godkjente klasseselskap. Dette er en svak nedgang fra 2012 hvor flåten besto av 3 264 kontrollpliktige skip og flyttbare innretninger.

I 2013 utførte direktoratet 2 096 obligatoriske sertifikatsinspeksjoner på norskregistrerte skip (mot 2 105 i 2012). Det ble utført 1 021 andre inspeksjoner, medregnet 38 inspeksjoner ved ombygginger/endringer, 333 inspeksjoner for fartstillatelse og slepetillatelse og 128 inspeksjoner etter havari eller skade.

I tillegg utførte direktoratet 345 uanmeldte inspeksjoner på norske kontrollpliktige skip og 132 uanmeldte inspeksjoner på ikke-kontrollpliktige fiskefartøy med største lengde 6 til 10,67 m. Av de kontrollpliktige skipene som Sjøfartsdirektoratet utførte uanmeldte inspeksjoner på, ble 30 (8,7 pst. av de kontrollerte skipene) tilbakeholdt. Dette er en svak økning i antall tilbakeholdelser. Av de ikke-kontrollpliktige fiskefartøyene ble 10 (7,6 pst. av de kontrollerte skipene) holdt tilbake.

Etter forpliktelsene i havnestatskontrollssamarbeidet Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding) gjennomførte Sjøfartsdirektoratet til sammen 608 havnestatskontroller. Av de kontrollerte skipene ble 9 (1,5 pst.) tilbakeholdt på grunn av alvorlige mangler, mot 11 (2 pst.) i 2012. Av de 455 norske skipene som ble kontrollert i utenlandske havner innenfor Paris MoU i 2013, ble 5 skip (1,1 pst.) tilbakeholdt. Norge har rykket opp til en andreplass på hvitlisten til havnestatssamarbeidet Paris MoU. Listene til Paris MoU (Black, Grey and White-list) rangerer flaggets gjennomføring av internasjonalt regelverk i henhold til status på alle fremmede skip som har besøkt Paris MoU-området det siste året. Listen får stadig økende betydning, bl.a. for flaggstaters oppfølging av internasjonale krav og næringens valg av flåte. I havnestater utenfor Paris MoU ble totalt 12 norske skip holdt tilbake. Dette er en økning på seks skip i forhold til 2012.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført seks vertikale revisjoner på skip med klasse i godkjente klasseselskap. Det er utført tre ISPS systemrevisjoner, 18 uanmeldte ISPS-tilsyn på skip og sju ISM observasjoner av rederi og skip der godkjente klasseselskap er delegert utstedelsen av sertifikatene. I tillegg er det gjennomført 200 revisjoner i henhold til International Safety Management Code (ISM-kodens) krav, hovedsakelig på passasjerskip og ved landorganisasjonene i de tilhørende rederiene.

Per 31. desember 2013 var det 1 187 skip med gyldig sertifikat om forsikring og annen sikkerhet for oljesølansvar for skip etter Bunkerskonvensjonen 2001 (bunkerskonvensjonssertifikat) og 186 skip med gyldig sertifikat om forsikring eller annen økonomisk sikkerhet for ansvar for skade ved oljesøl etter Ansvarskonvensjonen 1992 (oljeskadesertifikat). Sertifikatene utstedes av Sjøfartsdirektoratet og fornyes hvert år.

Sjøfartsdirektoratet har fortsatt arbeidet med å redusere ulykker i fiskeflåten, og har i denne sammenheng bl.a. vektlagt oppsøkende virksomhet og holdningsskapende arbeid. Det er etablert et fast samarbeid mellom de nordiske sjøfartsadministrasjonene på området.

Ulykestallene for 2013 er på linje med tallene for 2012, med en mindre økning i antall skipsulykker og en mindre reduksjon i antall personulykker. Det ble totalt registrert 531 ulykker tilknyttet næringsfartøy fordelt på 252 personulykker/arbeidsulykker og 279 skipsulykker. Antall registrerte skipsulykker har de siste årene vist en svakt økende tendens. Økningen skjer på flere ulykestyper og kan sannsynlig bl.a. forkla-

res med at flere hendelser registreres som følge av endringer i registreringspraksis. Direktoratet arbeider for å bedre sikkerheten, bl.a. gjennom forebyggende arbeid og tilsynsvirksomhet. Direktoratet har også sett på årsaken til ulykker.

Det ble registrert åtte omkomne i totalt åtte ulykker på norskregistrerte næringsfartøy i 2013. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet for perioden 2003–2012 da det var 14 omkomne per år. Det ble i 2013 registrert 34 dødsfall knyttet til bruk av fritidsbåt i totalt 29 ulykker. Gjennomsnittet for perioden 2003–2013 er 35 omkomne per år.

Direktoratet har arbeidet målbevisst for å bedre sikkerheten ved bruk av fritidsbåt. Bl.a. er det holdningsskapende arbeidet økt, og det arbeides med å oppdatere innholdet i båtførerprøven.

Sjøfartsdirektoratet har hjemmel til å utstede overtredelsesgebyr og fatte vedtak om tvangsmulkt ved brudd på bestemmelser i skipssikkerhetsloven. Det ble i 2013 fattet vedtak om utstedelse av overtredelsesgebyr i 29 av totalt 52 varslede saker og fattet 72 vedtak om tvangsmulkt. Dette er en nedgang sammenliknet med tidligere år.

Sjøfartsdirektoratet har deltatt aktivt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO med å utvikle regelverk for å redusere forurensende utslipp fra skip til luft og vann, medregnet klimautslipp. Dette er et langsiktig arbeid som vil fortsette over flere år. Sjøfartsdirektoratet har videre en ledende rolle i arbeidet i IMO med utvikling av Polarkoden (internasjonalt regelverk for skipsfart i polare områder).

NIS og NOR

Sjøfartsdirektoratet sikrer rettsvern og rettigheter i norske skip gjennom skipsregistrene NIS og NOR. Det er blant hovedmålene for direktoratet at NIS og NOR skal være attraktive kvalitetsregistre. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon er viktig både for norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora. Gjennom en betydelig flåte kan Norge også bidra til raskere ikrafttredelse av nye internasjonale konvensjoner.

Norsk sjøfartsadministrasjon er konkurranseutsatt ved at rederiene kan velge å registrere sine skip i andre lands register. Det har derfor vært arbeidet målrettet, både nasjonalt og internasjonalt, for å markedsføre NIS som et kvalitetsregister ovenfor rederier og andre kunder.

Registervirksomheten påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og myndighetsbestemte rammevilkår.

Det har de senere år vært en nedgang i NIS-flåten. NIS flåten hadde imidlertid en positiv utvikling i 2013. Totalt økte registeret med elleve skip i 2013, fra 529 skip med en samlet bruttotonnasje på 13 891 611 i 2012 til 540 skip med en samlet bruttotonnasje på 14 262 768 i 2013. Årsaken til veksten er først og fremst tilkomsten av offshoreskip og tankskip.

Den positive utviklingen med økning i antall registrerte fartøy i NOR har fortsatt. Ved utgangen av 2013 var det registrert 17 713 skip med en samlet bruttotonnasje på 3 368 308 mot 17 134 skip med en samlet bruttotonnasje på 3 365 738 ved utgangen av 2012, en økning på 579 skip. Registrering av fritidsfartøy og mindre arbeidsfartøy under 15 meter har hatt størst vekst. Det er imidlertid en negativ utvikling for litt større fartøy i NOR.

Vurdering av måloppnåelse

Sjøfartsdirektoratet hadde i 2013 en god måloppnåelse på alle sine områder uten vesentlige avvik i forhold til de fastsatte målene.

Prioriteringer 2015

Sjøfartsdirektoratet skal i 2015 videreføre virksomheten innenfor de fastlagte målene om sikre og miljøvennlige fartøy, godt kvalifiserte sjøfolk som har gode arbeids- og levevilkår, og at NIS og NOR skal være attraktive kvalitetsregistre.

I arbeidet for sikre og miljøvennlige fartøy skal Sjøfartsdirektoratet legge stor vekt på aktiv forebygging av ulykker. Risikobasert tilsyn skal fortsatt være førende for dette arbeidet slik at innsatsen rettes mot de områder som gir størst sikkerhets- og miljømessig gevinst. Sjøfartsdirektoratet skal også være en synlig og tydelig pådriver i det

internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet og miljø gjennom å delta i organ som IMO, ILO, Paris MoU og EU. Direktoratet skal møte den ventede veksten og utviklingen i skipsbyggingsaktiviteten ved å videreutvikle den tekniske maritime kunnskapen og sikre at direktoratet har tilstrekkelig personell med slik kompetanse.

Sjøfartsdirektoratet skal legge vekt på å være en moderne og effektiv sjøfartsadministrasjon som tilbyr gode løsninger, digitale tjenester, tilgjengelighet og service til den maritime næringen. Sjøfartsdirektoratet skal arbeide for å snu den negative utviklingen i NIS hvor det over tid har vært en nedgang i tallet på registrerte skip. Markedsføring av Norge som et attraktivt, konkurransedyktig vertsland for kvalitets skipsfart og god dialog med direktoratets kunder og samarbeidspartnere skal stå sentralt i arbeidet.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 347,3 mill. kroner for 2015. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre ordinære driftsutgifter. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell reduksjon på 11,6 mill. kroner som har sammenheng med reduserte pensjonsutgifter.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølging av forvaltningsplaner m.v., belastes under Klima- og miljødepartementets kap. 1400, post 21 og kap. 1445, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	139 003	153 000	157 300
02	Maritime personellsertifikater	12 425	12 400	12 700
03	Diverse inntekter	8 947	3 500	3 600
04	Gebyrer for skip i NIS	41 965	39 400	40 500
05	Overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt	2 106	4 500	4 700
	Sum kap. 3910	204 446	212 800	218 800

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR, og post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene skal også dekke registrering av skip i NIS, NOR og Skipsbyggingsregisteret.

Det foreslås en bevilgning på 157,3 mill. kroner under post 01 og 40,5 mill. kroner under post 04.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Det foreslås en bevilgning på 12,7 mill. kroner under posten.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter refusjoner for oppdrag fra Petroleumstilsynet og Kystverket og diverse inntekter fra velferdsordningen. For 2015 budsjetteres det med 3,6 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt

På bakgrunn av bestemmelse i skipssikkerhetsloven har Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetsloven § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,7 mill. kroner. Det understrekes at anslaget er usikkert.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	92 073	87 165	91 700
23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	11 572	10 310	10 000
	Sum kap. 0911	103 645	97 475	101 700

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 911, ble bevilget på kap. 1550 i 2013.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med

4,25 mill. kroner og post 23 med 0,6 mill. kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivitetsgevinst til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 0,4 mill. kroner for post 01 og 52 000 kroner for post 23.

Oppgaver og mål

Konkurransetilsynets samfunnsoppdrag er å fremme konkurranse for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene i norsk økonomi og håndhever konkurranse-loven og EØS-konkurranseloven med tilhørende forskrifter. Videre skal tilsynet påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige tiltak.

Det påligger de næringsdrivende selv å påse at konkurranse-lovens forbud overholdes. Ved overtredelse av lovens forbudsbestemmelser kan Konkurransetilsynet ilegge overtredelsesgebyr og påby opphør av den ulovlige atferden. I tillegg kan tilsynet anmelde privatpersoners brudd på forbudet om konkurransebegrensende samarbeid.

Konkurransetilsynet har det administrative ansvaret for virksomheten til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), medregnet ansvaret for et sekretariat som utreder og klargjør sakene for behandling i klagenemnda. Klagenemnda behandler klager som gjelder brudd på regelverket om offentlige anskaffelser.

Konkurransetilsynet er et ordinært statlig forvaltningsorgan, men er sikret uavhengighet ved håndhevingen av konkurranse-loven, gjennom lovbestemte begrensninger i departementets instruksjonsrett. Tilsynet er lokalisert i Bergen og disponerte 107,8 årsverk per 1. mars 2014.

Det settes følgende mål for Konkurransetilsynets virksomhet i 2015:

- Effektiv håndheving av konkurranse-loven med tilhørende forskrifter og EØS-konkurranse-loven
- Effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Resultater 2013

Håndheving av konkurranse-loven

Konkurranseskriminalitet

I 2013 har Konkurransetilsynet arbeidet med flere store etterforskningssaker. Konkurransetilsynet varslet i 2011 to aktører innen bygg- og anleggssektoren om gebyrer for brudd på konkurranse-loven § 10. Vedtak i saken ble fattet i mars 2013, med gebyrer på henholdsvis 220 og 140 mill. kroner. Den ene aktøren ble innvilget full lempning for å ha varslet om og bidratt til oppklaring av saken. Oslo tingrett avsa i februar 2014 dom i saken mellom den andre aktøren og Konkurransetilsynet. Retten opprettholder at det har skjedd en grov overtredelse av konkurranse-loven og ila et gebyr på 40 mill. kroner. Dommen er anket av begge parter.

Konkurransetilsynet ble i begynnelsen av 2013 informert om et innkjøps- og grossistsamarbeid mellom to store aktører i dagligvaremarkedet. I april 2013 fattet tilsynet midlertidig vedtak om forbud mot avtalen, basert på faren for varig konkurranseskade og rimelig sannsynlighet for at avtalen er ulovlig. Det er første gang tilsynet har fattet et slikt vedtak. Departementet opprettholdt vedtaket etter klagebehandling, men etter at partene tilbød seg å vente med gjennomføring av de deler av avtalen som skaper fare for varig skade på konkurransen, fikk partene lov til å sette i gang med øvrige deler av samarbeidet. I februar 2014 varslet Konkurransetilsynet partene om at tilsynets vurdering er at samarbeidet er ulovlig. Konkurransetilsynet vil fatte endelig vedtak i saken høsten 2014.

Utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling

Konkurransetilsynet har de siste årene prioritert å avdekke mulig brudd på forbudet mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling. I 2013 identifiserte tilsynet flere aktører som kan ha misbrukt sin dominerende stilling og én av disse sakene etterforskes nå nærmere.

Myk håndheving

Å gjennomføre full etterforskning av en sak er ressurskrevende. Konkurransetilsynet har derfor i 2013 tatt i bruk myk håndheving av konkurranse-lovens forbudsbestemmelser for på en effektiv måte å forhindre konkurranseskadelig adferd. Dette innebærer at Konkurransetilsynet gjennom dialog og veiledning orienterer foretak som opp-

trer på en måte som kan være lovstridig, om innholdet i konkurransereglene.

Et godt eksempel på slik tilnærming er håndteringen av bankenes medieutspill om rentenivå. Som følge av økte kapitalkrav signaliserte flere banker at de ville øke sine utlånsrenter. Enkelte aktører ga også anslag på renteøkningene. Dette er en form for signalisering som kan skade konkurransen, og som kan være ulovlig. Konkurransetilsynet kontaktet derfor Finans Norge samt de største bankene og redegjorde for tilsynets vurderinger. I etterkant har bankene blitt betydelig mer varsomme med å signalisere renteopp ganger gjennom mediene.

Et annet område hvor tilsynet har valgt en myk håndheving, er bruk av innelåsende garantivilkår i nybilmarkedet. Etter flere henvendelser gjennomførte Konkurransetilsynet en undersøkelse av den norske bilbransjens garantivilkår og garantipraksis. Tilsynet gjorde flere funn av misvisende, motstridende eller uklare garantivilkår som gjør bileiere usikre på om de vil beholde garantien om de velger et uavhengig verksted. Arbeidet medvirket til en opprydding i bransjen.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet skal gripe inn mot foretakssammenslutninger som vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser. I 2013 mottok og vurderte Konkurransetilsynet 391 alminnelige meldinger (411 i 2012). Det ble pålagt fullstendig melding i fem saker. I tillegg ble frivillig fullstendig melding sendt inn i fire saker.

I 2013 la Konkurransetilsynet ned forbud mot to foretakssammenslutninger i henholdsvis det norske medieovervåkningsmarkedet og i vaskerimarkedet på Sørlandet og Østlandet. Vedtakene ble ikke påklaget. To større fusjonssaker ble overført fra EU-kommisjonen til Konkurransetilsynet i 2013. Sakene gjaldt markedene for henholdsvis matvarer og treningssentertjenester. Tilsynet fant ikke grunnlag for inngrep i førstnevnte fusjon. I februar 2014 vedtok Konkurransetilsynet inngrep mot sistnevnte fusjon gjennom pålegg om salg av treningssentre i enkelte lokale markeder der konkurransen ble svekket.

Konkurransbegrensende virkninger av offentlige tiltak

I 2013 avga Konkurransetilsynet 16 høringsuttalelser (mot 12 i 2012), der det ble pekt på kon-

kurransbegrensende virkninger av foreslåtte offentlige tiltak. Den foreslåtte loven om omsetning av bøker, forslag om samordning av statlige innkjøp og beregningsgrunnlaget for kapitalkrav er saker hvor Konkurransetilsynet i 2013 avga kritiske merknader.

Konkurransetilsynet startet i 2013 en undersøkelse av bygg- og anleggsbransjen for å identifisere mulig konkurransbegrensende adferd og konkurransbegrensende offentlige reguleringer. Tilsynet innhentet informasjon fra en rekke bransjeaktører og offentlige myndigheter, og gjorde særskilt undersøkelse av markedet for utvikling av nye boliger.

Tilsynet overvåker innenlandsmarkedet for flyreiser nøye for å sikre at bonusprogram ikke brukes på en måte som skader konkurransen.

Særskilte markeder

Konkurransetilsynet har i flere år overvåket bruttomarginer i meierisektoren, og visse typer erverv av eierandeler i kraftsektoren. Konkurransetilsynet overvåker dessuten engrosmarkedet for kraft i samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat.

Dagligvaremarkedet har vært høyt prioritert av Konkurransetilsynet i flere år. Overvåkingen skjer ved at tilsynet innhenter avtaler mellom dagligvarekjedene og markedsledende leverandører. Innsyn i avtaler gir tilsynet oversikt over betingelser som benyttes i dagligvaresektoren og mulighet til å avdekke eventuelle ulovlige vilkår.

Tilsynet gjennomførte i 2013 en analyse av konkurransen i det norske drivstoffmarkedet. Resultatene forelå første halvår av 2014 og viser at bruttomarginene til bensinstasjonskjedene har økt betydelig i Norge de siste årene og er klart høyere i Norge enn i Sverige. Den viktigste forklaringen synes å være at bensinprisene har fått en ny pristopp på torsdager i tillegg til mandager.

Effektiv saksbehandling i sekretariatet til KOFA

I 2013 mottok Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) 143 klager, mot 244 i 2012. Klagenemnda realitetsbehandlet 211 saker og ila gebyr i ti saker som gjaldt ulovlige direkteanskaffelser (det vil si saker der oppdragsgiver i strid med regelverket ikke har kunngjort en anskaffelse). Totalt ilagt gebyr var på 17 mill. kroner.

Omtrent 1/3-del av alle innkomne saker blir avvist av sekretariatet.

KOFA og Konkurransetilsynet samarbeider om å skape et felles fagmiljø for å møte utfordrin-

ger knyttet til økonomisk kriminalitet. KOFA ser at det er stort behov for kunnskap om hvordan regelverket for offentlige anskaffelser skal forstås, og hvordan det skal brukes, og opplever stor etterspørsel etter veiledning. Klagenemnda og Konkurransetilsynet samarbeider derfor om å spre kunnskap til offentlige oppdragsgivere om anskaffelsesregelverket og om reglene i konkurranse-loven om ulovlig anbudssamarbeid.

Saksbehandlingstiden for saker hvor oppdragsgiver venter med å inngå kontrakt (såkalte rådgivende saker), var på 534 dager i 2013, og på 504 dager for mulige gebyrsaker. Det har i 2014 vært prioritert å redusere KOFAs saksbehandlingstid og nemndas målsetting er tre måneders saksbehandlingstid for alle typer saker innen utgangen av 2015.

Tabell 5.6 Innkomne saker Kofa

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Innkomne saker	216	277	407	336	244	143
Prioriterte rådgivende saker	38	57	49	59	35	37
Rådgivende saker	146	177	245	189	156	93
Prioriterte gebyrsaker	3	2	1	2	1	0
Gebyrsaker	29	41	112	86	52	13

Kilde: www.kofa.no

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Konkurransetilsynet nådde sine mål i 2013. Et merforbruk i år 2013 på kap. 911 Konkurransetilsynet tilsvarende 2,4 mill. kroner dekkes inn i 2014.

Prioriteringer 2015

En hovedprioritering skal være ytterligere å styrke innsatsen med å forebygge og avdekke konkurransekriminalitet gjennom håndhevingen av konkurranse-loven.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter.

Det foreslås en bevilgning på 91,7 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 9,2 mill. kroner for å styrke kjernevirksomheten til Konkurransetilsynet.

Post 23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn og drift av sekretariatet for klagenemnda. Videre skal bevilgningen dekke honorar og andre utgifter for medlemmene av nemnda.

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 0,34 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3911, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Klagegebyr	2 971	2 049	2 000
02	Lovbruddsgebyr			100
	Sum kap. 3911	2 971	2 049	2 100

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 3911, ble bevilget på kap. 4550 i 2013.

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivitetstiltak til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 10 000 kroner for post 01.

Post 01 Klagegebyr

Det foreslås at inntektsbevilgningen som følge av klagegebyr i Klagenemnda for offentlige anskaffelser, medregnet gebyr den klagende part må betale for å få behandlet saken i nemnda, settes til 2 mill. kroner i 2015. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 911, post 23 og forslag til vedtak II, 1.

Post 02 Lovbruddsgebyr

Gebyr kan bl.a. ilegges ved brudd på konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Etter at EØS-konkurranseloven og konkurranseloven av 2004 ble vedtatt, kan Konkurransetilsynet også ilegge gebyr ved brudd på de tilsvarende bestemmelsene i EØS-avtalens artikkel 53 og 54. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge fram etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven, kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er knyttet stor usikkert til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt. Det foreslås derfor en bevilgning på 100 000 kroner på denne posten i 2015.

Kap. 915 Regelråd for næringslivet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter			7 000
	Sum kap. 0915			7 000

Regjeringen foreslår å etablere et regelråd for næringslivet i løpet av 2015.

En ambisiøs politikk for forenkling for næringslivet må ikke bare redusere byrder knyttet til eksisterende regelverk, den må også hindre at nye unødvendige byrder legges til. Kravet til konsekvensvurderinger for berørte parter, som er nedfelt i regjeringens utredningsinstruks, skal i prinsippet hindre at det innføres nytt regelverk som har uhenksomme konsekvenser for næringslivet. Undersøkelser fra Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og Riksrevisjonen viser imidlertid at konsekvensvurderingene ofte er for svake, og at byrdene for privat næringsliv ikke er grundig nok utredet. Dette er noe som observeres i mange land. Flere land har derfor i de senere år innført uavhengige organer som skal kontrollere utredningene som danner bakgrunn for forslag til nytt regelverk. I Sverige opprettet man

som en prøveordning et regelråd i 2008. Erfaringene med det svenske regelrådet er stort sett gode, og fra og med 2015 blir rådet gjort til en permanent ordning.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Finansdepartementet har fått i oppdrag av regjeringen å revidere utredningsinstruksen. I den sammenheng vil man vurdere om bruk av kvalitetssikringsmekanismer kan sikre bedre etterlevelse av utredningsinstruksen. Regjeringen vil koordinere opprettelse av et regelråd og dets mandat med arbeidet med revidering av utredningsinstruksen. Den nærmere innretning av regelrådet må avvete dette arbeidet og merknader som kommer inn i høringsrunden.

På dette grunnlag foreslås det avsatt 7 mill. kroner til etablering av et regelråd for næringslivet i 2015. Regelrådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig

utredet, og om de er utformet slik at de oppnår sitt mål til en relativt sett lav administrativ kostnad for næringslivet.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	389 448	361 380	358 481
21	Spesielle driftsutgifter	5 091	7 780	7 000
	Sum kap. 0917	394 539	369 160	365 481

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 917, ble bevilget på kap. 1030 i 2013.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 16,3 mill. kroner og post 21 med 1 mill. kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivitetsevinst til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,8 mill. kroner for post 01 og 39 000 kroner for post 21.

Oppgaver og mål

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Direktoratet har hovedkontor i Bergen og regionkontorer i Vadsø, Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Måløy og Egersund. Fiskeridirektoratet har 454 årsverk per 1. mars 2014.

Fiskeridirektoratets samfunnsoppdrag er å fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø. De faglige oppgavene i Fiskeridirektoratet er delt i tre virksomhetsområder; havressursforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning. Fiskeridirektoratet er også leverandør av norsk offisiell statistikk knyttet til fiskeri og havbruk.

Direktoratet har følgende delmål:

Fiskeriforvaltning

- Regelverk og reguleringsmodeller som sikrer en bærekraftig forvaltning og lønnsomhet i fiskeriene.
- Høsting i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser

Havbruksforvaltning

- Kunnskapsbasert regelverk som er forutberegnlig og enhetlig for næringsutøverne.
- Risikobasert tilsyn som fremmer en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring.

Marin arealforvaltning

- En balansert og bærekraftig utnyttelse av kystsonen, med utviklingsmuligheter for marine næringer.

Fiskeridirektoratet skal regulere og kontrollere fiske og fangst på en måte som balanserer høsting og beskyttelse av ressursene på en langsiktig god og bærekraftig måte, og med det ivareta både næringsinteresser og miljøhensyn. Kontrollarbeid er en vesentlig del av direktoratets daglige virke, både når det gjelder operativ kontroll og i kontinuerlig utvikling av kontrollverktøy og juridisk rammeverk.

Havbruksforvaltningen skal bidra til at kystens produksjonspotensial kan utnyttes, og at havbruksnæringen utvikles og drives slik at miljøpåvirkningene er innenfor akseptable rammer, og at konflikter med annen viktig utnyttelse av kystområder minimeres.

I kystsonen er arealplanlegging etter plan- og bygningsloven det viktigste verktøyet for å sikre

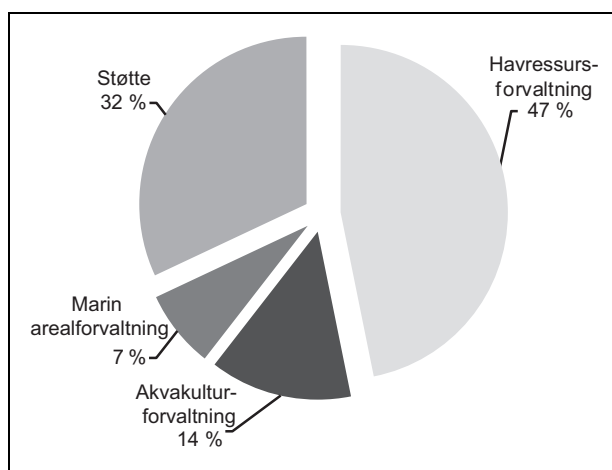
sameksistens. Dette legger rettslig bindende rammer for aktivitet og er derfor viktig for tilgang på areal til sjømatproduksjon. Også verneplaner og implementering av vannforskriften legger premiser for tilgangen til marin verdiskaping, og kan medføre interessekonflikter. Det er derfor en viktig oppgave for Fiskeridirektoratet å delta i prosesser som gir føringer for tilgangen på areal etter plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven.

Fiskeridirektoratet skal drive en kunnskapsbasert forvaltning, og henter kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet, NIFES, Nofima og Veterinærinstituttet innenfor bevilgningen disse mottar fra Nærings- og fiskeridepartementet.

I løpet av høsten 2014 skal Fiskeridirektoratet evalueres. Evalueringen vil gå gjennom virksomhetens organisering, styring og måloppnåelse. Sentrale problemstillinger som skal belyses er bl.a. i hvilken grad Fiskeridirektoratet ivaretar sine oppgaver og om fastsatte mål- og resultatkrav oppnås på en effektiv måte. Videre skal det belyses hvilke utfordringer og utviklingsbehov som vil være spesielt viktige for Fiskeridirektoratet i tiden framover. Evalueringsoppdraget er satt ut til Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og skal leveres innen 31. desember 2014.

Resultater 2013

Ressursbruk – Samlet tidsbruk per virksomhetsområde

Figur 5.14 Prosentvis fordeling av samlet tidsbruk per virksomhetsområde

Havressursforvaltning

Fiskeridirektoratet utarbeider årlige oversikter om status og utvikling i fiskerinæringen og for de viltlevende marine ressursene, både gjennom egen datainnsamling og tett samarbeid med

forskningsinstitutter, næringsaktører og andre forvaltningsorgan.

I 2013 er et nytt system for fortløpende innsending av landings- og sluttседler fra salgslagene til Fiskeridirektoratet satt i drift. Systemet bidrar til at informasjon om landet fangst blir fortløpende kvalitetssikret og oppdatert og gir et mer oppdatert beslutningsgrunnlag. Det arbeides med å etablere et nytt system for formidling av registre, data og bearbeidet statistikk om fangst og lønnsomhet, og bygge opp et nytt og bedre register som lettere kan håndtere endringer i reguleringene både på aggregert nivå og fartøynivå. Det er startet et arbeid med å systematisere og gjøre fangststatistikken mer tilgjengelig.

Bestandstabellen og fiskeritabellen er to verktøy som etter hvert blir mer sentrale for forvaltningen av de marine ressursene. Bestandstabellen gir en indikatorbasert beskrivelse av bl.a. tilstand og økologisk og økonomisk betydning av bestandene i norske farvann, mens fiskeritabellen gir oversikt over de ulike fiskeriene og en vurdering av nødvendige tiltak overfor det enkelte fiskeri.

Rødåte er en marin ressurs som Fiskeridirektoratet har blitt bedt om å prioritere. Direktoratet skal i samarbeid med Havforskningsinstituttet vurdere denne ressursens økologiske betydning og utarbeide en forvaltningsplan. Det har så langt foregått bare et begrenset forsøksfiske etter rødåte.

Fiskeridirektoratet følger de ulike fiskeriene tett gjennom året og justerer kvoter og andre reguleringselementer i dialog med næringen og andre involverte.

Det er utstrakt kontakt og samarbeid med kontrollmyndighetene i andre land for å følge opp etablerte fiskerireguleringer og å bekjempe ulovlig fiske. Dette gjelder særlig land i EU og Russland. Kontrollsamarbeidet med EU skjer gjennom arbeidsgruppe for kontroll av pelagiske fiskerier som er gitt mandat gjennom fiskeriatvaten mellom Norge og EU, kontrollsamarbeidsgruppe om fiskerierne i Skagerrak, samt bilaterale kontrollavtaler med en rekke av landene i EU. Arbeidet i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner og andre internasjonale fora om kontrollspørsmål er også svært viktig.

Samarbeidet med Russland foregår gjennom oppdrag gitt av den blandete norsk – russiske fiskerikommisjon, med observatørbesøk og analyse av det årlige uttaket av torsk og hyse.

Nederland er fortsatt den viktigste samarbeidspartneren i EU når det gjelder kontroll med landinger av fangster fra Barentshavet, og overvåking og kontroll er fortsatt avhengige av at lan-

dingsinformasjon for russiske fartøy fortsatt tilflyter Norge.

Samarbeidet mellom fiskeriforvaltningen, tolletaten og skatteetaten styrkes kontinuerlig gjennom felles kartlegging og analyse av aktører innen fiskerinæringen, og bekjempelse av fiskerikriminalitet med særlig fokus på aktører gjennom hele verdikjeden.

Havbruksforvaltning

Fiskeridirektoratet har vært sekretariat for Faggruppen for tildelingsrunden 2013 (grønne tillatelser).

Fiskeridirektoratets risikobaserte tilsyn med havbruksnæringen er videreutviklet og styrket. I statsbudsjettet for 2013 ble bevilgningen til havbrukstilsyn økt med 10 mill. kroner, og er videreført i 2014. Satsingen på dette området skal bl.a. følge opp Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av havbruksforvaltningen, der det ble påpekt svakheter og mangler med havbruksforvaltningens tilsyn og kontroll. Utvelging av tilsynsobjekt blir gjort av Fiskeridirektoratets regionkontorer basert på en systematisk tilnærming som er felles for alle regionkontor. I 2013 var prioriteringene rømmingsforebyggende tiltak og etterlevelse av biomasseregulverket.

Havforskningsinstituttets risikovurdering når det gjelder miljøvirkningene av havbruk ligger til grunn når Fiskeridirektoratet planlegger tilsynsvirksomheten.

Fiskeridirektoratet mottar rømmingsmeldinger fra alle lokaliteter ved rømming eller ved mistanke om rømming av fisk. De innrapporterte rømmingstallene for laks, regnbueørret og marin fisk var om lag på samme nivå i 2013 som i 2012. Fiskeridirektoratet har i samarbeid med Havforskningsinstituttet gjennomført to sporingssaker i forbindelse med urapportert rømming i 2013.

Fiskeridirektoratet har vurdert rømmingsmeldinger og rapporter fra 2006 og til juni 2013. Det er en tendens til at strukturelle årsaker (tekniske feil, feil ved produkt) til rømminger er redusert mer enn rømminger med operasjonell årsak (håndtering, menneskelig aktivitet). Dette tyder på at innføring av tekniske krav til akvakulturanleggene har bidratt til å redusere antallet rømminger på grunn av strukturelle feil. Eksterne årsaker (påkjørsel, predator, tyvfiske) varierer fra år til år uten en klar tendens.

Fiskeridirektoratet har ansvar for å overvåke innblandingen av rømt oppdrettstorsk på gyteplassene i utvalgte vassdrag. Landet under ett har medianverdien, det vil si det nivået av innblanding

som halvparten av de undersøkte elvene ligger under, blitt redusert fra 11 til 4 pst. siden 2006. I 2014 gjennomgår Fiskeridirektoratet sammen med Havforskningsinstituttet dagens program for å overvåke innslaget av rømt oppdrettstorsk i vassdrag, med sikte på styrket overvåking både kvantitativt og kvalitativt.

Fiskeridirektoratet har et tett samarbeid med politi, påtalemyndigheter og andre tilsynsmyndigheter om rømmingssaker.

Marin arealforvaltning

Fiskeridirektoratet har fulgt opp og iverksatt nye tiltak for å sikre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, for å formidle kunnskap inn i sentrale prosesser og for å visualisere kunnskapen i kart. Direktoratet har formidlet ny kunnskap og forskningsresultater til bruk i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid.

I 2013 innledet direktoratet et samarbeid med Nofima, for å finne ut hvorfor noen kystkommuner er skeptiske til å tilrettelegge for akvakultur i sin kystsoner. Dette samarbeidet vil komme til nytte ved framtidige lokaliseringprosesser og vil kunne bidra til å løse eller dempe eventuelle arealkonflikter.

Alle godkjente havbrukslokaliteter i sjø er nå koordinatfestet i akvakulturregisteret og bidrar til å bedre kvalitet og effektivitet på saksbehandling i forbindelse med arealbruk i kystsonen. Det gir også økt trygghet i forhold til ferdsel og båttrafikk. Det arbeides med å videreutvikle systemer for å bedre registrering og kartfesting av fiskerireguleringer.

Arbeidet med oppfølging av vannforskriften har vært en høyt prioritert oppgave både på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

Fiskeridirektoratet søker å få til best mulig sameksistens mellom fiskeriene og petroleumsvirksomheten. Dialog med aktørene er viktig for at informasjon om aktiviteten i fiskeriene skal trekkes inn i planleggingsprosessen.

Direktoratet har arbeidet med konsekvenser av gruvedrift i kystsonen og avgangsdeponier på sjøbunnen.

Fornyning og brukerropping

Fiskeridirektoratet har gjort løpende investeringer i teknisk infrastruktur som gir mer effektive og rasjonelle IKT-løsninger. Direktoratet arbeider med å etablere et formidlingssystem der det skal bli enklere å hente ut data om fiskerinæringen. På sikt skal også data fra havbruksnæringen inkludere

res. Direktoratet har i tillegg påbegynt planlegging av nye framtidige løsninger, bl.a. en «Min Side»-løsning for næringsaktørene.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Fiskeridirektoratet i all hovedsak hadde god måloppnåelse i 2013 uten vesentlige avvik i forhold til de fastsatte målene. Det er imidlertid noen utfordringer knyttet til kapasitet og behov for videreutvikling på IKT-området.

Prioriteringer 2015

Tilsynsarbeidet skal prioriteres ytterligere opp i Fiskeridirektoratet i 2015.

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til å etablere et nytt og heldekkende kontroll- og tilsynssystem for akvakulturtilsyn og ressurskontroll. Systemet vil gi en mer effektiv, raskere og samordnet kontroll- og tilsynsvirksomhet og forenkling bl.a. når det gjelder datautveksling mellom næringen og myndighetene.

Fiskeridirektoratet skal føre et risikobasert tilsyn med havbruksnæringen, og gi veiledning om regelverket. Nettbasert erfaringsformidling som støtte til havbruksnæringens egen risikohåndtering er et sentralt virkemiddel. Forebygging av rømming og etterlevelse av biomasselregelverket er særlig prioriterte områder.

Ressurskontrollen skal baseres på en nasjonal risikovurdering, som utarbeides i samarbeid med Kystvakten og fiskesalgslagene.

Et risikobasert tilsyn forutsetter gode analyser, og Fiskeridirektoratet skal videreutvikle analysearbeidet og bruken av elektroniske systemer for datainnsamling og risikovurdering. Dette skal

også bidra til at næringens rapporteringspålegg forenkles. Fiskeridirektoratet skal styrke arbeidet med å gjøre direktoratets data bedre tilgjengelig internt i fiskeriforvaltningen og for eksterne brukere.

Ordningen med opprydding av tapte fiskeredskaper utvides til også å omfatte forlatte blåskjellanlegg som legger beslag på areal som kan brukes til annen akvakulturvirksomhet.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter.

Det foreslås en bevilgning på 358,5 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 15,2 mill. kroner. Av økningen gjelder 10 mill. kroner utvikling av et nytt kontroll- og tilsynssystem direktoratet. Dette skal bidra til forenklet kommunikasjon og datautveksling mellom forvaltningen og næringsutøverne og forbedre samarbeidet med andre offentlige aktører som Mattilsynet, Kystvakten og fylkeskommunene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til ordningen for fiskeforsøk og utvikling.

Det foreslås en bevilgning på 7 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 0,3 mill. kroner. Innenfor bevilgningen er 3,8 mill. kroner satt av til direktoratets arbeid med opprydding av tapte fiskeredskaper.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Refusjoner og diverse inntekter	986	109	100
05	Saksbehandlingsgebyr	16 995	17 274	17 700
06	Forvaltningssanksjoner	1 771	932	1 000
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner		450 000	1 080 000
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	5 091	7 790	4 200
	Sum kap. 3917	24 843	476 105	1 103 000

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 3917, ble bevilget på kap. 4030 i 2013.

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. som følge av forslag om en ny fast ordning med å hente inn deler av statlige virksomheters produktivetsgevinst til fellesskapet, jf. omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 86 000 kroner for post 05 og 39 000 kroner for post 22.

Post 01 Refusjoner og diverse inntekter

Inntektene på denne posten er refusjoner fra andre statsetater og inntekter knyttet til salg av registre med mer. Det fremmes forslag om å bevilge 100 000 kroner på posten i 2015.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene på posten omfatter saksbehandlingsgebyr knyttet til saksbehandling innenfor hele direktoratets ansvarsfelt. I tillegg føres gebyr for kjøperregistrering og innmeldingsgebyr i Merkeregisteret på denne posten. Det fremmes forslag om å bevilge 17,7 mill. kroner på denne posten i 2015.

Post 06 Forvaltningssanksjoner

Inntektene vil kunne variere fra år til år avhengig av bl.a. bevegelse i saksmassen, klagebehandling

og rettsoppgjør. Det fremmes forslag om å bevilge 1 mill. kroner på posten i 2015.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Det foreslås at det gis tilbud om å øke maksimal tillatt biomasse for tillatelser til oppdrett av laks, ørret og regnbueørret med 5 pst. Vederlaget for hver tillatelse som tar i mot tilbudet settes til 1,5 mill. kroner. Det samlede vederlaget er avhengig av hvor mange oppdrettere som velger å benytte seg av tilbudet. Det anslås at samlet vederlag blir 1 080 mill. kroner. Det fremmes derfor forslag om å bevilge 1 080 mill. kroner på posten i 2015. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 919, post 60 og forslag til vedtak II, 2.

Post 22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling

Posten gjelder fangstinntekter og andre inntekter knyttet til ordningen for fiskeforsøk og utvikling. Det fremmes forslag om å bevilge 4,2 mill. kroner på posten i 2015. Reduksjonen i bevilgningen skyldes en teknisk omlegging av budsjetteringen av arbeidet med opprydding av tapte fiskeredskap. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2013	budsjett 2014	2015
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	27 241	30 655	30 655
73	Årsavgift Merkeregisteret	8 765		9 550
	Sum kap. 5574, postene 72 og 73	36 006	30 655	40 205

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Det foreslås en bevilgning på 30,655 mill. kroner på posten. Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til kontroll og tilsyn med havbruk.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Det foreslås en bevilgning på 9,55 mill. kroner på posten. Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkeregisteret og bruk av registeret til statistikk- og forvaltningsformål.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
60	Tilskudd til kommuner		180 000	540 000
71	Tilskudd til velferdsstasjoner, <i>kan overføres</i>	2 000	2 070	2 100
72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	15 791	7 000	7 200
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	4 716	2 140	2 100
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	48 853	39 000	26 200
79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	914	930	1 000
Sum kap. 0919		72 275	231 140	578 600

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 919, ble bevilget på kap. 1050 i 2013.

Post 60 Tilskudd til kommuner

Kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen bør oppleve positive ringvirkninger fra aktiviteten. Regjeringen foreslår derfor at deler av vederlaget for tildeling av nye konsesjoner skal tilfalle berørte kommuner.

Det ble i 2013 lyst ut 45 nye grønne oppdretts-tillatelser. Det anslås at de samlede inntektene fra tildeling av konsesjoner blir på totalt 1 204,2 mill. kroner. Vertskommunene vil motta 40 pst. av inntektene, til sammen 481,6 mill. kroner. Vederlaget innbetales i 2014 og skal tildeles de kommunene der konsesjonene lokaliseres. Dersom en konsesjon knyttes til lokaliteter i mer enn en kommune fordeles beløpet likt mellom kommunene. Konsesjoner med fastsatt lokalitet per 1. november 2014 legges til grunn. Dersom det etter dette gjenstår tilsagn om tillatelser holdes kommunens andel tilbake i påvente av avklaring.

Det foreslås at det i 2015 gis tilbud om kapasitetsøkning i lakse- og ørretoppdrett med 5 pst., med strenge krav når det gjelder lakselus. Vederlaget for kapasitetsøkningen er foreslått satt til 1,5 mill. kroner per tillatelse. Det skal lønne seg for kommunene å legge til rette for havbruk. Regjeringen foreslår derfor at kommunens andel av vederlaget økes ytterligere, fra 40 pst. ved tildelingen av nye tillatelser til lakse- og ørretoppdrett i 2013 til 50 pst. av vederlaget ved kapasitetsøkningen i 2015. Samlet vederlag er avhengig av hvor

mange oppdrettere som takker ja til tilbudet om kapasitetsøkning. Det anslås at samlet vederlag blir 1 080 mill. kroner, og at kommunenes andel av blir 540 mill. kroner.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på posten på 540 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner, kan overføres

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det fremmes forslag om å bevilge 2,1 mill. kroner på posten i 2015, fordelt med 1 150 000 kroner til Norges fiskarlag og 950 000 kroner til Den Indre Sjømannsmisjon.

Post 72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere

Sikkerhetsopplæring for fiskere er regulert av en egen forskrift med hjemmel i lov om sertifikatpliktige stillinger på norske skip, borefartøy og andre flyttbare innretninger på sjøen. Konvensjonen STCW-F som er vedtatt i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) trådte i kraft i 2012. Som følge av denne konvensjonen har Sjøfartsdirektoratet nå ansvaret for fagplan og faglig kontroll med sikkerhetsopplæringen for fiskere.

Kursene gjennomføres ved sikkerhetssentre. Det stilles som krav at senteret må være godkjent

av Sjøfartsdirektoratet. Tilskuddet fordeles som refusjon til sentrene ut fra hvor mange som gjennomfører og består kurs på det enkelte sikkerhetscenteret, slik at det sikres lave egenandeler for fiskere som gjennomfører sikkerhetskurs. Fiskere som er 22 år eller yngre får et større tilskudd slik at egenandelen blir lavere eller eventuelt faller helt bort. Fiskere som ikke står i Fiskermanntallet må dokumentere at de enten har fått jobb eller søker aktivt om å få jobb på et fiskefartøy.

Resultater 2013

Redningsselskapet fikk etter en åpen anbudsrunde oppdraget om å tilby ambulerende sikkerhetskurs første halvår 2013. Fra 1. juli 2013 ble ordningen med direkte støtte til fiskeren innført, og all sikkerhetsopplæring etter denne datoen legges til sikkerhetssentre langs kysten. I 2013 var det til sammen 599 kursdeltagere, hvorav 332 på grunnkurs og 267 på repetisjonskurs.

I andre halvår 2013 var det en ordning med reisetøtte. Tre personer fikk støtte til reiseutgifter fra denne ordningen.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 7,2 mill. kroner på posten.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Midlene på posten skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VIII, kompensasjon også ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustri og tap av fiskefelt. Ordningen omfatter erstatninger for direkte tap grunnet seismisk datainnsamling. Det ble i 2013 utbetalt erstatninger for tap av fangsttid og fiskefelt med 4,55 mill. kroner.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner på posten.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Budsjettposten ble opprettet for å dekke de ordningene som ble videreført etter at fiskeritavtalen mellom Norges Fiskarlag og staten ble sagt opp fra 1. januar 2005.

Formålet med posten er å bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen. Tilskuddet skal også legge til rette for en variert flåte og desentralisert mottaksstruktur langs kysten og bidra til en helhetlig forvaltning av de marine ressursene.

Bevilgningen er på 39 mill. kroner i 2014. Den benyttes til føringstilskudd, tilskudd til selfangst, garantilott og garnopprydning, samt noen utredningsoppgaver.

Føringstilskudd

Føringstilskuddet skal bidra til å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet, samt bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre fisk ut av overskuddsområder.

Nærings- og fiskeridepartementet fastsetter fordeling av tilskuddet på salgslag og ordninger etter forslag for Fiskesalgslagene Samarbeidsråd. Tilskuddet administreres av fiskesalgslagene. I 2013 ble det satt av 33 mill. kroner til føring. I 2014 ble det gitt 26 mill. kroner i tilskudd til frakt av fisk og skalldyr. Inkludert midler som ble overført fra 2013 var totalrammen for tilskuddet på ca. 29,6 mill. kroner i 2014.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen, og administreres av Garantikassen for fiskere.

Nivået på utbetalingene til garantilott har holdt seg stabilt de senere årene. I 2013 og 2014 ble det avsatt henholdsvis 2,5 og 3,2 mill. kroner til ordningen.

Nærings- og fiskeridepartementet vil i dialog med næringen vurdere framtiden til ordningen med garantilott.

Opprydning tapte fiskeredskap

Tilskuddet til ordningen skal bidra til at arbeidet med å fjerne tapte fiskeredskaper opprettholdes. Å fjerne tapte garn og fiskeredskaper bidrar til å hindre skjult fiske og bedre tilstanden til fiskebestandene i havet. Norge er ledende internasjonalt når det gjelder slik opprydning. Fiskeridirektoratet administrerer ordningen, og det ble avsatt henholdsvis 3,6 og 3,8 mill. kroner i 2013 og 2014. Ordningen videreføres på samme nivå i 2015, men

den budsjettekniske håndteringen endres, slik at det ikke lenger gis som tilskudd over kap. 919, post 75.

Samlet ble det for hele opprenskingsprosjektet i 2013 tatt opp ca. 900 garn og 20 teiner. Det er også tatt opp ca. 11 600 meter vaier, 5 300 meter tauverk, nærmere 22 000 meter line, 3 reketrålere og betydelige mengder med trål- og notline. I tillegg diverse anker, dregger, blåser, bøyer, 1 000 kg kjetting og en del trosse. Det at en slik mengde tas opp på tross av at opprenskingen har pågått over lang tid viser at behovet for opprensning fremdeles er til stede.

Selfangst

Formålet med tilskuddet til selfangst har vært å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring. I 2014 ble det gitt tilskudd på 8 mill. kroner til fartøyleddet, 1,5 mill. kroner til mottaksleddet, samt 2,5 mill. kroner til enkeltprosjekter for å øke lønnsomheten i næringen. Det var i 2014 tre båter som deltok i selfangsten, og disse fangstet 11 980 sel.

Fangst av sjøpattedyr har i utgangspunktet vært et tiltak i en økosystembasert og bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser. De norske fangstene av grønlandssel har imidlertid over lengre tid vært så små at de ikke har hatt vesentlig påvirkning på selbestandene. Det er svak lønnsomhet i næringen, og næringen har over lengre tid vært avhengig av offentlige overføringer. Skiftende regjeringer har gjennom de siste tiårene gitt tilskudd til norsk selfangst. Støtten har gått til drift av mottak, fartøystøtte, produkt- og markedsutvikling. Til tross for økte tilskudd til næringen, har ikke lønnsomheten blitt bedre.

Regjeringen foreslår derfor å ikke videreføre støtten til dette formålet i 2015.

Prioriteringer 2015

Tilskudd til føring av fisk vil bli prioritert.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 26,2 mill. kroner på posten. Når det tas hensyn til endret budsjettmessig håndtering av Fiskeridirektoratets arbeid med opprydding av tapte fiskeredskap, foreslås bevilgningen redusert med 9 mill. kroner i forhold til 2014.

Post 79 Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, kan overføres

Midlene på posten benyttes til å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, medregnet sjøpattedyr. Balansert og oppdatert kunnskap blir viktigere, fordi stadig flere prosesser i ulike internasjonale fora får økt påvirkning på fiskerisektoren. Arbeidet for å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser vil bli videreført. Det er fremdeles et problem at ulike arter, særlig sjøpattedyr, på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Arbeidet med å gjøre vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Samarbeidet med organisasjoner som arbeider for en bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser vil stå sentralt i dette arbeidet.

I 2013 ble det gitt 616 000 kroner i tilskudd til European Bureau of Conservation and Development. Det ble også gitt 100 000 kroner i tilskudd til Vestfoldsmuseet til gjennomføring av en hvalfangstkonferanse.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner på posten i 2015.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
920	Norges forskningsråd	1 768 706	1 887 340	2 047 800	8,5
922	Romvirksomhet	756 651	826 500	857 200	3,7
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	85 754	54 900	47 450	-13,6
925	Havforskningsinstituttet	767 786	666 810	703 600	5,5
926	Forskningsfartøy	279 286	509 230	613 800	20,5
927	NIFES	141 795	164 500	165 600	0,7
928	Annen marin forskning og utvikling	176 101	317 120	301 900	-4,8
929	Norsk Designråd	38 000			
930	Norsk design- og arkitektursenter		75 200	73 900	-1,7
935	Patentstyret	249 092	242 800	233 400	-3,9
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	3 369	5 800	5 900	1,7
2421	Innovasjon Norge	47 116 205	43 224 450	42 680 100	-1,3
2426	Siva SF	558 000	154 800	211 000	36,3
	Sum kategori 17.20	51 940 745	48 129 450	47 941 650	-0,4

Vedrørende 2013:

Bevilgningene til Havforskningsinstituttet, Forskningsfartøy, NIFES og Annen marin forskning og utvikling ble bevilget på henholdsvis kap. 1020, 1021, 1022 og 1023 i 2013.

Vedrørende 2013 og 2014:

- Bevilgningen til Patentstyret som foreslås på nytt kap. 935 for 2015, er bevilget på kap. 901 i 2013 og 2014.
- Bevilgningen til Klagenemnda for industrielle rettigheter som foreslås på nytt kap. 936 for 2015, er bevilget på kap. 914 i 2013 og 2014.

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
01–29	Driftsutgifter	1 366 601	1 434 140	1 472 000	2,6
30–49	Investeringer	68 727	300 000	401 300	33,8
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 138 006	2 227 970	2 506 200	12,5
70–89	Overføringer til andre	2 207 411	2 317 340	2 297 150	-0,9
90–99	Lånetransaksjoner	46 160 000	41 850 000	41 265 000	-1,4
	Sum kategori 17.20	51 940 745	48 129 450	47 941 650	-0,4

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet, til nukleær virksomhet, romvirksomhet og til forvaltningsrettet marin forskning.

Næringsrelevant forskning og innovasjon

Oppgaver og mål

Hovedformålet med de næringsrelevante virkemidlene under kategorien er å fremme konkurransekraft gjennom å styrke innovasjons- og omstillingsevnen i næringslivet.

Norges velstand er basert på stadig mer effektiv utnyttelse av naturressurser, kapital og arbeidskraft. Økt produktivitet og verdiskaping krever fornyelse og forbedring – ved at virksomheter og entreprenører tar i bruk ny kunnskap, bruker eksisterende kunnskap på nye måter, utvikler nye produkter og løsninger og finner nye bruksområder. Innovasjon er en samlebetegnelse for vellykket fornyelse. Den er avgjørende for næringslivets konkurransekraft, verdiskaping og for velstandsutviklingen i Norge. Innovasjon er derfor høyt prioritert av regjeringen. Regjeringens ambisjon er at Norge på lengre sikt skal bli ett av de mest innovative landene i Europa.

Verdensøkonomien er i stadig endring og den globale utviklingen påvirker norsk næringsliv og norsk økonomi. Store hendelser i verdensøkonomien, som dagens gjeldskrise, finanskrisen i 2008, fallet i IKT-sektoren i 2000 og oljekrisen på 1970-tallet har det til felles at få hadde forutsett utviklingen, og enda færre forutså ringvirkningene for økonomien og samfunnet. Like vanskelig kan det være å forutse framveksten av nye teknologier og forretningsmodeller. Viktigere enn å forsøke å forutsi en bestemt utvikling, er det derfor at nærings-

og innovasjonspolitikken gjør norsk økonomi mest mulig robust for endringer, både ventede og uventede.

Fornyelse og innovasjon er krevende. Etablering av ny virksomhet henger ofte sammen med store investeringer med høy risiko, ofte i konkurranse med etablerte aktører. Også for etablerte bedrifter er utvikling av nye innovasjoner og ny kunnskap ressurs- og kapitalkrevende, og innsatsen har usikre gevinster. Bak en ny teknologi eller et produkt kan det ligge år med forskning, tunge investeringer og usikkerhet. Det kan være krevende for innovatører å sikre seg avkastningen av investeringen når de utvikler en ny innovasjon eller ny kunnskap. Dette kan føre til et lavere nivå på næringslivets investeringer i innovasjon og FoU enn det som samlet sett lønner seg for samfunnet. Derfor bruker myndighetene ulike virkemidler for å styrke innovasjonsevnen og kompetansen i næringslivet.

I tillegg til kunnskap har en rekke andre faktorer og prosesser betydning for innovasjon i virksomhetene, som krav og behov hos kunder, kompetanse og initiativ blant medarbeiderne, erfaringer fra andre næringer og internasjonalt samarbeid, infrastruktur, institusjoner, regelverk og økonomiske rammebetingelser i samfunnet. En rekke politikkområder har dermed betydning for innovasjonsevnen. Det omfatter bl.a. utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepolitikken, skattepolitikken, infrastrukturpolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og den offentlige innkjøpspolitikken. Innovasjon krever et godt samspill mellom ulike kunnskapskilder, aktører og strukturer, og en helhetlig innovasjonspolitikk avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og fiskeridepartementet

koordinerer regjeringens politikk for å legge til rette for innovasjon i norsk økonomi.

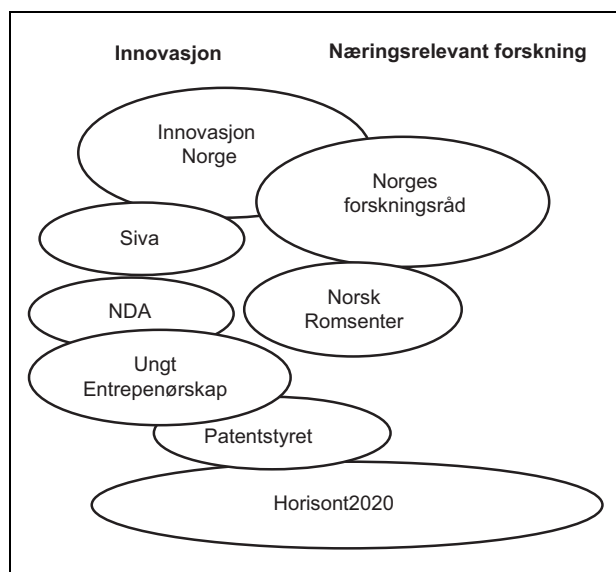
Aktører og virkemidler

Ansvar for innovasjon ligger hos virksomhetene selv. Myndighetene skal legge til rette med politikk som støtter og utløser innovasjon i virksomhetene.

Bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til innovasjon, entreprenørskap, næringsutvikling og design skal fremme og utløse innovasjon i norsk næringsliv. Bevilgningene kanaliseres gjennom programmer og ordninger i regi av Innovasjon Norge, Siva SF, Patentstyret, Ungt Entreprenørskap og Norsk design- og arkitektursenter.

Bevilgningene til næringsrelevant forskning skal fremme økte forskningsinvesteringer i næringslivet og mer bruk av nasjonal og internasjonal kunnskap. Bevilgninger til dette formålet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett kanaliseres gjennom programmer og ordninger i Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Norsk Romsenter.

Norge deltar dessuten i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020, som utfyller den nasjonale virkemiddelporteføljen. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om forskning og utvikling relatert til romvirksomhet i den europeiske romorganisasjonen ESA og EUs romprogrammer.

Figur 5.15 Virkemiddelapparatet for innovasjon og næringsrelevant forskning

¹ Norsk design- og arkitektursenter

Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig og kompetent virkemiddelapparat for innovasjon og næringsrelevant forskning, som gir gode og relevante tilbud til hele bredden av norsk næringsliv.

Romvirksomhet

Regjeringen satser på romvirksomhet ved å delta i internasjonalt samarbeid og gjennom supplerende nasjonale satsinger. Satsingen er nytteorientert og skal bidra til å løse konkrete samfunnsutfordringer knyttet til bl.a. nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnssikkerhet, transportpolitikk og forskning. Norge deltar i det europeiske romfartssamarbeidet gjennom European Space Agency (ESA) og EUs romprogrammer. I tillegg gjennomføres supplerende nasjonale satsinger på infrastruktur, teknologi- og tjenesteutvikling.

Nukleær virksomhet

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for statens tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE) for drift av Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) og for drift av det kombinerte lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall i Himdalen i Aurskog-Høland (KLDRA Himdalen). Videre omfatter tilskuddet støtte til norsk deltakelse i Euratoms strålevernprogram. Midlene kanaliseres gjennom Norges forskningsråd og er nærmere omtalt under kap. 920 Norges forskningsråd.

Status og resultater

Norsk økonomi har samlet sett høy produktivitet og verdiskaping. Dette tyder på at norsk næringsliv generelt evner å høste gevinster av innovasjonsaktiviteten og skape nye verdier.

Statistisk sentralbyrås innovasjonsundersøkelser kartlegger innovasjonsaktiviteten og omfanget av innovasjoner i norsk næringsliv. I den kombinerte FoU- og innovasjonsundersøkelsen for perioden 2010–2012 rapporterte 21 pst. av alle foretak at de introduserte produkt- eller prosessinnovasjoner i markedet i løpet av perioden. Dette var en nedgang i forhold til den forrige innovasjonsundersøkelsen. Ifølge undersøkelsen falt også foretakenes andel av samlet omsetning som kom fra nye eller vesentlig forbedrede produkter sammenlignet med forrige undersøkelse. Samtidig viste undersøkelsen en realøkning i foretakenes totale innovasjonsinvesteringer.

Statistisk sentralbyrå gjennomførte en separat spesialundersøkelse om innovasjon for perioden

2011–2013. I undersøkelsen rapporterer 40 pst. av foretakene at de hadde innovasjonsaktivitet for å forbedre produkter og/eller prosesser i perioden 2011–2013. 35 pst. av alle foretakene rapporterte om vellykket produkt- og/eller prosessinnovasjon i perioden. Dette er en økning sammenlignet med tidligere innovasjonsundersøkelser, til om lag samme nivå som Sverige og Finland. Samtidig viser spesialundersøkelsen en reduksjon i andelen egenutført og innkjøpt FoU, som i tidligere undersøkelser har utgjort om lag 80 pst. av de samlede investeringene i innovasjon, til om lag halvparten av de samlede innovasjonsinvesteringene. Dette tyder på at mange former for innovasjon har betydning i norsk næringsliv, i tillegg til forskning og utvikling.

Veksten i andelen med innovasjonsaktivitet skyldes ikke nødvendigvis en reell økning i denne aktiviteten. Endringene er trolig et utslag av at innovasjonsundersøkelsen for første gang ble gjennomført separat fra FoU-undersøkelsen, slik praksis er i de fleste andre europeiske land. Dermed er tallene trolig mer sammenlignbare med andre land, men samtidig mindre sammenlignbare med tidligere undersøkelser.

52 pst. av forskningen og utviklingsarbeidet i Norge ble utført av næringslivet i 2012⁷. Det tilsvarende forskning og utvikling for 22,9 mrd. kroner⁸ og var en økning på 7 pst. fra 2011. Målt i faste priser er veksten på 3 pst. årlig. I tillegg til egne investeringer kjøpte næringslivet FoU-tjenester for ca. 6 mrd. kroner – en økning på 10 pst. fra 2011. Det ble utført 17 700 FoU-årsverk i 2012. Det har også vært en økning i antall foretak som rapporterer om FoU fra 2011 til 2012. Målt i løpende priser har næringslivets utgifter til FoU økt med om lag 10 mrd. kroner de siste ti årene.

FoU-kostnadene i tjenesteytende næringer utgjorde 51 pst. av næringslivets samlede FoU-kostnader i 2012. For ti år siden var industrien den største FoU-aktøren i norsk næringsliv. I 2012 var industriens andel redusert til 38 pst. De øvrige sektorene, som bl.a. inkluderer utvinning av olje og gass, akvakultur og kraftforsyning, har derimot vært nokså stabile. Veksten i tjenestesektorens andel av norsk næringslivs FoU vitner om en betydelig omstilling det siste tiåret. Veksten har særlig funnet sted innenfor underkategoriene «IT-tjenester», «Informasjonstjenester» og «Forsknings- og utviklingsarbeid».

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) gjorde på vegne

av Norsk Industri i 2014 en analyse av utviklingen i offentlige bevilgninger som er rettet mot næringslivets behov for forskning og utvikling. Analysen anslår at en femdel av de offentlige FoU-bevilgningene går til næringsrettet FoU. Utviklingen viser at bevilgningene til næringsrettet forskning i Norge har hatt en lavere vekst enn øvrige offentlige FoU-bevilgninger den siste tiårsperioden, selv når vi inkluderer innføringen av SkatteFUNN-ordningen. I statsbudsjettet for 2014 fikk imidlertid næringsrettet FoU en høyere vekst enn øvrige FoU-bevilgninger.

Møreforskning gjennomgår resultatene av Forskningsrådets innovasjonsprosjekter i næringslivet. Resultatene tyder på at foretakene totalt sett forventer positiv privatøkonomisk avkastning. I tillegg utvikler mange prosjekter kompetanse og bidrar til at kunnskap blir overført til andre bedrifter. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i porteføljen av innovasjonsprosjekter i næringslivet synes samlet å være god i forhold til forskningsinnsatsen. Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er blant programmene som skårer høyest av alle programmene i Norges forskningsråd når det gjelder bedriftenes forventninger til økonomisk avkastning, både ved starten og etter avslutningen av prosjektene.

Utviklingen i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet skjer raskt, og norske forskningsmiljøer og bedrifter deltar aktivt i samarbeidet. Myndighetene bidrar bl.a. gjennom å betale for at norske aktører skal kunne delta i Horisont 2020, som nå er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram. Tilsvarende deltok Norge i det tidligere CIP-programmet og EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologiutvikling (FP7).

Den siste oppdateringen av resultater fra FP7 viser at Norge har inngått kontrakter med EU til en verdi av ca. 6 mrd. kroner i løpet av FP7. Dette utgjør 1,68 pst. av totalrammen til programmet. Det er betydelige forskjeller i norsk deltakelse i de enkelte delprogrammene i FP7. Norge har bl.a. deltatt med styrke i miljø- klima-, energi-, mat-, og romforskningsprogrammene og i delprogrammet for små- og mellomstore bedrifter. Vi har i mindre grad deltatt i store programmer innen helse og IKT og i Det europeiske forskningsrådet. Den norske deltakelsen i EUs rammeprogram for konkurransekraft og innovasjon (CIP) har hatt positive effekter, men bedriftsdeltakelsen har vært lavere enn i de andre nordiske landene. Norge har i liten grad utnyttet kapitalvirkemidlene i EU-programmene⁹.

⁷ Forskningsbarometeret 2014.

⁸ Dette tallet gjelder foretak med minst fem sysselsatte.

Ifølge Innovasjon Norges årsrapport for 2013 hadde bedriftene og gründerne som selskapet støttet, 10 prosentpoeng mer i omsetningsvekst enn sammenlignbare bedrifter som ikke mottok støtte fra Innovasjon Norge. De hadde også 3 prosentpoeng mer vekst i produktivitet og 0,5 prosentpoeng mer vekst i lønnsomhet. 80 pst. av gründerne Innovasjon Norge har støttet, var fortsatt i aktive etter fem år, mens 70 pst. av en gruppe med sammenlignbare bedrifter og gründerne som ikke fikk støtte, fortsatt var aktive. Dette tyder på at innsatsen utløser og fremmer økt verdiskaping i næringslivet.

Det foregår et omfattende arbeid i Nærings- og fiskeridepartementet for å forenkle, effektivisere og utvikle virkemidlene for innovasjon. Det er utviklet nye systemer for mål- og resultatstyring (MRS) i Innovasjon Norge og Siva, og det er satt i gang arbeid med nytt MRS-system i Patentstyret. Tidligere Norsk Designråd og Norsk Form er slått sammen til én organisasjon, Norsk design- og arkitektursenter.

Regjeringen ønsker å bedre kunnskapen om de næringsrettede virkemidlene og effekten av dem. Derfor er det satt i gang en gjennomgang med tanke på å videreutvikle virkemidlene med høyest innovasjonseffekt. Arbeidet skal kartlegge innovasjonseffekten av ulike virkemidler og gi mulighet til å sammenligne effekten av ulike virkemidler. Denne kunnskapen skal gjøre innovasjonsvirkemidlene bedre, mer treffsikre og relevante slik at næringslivet kan bidra med mer innovasjon og verdiskaping. Regjeringen har videre satt i gang et eget arbeid for å videreutvikle Innovasjon Norge som organisasjon.

Regjeringen vil også arbeide for at offentlige anskaffelser bidrar til flere innovative løsninger, bl.a. ved å forenkle anskaffelsesregelverket og ved å gjennomføre tiltak som gjør offentlige etterspørrere bedre i stand til å ha effektiv dialog med markedet.

Prioriteringer 2015

Styrke næringsrelevant forskning og utvikling. Regjeringen vil fortsatt prioritere tiltak som stimulerer til økt innovasjonsrettet FoU-innsats i og for næringslivet. Dette vil bidra til økt verdiskaping i næringslivet og samfunnet generelt. For å øke den næringsrettede forskningen foreslår regjeringen å styrke ordningen Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) under Norges forskningsråd med

ytterligere 70 mill. kroner. Regjeringen vil videre styrke basisfinansieringen av de teknisk-industrielle instituttene og styrke programmer for muliggjørende teknologier.

Styrke kommersialisering av gode ideer. God utnyttelse av forskningsresultatene fra offentlige forskningsinstitusjoner er av vesentlig betydning for verdiskapingen i Norge. Programmet Forny2020 i Norges forskningsråd foreslås økt med 20 mill. kroner for å fremme kommersialiseringen ved forskningsinstitusjonene slik at ny kunnskap og teknologi når ut til markedet. Videre ønsker regjeringen å få fram flere gode gründerne og flere vekstkraftige bedrifter i norsk næringsliv. Det foreslås derfor å styrke Innovasjon Norges innsats for kommersialisering ved å øke rammen til den landsdekkende ordningen med etablerertilskudd med 110 mill. kroner. Videre foreslås det å styrke Innovasjon Norges miljøteknologiordning med 50 mill. kroner.

Drift av nukleære anlegg og trygg håndtering av nukleært avfall. Haldenprosjektet (the OECD Halden Reactor Project) er tilknyttet forskningsreaktoren i Halden og har pågått siden 1958. I 2014 deltok 20 land i prosjektet, som er rettet mot sikker drift av kjernekraftanlegg internasjonalt. I tillegg til Haldenreaktoren har Institutt for Energiteknikk (IFE) konsesjon for drift av forskningsreaktoren på Kjeller og Kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall i Himdalen (KLDR Himdalen). Den nukleære forskningsvirksomheten i Norge har generert om lag 17 tonn brukt kjernebrensel. For å sikre et godt beslutningsgrunnlag med hensyn til valg av strategi for håndtering av de nukleære anleggene og det historiske brenselet, har departementet fått gjennomført eksterne utredninger. Møreforskning har utredet den forsknings- og næringsmessige betydningen av Haldenreaktoren og betydningen av framtidig bortfall av reaktoren for Halden kommune. Videre er det satt i gang konseptvalgutredninger om dekommisjonering av reaktorene og et nytt mellomlager for høyradioaktivt og langlivet avfall.

Gjennomgå Innovasjon Norge. Nærings- og fiskeridepartementet har startet en gjennomgang av føringene og oppdragene som gis til Innovasjon Norge med sikte på høyere grad av måloppnåelse og effektiv drift.

Analysere innovasjonseffekt av bedriftsrettede virkemidler. Gjennomgangen skal gi beslutningstakere et bedre grunnlag for å videreutvikle virkemidlene og å prioritere mellom dem.

Følge opp norsk deltakelse i EUs nye rammeprogram, Horisont 2020. Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid er av stor betydning for

⁹ Menon 14/2011: <http://www.regjeringen.no/upload/NHD/Vedlegg/Rapporter2011/cipevaluering.pdf>.

Norge. Deltakelse i Horisont 2020 er den største enkeltsatsingen fra norske myndigheter innen internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid. Det norske deltakerbidraget vil trolig tilsvare 16–18 mrd. kroner i programmets sjuårige levetid. Regjeringens strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU beskriver hvordan regjeringen vil bidra til å sikre norsk deltakelse i de felleseuropeiske forsknings- og innovasjonsaktivitetene, og hvordan disse skal komme til nytte for norske forsknings- og innovasjonsmiljøer.

Marin forvaltningsrettet forskning

Oppgaver og mål

Den marine forvaltningsrettede forskningen danner grunnlaget for vitenskapelig baserte råd til forvaltningen på områdene bærekraftig ressursforvaltning, bærekraftig havbruk, trygg og sunn sjømat og klima og miljø. Bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansierer forvaltningsrettet marin forskning gjennom Norges forskningsråd og i de forvaltningsrettede instituttene.

Det overordnede målet med bevilgningene er å sikre at utviklingen av de marine næringene skjer på en bærekraftig måte. Det krever at kunnskapsgrunnlaget for forvaltningens beslutninger er så robust som mulig. Det legges derfor stor vekt på høy forskningsfaglig kvalitet og internasjonalt samarbeid.

Nærings- og fiskeridepartementet har forvaltningsansvaret for viltlevende marine ressurser (dvs. fiskebestander, sjøpattedyr og andre marine arter). Havressursloven bygger på prinsippet om økosystembasert forvaltning. Det innebærer bl.a. jevnlig vurderinger av alle bestander det høstes av og hvilken virkning høstingen har på andre bestander og på det marine miljø. Det er et mål å fastslå tilstanden til de ulike bestandene med størst mulig sikkerhet, slik at nasjonal og internasjonal rådgivning om fiskebestandene blir best mulig.

I tillegg til økt kunnskap om miljømessig bærekraft er frisk fisk og framtidens fôr prioriterte forskningsområder på havbruksområdet. Departementet legger videre vekt på å bygge opp kunnskap om innholdet av næringsstoffer og uønskede stoffer i fisk og annen sjømat. Det er viktig for å kunne gi gode råd til forbrukerne, sikre en god forvaltning og gode nasjonale og internasjonale regelverk.

Havets rolle i klimasystemet er et annet viktig forskningsområde, som legger grunnlaget for

bedre modellering av marine økosystem. Det gir igjen forvaltningen og næringen et bedre grunnlag til å møte utfordringene klimaendringene vil føre med seg.

God generell kunnskap om økosystemenes virkemåte og hvordan ulike miljøfaktorer, bl.a. forurensing, påvirker de enkelte delene av økosystemene er grunnleggende viktig i mange beslutningsprosesser i fiskeri- og havbruksforvaltningen. Overvåking og forskning som kan dokumentere tilstanden og utviklingen i det marine miljøet, er en viktig oppgave innenfor den forvaltningsrettede marine forskningen.

Aktører og virkemidler

Forvaltningsrettet marin forskning gjennom Forskningsrådet skal bl.a. skaffe ny kunnskap om marine økosystemer og økosystempåvirkninger, bidra til å utvikle teknologi, metodikk og modeller relatert til det marine miljø og utvikle kunnskapsgrunnlaget for en bærekraftig sjømatproduksjon.

Forvaltningsrettet marin forskning utføres i hovedsak av Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og Veterinærinstituttet.

- Havforskningsinstituttet skal utvikle det vitenskapelige grunnlaget for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, havbruk og miljø i de marine økosystemene.
- NIFES skal gi forskningsbasert kunnskapsstøtte til forvaltningen innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat.
- Veterinærinstituttet bidrar med kunnskap innen fiskehelse og enkelte områder innen sjømattrygghet.

For å sikre at fiskeri- og havbruksforvaltningen er basert på et best mulig grunnlag, benyttes råd og kunnskap også fra institusjoner som ikke er tilknyttet Nærings- og fiskeridepartementet. Det gjelder særlig Det internasjonale råd for havforskning (ICES), Det europeiske mattrygghetsbyrået (EFSA) og Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Forvaltningen av fiskebestandene og andre levende marine ressurser forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Den største delen av internasjonalt marint FoU-samarbeid skjer gjennom ICES, som er den viktigste plattformen for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren, gjennom deltakelse i EUs rammeprogrammer for forskning og i det felleseuropeiske programsamarbeidet Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI

Oceans). Innen forvaltningsrettet marin forskning har Norge gjennom Havforskningsinstituttet hatt et formalisert forskersamarbeid med Russland i mer enn 50 år. Marin forskning er også en del av det nordiske samarbeidet. I tillegg er forsknings-samarbeidet med Nord-Amerika og Asia viktig.

Status og resultater

Rapporten fra Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) om marin FoU og havbruksforskning i 2011¹⁰ viste at Norge er den sjuende største nasjonen innen fiskeri- og havbruksforskning, med en andel på 4,2 pst. av den globale artikkelproduksjonen i 2009–2011.

En undersøkelse som Forskningsrådet fikk gjennomført i 2013, viser at Norge er helt på topp når det gjelder publisering og sitering innen temaområdet «Fiskeri og havbruk» blant de 58 landene som var med i undersøkelsen, og vi hadde stor påvirkningskraft («scientific impact»).

Norges forskningsråds årsrapport for 2013 viser en positiv utvikling for Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet når det gjelder vitenskapelig publisering, internasjonale inntekter og avlagte doktorgrader med noen mindre variasjoner fra år til år. NIFES følger samme trend, med unntak av antall avlagte doktorgrader.

Norges forskningsråd evaluerte i 2013 havbruksprogrammet i Forskningsrådet. Hovedkonklusjonen er at programmet bidrar til å nå de nasjonale målene for norsk forskning, at forskningen holder høy kvalitet og er internasjonalt orientert.

En generell temperaturøkning i våre havområder gjør at ismengden i Barentshavet minsker. Som en følge av dette har de åpne havområdene våre og utbredelsesområdet til fiskebestandene økt betydelig. Større områder må overvåkes for å gi grunnlag for forvaltningsråd om ressursutnyttelse. I et kombinert makrell- og økosystemtokt sommeren 2014 har Havforskningsinstituttet for første gang klart å kartlegge grensene for makrellutbredelsen i nordlige farvann.

Rømming og lakselus er de største miljøproblemene havbruksnæringen står overfor i dag. Vi mangler fortsatt en del kunnskap om genetisk interaksjon mellom oppdrettet og vill laks. Forvaltningen trenger også mer kunnskap om spredning av lakselus og innvirkningen den har på villaks og sjøørret og om forebygging og behandling av lakselusinfeksjoner, inkludert resis-

tensproblematikk. Det er også behov for mer kunnskap om hvordan havbruksnæringen påvirker økosystemet i fjordene og mulige virkninger på fiskebestander.

En vesentlig del av forskningen innen fiskehelse er rettet mot laks og laksesykdommer. Det er viktig å øke kunnskapen om forhold som er av betydning for å forebygge, begrense og bekjempe sykdom i havbruk og redusere produksjonstapet.

Tilgang til fôrråvarer kan på lengre sikt bli en begrensende faktor for videre økt produksjon av oppdrettsfisk innenfor bærekraftige rammer. Det er behov for mer kunnskap om nye kilder til marine fôringredienser og fôringredienser basert på planteråstoff, og hvilken betydning slike råstoff har for fiskens helse og velferd, miljøet og helsen til mennesker.

Forskning er fremdeles viktig når regelverk for fiskevelferd skal utarbeides nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder også kunnskap om fisk som forsøksdyr.

Det er de siste årene bygd viktige kunnskapsplattformer innen havbruk. De er tverrfaglige og trekker inn ulike kunnskapsmiljøer for å innhente og utvikle den beste kunnskapen. Det har blitt arbeidet med å kartlegge lakselusens arvemateriale, og for første gang har man klart å kartlegge laksens genom. Kunnskapen om laksens arvemateriale er nyttig for avlsarbeidet, i utviklingen av vaksiner og fôr og i arbeidet for å hindre rømming.

Sjømat er en god kilde til viktige næringsstoffer for mennesker. I tillegg kan både villfisk og oppdrettsfisk inneholde små mengder uønskede stoffer som f.eks. organiske miljøgifter og tungmetaller. Fortsatt systematisk overvåking både av ville bestander og av oppdrettsfisk er derfor nødvendig.

Det finnes nå god dokumentasjon for at regelmessig sjømatinntak forebygger hjerte- og karsykdommer, mens det foreløpig ikke foreligger like god dokumentasjon på sjømatens betydning i forbindelse med fedme, diabetes eller mental helse. Kunnskap på dette området benyttes bl.a. i arbeidet med nasjonale anbefalinger om kosthold.

Prioriteringer

Over statsbudsjettet bevilges i dag i overkant av 2 mrd. kroner til marin forskning. I 2014 ble den marine forskningen styrket med 55 mill. kroner. For 2015 foreslår regjeringen å øke den marine forskningsinnsatsen med ytterligere 40 mill. kroner. Satsingen skal gi mer kunnskap som grunnlag

¹⁰ NIFU, Marin FoU og havbruksforskning 2011, Ressurser og resultater, Rapport 12/2013.

for bærekraftig vekst i sjømatnæringen. Prioriterte områder er forskning om fiskehelse og fôr og styrking av infrastrukturen for marine data. I tillegg fremmes forslag om å øke bevilgningene til næringsrelevant forskning, som teknologiutvikling, utvikling av marin bioøkonomi, levendelagring, internasjonalisering og kunnskaps- og kompetanseoppbygging ved marine forskningsinstitutter.

Det vises til nærmere omtale under kapitlene til Norges forskningsråd, Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Nofima, Veterinærinstituttet og Innovasjon Norge.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som næringen ønsker å få løst. Fondet ledes

av et styre med representanter fra næringen og er organisert som et forvaltningsorgan under Nærings- og fiskeridepartementet. Inntektene kommer fra en FoU-avgift på 0,3 pst. av eksportverdien av fisk og fiskevarer. Næringsorganisasjonene, Norges forskningsråd og Innovasjon Norge er viktige samarbeidspartnere. FHF hadde en inntekt på 185,6 mill. kroner i 2013. Budsjettet for 2014 er på 215 mill. kroner. FHF finansierer fellessatsinger i hele sjømatnæringen (fiskeri, industri og havbruk). Satsingsområder er bl.a. bærekraftig havbruk, fiskehelse, marine fettsyrer og kostnadseffektive forklarer, fiskeri- og fartøyt Teknologi, levendelagring, sjømatens innvirkning på helsen, totalutnyttelse av fiskeråstoff og markeds kunnskap og teknologi.

FHF finansierer også rekrutteringsprosjektet Sett Sjøbein sammen med Nærings- og fiskeridepartementet.

Kap. 920 Norges forskningsråd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
50	Tilskudd til forskning	1 438 906	1 522 000	2 047 800
51	Tilskudd til marin forskning	207 200	238 450	
52	Basisbevilgning primærnæringsinstitutter	122 600	126 890	
	Sum kap. 0920	1 768 706	1 887 340	2 047 800

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2014 ble bevilget på kap. 920, postene 51 og 52, ble i 2013 bevilget på kap. 1023, postene 50 og 52.

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 50 økt med 2,3 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S(2013–2014).

Vedrørende 2015:

De tre postene i 2013 og 2014 foreslås slått sammen til én i 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 9,4 mill. kroner for post 50.

Oppgaver og mål

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater. Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Regjeringen har fastsatt nye mål for Forskningsrådets virksomhet. Bakgrunnen er at både evalueringen av Forskningsrådet og en forvaltningsrevisjon utført av Riksrevisjonen har pekt på utfordringer knyttet til det eksisterende mål- og resultatstyringssystemet (MRS). Midlene til Forskningsrådet bevilges over budsjettene til

15 departementer, og Forskningsrådet stilles overfor mange mål, delmål og en rekke føringer fra departementene. Det fører til at den samlede styringen av Forskningsrådet framstår som uoversiktlig og styringsstrukturen som lite egnet. Kunnskapsdepartementet startet derfor høsten 2013 et prosjekt for å videreutvikle systemet for mål- og resultatstyring av Forskningsrådet.

Hensikten er å sikre et system med mer overordnet og strategisk styring av Forskningsrådet fra departementenes side, der den samlede styringen dreies mer over i retning av resultater av Forskningsrådets virksomhet og der Forskningsrådet får større frihet til å forvalte sine programmer og aktiviteter på tvers av departementsgrensene. Departementene og Forskningsrådet har deltatt i arbeidet med å utvikle det nye systemet.

Regjeringen har fastsatt følgende mål for Forskningsrådets virksomhet fra 2015:

- Økt vitenskapelig kvalitet
- Økt verdiskaping i næringslivet
- Møte store samfunnsutfordringer
- Et velfungerende forskningssystem
- God rådgiving.

Systemet for styring av Forskningsrådet vil bli videre utviklet i løpet av høsten 2014.

Norges forskningsråd er regjeringens hovedorgan for støtte til næringsrelevant forskning, og Nærings- og fiskeridepartementet har den nest største bevilgningen til Forskningsrådet.

For å nå målet om økt verdiskaping i næringslivet foreslår Nærings- og fiskeridepartementet

midler til *forskningsprogrammer og internasjonalt forskningsarbeid* for å utløse økt FoU-innsats i næringslivet. De offentlige midlene skal bidra til utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter med høy samfunnsøkonomisk avkastning. Gjennom støtte til samarbeid med internasjonale FoU-miljøer utfordres norske virksomheter og forskningsmiljøer, samtidig som de får tilgang til kunnskap utviklet utenfor landets grenser.

For å bidra til å nå målet om økt verdiskaping i næringslivet er det nødvendig å sikre relevant *forskningsinfrastruktur*. Nærings- og fiskeridepartementet foreslår å sette av midler til *forskningsinstituttene* som skal bidra til å dekke behovet for anvendbar kunnskap i både næringsliv og offentlig forvaltning.

For å nå målet om økt verdiskaping i næringslivet foreslår Nærings- og fiskeridepartementet midler til *Kommersialisering og nettverkstiltak*. Midlene skal bidra til kommersialisering av forskningsresultater og mer samarbeid i forskningssystemet. Samarbeid mellom næringsliv, forskningsmiljøer og myndigheter kan bidra til økt verdiskaping basert på ny teknologi.

Resultater 2013

Tabellene 5.7, 5.8 og 5.9 gir en oversikt over hvordan tilskuddene til Norges forskningsråd fra Nærings- og handelsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet ble disponert i 2013. Den følgende resultatrapporteringen følger tema, og ikke finansierende departement.

Tabell 5.7 Fordeling av bevilgningen under kap. 920, post 50 Norges forskningsråd¹

	(i 1 000 kr)		
	2011	2012	2013
Forskningsprogrammer	702 950	730 950	787 700
<i>Generelle virkemidler:</i>	–380 200	–389 200	–424 600
Brukerstyrt innovasjonsarena	–355 200	–364 200	–399 600 ²
Nærings-ph.d.	–25 000	–25 000	–25 000
<i>Tematiske virkemidler</i>	<i>322 750</i>	<i>341 750</i>	<i>363 100</i>
Maritim og offshore	130 100	130 100	130 100
Gassmaks	15 000	15 000	15 000
Bionær	10 150	20 150	10 150
Store programmer	167 500	176 500	195 500
Midler for øvrig	–	–	12 350
Internasjonalt forskningssamarbeid	79 900	79 900	79 900
Sum forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid	782 850	810 850	867 600
Institutter og annen infrastruktur			
<i>Basisbevilgning til teknisk-industrielle institutter</i>	<i>259 700</i>	<i>259 700</i>	<i>259 700</i>
<i>Strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte</i>	<i>42 600</i>	<i>43 600</i>	<i>43 600</i>
<i>Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak</i>	<i>96 000</i>	<i>97 000</i>	<i>99 150</i>
Sum institutter og annen infrastruktur	398 300	400 300	402 450
Kommersialisering og nettverkstiltak			
<i>Kommersialisering av forskningsresultater</i>	<i>90 750</i>	<i>100 750</i>	<i>100 750</i>
<i>Virkemidler for regional FoU og innovasjon</i>	<i>25 600</i>	<i>25 600</i>	<i>25 600</i>
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	116 350	126 350	126 350
Andre tiltak			
<i>Kompetansebygging</i>	<i>9 500</i>	<i>9 500</i>	<i>9 500</i>
<i>Administrative støttetiltak</i>	<i>30 000</i>	<i>33 000</i>	<i>33 000</i>
Sum andre tiltak	39 500	42 500	42 500
Totalt	1 337 000	1 380 000	1 438 900

¹ Beløp inkluderer budsjettendringer vedtatt i løpet av året.

² Inkluderer en intern omdisponering i Forskningsrådet til BIA på 11 mill. kroner.

Den næringsrelevante forskningen i 2013 har stimulert til forskning i og for næringslivet gjennom generelle og tematiske programmer, internasjonal forskningssamarbeid, institutter og annen forskningsinfrastruktur, kommersialiserings- og nettverkstiltak, samt andre tiltak. Se boksene 5.1, 5.2,

5.3 og 5.4 for en nærmere beskrivelse av formål med programmene.

Bevilgningene økte med 58,9 mill. kroner fra 2012 til 2013. I dette inngår også tildeling gjennom RNB 2013.

Tabell 5.8 Fordeling av bevilgningen under kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, post 50 Norges forskningsråd¹

	(i mill. kroner)		
	2011	2012	2013
<i>Programmer</i>			
Havbruk	99	99	101
Havet og kysten	47	43	43
Matprogrammet (til 2011)	25		
Natur og næring (til 2011)	11		
Bionær (fra 2012)		33	33
Forny 2020	4	4	4
Andre programmer	9	12	12
Sum programmer	195	191	193
<i>Øvrige tiltak²</i>			
	10	14	14
Sum totalt	205	205	207

¹ Fra og med 2015 plassert under kap. 920 post 50.

² Inkluderer bl.a. formidling, evaluering, internasjonalt samarbeid (inkludert midler til EUs strålevernprogram) og regionale representanter.

Marin forskningsaktivitet i 2013 har omfattet forskning for bærekraftig utvikling av havbruksnæringen, trygg og sunn sjømat, økosystemforskning, fiskeriteknologi og hvordan klimaendringer virker inn på sjømatnæringene og sjømaten.

Hoveddelen av marine forskningsmidler fordeles gjennom programmene Havbruk, Havet og kysten og Bionær (se boks 5.1 for en nærmere beskrivelse av formål med programmene). I tillegg utlyses marine midler innenfor tematisk bredere programmer som Forny2020, Maroff, EnergiX, Klimaforsk og øvrige tiltak.

Tabell 5.9 Fordeling av bevilgningen under kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, post 52 Basisbevilgning forskningsinstitutter¹

	(i mill. kroner)		
	2011	2012	2013
Basisbevilgninger ²	93	95	98
Strategiske instituttsatsinger ³	24	24	25
Sum	117	119	123

¹ I 2015 foreslått på kap. 920, post 50.

² Gjelder basisbevilgning til primærnæringsinstituttene.

³ Gjelder strategiske instituttsatsinger ved Havforskningsinstituttet og NIFES, som ikke inngår i basisbevilgningene.

Midlene har gått til basisbevilgninger til marine forskningsinstitutter som er inkludert i Forskningsrådets basisfinansieringsordning og til strategiske satsinger ved Havforskningsinstituttet og NIFES.

Totalt ble det tildelt 272 mill. kroner i samlet basisbevilgning til primærnæringsinstituttene i 2013. Av dette kom 98 mill. kroner over budsjettet til Fiskeri- og kystdepartementet og 174 mill. kroner over budsjettet fra Landbruks- og matdepartementet.

Tilskudd til forskningsprogrammer og internasjonalt forsknings samarbeid

Forskningsprogrammer

Forskningsprogrammene deles i generelle og tematiske virkemidler. De generelle virkemidlene skal sikre støtte til de beste prosjektene uansett bransjetilhørighet, med unntak av de områdene som dekkes av tematisk rettede programmer. De tematiske virkemidlene består av programmer rettet mot prioriterte tematiske og teknologiske områder. Disse virkemidlene er rettet mot næringer og teknologiområder der Norge har spesielle fortrinn, eller der regjeringen ønsker å prioritere et område, fordi det foreligger særlige behov eller potensial for verdiskaping.

En betydelig del av prosjektene som mottar midler, er brukerstyrte, noe som innebærer at næringslivets forskningsbehov er førende når det

gjelder innretning og valg av forskningstemaer. Resultater, metoder og funn fra foretakenes forskning har effekter utover bedret lønnsomhet for den enkelte bedrift. Det er derfor i samfunnets interesse å stimulere til mer kunnskapsoppbygging og -utnyttelse i næringslivet, og de brukerstyrte forskningsprosjektene skal bidra til å realisere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, realisert i mindre grad eller på et senere tidspunkt.

I flere av disse programmene er bevilgningen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett hovedfinansør, mens departementet i andre programmer er inne som delfinansør. I tilfeller der Nærings- og fiskeridepartementet samfinansierer programmer med andre departementer, skal departementets bidrag som oftest sikre næringsutvikling på bakgrunn av hele programmets aktivitet.

Tabell 5.10 Resultater for 2013 fra sentrale programmer

	Ferdigstilte/ forbedrede metoder, modeller, prototyper	Publiserte artikler i periodika og serier	Avlagte dr.grader	Andel prosjekt med internasjonalt samarbeid
<i>Generelle programmer</i>				
Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)	112	90	21	77 pst.
Nærings-ph.d	27	78	15	18 pst.
<i>Tematiske programmer</i>				
Maroff-programmet	34	47	3	24 pst.
Gassmaks	2	9	1	37 pst.
Nano2021	10	19	3	60 pst.
Renenergi/EnergiX	49	278	17	60 pst.
Biotek2021	4	34		70 pst.
Verdikt	33	116	12	63 pst.
Bionær-programmet	9	179	8	56 pst.
Havbruksprogrammet	6	65	6	76 pst.
Havet og kysten	1	64	4	90 pst.

Kilde: Norges forskningsråd (2014): Årsrapport 2013. Oslo, april 2014.

I boks 5.1 beskrives programmene som er sentrale for å gjennomføre Nærings- og fiskeridepartementets oppdrag. Tabell 5.10 viser utvalgte hovedresultater for 2013 fra sentrale programmer med finansiering over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet. Flere departementer er med å finansiere

de ulike programmene, og resultatene i tabellen er de samlede resultatene for programmene.

De ulike programmene har ulike formål og innretning. Tabellen viser at Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er et særlig sentralt virkemiddel for å stimulere til utvikling av nye metoder, model-

Boks 5.1 Sentrale forskningsprogrammer i Norges forskningsråd

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)

BIA skal stimulere til ambisiøse FoU-satsinger i bredden av norsk næringsliv innenfor tema som ikke er dekket av de øvrige næringsrettede programmene i Forskningsrådet. Formålet med ordningen er økt forskningsinnsats i næringslivet ved at offentlige midler stimulerer bedriftene til økt forskning innenfor egne prioriterte områder og temaer.

Nærings-ph.d

Ordningen er et formalisert samarbeid mellom bedrifter og høyere utdanningsinstitusjoner om å utdanne doktorander. Ordningen er uten tematiske eller faglige avgrensninger.

Maritim og offshore (Maroff-programmet) (2010–2019)

Programmet skal bidra til innovasjon og miljøvennlig verdiskaping i maritim sektor. Programmet skal bidra til at maritime bedrifter og forskningsmiljøer videreutvikler sine kunnskapsmessige fortrinn.

Økt verdiskaping i naturgass-kjeden, Gassmaks-programmet (2007–2016)

Det overordnede målet for programmet er, gjennom styrket kunnskapsutvikling, næringsutvikling og internasjonal konkurransekraft, å bidra til økt verdiskaping gjennom industriell foredling av naturgass.

Bærekraftig verdiskaping i mat og biobaserte næringer (Bionær-programmet) (2012–2021)

Programmet skal utløse forskning som bidrar til økt lønnsomhet og bærekraftig produksjon innenfor de biobaserte næringene. Programmet omfatter forskning, innovasjon og forvaltning i verdikjedene knyttet til sjømat og marine ressurser, samt for jordbruk, skogbruk og andre naturbaserte næringer.

IKT2025 (2015–2025)

IKT2025 starter opp i 2015 og er en oppfølger etter Verdikt, som ble avsluttet i 2014. Programmet er inndelt i følgende fire arenaer: (1) grensesprengende forskningsresultater, (2) nøkkelkompetanse og sterke forskningsmiljøer, (3) næringsutvikling og nye vekstområder, og (4) prioriterte samfunnsutfordringer.

Nano2021 (2012–2021)

Nano2021 er det målrettede nasjonale virkemiddelet rettet mot FoU relatert til nanoteknologi. Programmet skal bidra til kompetanseheving og nasjonalt samarbeid innenfor grunnleggende nanovitenskap og nanoteknologi, og legge til rette for at kunnskapsgrunnlaget bidrar til innovasjon, næringsutvikling og verdiskaping innenfor ansvarlige rammer.

EnergiX (2013–2022)

Programmet støtter forskning på fornybar energi, effektiv energibruk, energisystem og energipolitikk. Programmet skal bidra til å oppfylle energipolitiske mål.

Biotek2021 (2012–2021)

Dette er Forskningsrådets programsatsing på bioteknologi. Bedrifter deltar som partnere, og prosjektene spenner over sektorene landbruk, marin, industri og helse.

Havbruk – en næring i vekst (2006–2015)

Programmet bidrar til å utvikle kunnskapsgrunnlaget for økt verdiskaping i alle ledd i havbruksnæringen og en bærekraftig sjømatproduksjon.

Havet og kysten (2006–2015)

Programmet skal framskaffe ny kunnskap om marine økosystemer, inklusiv virkninger av CO₂, langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten og konfliktløsning og forvaltning av marine ressurser. Programmet skal også bidra til å utvikle teknologi, metodikk og modeller relatert til det marine miljøet.

Klimaforsk – Stort program for klima (2014–2023)

Klimautviklingen i framtiden, konsekvenser av klimaendringer for natur og samfunn og samfunnets omstilling er sentrale forskningsområder.

Andre programmer

Programmet ELSA (Etiske, rettslige og samfunnsmessige aspekter ved bio-, nano- og nevroteknologi, 2008–2014) legger vekt på tverrfaglig forskning knyttet til utvikling av nye teknologier i samspill med samfunnet. Innenfor programmet Miljø 2015 (2007–2016) dekkes bl.a. forskning på forurensningsproblematikk i grenseflaten mellom ferskvann og marint miljø.

ler og prototyper. Videre viser tabellen at det er høy aktivitet i programmene når det gjelder internasjonalt samarbeid.

Resultatene vil variere en del fra år til år. Forklaringer på slike endringer kan bl.a. være hvilken fase prosjektene og programmene befinner seg i. Eksempelvis var 2013 Verdikts nest siste driftsår, og programmet var dermed i en nedtrappingsfase. Forskningsrådets store program innen bioteknologi (Biotek2021) hadde sitt første ordinære virkeår i 2012, men ingen av de vedtatte prosjektene startet opp før i 2013.

Forskningsrådets programmer utløser betydelige private midler til forskning. Med «brukerstyrte programmer» menes programmer der bedriftene har frihet til å definere prosjekter ut fra egne strategier og FoU-behov. Om lag 60 pst. av finansieringen av prosjektene i de brukerstyrte programmene som er rettet direkte mot å bygge innovasjonskapasitet i næringslivet, kommer fra private aktører. For prosjektene som er rettet mot å bygge opp mer generell kompetanse som er relevant for næringslivet, er om lag 25 pst. privat finansiert.

Møreforskning foretar årlig, på vegne av Forskningsrådet, empiriske undersøkelser blant bedrifter som har mottatt støtte fra Forskningsrådet til innovasjonsprosjekter i næringslivet. Siste undersøkelse er bl.a. basert på svar fra et lite utvalg av Forskningsrådets prosjekter; 141 prosjekter avsluttet i årene 2009–2012 hvor prosjektene gir anslag for økonomiske resultater. Møreforskning konkluderer med at den akkumulerte effekten av prosjektene målt på lang sikt indikerer at populasjonen totalt sett forventer positiv privatøkonomisk avkastning, og at det utvikles kompetanse av stor betydning for bedriftene. Mange prosjekter bidrar til eksterne virkninger gjennom markedseffekter og kunnskapsoverføring. Samlet synes den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i porteføljen av innovasjonsprosjekter i næringslivet å være god i forhold til forskningssinnsatsen. For første gang er det i 2013 også gjennomført en egen undersøkelse av prosjekter som fikk avslag på støtte fra Forskningsrådet. Undersøkelsen viser at halvparten av prosjektene ikke ble igangsatt, nær 25 pst. ble helt eller delvis igangsatt til tross for avslag, mens vel 25 pst. ble revidert og ny søknad sendt Forskningsrådet. Ny søknad fikk så finansiering i 80 pst. av tilfellene.

Forskningsrådet arbeider kontinuerlig med å videreutvikle de næringsrettede forskningsvirkemidlene og programmene. I 2013 er Næringsph.d.-ordningen, Havbruksprogrammet og Ver-

dikt evaluert. Det ble også igangsatt en treårig følgeevaluering av Bionær-programmet i 2013. Evalueringene viste at dette er ordninger og programmer som fungerer i tråd med målene for tiltakene.

Forskningsrådet har styrket av følgende forskningsområder i 2013:

- *FoU-innsats i næringslivet*: De generelle virkemidlene rettet inn mot bredden av norsk næringsliv ble styrket gjennom en økning av tilskuddet til Brukerstyrt Innovasjonarena (BIA). Dette muliggjorde en betydelig utlysning, på i underkant av 400 mill. kroner, i 2013.
- *Strategiske områder*: forskning på strategisk viktige og nasjonalt prioriterte områder, som de generiske teknologiområdene bioteknologi og nanoteknologi, ble prioritert.
- *Klimaforskning*: Klimaforskningen ble styrket i 2013. Midlene har gått inn i Forskningsrådets satsing på tilpasning til klimaendringer, nærmere bestemt hvordan økt sjøtemperatur påvirker kjønnsmodning hos laks.
- *Forskning i og for nordområdene*: Programmene Havbruk, Havet og kysten og Biotek 2021 er sentrale programmer for nordområdeforskning.
- *Treforedlingsindustrien*: Satsing på nye forskningsprosjekter for framtidig vekst innen treforedlingsindustrien skulle være sentralt i Bionær-programmet i 2013. Forskning på treforedling ble også styrket med 25 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett og tiltakspakke for skognæringen. Midlene gikk imidlertid i sin helhet til prosjektsøknader i BIA, da søknadene til Bionær ikke hadde høy nok kvalitet.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Norsk deltakelse i det internasjonale forsknings-samarbeidet finansieres i betydelig grad gjennom Forskningsrådets nasjonale programmer. Samtidig har man etablert egne ordninger for å mobilisere norske forskere til å benytte seg av de muligheter som internasjonalt forskningssamarbeid gir.

Gjennom implementering av Forskningsrådets strategi for internasjonalt samarbeid skal samtlige satsinger i rådet – programmer, frie arenaer, institusjonsrettede tiltak og andre former for støtte – ha konkrete mål og planer for internasjonalt samarbeid. På denne måten sikres sammenheng og koblinger mellom nasjonale og internasjonale forskningsområder og prioriteringer.

Boks 5.2 presenterer virkemidler for internasjonalt forskningssamarbeid med tildeling over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Boks 5.2 Internasjonalt forskningssamarbeid

Europasamarbeidet

Europasamarbeidet gjennom EU er den viktigste arenaen for norsk FoU-samarbeid med utlandet. EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologi ble avsluttet i 2013. Det nye programmet for forskning og innovasjon, Horisont 2020, ble lansert i januar 2014 og varer fram til 2020. Det overordnede målet med Horisont 2020 er å bidra til mer og bedre forskning, økonomisk vekst og bedre håndtering av store samfunnsutfordringer. I tillegg til deltakelse i rammeprogrammet omfatter Europasamarbeidet et voksende antall initiativer under betegnelsen EU-partnerskap, dvs. aktiviteter hvor finansiering kommer dels fra rammeprogrammet og dels i form av nasjonal medfinansiering. Disse aktivitetene omfatter EUREKA/Eurostars, felles teknologiinitiativer m.m. Eventuell norsk deltakelse i disse internasjonale aktivitetene blir besluttet etter en vurdering av nasjonal nytte og om de er i tråd med nasjonale prioriteringer.

Prosjektetablerings- og posisjoneringsstøtte (PES og POS)

PES er et økonomisk støttetiltak til utforming av søknader til de europeiske rammeprogrammer med tilhørende EU-partnerskap. Hensikten med POS er utvikling av FoU-prosjekter som kan kvalifisere til videre støtte fra internasjonale finansieringsordninger. Støtten kan benyttes til å etablere konsortier og til å forberede en søknad.

EUREKA

EUREKA er et europeisk nettverk for innovasjon som skal bidra til å stimulere markedsorientert FoU.

Eurostars er et felles initiativ fra EUREKA og Europakommisjonen for å styrke forskningsintensive små- og mellomstore bedrifter.

Artemis og Eniac

Artemis og Eniac er to samarbeidsprogrammer mellom næringsliv og offentlige myndigheter. Artemis støtter forskning innenfor innebygd programvare og Eniac innenfor mikro- og nanoelektronikk. Disse ble fra 2014 slått sammen i et nytt EU-partnerskap, ECSEL (Electronic

Components and Systems for European Leadership).

Active and Assisted Living (AAL2)

AAL2 startet i 2014 som et nytt EU-partnerskap som skal erstatte det første AAL. AAL finansierer prosjekter for utvikling av IKT-baserte produkter og tjenester som kan forbedre eldres livskvalitet.

Fransk-norsk stiftelse (FNS)

Fransk-norsk stiftelse skal fremme samarbeid mellom Frankrike og Norge. Dette gjøres primært gjennom økonomisk støtte til bilaterale FoU-prosjekter med næringslivsdeltakelse, men også gjennom finansiering av seminarer og korttidsopphold for forskere.

European Cooperation in Science and Technology (COST)

COST er et mellomstatlig samarbeidsorgan for koordinering av nasjonale forskningsprosjekter. Tiltaket er rettet mot forskning av mer grunnleggende karakter og næringslivsdeltakelsen er beskjedent. Samarbeidet gir støtte til nettverksaktiviteter for forskere.

JPI Oceans

Norge deltar i fellesprogrammet Joint Programming Initiative on Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI Oceans). JPI Oceans er et europeisk samarbeid om marin og maritim forskning. Forskningsrådet er ansvarlig for sekretariatet til JPI Oceans.

Bilateralt forskningssamarbeid (BILAT)

Bilateralt forskningssamarbeid har en betydelig effekt på kunnskapsutviklingen i norske forskningsmiljøer og næringsliv. Prioriterte land er Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika og USA. På det marine forskningsområdet er Brasil og Chile viktige samarbeidsland. Forskningsrådet kan delfinansiere og bidra til å redusere risikoen for forskere når de deltar i innledende faser av slike samarbeidsaktiviteter gjennom BILAT-ordningen. Ordningen har vært avgjørende for bl.a. deltakelse i diverse internasjonale utlysninger og i europeiske konsortier.

Europasamarbeidet

Norge har betalt ca. 10 mrd. kroner i kontingent for deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologiutvikling (FP7, 2007–2013). Norges forskningsråd har hatt en særskilt rolle i å stimulere norske forskningsmiljøer til deltakelse i programmet. Andelen av de konkurransutsatte midlene som går til norske aktører, m.a.o. returandelen, gir en indikasjon på volumet på den norske deltakelsen. Resultater fra FP7 viser at Norge har inngått kontrakter med EU med en verdi på ca. 6 mrd. kroner i løpet av programperioden. Dette utgjør 1,68 pst. av totalt 44,5 mrd. euro som er gjort tilgjengelig i FP7. Norske forskere som sender prosjektsøknader, lykkes forholdsvis godt, og nesten hver fjerde søknad med norsk deltaker fikk støtte fra rammeprogrammet. Ved utgangen av 2013 deltok Norge i 1 464 prosjekter, dvs. 281 flere enn på samme tidspunkt året før. Det var imidlertid betydelige forskjeller mellom de enkelte delprogrammene i rammeprogrammet. Forskere i Norge hadde sterk deltakelse i miljø- og klima-, energi-, sikkerhets-, mat-, romforsknings- og samfunnsforskningsprogrammene og i det dedikerte delprogrammet for små- og mellomstore bedrifter (SMBer), mens de har deltatt i mindre grad i store programmer innen helse og IKT, i Det europeiske forskningsrådet (ERC) og innenfor forskermobilitet.

Næringslivet sto for om lag 24 pst. av den norske deltakelsen i 7. rammeprogram, og tre fire-deler av disse var SMBer. Store bedrifter deltok i mindre grad i 7. rammeprogram enn i tidligere rammeprogrammer. Bedrifter i de store byene var mest aktive, mens det i mange fylker var få eller ingen bedrifter som deltok.

Forskningsrådet fikk i 2013 gjennomført en effektmåling av sine støtteordninger for økt deltakelse i EU-finansiert forskning i 7. rammeprogram, deriblant ordningen med prosjektetableringsstøtte (PES). Målingen viser at støtten bidrar til mer konkurransedyktige søknader, og til at flere norske forskningsparter/-institusjoner påtar seg rollen som koordinator i prosjekter knyttet til EU-programmer og -satsinger sammen med parter fra flere land.

Norge hadde formannskapet i EUREKA i perioden 1. juli 2013 – 30. juni 2014, og oppfølgingen ble håndtert av Forskningsrådet. Under formannskapet ble det bl.a. arbeidet med nytt strategisk veikart for EUREKA, med visjoner og prioriteringer for de fire kommende år. Videre ble Eurostars 2-programmet etablert for 2014–2020, og Sør-

Afrika innlemmet som nytt assosiert medlem i EUREKA.

Under JPI Oceans – Healthy and Productive Seas and Oceans er tre pilotprosjekter etablert, og Norge deltar i alle. Sekretariatet for JPI Oceans arbeidet i 2013 bl.a. med å fremme marine og maritime forskningsområder i Horisont 2020 og bidro til oppfølging av initiativet om å styrke samarbeidet om marin forskning mellom EU og Nord-Amerika.

Forskningsrådets ordning for støtte til bilateralt forskningssamarbeid (BILAT-ordningen) bidrar til delfinansiering og risikoavlastning i tidlige faser av samarbeid. Ordningen har hatt stor betydning for Forskningsrådets deltakelse i internasjonale utlysninger.

Det trilaterale forskningssamarbeidet mellom Norge, Canada og Chile for å kartlegge laksens genom er ferdigstilt. Dette arbeidet vil få stor betydning for videre forskning, bl.a. på miljøpåvirkning og fiskehelse. I 2013 ble det siste prosjektet i samarbeidet Norge – India på fiskevaksiner avsluttet. Fra dette samarbeidet er det rapportert og publisert viktige resultater for vaksineutvikling.

Tilskudd til institutter og annen infrastruktur

Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til institutter og annen infrastruktur omfatter basisbevilgning til primærnæringsinstitutter og de teknisk-industrielle instituttene, strategiske instituttbevilgninger, støtte til nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak.

Basisbevilgning

Nærings- og fiskeridepartementet tildeler basisbevilgninger til forskningsinstitutter gjennom Norges forskningsråd. Norges forskningsråd forvalter den resultatbaserte basisfinansieringsordningen for en rekke forskningsinstitutter. Forskningsinstituttene er fordelt på fire arenaer: Miljøinstitutter, primærnæringsinstitutter, samfunnsvitenskapelige institutter og teknisk-industrielle institutter. Bevilgningen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter.

Basisfinansieringens formål er å bidra til en sterk instituttsektor som kan tilby næringsliv og offentlig sektor relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Den statlige basisfinansieringen skal disponeres til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbyg-

ging og skal stimulere instituttene kvalitet, internasjonalisering og samarbeid.

Strategiske instituttbevilgninger

Nærings- og fiskeridepartementet tildeler også midler til strategiske instituttsatsinger ved Havforskningsinstituttet og NIFES gjennom Norges forskningsråd. Disse instituttene ligger utenfor basisfinansieringsordningen. De strategiske instituttbevilgningene skal benyttes til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på områder av strategisk betydning.

Primærnæringsinstitutter

Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for basisfinansiering av primærnæringsinstituttene. For Nærings- og fiskeridepartementets del omfatter det Nofima AS, Sintef Fiskeri og havbruk AS og Veterinærinstituttet. Den statlige basisfinansiering

av primærnæringsinstituttene består av grunnbevilgning og strategiske instituttsatsinger. Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del. I 2013 ble 2,5 pst. av eksisterende grunnbevilgning omfordelt etter oppnådde resultat.

Teknisk-industrielle institutter

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for basisfinansiering av de teknisk-industrielle instituttene. Disse er Christian Michelsen Research, Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk forskningsinstitutt (Marintek), Norges Geotekniske Institutt, The Norwegian Seismic Array (NORSAR), Northern Research Institute (NORUT), Norsk Regnesentral, International Research Institute of Stavanger (IRIS), Stiftelsen SINTEF, SINTEF Energi, SINTEF Petroleum og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (Tel-Tek).

Tabell 5.11 Basisbevilgning, økonomiske nøkkeltall og resultatindikatorer for 2013 for marine primærnæringsinstitutter og teknisk-industrielle institutter

	(i mill. kroner)	
	Marine primærnærings- institutter (3 stk.) ¹	Teknisk-industrielle institutter (12 stk.)
Basisbevilgning	97,5	259,7
Oppdragsinntekter	287	3 016
Samlede driftsinntekter	949	4 437
Driftsresultat	20	35
Publikasjonspoeng pr. forskerårsverk	0,55 ¹	0,44
Antall doktorgradskandidater	24	162
Internasjonale inntekter	69	900
Nasjonale oppdragsinntekter	285	2 116
<i>Innovasjonsresultater:</i>		
Patentsøknader	1	31
Lisensinntekter	0,8	22,7
Bedriftsetableringer	0	2

¹ Gjelder Nofima, Veterinærinstituttet og SINTEF Fiskeri og havbruk (for de to første inkluderer tallene også instituttene virksomhet innenfor landbruk).

Resultater – instituttbevilgninger

Totalt ble det tildelt 271,4 mill. kroner i samlet basisbevilgning til primærnæringsinstituttene i 2013. Av dette ble 97,5 mill. kroner gitt over budsjettet til Fiskeri- og kystdepartementet og 173,9 mill. kroner over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. Instituttene som mottok basisbevilgning over budsjettet til Fiskeri- og kystdepartementet, hadde et positivt driftsresultat på til sammen 20 mill. kroner i 2013.

Basisbevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til de teknisk-industrielle instituttene utgjorde 259,7 mill. kroner i 2013. Instituttene hadde et positivt driftsresultat på til sammen 35 mill. kroner i 2013.

Disse og andre økonomiske nøkkeltall framgår av tabell 5.11.

Strategiske instituttbevilgninger

Ordningen med strategiske instituttbevilgninger er opprettholdt på primærnæringsarenaen. For de marine instituttene er strategiske instituttbevilgninger også gått til to institutter utenfor basisfinansieringsordningen: Havforskningsinstituttet og NIFES. Ordningen med strategiske instituttbevilgninger til Havforskningsinstituttet og NIFES hadde en samlet ramme på 25,4 mill. kroner i 2013.

Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak

Nukleær virksomhet

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for statens tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE) for drift av Halden-prosjektet (The OECD Halden Reactor Project) og for drift av det kombinerte lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall i Himdalen i Aurskog-Høland (KLDRA Himdalen). Midlene kanaliseres gjennom Norges forskningsråd. Videre omfatter tilskuddet støtte til norsk deltakelse i Euratoms strålevernprogram.

IFE ble i 2008 gitt konsesjon for seks år for videre drift av Haldenreaktoren og ti år for de øvrige anleggene i Halden. Det ble også gitt en konsesjon på ti år for reaktoren på Kjeller.

Halden-prosjektet er det eldste internasjonale forskningsprosjektet i Norge og er verdens største forskningsprosjekt på atomsikkerhet med 20 medlemsland i 2014. Målet for prosjektet er å gjøre produksjon av kjernekraft sikrere. Prosjektet går over treårsperioder og administreres av IFE. Etter anbefaling fra regjeringen

Stoltenberg II ga Stortinget sin tilslutning til at IFE i 2011 kunne inngå en ny treårig avtale for perioden 2012–2014 om norsk deltakelse i prosjektet, med et samlet statlig tilskudd på 112,5 mill. kroner, jf. Prop. 1 S (2011–2012).

Tilskuddet til annen nukleær virksomhet ved IFE Kjeller utgjorde 45,15 mill. kroner i 2013. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og ivaretar viktige nasjonale oppgaver som grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Fra 2014 er tilskuddet til annen nukleær virksomhet ved IFE Kjeller gitt som ordinær basisbevilgning for å tydeliggjøre IFEs ansvar for å prioritere innenfor egen virksomhet og for å stille IFE friere med hensyn til valg av framtidige utviklingsstrategier.

I tillegg ble det fordelt 1 mill. kroner til norsk deltakelse i Euratoms forskningsprogrammer. Utgiftene forbundet med deltakelsen i Euratoms forskningsprogrammer har vært dekket med 1 mill. kroner per år fra flere departementer. Ordningen administreres av Norges forskningsråd.

KLDRA Himdalen eies av Statsbygg og drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Lageret inneholder avfall fra IFEs egen forskningsvirksomhet og avfall fra eksterne brukere som forsvar, industri og helsevesen. Den årlige mengden av avfall som plasseres i lageret, har vært økende de siste årene. IFE fikk i 2012 forlenget konsesjonen for drift av anlegget i Himdalen for en periode på minimum fire år (fram til 30. april 2016), og maksimum 16 år (fram til 30. april 2028). Konsesjonen kan tildeles en annen konsesjonær etter 30. april 2016. Departementet utreder mulig etablering av et statlig driftsorgan for håndtering av brukt reaktorbrensel og radioaktivt avfall fra norsk nukleær virksomhet, herunder også drift av KLDRA Himdalen.

I statsbudsjettet for 2013 ble det forutsatt at IFE fra og med 2013 avsetter 3 mill. kroner per år i et fond som skal bidra til finansiering av framtidig dekommisjonering av de nukleære anleggene i Halden og på Kjeller, i tråd med prinsippet om at forurenser betaler. Det er så langt ikke besluttet når noen av de nukleære anleggene skal avvikles. Departementet utreder for tiden, gjennom bl.a. flere eksterne oppdrag, hvordan avvikling skal gjennomføres når det er besluttet. Kostnadene ved dekommisjonering er betydelige. For at IFE som forurenser skal kunne bidra i finansieringen av en framtidig dekommisjonering, har Nærings- og fiskeridepartementet i 2014 anmodet IFE om å opprette en selvstendig stiftelse, hvor IFE årlig innbetaler 3 mill. kroner. En stiftelse er selveiende

Boks 5.3 Sentrale programmer i Norges forskningsråd for kommersialisering og nettverkstiltak

Forskningsbasert nyskaping (Forny2020, 2011–2020)

Formålet med Forny2020 er verdiskaping gjennom kommersiell utnyttelse av forskningsresultater utført ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter. Forny2020 har tre virkemidler som kan bidra til at forskningsbasert nyskaping blir tatt i bruk:

- verifiseringsstøtte
- lokale prosjektmidler
- strukturforbedring, nettverksbygging og kompetanseheving hos kommersialiseringsaktørene

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI, 2014–2017)

VRI-programmet er Forskningsrådets regionale hovedsatsing på forskning og innovasjon. Formålet med VRI er å stimulere til økt innovasjon gjennom mobilisering av næringslivet til å delta i forskningsbaserte næringsrettede utviklingsprosjekter i samarbeid med regionale FoU-institusjoner. VRI har tette koblinger til Arena- og Norwegian Centres of Expertise (NCE)-nettverkene.

og selvstyrende og vil sikre en reell uavhengighet når det gjelder forvaltning av midlene.

Andre infrastrukturiltak

Andre infrastrukturiltak omfatter bl.a. støtte til finansiering av virksomheten til Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. Institusjonene stimulerer til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturvitenskap og formidling av forskningsresultater.

Teknologirådet er et uavhengig rådgivende organ som skal identifisere muligheter og konsekvenser ved ny teknologi og stimulere til offentlig debatt rundt dette. I 2013 ble det avsatt 8 mill. kroner til Teknologirådet. Teknologirådet etablerte i 2013 en ny arena for debatt om personvern i samarbeid med Datatilsynet. Rådet publiserte i 2013 flere rapporter som bidro i offentlige debatter knyttet til bl.a. sivil bruk av droner og hvordan ny teknologisk utvikling påvirker norsk industri. Teknologirådet ledet i 2013 et stort europeisk prosjekt om velferdsteknologi og framtidens alderdom og har bl.a. utviklet scenarier for bruk av velferdsteknologi i eldreomsorgen.

I 2013 ble det avsatt 1 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi (NTVA).

Videre ble Simula Research Laboratory i 2013 tildelt 51 mill. kroner fra Norges forskningsråd,

hvorav 11 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Ordningen med *strategiske universitetsprogrammer (SUP)* er under utvikling og porteføljen vil være utviklet ved utgangen av 2014. Formålet med SUP er kompetansebygging gjennom grunnleggende, langsiktig og målrettet forskning, som bidrar til å skape forskningsmiljøer av høy internasjonal kvalitet. Midler over Nærings- og handelsdepartementets budsjett utgjorde 22,6 mill. kroner i 2013. Av dette ble 3,6 mill. kroner fordelt på prosjekter innenfor IKT, 1,9 mill. kroner innenfor materialteknologi og 1,4 mill. kroner innenfor bioteknologi. Disse har, etter Forskningsrådets vurdering, bidratt til resultater som samsvarer med de mål og ambisjoner som lå til grunn ved oppstart. Resterende ubrukte midler (15,7 mill. kroner) ble omdisponert til nukleære formål.

Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak

Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak skal legges til rette for at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og gir verdiskaping for samfunnet gjennom kommersialisering og økt kontakt og samspill mellom næringsliv, utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitusjoner.

Tabell 5.12 Vitenskapelige og industrielle resultater for 2013 fra programmer med finansiering fra Nærings- og handelsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet

	Forny	VRI	Sum 2013	Sum 2012
<i>Oppnådde resultater:</i>				
Fedigstilte/forbedrede metoder, modeller, prototyper	–	28	28	14
Søkte patenter	62	3	65	94
Inngåtte lisenskontrakter	76	–	76	66
Antall ferdigstilte og/eller forbedrede:				
– produkter	17	18	35	37
– prosesser	–	14	14	12
– tjenester	–	17	17	14
<i>Ny virksomhet som følge av prosjektet:</i>				
Antall nyetablerte foretak	33	5	38	32
Nye forretningsområder i eksisterende bedrifter	–	4	4	8
<i>Innføring av ny teknologi:</i>				
Bedrifter som deltar aktivt i prosjektet	–	36	36	28
Bedrifter som ikke deltar aktivt i prosjektet	–	3	3	3
<i>Nye arbeidsprosesser og/eller forretningsmodeller:</i>				
Bedrifter som deltar aktivt i prosjektet	–	14	14	–
<i>Periodiserte artikler i periodika og serier</i>	–	53	53	31

Tabell 5.12 viser vitenskapelige og industrielle resultater som er rapportert fra Forny2020 og VRI i 2012 og 2013. For VRI er det først og fremst en økning i publiseringsaktiviteter. Dette henger bl.a. sammen med at et stort antall forskerprosjekter i VRI er inne i sin siste fase, der det normalt er en økning i antall rapporterte resultater og publisering.

Når det gjelder industrielle resultater, er det først og fremst en økning fra 2012 til 2013 i antall inngåtte lisensavtaler i Forny2020. Dette er en langsiktig trend og vurderes delvis å være en følge av at universiteter og høyskoler overtok forvaltningen av immaterielle rettigheter til forskningsresultatene etter endringer i arbeidstakeroppfinnelsesloven fra og med 2003. Det er for øvrig en nedgang i søkte patenter. En forklaring på dette kan ikke gis ut fra et enkelt år, men må ses i et lengre perspektiv om tendensen skulle vedvare. Videre ble det i 2013 startet 34 nye selskaper, mens tilsvarende i 2012 var 25 etablerte selskaper.

Tilskudd til andre tiltak

Tilskuddet gjelder støtte til ulike kompetansebyggingstiltak og administrativ støtte til ordninger av betydning for det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Tilskuddene i 2013 omfattet bl.a. støtte til administrasjon av Skattefunn og støtte til programmer som Mer entreprenørskap (MER), Kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken (Reisepol) og program for velferd, arbeid og migrasjon (VAM).

Et godt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å videreutvikle forsknings- og innovasjonspolitikken. Tildelingen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til MER var i 2013 på 4 mill. kroner. Programmet ble forlenget med en ekstra utlysning på 3,8 mill. kroner i 2014, som er siste år i programperioden. Forskningsrådet arbeider med å utvikle en ny satsing på forskning om forsknings- og innovasjonspolitikken fra 2015.

I 2013 ble det tildelt 4 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til

Boks 5.4 Andre sentrale tiltak*Kompetansebygging*

Mer entreprenørskap (MER, 2009–2014) skal øke kunnskapsnivået om entreprenørskap generelt og om kvinnelige entreprenører spesielt. Møteplassfunksjonen står sentralt i programmet.

Kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken (Reisepol, 2012–2016)

Reisepol er et brukerstyrt forskningsprogram for og med reiselivsnæringen. Programmet startet høsten 2012 og går over fire år. Hovedmålet er å styrke konkurransekraften til norsk reiselivsnæring ved å framskaffe ny og relevant forskningsbasert kunnskap som aktørene kan nyttiggjøre seg for å styrke sin egen innovasjon, produktivitet, attraktivitet og konkurranseposisjon i internasjonale markeder.

Velferd, arbeidsliv og migrasjon (VAM, 2013–2018) er et samfunnsvitenskapelig forskningsprogram som skal gi kunnskap om velferdssamfunnets grunnlag, virkemåter og prosesser.

Problemstillinger knyttet til verdskaping og arbeidsliv er gjennomgående i porteføljen.

Administrative støttetiltak

Omfatter tilskudd til administrasjon av Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon. Fradrag for kostnader til forskning og utvikling i næringslivet (Skattefunn) er hjemlet i Skatteloven. Finansdepartementet har ansvaret for å fastsette forskrift og retningslinjer. Formålet med Skattefunn er å bidra til økte FoU-investeringer i næringslivet. Innovasjon Norge bistår foretakene i søknadsprosessen, Forskningsrådet har ansvar for å godkjenne prosjektsøknadens FoU-innhold, mens skattemyndighetene godkjenner endelige prosjektkostnader og beregner støttebeløpet ved skatteavregningen.

tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken (Reisepol). Midlene benyttes til næringsrettet forskning som reiselivsnæringen både kan dra nytte av og samarbeide om. Det er stilt krav til forskningsbidrag fra næringen selv. Totalrammen for Reisepol var 16 mill. kroner. Det ble også tildelt 1,5 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til program for velferd, arbeid og migrasjon (VAM).

Administrative støttetiltak: Administrasjonskostnadene knyttet til Skattefunnordningen for Innovasjon Norge og Norges forskningsråd finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Skattefunn er en rettighetsbasert ordning som gir fradrag i skatt for en andel av godkjente FoU-kostnader. Både kostnader knyttet til egenutført FoU og kjøp av FoU-tjenester fra godkjente FoU-institusjoner er omfattet.

I 2013 ble det godkjent 2 037 nye prosjekter, en oppgang på om lag 28 pst. fra året før. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har i 2013 gjennomført tiltak for å gjøre ordningen mer kjent blant bedrifter. En undersøkelse blant Skattefunnbedriftene som ble gjennomført våren 2014, viser at bedriftene er fornøyde med Skattefunnordningen og 77 pst. opplyser at de synes at det er enkelt å søke Skattefunn. Utgiftene til drift og administrasjon av ordningen i Forskningsrådet var på totalt 15,1 mill. kroner i 2013. Dette er lavere enn budsjetterte kostnader for 2013, i hovedsak på grunn av utsettelse av et prosjekt for utvikling av nye rapporterings skjemaer til 2014/2015.

Samlet vurdering av Norges forskningsråds måloppnåelse

Departementet mener Forskningsrådet har nådd målene som var satt for bevilgningene i 2013. Både evalueringene av Forskningsrådet og Riksrevisjonen har imidlertid pekt på utfordringer knyttet til det eksisterende mål- og resultatstyringssystemet for Forskningsrådet. I tillegg til mange, omfattende og til dels overlappende mål, mener Nærings- og fiskeridepartementet det er en svakhet ved dagens rapportering at resultatene det rapporteres på i stor grad avhenger av nivået på tildelte midler for det enkelte år og hvilken fase programmet og prosjektet er i. Det arbeides nå med å utvikle et nytt mål- og resultatstyringssystem for virksomheten, og rapporteringsregimet vil bli endret i tråd med dette.

Prioriteringer 2015

Budsjettforslaget for 2015 innebærer en betydelig styrking av de næringsrettede virkemidlene i Norges forskningsråd. Regjeringen foreslår i 2015 å satse på utvalgte generelle, landsdekkende virkemidler gjennom en betydelig styrking over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til virkemidler i Norges forskningsråd som BIA og Forny2020. Disse virkemidlene har høy innovasjonseffekt, er godt etablerte og kjent i både forskningsmiljøer og næringslivet. Regjeringen prioriterer dermed bredt innrettede programmer uten tematiske begrensninger, med betydelig konkurranse om midlene. Dette skal bidra til at støtten går til de kvalitativt beste prosjektene, med størst verdiskapingspotensial og samfunnsøkonomisk effekt.

I tillegg foreslår regjeringen å styrke marin forskning i 2015. Dette skal bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget for å videreutvikle en bærekraftig sjømatnæring, inkludert å styrke teknologiutvikling og internasjonalt samarbeid, og å styrke basisbevilgningene til de marine forskningsinstituttene på primærnæringsarenaen. Der departementet støtter tematiske programmer (såkalte store programmer) befinner disse seg innenfor områder som er prioriterte gjennom de siste forskningsmeldingene, eksempelvis marin, maritim og energiforskning, og hvor det er vurdert som særlig hensiktsmessig å se støtte til grunnforskning og mer næringsrettet forskning i sammenheng.

Regjeringen foreslår videre å styrke basisfinansieringen av de teknisk-industrielle institut-

tene og programmer for teknologier som har en bred samfunnsmessig betydning (muliggjørende teknologier).

Regjeringen legger sammen med budsjettet fram en langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Med langtidsplanen varsler regjeringen en ambisiøs og forutsigbar politikk for forskning og høyere utdanning. Satsingen vil gi forutsigbare rammer gjennom langsiktige mål og prioriteringer, og konkrete satsinger på forskningsinfrastruktur, rekrutteringsstillinger og tiltak for å stimulere til god deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020. Det vises til nærmere omtale i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024 og Prop. 1 S (2014–2015) for Kunnskapsdepartementet.

Budsjettforslag 2015

Post 50 Tilskudd

Posten omfatter tidligere post 50 Tilskudd, post 51 Tilskudd marin forskning, og post 52 Basisbevilgning primærinstitutter, og deler av tidligere kap. 928 Marin forskning og utvikling, post 74 tilskudd marin bioteknologi mv. Det konstitusjonelle ansvaret for tilskuddet er delt mellom fiskeriministeren og næringsministeren.

Det fremmes forslag om å bevilge 2 047,8 mill. kroner på posten i 2015. Når det tas hensyn til tekniske justeringer, innebærer dette en nominell økning på om lag 150 mill. kroner sammenlignet med 2014. Tilskuddet foreslås fordelt slik i 2015:

Fordeling av tilskuddet per minister og hovedformål

Formål	(i 1000 kroner)		
	Nærings- ministeren	Fiskeri- ministeren	Totalt
Tilskudd til forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid	1 004 000	267 200	1 271 200
Tilskudd til institutter og annen infrastruktur	453 350	134 400	587 750
Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak	142 350	4 000	146 350
Tilskudd til andre tiltak	42 500	0	42 500
Sum	1 642 200	405 600	2 047 800

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at fordelingen er basert på departementets overordnede prioriteringer, men at endelig fordeling vil

kunne avvike noe. Endelig fordeling framkommer i rapporteringen for det enkelte år.

Tilskudd til forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid

Det foreslås å tildele totalt 1 271,2 mill. kroner til forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2015.

Forskningsprogrammer

Det foreslås å tildele totalt 1 174,9 mill. kroner til forskningsprogrammer over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2015. Av dette foreslås 548,6 mill. kroner til generelle virkemidler, herav 523,6 mill. kroner til BIA, og 626,3 mill. kroner til tematiske virkemidler.

Det foreslås å øke midlene til marin forskning gjennom Norges forskningsråd med 13 mill. kroner i 2015. Dette skal bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for å videreutvikle en bærekraftig sjømatnæringen, inkludert å styrke teknologiutvikling og internasjonalt samarbeid, og styrke basisbevilgningene til de marine forskningsinstituttene på primærnæringsarenaen.

Regjeringen foreslår videre å styrke tildelingen til programmer for teknologier som har en bred samfunnsmessig betydning (muliggjørende teknologier) med 10 mill. kroner.

Midler til øvrige programmer foreslås videreført på om lag samme nivå som i 2014.

Følgende føringer foreslås å gjelde for tilskuddet:

- *For samfinansierte programmer:* I tilfeller der Nærings- og fiskeridepartementet samfinansierer programmer med andre departementer skal departementets tilskudd bidra til å sikre næringsutvikling på kort eller lengre sikt.
- *Bionær-programmet:* Tilskuddet som næringsministeren er ansvarlig for til programmet, skal i 2015 gå til brukerstyrte innovasjonsprosjekter med prioritet til prosjekter hvor bedrifter er kontraktspartner.
- *Maroff:* De prioriterte innovasjonsområdene under ordningen er miljø og miljøvennlig energitnyttelse, krevende miljøvennlige operasjoner, avansert logistikk og transport, og internasjonalisering. I tillegg skal det legges særlig vekt på internasjonalt samarbeid og nordområdene.
- *Tilskudd til marin forskning:* Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd skal bidra til en

bærekraftig utvikling av de marine næringene og norske kyst- og havområder. I tillegg skal det legges vekt på kunnskap om at sjømaten som omsettes er trygg og har god kvalitet, de helsemessige virkningene av å spise sjømat og hvordan klima- og miljøendringene påvirker sjømatnæringen og sjømaten. Forskning i og for nordområdene skal fortsatt prioriteres.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Det foreslås tildelt 96,25 mill. kroner til internasjonalt forskningssamarbeid i 2015, for bl.a. å stimulere til og styrke norske næringsrelevante FoU-miljøers deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid, og derved øke gjennomslagskraften i de internasjonale forskningsprogrammene.

Norge deltar fra 2014 fullt ut i EUs nye rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020. Denne store programsatsing dekker for første gang både forskning og innovasjon i full bredde og forventes å føre til en mer sammenhengende håndtering av disse områdene.

Følgende føringer foreslås å gjelde for tilskuddet:

- Oppfølgingen av regjeringens strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeid med EU har stor betydning for at Norge skal lykkes i sin deltakelse både i Horisont 2020 og Det europeiske forskningsrom (ERA). I den forbindelse understrekes betydningen av Forskningsrådets operative oppfølging, som vil måtte skje i nært samspill med Innovasjon Norge.

Det nasjonale ansvaret for European Cooperation in Science and Technology (COST) overføres til Kunnskapsdepartementet fra og med 2015. Bakgrunnen for dette er programmets innretning og at hovedtyngden av de norske aktørene som deltar i aktivitetene til COST, kommer fra universitets- og instituttsiden, mens næringslivsdeltakelsen er meget beskjedent. Det er overført et mindre beløp fra Nærings- og fiskeridepartementets til Kunnskapsdepartementets budsjett som følge av dette.

Tilskudd til institutter og annen infrastruktur

Det foreslås å tildele totalt 587,75 mill. kroner til institutter og annen infrastruktur i 2015. Midlene foreslås fordelt som følger:

(i 1 000 kroner)	
Fordeling 2015	
Basisbevilgning til teknisk-industrielle institutter	350 750
Basisbevilgning til primærnæringsinstitutter	107 250
Strategiske instituttbevilgninger	26 150
Strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte	34 600
Nukleær virksomhet	59 000
Andre infrastrukturtiltak	10 000
Sum institutter og annen infrastruktur	587 750

Basisbevilgning til teknisk-industrielle institutter

Det foreslås å øke basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene, og eventuelt andre tiltak i sektoren, med 29,3 mill. kroner i forhold til 2014. Basisbevilgningen skal sikre at instituttene i tilstrekkelig grad utvikler strategisk og langsiktig kunnskap som kan bidra til omstilling i etablert næringsliv og etablering av nytt næringsliv. Økningen vil også bidra til at instituttene lettere kan delta i europeisk forskningssamarbeid.

Basisbevilgning til primærnæringsinstitutter

De marine forskningsinstituttene er sentrale for fiskeri- og havbruksforskningen. Det foreslås å øke basisbevilgningen til de marine forskningsinstituttene på primærnæringsarenaen med 3 mill. kroner. Basisbevilgningen skal styrke instituttene kunnskaps- og kompetanseoppbygging og bidra til kvalitet, internasjonalisering og samarbeid.

Strategiske instituttbevilgninger

Nærings- og fiskeridepartementet legger til grunn at Norges forskningsråd fortsatt tildeler midler til strategiske satsinger ved Havforskningsinstituttet og NIFES. De strategiske satsingene skal benyttes til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på områder av strategisk betydning.

Strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte

Det foreslås avsatt 34,6 mill. kroner til strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte for 2015.

Av beløpet foreslås det satt av 10 mill. kroner til Sentre for forskningsdrevet innovasjon innenfor miljøteknologi og 11 mill. kroner til Simulasenteret.

Nukleær virksomhet

Midlene til nukleær virksomhet omfatter tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE) for drift av Halden-prosjektet (The OECD Halden Reactor Project) og for drift av Kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall i Himdalen i Aurskog-Høland (KLDRA Himdalen), og støtte til norsk deltakelse i Euratoms strålevernprogram.

Den gjeldende treårige avtaleperioden for Halden-prosjektet utløper 31. desember 2014, parallelt med IFEs konsesjon for å eie og drive Haldenreaktoren. Konsesjonsspørsmålet vil behandles av regjeringen høsten 2014. IFE startet høsten 2013 forhandlinger med sine partnere i prosjektet om et nytt treårig fellesprogram for perioden 2015–2017. Spørsmålet om videreføring av norsk deltakelse i Halden-prosjektet vil også bli behandlet av regjeringen høsten 2014. For prosjektperioden 2015–2017 foreslås det et samlet statlig bidrag til Haldenprosjektet på 150 mill. kroner. Det foreslås finansiert gjennom en årlig statlig støtte til prosjektet på 50 mill. kroner. I budsjettet for 2015 foreslås en tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner for 2016 og 2017, jf. forslag til vedtak VI, 1. Departementet vurderer at dette vil være et tilstrekkelig nasjonalt bidrag til at IFE kan slutføre sine internasjonale forhandlinger om et nytt Haldenprosjekt for perioden 2015–2017.

Regjeringen har ikke tatt stilling til når reaktorene skal dekommisjoneres. De pågående konseptvalgutredningene (KVU) knyttet til framtidig dekommisjonering av IFEs atomanlegg og etablering av et nytt mellomlager for brukt reaktorbrensel og annet langlivet radioaktivt avfall forventes ferdigstilt ultimo 2014. Utredningene skal deretter kvalitetssikres eksternt i henhold til statens ordning for kvalitetssikring av store statlige investeringsprosjekter (KS-ordningen), før beslutning i regjeringen om forslag til eventuell igangsetting av forprosjekt for valgt konsept, foreleggelse for Stortinget og oppstart av prosjekt. Når disse utredningene er gjennomført, vil det foreligge et nødvendig faglig grunnlag for vurderinger av dekommisjoneringsmetode for atomanleggene og lagring av det nukleære avfallet.

For 2014 ble det avsatt 5 mill. kroner på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til geologiske undersøkelser i forbindelse med KVU-arbeidet. Gjennom KVU-arbeidet er det vurdert at

det ikke vil være hensiktsmessig å starte disse før på et senere tidspunkt i det påfølgende kvalitets-sikringsarbeidet (KS1, KS2).

Som oppfølging av anbefalingene til Bergan-utvalget (NOU 2001: 30) og Stranden-utvalget (NOU 2011: 2) har departementet satt i gang arbeidet med utredning av et mulig driftsorgan i statlig regi for nasjonal håndtering av brukt reaktorbrensel og radioaktiv avfall fra norsk nukleær virksomhet.

Følgende føringer foreslås å gjelde for tilskuddet:

Den norske deltakelsen i Halden-prosjektet skal fortsatt sikre Norge grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi, bidra til å bevare en tilfredsstillende nasjonal beredskap vedrørende ulykker, overvåke og sikre reaktoranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk forskning og næringsliv til gode. I tråd med Stortingets forutsetninger kan MOX-forskning i Halden bare skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf. Innst. S. nr. 126 (1998–99). Departementet forutsetter at aktiviteten tilknyttet Haldenreaktoren skjer i tråd med gjeldende regleverk og er i tråd med bakgrunnen for opprettelsen av IFE og reaktoren, dvs. sivil bruk av atomkraft.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassurans, jf. St.prp. nr. 9 (1998–99), omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller, i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergilovent begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg.

Norge har undertegnet endringsprotokoller til Paris- og Brusselkonvensjonene om erstatningsansvar på atomenergiens område. Endringsprotokollene hever ansvarsbeløpsgrensen oppad til 700 mill. euro. I henhold til atomenergilovent, jf. lov 15. juni 2007 nr. 37 og Paris-konvensjonen åpnes det for at beløpsgrensen for innehavers erstatningsansvar kan fravikes for lavrisikoanlegg, med en grense nedad på 80 mill. euro. De norske

atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vurdert å falle innenfor definisjonen av lavrisikoanlegg, og IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Paris-konvensjonen trer i kraft for Norge. Inntil endringene trer i kraft, vil nåværende ansvarsbeløp være regulert i atomenergilovent.

Statsgarantien for ansvaret, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro, jf. forslag til vedtak IX, 1.

Andre infrastrukturtiltak

Det foreslås å tildele 10 mill. kroner til andre infrastrukturtiltak i 2015. Tildelingen til Teknologirådet foreslås styrket med 1 mill. kroner, til totalt 9 mill. kroner, mens resterende 1 mill. kroner skal dekke Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak

Det foreslås å tildele totalt 146,35 mill. kroner til kommersialisering og nettverkstiltak i 2015. Kommersialisering foreslås styrket med 20 mill. kroner til programmet Forny2020. Programstøtten skal konsentreres om å styrke arbeidet med å verifisere de teknisk og kommersielle sidene ved prosjektene. Samtidig medvirker programmet til å finansiere kommersialiseringsaktørens egen virksomhet, men støtten til disse skal over tid reduseres. Det forventes at aktørene over år øker sin selvfinansieringsgrad.

Midler til øvrige programmer foreslås videreført på om lag samme nivå som i 2014.

Tilskudd til andre tiltak

Det foreslås å tildele totalt 42,5 mill. kroner til andre tiltak i 2015. Av dette foreslås 4 mill. kroner til utvikling av kunnskapsgrunnlag for forsknings- og innovasjonspolitikken. Bevilgninger til øvrige tiltak foreslås videreført på om lag samme nivå som i 2014.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
50	Norsk Romsenter	52 500	58 300	59 900
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	147 900	147 500	186 000
71	Internasjonal romvirksomhet	306 900	309 700	349 600
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	36 700	33 400	24 200
73	EUs romprogrammer	198 351	258 500	224 400
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	14 300	19 100	13 100
Sum kap. 0922		756 651	826 500	857 200

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 50 økt med 17,4 mill. kroner og post 71 med 34,6 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S(2013–2014).

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 0,29 mill. kroner for post 50.

Oppgaver og mål

Bevilgningen dekker statlige bidrag til norsk romvirksomhet og omfatter driften av Norsk Romsenter, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom European Space Agency (ESA), EUs romprogrammer og bilaterale avtaler og nasjonal satsing gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler og investeringer i komplementær infrastruktur og tekniske aktiviteter.

Teknologi som gjør bruk av verdensrommet har stor betydning innen et stadig økende antall samfunnsområder. Romvirksomhet er en tilrettelegger for verdiskaping, et verktøy for samfunnsikkerhet, suverenitetsutøvelse og forskning og et sentralt virkemiddel innen klima- og miljøpolitikken. Viktige norske næringer som offshorenæringen, fiskeriene og maritim næring er i dag avhengige av velfungerende satellitinfrastruktur. Norge har flere bedrifter som hevder seg godt internasjonalt innen enkelte nisjer av romrelatert teknologi.

Regjeringen satser på romvirksomhet gjennom deltakelse i internasjonalt samarbeid og gjennom supplerende nasjonale satsinger. Satsingen er nytteorientert og skal bidra til å løse konkrete samfunnsutfordringer. Ressursene konsentreres om prioriterte områder som er sentrale for norske brukerinteresser og norske bedrifters kompetanse. Norsk romvirksomhet er et viktig verktøy for å oppnå målsettinger innen andre politikkområder, slik som nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnssikkerhet, transportpolitikk og forskning. Målene for norsk romvirksomhet er fastsatt i Meld. St. 32 (2012–2013) *Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte*. Hovedmålet er at romvirksomhet skal være et verktøy for norske interesser. Det er satt fire delmål:

- Lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting
- Dekning av viktige samfunns- og brukerbehov
- Bedre utnyttelse av internasjonalt samarbeid om romvirksomhet
- God nasjonal forvaltning av norsk romvirksomhet

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom European Space Agency (ESA) og EUs satellitnavigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS. Deltakelsen sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastrukturessystemer. Satsingen utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyteknologiske bedrifter, både gjennom ESA-programmene, EUs programmer og det kommersielle markedet. Midlene gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologiutvikling, forskning og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige opp-

gaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet. Etaten forvalter teknologiutviklingsordningen Nasjonale følgemidler og er rådgivende organ for norske myndigheter i spørsmål som angår romvirksomhet. Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer og for å legge til rette for bedre utnyttelse av rombaserte tjenester i norsk forvaltning, næringsliv og forskningsmiljøer.

De to statseide selskapene Andøya Space Center AS (tidligere Andøya Rakettskytefelt AS) og Space Norway AS (tidligere Norsk Romsenter Eiendom AS) er sektorpolitiske verktøy som skal utvikle og drifte romrelatert infrastruktur som dekker norske brukerbehov. Andøya Space Center AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, bl.a. i form av oppskyting av forskningsraketter, slipp av forskningsballonger og testing av missilteknologi. Space Norway AS drifter sjøfiberkabelen til Svalbard og eier 50 pst. av Kongsberg Satellite Services (KSAT) som drifter satellittbakkestasjoner på Svalbard, Jan Mayen og ved Trollstasjonen i Antarktis. Selskapet arbeider med å utvikle ytterligere forretningsområder, med formål å dekke norske brukerbehov innen romvirksomhet og å legge til rette for verdiskaping i norsk næringsliv.

Romvirksomheten er tverrsektoriell og berører politikkområder som faller inn under ulike departementers ansvarsområder. Nærings- og fiskeridepartementet har derfor etablert et koordineringsutvalg på embetsnivå, som skal legge til rette for informasjonsutveksling og samordning av ulike departementers aktiviteter på området.

Resultatrapportering for 2013 følger under den enkelte budsjettpost.

Prioriteringer 2015

Oppnåelse av målene for norsk romvirksomhet krever både effektiv utnyttelse av det internasjonale samarbeidet Norge deltar i, og nasjonal evne til å utvikle og gjennomføre infrastrukturløsninger som ikke kan skaffes gjennom internasjonalt samarbeid. Hovedprioriteringer for regjeringens satsing på romvirksomhet i 2015 er derfor å:

- Utnytte mulighetene Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet åpner for norsk næringsliv og norske brukergrupper
- Legge til rette for utvikling av nasjonal rominfrastruktur som supplement til Norges del-

takelse i internasjonalt samarbeid, der dette er nødvendig for å dekke særlige norske brukerbehov

- Legge til rette for at norsk satsing på romvirksomhet utløser verdiskaping i norsk næringsliv

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter (NRS) er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten disponerte 36,9 årsverk pr. 1. mars 2014. Etaten ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Norsk Romsenter forvalter utviklingsstøtteordningen Nasjonale følgemidler, jf. omtale under post 72.

Det er fastsatt følgende mål for Norsk Romsenter:

- Legge til rette for maksimal utnyttelse av Norges deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESAs programmer
- Legge til rette for maksimal norsk nytte av deltakelsen i EUs romprogrammer
- Legge til rette for at norsk satsing på romvirksomhet bidrar til effektiv offentlig forvaltning og til verdiskaping også i sektorer som ikke selv driver direkte romrelatert virksomhet
- Legge til rette for videre utvikling av nasjonal rominfrastruktur som kan dekke norske brukerbehov
- Gi råd til norsk forvaltning og næringsliv om romvirksomhet

Resultater 2013

Rapporteringen tar utgangspunkt i mål som ble fastsatt i statsbudsjettet for 2013 og i tildelingsbrevet til Norsk Romsenter for 2013. Målene omfatter også forhold som bare i begrenset grad ligger innenfor det Norsk Romsenter med sin virksomhet kan påvirke. Fra og med 2014 har derfor Nærings- og fiskeridepartementet fastsatt nye mål, som i større grad skal være knyttet til Norsk Romsenters virksomhet og effektene av denne. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider sammen med Norsk Romsenter med å videreutvikle mål- og resultatstyringssystemet basert på dette.

Følgende mål ble fastsatt i Norsk Romsenters tildelingsbrev for 2013:

- Sikre at romvirksomheten gir betydelige industrielle ringvirkninger

- Sikre at Norges geografiske fortrinn i romvirksomhet blir utnyttet
- Bidra til å utvikle kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale og internasjonale behov
- Gjennom internasjonalt samarbeid bidra til å styrke norske forskningsmiljøer
- Gjennom informasjonsarbeid om romvirksomhet bidra til å øke kunnskapen om teknologi- og realfag

Målene for Norges deltakelse i internasjonal romvirksomhet og i EUs romprogrammer må sees i sammenheng med målene for Norsk Romsenter og rapporteres derfor samlet under denne posten.

Norges satsing på romvirksomhet har i 2013 gitt industrielle ringvirkninger omtrent på nivå med målene som ble satt i forbindelse med statsbudsjettet for 2013.

Tabell 5.13 Hovedtall for norsk romindustri

	Resultat 2012	Mål 2013	Resultat 2013
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	5,9 mrd. kroner	7 mrd. kroner	6,3 mrd. kroner
Eksportandel norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	71 pst.	69 pst.	71 pst.
Verdien av norske ESA-kontrakter siden 2000	2,35 mrd. kroner	2,6 mrd. kroner	2,73 mrd. kroner
Akkumulert returkoeffisient i ESA etter 2000	0,94	0,95	0,94
Ringvirkningsfaktor	4,8	4,6	4,75

Tallene for industriomsetning og returkoeffisient i 2012 avviker fra tallene som ble rapportert i Prop. 1 S (2013–2014). Årsaken til dette er at tallene da som ble benyttet, delvis var basert på anslag, som følge av forsinket innrapportering fra enkelte store aktører. Tallet for 2013 er likeledes basert på anslag, ettersom endelige tall ikke er klare før høsten 2014.

Resultatene ligger over måltallene for ringvirkningsfaktor, eksportandel og verdien av norske ESA-kontrakter. Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester ligger noe under målet for 2013. Dette skyldes ufordelaktig valutakurs og at enkelte store norske aktører har hatt en dårligere markedsutvikling enn det som ble lagt til grunn for målet. Også returkoeffisienten i ESA ligger noe under målet. Problemet er først og fremst knyttet til det obligatoriske vitenskapsprogrammet (post 70), som finansierer aktiviteter som i begrenset grad samsvarer med norsk industristruktur og øvrige norske prioriteringer innen romvirksomhet. I de frivillige ESA-programmene (post 71), der Norge selv bestemmer nivået på deltakelsen, ligger Norge nær full industriretur. Norsk Romsenter og ESA har iverksatt flere tiltak for å forbedre måloppnåelsen for returkoeffisienten, bl.a. gjennom møter mellom ESA og norsk industri og ved å tilrettelegge prosjekter for norske forsknings- og næringsaktører. ESA har varslet at det vil bli utarbeidet ytterligere tiltak for å øke Norges retur.

Norges geografiske fortrinn for romvirksomhet utnyttet i særlig grad gjennom det statseide selskapet Andøya Space Center AS og det deleide Kongsberg Satellite Services (KSAT). Begge virksomheter har hatt en god utvikling i 2013. KSAT sørger gjennom sine bakkestasjoner på Svalbard, Jan Mayen og i Antarktis for norsk nærvær i strategisk viktige områder, mens Andøya Space Center er en høyteknologisk hjørnesteinsbedrift i Nord-Norge og en tilbyder av infrastruktur for forskning og teknologiutvikling som har stor verdi både nasjonalt og internasjonalt. KSAT etablerte i 2013 bakkeinfrastruktur for Copernicus på Svalbard og tegnet kontrakt for bygging av bakkestasjon på Svalbard for Galileos søk- og redningstjeneste.

For å dekke nasjonale behov ble det i 2013 gjort forbedringer i satellittnavigasjonsprogrammet EGNOS' (se nærmere omtale under post 73) ytelse i nordområdene. Avinor har utviklet innflygingsprosedyrer som gjør bruk av EGNOS. Bruken av satellittbasert jordobservasjon i norske etater var stabil sammenlignet med 2012. Den norske skipsovervåkingssatellitten AISSat-1 har nok en gang bekreftet sin rolle som et viktig virkemiddel for norsk maritim overvåking og radarsatellittavtalen har fortsatt vært en svært viktig leverandør av operative data for oljesøloverbåking, skipsdeteksjon og kartlegging av rasfare.

Norske forskningsmiljøer har i 2013 deltatt i internasjonalt samarbeid om forskning og tekno-

logiutvikling gjennom EU, ESA og bilaterale avtaler. Det har vært en stabil utvikling i deltakelsen i EUs og ESAs programmer. Antallet forskere og ph.d-studenter som benyttet data fra raketter, satellitter, romsonder og romstasjon, økte sammenliknet med 2012.

Norsk Romsenters informasjonsarbeid legger vekt på å synliggjøre romvirksomhetens betydning for norsk næringspolitikk og samfunn. I 2013 er det bl.a. arbeidet med å synliggjøre betydningen av satellittinfrastruktur for polarforskningen.

Tabell med nøkkeltall for Norsk Romsenter er gjengitt i proposisjonens del III Andre saker, jf. standardrapportering for alle forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Vurdering av måloppnåelse

Norsk Romsenter har i stor grad oppfylt målene for 2013. Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester ligger under målet for 2013, men betydelig over resultatet for 2012. Den største utfordringen er fortsatt nivået på industrireturen i ESA. Industrireturen påvirkes også av forhold som er utenfor Norsk Romsenters kontroll, slik som norsk industristruktur og markedsutviklingen for norske bedrifter. Tiltakene Norsk Romsenter har iverksatt, har etter departementets vurdering på en effektiv måte bidratt til å styrke Norges industriretur. Også innen de øvrige målområdene har Norsk Romsenter gjennomført aktiviteter som på en god måte har bidratt til å fremme fastsatte mål.

Prioriteringer 2015

I 2015 skal Norsk Romsenter særlig prioritere følgende oppgaver:

- Styrking av Norges industriretur i den europeiske romorganisasjonen ESA
- Ivaretagelse av Norges interesser i EUs romprogrammer
- Tilrettelegging for at romvirksomhet skal kunne bidra til å løse nasjonale brukerbehov i nordområdene

Budsjettforslag 2015

Det foreslås bevilget 59,9 mill. kroner til dekning av administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter. Bevilgningen inkluderer 3,2 mill. kroner til nasjonal administrativ oppfølging av Norges deltakelse i Galileo og EGNOS.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Vitenskapsprogrammet har som mål å bidra til å utvide forståelsen av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorden og de fundamentale kreftene i universet.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel som er basert på størrelsen på nettonasjonalinntekten. Anslaget for den norske kontingenten for 2015 er satt til 2,83 pst. av ESAs budsjett.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås bevilget 186 mill. kroner til kontingent i ESA.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling av industrien, til å ivareta norske brukerinteresser, til å bygge nasjonal kompetanse og til å etablere romrelatert infrastruktur. Bevilgningen på posten dekker også Radarsat-avtalen med Canada, EASP-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space Center AS.

Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter. På ministerrådsmøtet i Napoli i 2012 inngikk Norge forpliktelser for totalt 144,42 mill. euro, jf. Prop. 74 S og Innst. 278 S (2012–2013). Størrelsen på Norges årlige innbetalinger følger framdriften i programmene.

Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA og EASP-avtalen er ved utgangen av 2014 forventet å utgjøre henholdsvis 135,05 og 2,55 mill. euro. Det foreslås at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan gi tilsagn om tilskudd på 98,43 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 137,6 mill. euro, jf. forslag til vedtak VI, 2.

Tabell 5.14 Forventede gjenstående forpliktelser pr. 31. desember 2014

Betegnelse	(i 1 000 kroner)
Betegnelse	Forpliktelse
<i>ESA programmer:</i>	
Jordobservasjon	458 306
Telekommunikasjon	338 952
Teknologi	154 543
Navigasjon	10 741
Romtransport	61 724
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	76 589
Romovervåking	22 078
<i>EASP-avtalen</i>	20 800
Sum gjenstående forpliktelser	1 143 733

ESAs programmer

ESAs programmer framgår av tabellen over. Ved utgangen av 2014 forventes det at Norges gjenstående forpliktelser vil utgjøre i overkant av 1,1 mrd. kroner, tilsvarende 137,6 mill. euro.

Det neste ministerrådsmøtet i ESA skal etter planen gjennomføres mot slutten av 2014. Møtet i 2014 er et interimsmøte, der Norge ikke vil inngå nye forpliktelser, men der det kan være aktuelt å omprioritere forpliktelser Norge allerede har inngått. Neste møte der det vil være aktuelt å inngå nye forpliktelser vil ventelig finne sted i 2016.

Nærmere om ESA-programmene

Jordobservasjon

ESAs jordobservasjonsprogram utvikler satellitter for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjonssatellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en lang rekke viktige samfunnsoppgaver, slik som miljø- og klimaovervåking, ressursforvaltning, samfunnssikkerhet og katastrofehandtering. Norges store geografiske territorium og spredte bosetting gjør at vi har særlig stor nytte av satellittbasert overvåking. Teknologi utviklet gjennom ESA har hatt sentral betydning for utviklingen av norsk havovervåking. Grunnlaget for EUs jordobservasjonsprogram Copernicus ble lagt gjennom utviklingsarbeid utført i ESAs jordobservasjonsprogram.

Telekommunikasjon

ESAs telekommunikasjonsprogram ARTES (Advanced Research in Telecommunications Systems) skal styrke konkurransevnen til medlemslandenes satellittkommunikasjonsindustri, gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. Selv om satellittkommunikasjonsindustrien de senere årene i stor grad har blitt markedsdrevet, spiller offentlige programmer fortsatt en sentral rolle for å utvikle, og ikke minst teste, nye teknologier. Årsaken til dette er den store risikoen som er knyttet til å ta i bruk ny teknologi som ikke tidligere har blitt testet i verdensrommet. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet. Hoveddelen av omsetningen er eksportrettet.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er det mest sentrale teknologiprogrammet i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse har synergieffekter med romvirksomhet, f.eks. innen offshoreteknologi, medisinsk teknologi og forsvarsteknologi. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et frivillig program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter. PRODEX er blitt tatt godt imot av norske FoU-miljøer og er hovedsakelig benyttet i forbindelse med validering

av instrumentmålinger på nye jordobservasjons-satellitter.

Navigasjon

European GNSS Evolution Programme bidrar til å videreutvikle EUs satellittnavigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS. Norge deltar i programmet for å styrke konkurransedyktigheten til norsk industri og for å legge til rette for utviklingen av teknologi som øker yteevnen til Galileo og EGNOS i nordområdene. Norge har både stor samfunnsnytte av satellittnavigasjon og store muligheter for industriell verdiskaping innen satellittnavigasjon. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig adgang til verdensrommet. For Norge er deltakelse i programmet også viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene (Ariane) og markedet for kommersielle oppskytinger. Norske underleveranser til produksjonen av Ariane-5 inkluderer mekaniske strukturer, rakettmotorer og elektronikk til en verdi av ca. 10 mill. kroner pr. oppskyting.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs programmer for den internasjonale romstasjonen (ISS), noe som sikrer norske forskere tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi, områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling. Videre har utprøving om bord på den internasjonale romstasjonen vært viktig for utviklingen av de norske AIS-satellittene.

Romovervåking

Norge deltar i ESAs romovervåkingsprogram. Målet er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romværvarsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Norske fagmiljøer har særlig stor kompetanse innen romvær og baneberegning.

Esrangle Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space Center og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning bl.a. for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer. Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen. Inneværende periode varer fra 2011 til 2015. Norges forpliktelser for 2015 er anslått til 2,55 mill. euro, tilsvarende 20,8 mill. kroner.

Radarsat

Norge har siden 1990-tallet hatt avtaler med Canada som sikrer tilgang til bilder fra det kanadiske radarsatellittprogrammet. Radarsatellitter kan observere bakken og havoverflaten selv i mørke, ved overskyet vær eller i tett tåke, noe som er en betydelig fordel ikke minst i nordområdene. Kombinasjonen av radarsatellitter og AIS-satellitter har vist seg som et særlig effektivt virkemiddel for havovervåking. Skip som vises av radarsatellitten, men ikke av AIS-satellitten, må antas enten å ha problemer, eller å ha skrudd av AIS-senderen for å bedrive ulovlige aktiviteter som oljeutslipp eller ulovlig omlasting. På denne måten kan myndighetenes bruk av kostbar overvåking ved hjelp av fly eller kystvaktsskip prioriteres mot områder der det er identifisert mistenkelige situasjoner. Radarsatellitter brukes også i økende grad for skredovervåking.

Den nåværende avtalen med Canada sikrer Norge datatilgang ut 2016, på bakgrunn av innbetalinger gjort over statsbudsjettene i 2013 og 2014. Etter planen skulle den nåværende radarsatellitten (Radarsat-2) ha blitt erstattet av en ny satellitt fra og med 2017. Det er nå klart at denne oppfølgeren blir forsinket og at Radarsat-2 vil videreføres ut 2017. For å sikre Norge fortsatt tilgang til radarsatellittdata, foreslås det å videreføre Norges innbetaling til Radarsat-2 i 2015. Dette medfører en kostnad på 1,5 mill. amerikanske dollar (ca. 9 mill. kroner) og vil sikre Norge datatilgang ut 2017. Etter 2017 vil antakelig Radarsat-2 være for gammel til å dekke norske databehov. Norsk Romsenter arbeider med å finne alternativer til Radarsat-2 etter 2017.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en samlet bevilgning på 349,6 mill. kroner for forpliktelser til internasjonal romvirksomhet i 2015. Av dette er 319,6 mill. kroner for-

ventede utbetalingskrav til ESAs frivillige programmer, 20,8 mill. kroner til EASP-avtalen, 9 mill. kroner kostnader til forlengelse av Radarsat-avtalen og 0,25 mill. kroner til ESAs utdanningskontor ESERO.

Tabell 5.15 Utbetalinger til internasjonale romprogrammer i 2015

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2013	Budsjett 2014	Anslag 2015
71.1	<i>ESA forpliktet</i>			
	Jordobservasjon	76 798	91 807	92 785
	Telekommunikasjon	54 772	84 600	108 741
	Teknologi	72 950	47 070	41 047
	Navigasjon	10 663	13 992	6 202
	Romtransport	39 677	47 870	37 457
	Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	25 082	25 011	24 155
	Romovervåking	6 364	6 036	9 221
	Sum ESA-programmer	286 306	316 386	319 608
71.2	<i>EASP-avtalen</i>	18 078	18 883	20 809
71.3	<i>Radarsat</i>	9 179	8 781	8 933
71.4	<i>ESERO</i>	–	250	250
	Sum post 71	313 563	344 300	349 600

Regnskapstallene i tabellen avviker fra statsregnskapets tall for 2013, fordi valutakursavvik først rettes i regnskapet for påfølgende år. Tallene inneholder også inntekter knyttet til EASP. Inntektene motsvares av tilsvarende utgifter. Beløpene for 2015 er anslag, basert på gjeldende valutakurser.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling. Ordningen er ment å styrke konkurransevnen til norsk romrelatert næringsliv og bidra til utvikling av rombaserte varer og tjenester som kan dekke norske brukerbehov. Målgruppe for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Bevilgningen til Nasjonale følgemidler er komplementær med Norges internasjonale samarbeid om romvirksomhet og skal bidra til bedre utnyttelse av investeringen vår deltakelse i ESAs og EUs pro-

grammer representerer. Ordningen er et sentralt virkemiddel for å legge til rette for god industriretur i ESAs programmer. De fleste av ESAs medlemsland har etablert lignende ordninger. Nærings- og fiskeridepartementet utarbeidet nye retningslinjer for ordningen i 2014. Ordningen er notifisert under gruppeunntaket til EFTAs overvåkingsorgan ESA.

Resultater 2013

Bevilgningen til nasjonale følgemidler var i 2013 på 35,4 mill. kroner. 27 ulike bedrifter og organisasjoner mottok støtte til i alt 32 forskjellige prosjekter. Prosjekter som kan bidra til å øke norsk industriretur i ESA har blitt særlig prioritert. Om lag 3,6 mill. kroner har blitt brukt til å videreutvikle norske AIS-satellitter. 19,1 mill. kroner har blitt anvendt til industriutvikling, mens 8,5 mill. kroner har blitt brukt til tjenesteutvikling. 3,7 mill. kroner har blitt brukt til vitenskaps- og undervisningsutvikling.

Prioriteringer 2015

Fordelingen av midler i 2015 skal innenfor regelverket fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet ta utgangspunkt i de overordnede prioriteringene for norsk romvirksomhet.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås bevilget 24,2 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer. Dette er en reduksjon på om lag 10 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2014.

Post 73 EUs romprogrammer

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. EGNOS har vært i drift siden 2009 og verifiserer og korrigerer signaler fra det amerikanske GPS-systemet (og etter hvert også fra Galileo), slik at signalene blir mer pålitelige og presise. Galileo skal bli et selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem på lik linje med GPS. De fire første satellittene i Galileo-systemet har allerede blitt skutt opp, og det er planlagt skutt opp ytterligere 26 satellitter fram mot 2020 da systemet vil bli fullt operativt.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden dette arbeidet startet opp, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. I 2014 vedtok Stortinget å videreføre Norges deltakelse i programmene for perioden 2014–2020. Programmene er tatt inn i EØS-avtalen. Norges finansielle forpliktelse til programmene tilsvarer Norges BNP-andel av de totale programkostnadene for perioden 2014–2020, for tiden 2,92 pst. Norges gjenstående finansielle forpliktelser til Galileo og EGNOS er ved utgangen av 2014 forventet å utgjøre om lag 1,45 mrd. kroner.

Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som har størst utbytte av Galileo og EGNOS. Erfaringene fra Norges deltakelse har vært gode. Deltakelse i programmenes styrende organer har gitt norske myndigheter mulighet til å påvirke programmene slik at de i størst mulig grad ivaretar norske interesser. Som følge av dette vil EGNOS og Galileo få langt bedre ytelse i nordområdene enn det som ellers ville ha vært tilfelle. Deltakelsen har også gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i programmene. Dette har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for tjenester som nyttiggjør satellittnavigasjon og for-

beredt norsk forvaltning på raskest mulig å kunne ta i bruk nye, samfunnsnyttige satellittnavigasjonstjenester. Videre har Norges deltakelse ført med seg kontrakter til norsk industri for om lag 65 mill. euro. Bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS har som følge av Norges deltakelse blitt lokalisert på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Trollstasjonen i Antarktis. Nest etter Frankrike er Norge det landet med flest utplasserte bakkestasjoner. Den norske bakkeinfrastrukturen sørger for bedre ytelser i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører. Stasjonen på Svalbard er av særlig interesse med tanke på å sikre fullgod ytelse fra Galileo også i nordområdene. Den nasjonale oppfølgingen av deltakelsen i Galileo og EGNOS skjer gjennom det interdepartementale koordineringsutvalget for romvirksomhet og gjennom et sekretariat i Norsk Romsenter.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram som skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sivil sikkerhet, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellitter, sensorer og tilhørende tjenester og vil gi en stor økning i den globale kapasiteten for bl.a. havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehandtering og overvåking av rasfare.

Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp i 2000. Avtale om norsk deltakelse i programmets innledende driftsfase for perioden 2012–2013 ble vedtatt av Stortinget og innlemmet i EØS-avtalen i 2012. Norge har en opsjon på å videreføre deltakelsen også for inneværende programfase, som løper fra 2014–2020. Norge har så langt i 2014 deltatt som observatør i programmets styrende og rådgivende organer. Regjeringen har ikke funnet rom for å prioritere norsk deltakelse i Copernicus i 2015. Norge deltar med store beløp i en lang rekke av EUs forsknings- og utviklingsaktiviteter, og det er behov for å prioritere mellom aktiviteter som regjeringen ønsker å gjennomføre. EU har vedtatt åpen datapolicy for Copernicus som innebærer at norske brukere vil få fri tilgang til de fleste av tjenestene i Copernicus-programmet.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 224,4 mill. kroner til EUs romprogrammer. Beløpet omfatter i sin helhet medlemskontingent til Galileo og EGNOS

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særlige norske brukerbehov. Midler bevilget over post 74 skal benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlig behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid. Posten forvaltes av Norsk Romsenter.

Resultater i 2013

Bevilgningen til post 74 i 2013 var på totalt 13,5 mill. kroner. Av dette ble 6 mill. kroner brukt til oppgradering av Andøya Space Center, 2 mill. kroner til videreutvikling av AIS-satellittkonseptet og 5,5 mill. kroner til oppfølging av GMES (forløperen til Copernicus). Aktivitetene har omfattet dataprosessering, utredning og tjenesteutvikling knyttet til GMES, byggeaktiviteter ved Andøya Space Center, finansiering av forskningsrakett for utskyting fra Andøya Space Center og videre utvikling og oppfølging av AIS-satellitteknologi.

Prioriteringer i 2015

I 2015 foreslås følgende aktiviteter prioritert:

Skipsidentifikasjon

Gjennom bevilgninger til Norsk Romsenter er det utviklet norske satellitter for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System) fra skip. Satellittene bidrar til helhetlig overvåkings- og varsling i norske havområder og gjør det mulig å holde løpende oversikt over skip som er utstyrt med AIS-sender. Den første satellitten, AISSat-1,

ble skutt opp i 2010. Oppfølgeren, AISSat-2, ble skutt opp sommeren 2014. Ytterligere satellitter er under utvikling. Arbeidet foreslås videreført i 2015.

Flerbruks dataprosessering

Norge sikres rådata fra Radarsat-2 gjennom radar-satellittavtalen med Canada. Praktisk utnyttelse av disse dataene for norske myndighetsformål forutsetter nedlesing, prosessering og distribusjon i Norge. Norsk Romsenter har i de senere årene bidratt til å finansiere slike aktiviteter sammen med Forsvaret og Kystverket. Bidraget over post 74 sikrer bilder til forskningsmiljøene og til mindre brukeretater.

Nasjonal oppfølging av Galileo og EGNOS

For å sikre at Norge får fullt utbytte av medlemskapet i Galileo og EGNOS vil det være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter i 2015. Norsk Romsenter igangsetter slike aktiviteter ut fra faglige vurderinger. Planlagte aktiviteter i 2015 omfatter monitorering av ytelsen til EGNOS og Galileo på norsk område, støtte til Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) for oppfølging av sikkerhetsmessige aspekter ved Norges deltakelse i programmet og utvikling av et nasjonalt konsept for beskyttelse av satellittnavigasjonssignaler mot interferens og sabotasje.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning på 13,1 mill. kroner til nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Dette er en reduksjon på om lag 6 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2014. Av bevilgningsbeløpet foreslås 2,3 mill. kroner avsatt til videreutvikling av AIS-satellittkonseptet, 3 mill. kroner til flerbruks dataprosessering og 7,8 mill. kroner til nasjonal teknisk oppfølging av Norges deltakelse i Galileo og EGNOS.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Tilskudd	85 754	54 900	47 450
	Sum kap. 0924	85 754	54 900	47 450

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa. Denne målsettingen oppnås bl.a. gjennom EU-programmer som Norge kan delta i gjennom EØS-avtalen og bidrag til Europakommisjonens arbeid med det indre marked.

Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakom-

misjonen på grunnlag av ventet framdrift under det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra de departementene som er ansvarlige for de enkelte programmene. Andre utgifter knyttet til deltakelse i programmene (lønn og øvrige utgifter til nasjonale eksperter ved Europakommisjonen, nasjonale sekretariater, utredninger, evalueringer m.m.) betales direkte av de programansvarlige departementene.

Tabell 5.16 Oversikt over utbetalinger i 2013, budsjett for 2014 og 2015

Program	Regnskap 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015
Gjennomføring og utvikling av det indre marked	5 460 000	5 700 000	5 000 000
Program for innovasjon og entreprenørskap (CIP, 2007–2013)	74 630 000	44 000 000	39 500 000
Marco Polo-programmet (2004–2013)	1 307 000	1 500 000	1 400 000
Program for næringsliv og entreprenørskap (MAP)	2 165 000	2 000 000	0
IDA/ISA-programmet	149 000	500 000	450 000
Trygder, pensjon, diverse	2 043 000	1 200 000	1 100 000
Sum	85 754 000	54 900 000	47 450 000

Nedenfor omtales følgende:

- Gjennomføring og utvikling av det indre marked
- EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) – delprogram for Entreprenørskap og Innovasjon (EIP)
- Marco Polo-programmet

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

EØS/EFTA-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Norge deltar i og bidrar med midler til programmer og tiltak for et velfungerende indre marked. Midlene dekker en rekke tiltak for å gjennomgå og utvikle det indre marked, både generelt og især for det frie varebytte. Informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner slik at de lettere kan ta del i de muligheter og rettigheter som finnes i det indre marked, er også en del av arbeidet.

Resultater 2013

De totale utgiftene for norsk deltakelse i det indre marked og bidrag til ulike programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer, var i 2013 på om lag 5,5 mill. kroner. I 2013 var aktivitetene knyttet til gjennomføringen av handlingsplanene for det indre marked, de såkalte Single Market Act I og II. Handlingsplanene inneholdt nye satsingsområder som Europakommisjonen skulle følge opp i løpet av 2013. Produktsikkerhet, markedsovervåking av varer og forbedring av informasjon til næringsdrivende og privatpersoner var blant de områdene Europakommisjonen la vekt på. Alle satsingsområdene ble etterfulgt av konkrete tiltak, gjennomgang av regelverk og forslag til rettsakter, for å videreutvikle det indre marked i 2013.

Budsjettforslag 2015

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2015 i tråd med dagens ordning. Midlene finansierer en gjennomgang av regelverk for det indre marked for å se hvordan det kan forvaltes mer effektivt, samt hvordan det påvirker næringslivet og økonomien. Gjennomgangen innebærer

også en rekke konsultasjoner, studier, undersøkelser og evalueringer, samt utvikling av informasjons- og opplæringsmateriell. Tiltakene er rettet mot bedrifter og borgere, med mål om at de bedre kan utnytte mulighetene i det indre marked.

Budsjettforslaget for 2015 tar i særlig grad også for seg regelverket for fritt varebytte. I 2015 vil Europakommisjonen bl.a. se nærmere på implementeringen av markedsovervåkingsprogrammer, bruken av informasjonssystemet ICSMS, som Norge også er en del av, og arbeide videre med å motvirke at det oppstår ulovlige handelshindringer gjennom innføring av nasjonale regler med tekniske krav til ulike typer varer.

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 5 mill. kroner i 2015 til norsk deltakelse i det indre marked og bidrag til ulike programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer.

EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) – delprogram for Entreprenørskap og Innovasjon (EIP)

Norge deltok i EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) i perioden 2007–2013. Målet for programmet har vært å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt informasjonssamfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa. CIP prioriterte små og mellomstore bedrifter, og ble delt inn i tre delprogrammer:

- Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet (EIP)
- IKT-programmet (ICT PCT)
- Energiprogrammet (IEE)

Nærings- og fiskeridepartementet har hatt koordineringsansvaret for CIP i Norge og fagansvaret for EIP. Innovasjon Norge har hatt rollen som nasjonalt kontaktpunkt for EIP.

Fra og med 2014 har de innovasjonsrettede tiltakene i CIP blitt flyttet over til EUs store forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020. Norsk deltagelse i Horisont 2020 koordineres av Kunnskapsdepartementet, men programmet har en sentral næringslivskomponent. De øvrige virkemidlene i CIP har blitt flyttet over i programmet for konkurransekraft og små og mellomstore bedrifter, COSME, der Norge ikke deltar.

Resultatrapport 2013

Utgiftene for deltakelse i det siste året med EIP var i 2013 på om lag 75 mill. kroner. Kontaktpunktet i Innovasjon Norge formidlet policy, utlysning og rapporter til norsk næringsliv gjennom nyhetsbrevet CIPcom. På grunn av at 2013 var CIP-programmets siste år var det en nedgang i antall utlysninger. Fondet SINVENT IV fikk en investering fra European Investment Fund på 94 mill. kroner, noe som tilgjengeliggjorde 209 mill. kroner i investeringskapital til norske bedrifter. Kontaktpunktet hadde jobbet med SINVENT siden 2012 for å få på plass denne investeringen.

Norge hadde en godkjenningssrate (approval rate) på 40 pst. på CIP-virkemidlet Eco-innovation i 2013. Kontaktpunktet innvilget fire søknader på prosjektetableringsstøtte til Eco-innovation i 2013.

Innovasjon Norge har i programmets periode hatt rollen som nasjonalt konsortium for Enterprise Europe Network (EEN), som ligger inne i delprogrammet EIP gjennom sin EU-rådgivningstjeneste.

I 2013 nådde Innovasjon Norges EU-rådgivningstjeneste 3 388 bedrifter med tjenester som spenner fra informasjons- og kursaktivitet til dybderådgivning for den enkelte bedrifts internasjonale strategi. Om lag 19 pst. av bedriftene fikk i 2013 dybderådgivning. De øvrige har mottatt mer generell informasjon, svartjeneste og kurs.

EU-rådgivningen har i stor grad nådd sine mål i 2013 og for deler av tjenesten overoppfylt måltallene i avtalen med Europakommisjonen.

Budsjettforslag 2015

Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet er beregnet til å koste 50 mill. euro, dvs. om lag 380 mill. kroner, i samlet norsk kontingent. Det utgjør om lag 54 mill. kroner i gjennomsnitt per år i programperioden 2007–13. For 2015 vil utgiftene for deltakelsen dekke utestående utbetalinger til prosjekter. Selv om størrelsen på disse utbetalingene ikke er endelig avklart av EU-kommisjonen ennå, er det estimert at netto utgifter for Norge vil ligge på om lag 39,5 mill. kroner.

Marco Polo-programmet

EU-programmet Marco Polo hadde som hensikt å bidra til at frakt av gods overføres fra vei til sjø og jernbane. Programmet ble nedlagt 31. desember 2013. Enkelte programmer som ble startet opp før nedleggelsen av programmet løper fortsatt. Målet med programmet var å bidra til en mer miljøvenn-

lig transport og avlastning av et sterkt trafikkert veinett. Norge har deltatt i programmet siden 2004 og Samferdselsdepartementet har hatt koordineringsansvaret.

Resultatrapport 2013

Den norske deltakelsen ble i 2013 finansiert av Samferdselsdepartementet (SD), Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD) med en tredjedel hver. De totale utgiftene for norsk deltakelse i Marco Polo var i 2013 på 3,9 mill. kroner. Flere norske prosjekter har blitt realisert med Marco Polo-støtte, noe som har bidratt til mer miljøvennlig gods-transport i Norge og avlastning av norske veier. SD iverksatte sammen med FKD og NHD en ekstern, uavhengig evaluering av hvordan Marco Polo-programmet har fungert i Norge. Evalueringen avdekket at norske søknader har hatt høy grad av godkjenning. Andelen godkjente norske søknader ligger på 57 pst., mot et gjennomsnitt på 37 pst. for programmet totalt. Det ble i perioden 2004 – 2012 inngått avtaler med norske aktører for 26,6 mill. euro. For øvrig beskrev norske aktører ordningen som svært byråkratisk med en ressurskrevende søkeprosess.

Marco Polo programmet ble avsluttet i 2013. En videreføring av Marco Polo-ordningen er lagt under EU-programmet for det trans-europeiske transportnettverket, TEN-T og finansieringsord-

ningen «Connecting Europe Facility». Norge vil ikke delta i det nye programmet.

Budsjettforslag 2015

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 1,4 mill. kroner til dekning av Nærings- og fiskeridepartementets utestående utgifter ved deltakelse i Marco Polo-programmet.

Oppsummering av budsjettforslag 2015

Det foreslås en bevilgning til internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer på 47,45 mill. kroner for 2015. Foruten programutgiftene det er redegjort for foran, foreslås det avsatt 450 000 kroner til programmet Interoperability Solutions for EU Public Administrations (IDA/ISA) og 1,1 mill. kroner til en norsk nasjonal ekspert for offentlig støtte i EU-kommisjonens generaldirektorat for konkurranse.

Budsjettforslaget er basert på foreløpige anslag fra Europakommisjonen, og det er knyttet stor usikkerhet til beløpene. De endelige kontingentkravene fra Europakommisjonen kan avvike fra den fordelingen som er angitt, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 925 Havforskningsinstituttet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	365 453	363 340	376 300
21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	396 333	297 470	327 300
70	Erstatningsutbetaling	6 000	6 000	
	Sum kap. 0925	767 786	666 810	703 600

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 925, ble bevilget på kap. 1020 i 2013.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med

13,1 mill. kroner og post 21 med 8,4 mill. kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør

1,8 mill. kroner for post 01 og 1,5 mill. kroner for post 21.

Mål og oppgaver

Havforskningsinstituttet er et nasjonalt rådgivende forskningsinstitutt organisert som et ordinært forvaltningsorgan. Instituttet er rådgiver for Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, andre myndigheter, fiskeri- og havbruksnæringene og annen næringsvirksomhet i spørsmål som angår forvaltning av havets og kystens biologiske ressurser og miljø. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Instituttet disponerte ca. 725 årsverk per 1. mars 2014 og er lokalisert med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet forvalter en betydelig del av norsk marin forskningsinfrastruktur i form av fartøy (jf. kap. 926) og forskningsstasjoner på Austevoll, Matre og Flødevigen.

Det er fastsatt følgende mål for Havforskningsinstituttet:

Hovedmål: Havforskningsinstituttet skal være en ledende leverandør av kunnskap og råd for bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene.

Delmål:

- Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer
- Leverer internasjonalt ledende forskning

- Leverer forskningsbaserte råd og tjenester.

Instituttet skal disponere sine materielle og menneskelige ressurser på en slik måte at samfunnet får mest mulig igjen for ressursbruken. Instituttet skal sørge for kostnadseffektiv og rasjonell drift og vedlikehold av funksjonelle forskningsfartøyer, stasjoner, laboratorier og annen infrastruktur.

Resultater 2013

Ressursbruk, finansiering m.v., jf. også kap. 926

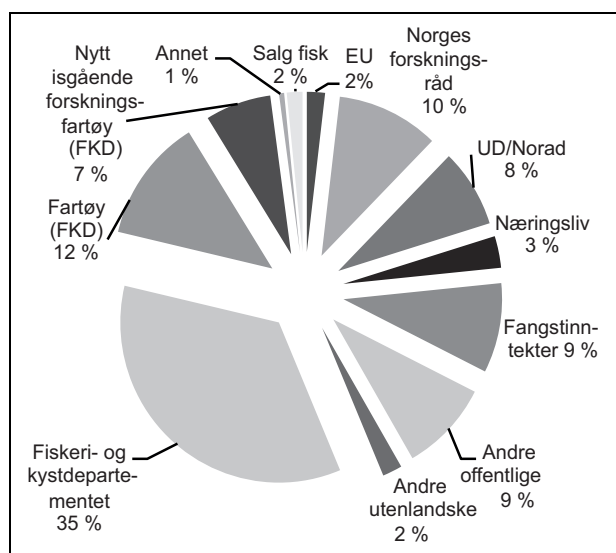
I 2013 ble innsatsen på akvakultur styrket. Risikovurdering av norsk akvakultur er et svært viktig redskap for havbruks- og miljøforvaltningen. Virksomhetsregnskapet for Norskehavet gjenspeiler den store innsatsen på makrellrådgivning dette året. Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid er i hovedsak finansiert over bistandsbudsjettet og hadde høy aktivitet og store driftskostnader på fartøyet Dr. F. Nansen i 2013. Programmet for Marine prosesser er et rent forskningsprogram som støtter opp om forvaltningsrådgivningen. Innsatsen på dette programmet ble intensivert i 2013, mye som følge av økt mengde eksternfinansierte kontrakter. Økningen på Nasjonale og internasjonale aktiviteter i 2013 skyldes i stor grad en justering av kostnadsbærere i regnskapssystemet, dvs. en mer reell kostnadsføring enn tidligere.

(i 1 000 kr)

Virksomhetsregnskap ¹	2010	2011	2012	2013
Akvakultur	131 313	146 565	152 074	170 965
Barentshavet og Polhavet	170 632	190 376	202 896	206 550
Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid	78 674	82 318	87 560	104 369
Kystøkosystemer	80 386	79 687	78 155	79 519
Marine prosesser	54 371	95 963	115 495	141 096
Nasjonale og internasjonale aktiviteter	12 873	16 507	19 862	28 199
Nordsjøen	41 769	49 737	50 234	53 177
Norskehavet	140 604	113 214	108 209	135 389
Avsluttede programmer	55 347	38 536	12 003	5
Totalt	765 969	812 903	826 488	919 269

¹ I løpet av 2013 er alle prosjektene klassifisert inn i ny programstruktur. Virksomhetsregnskapet er basert på kalkulatoriske størrelser (time-, fartøy-, laboratorie- og karkostnader). Tallene i tabellen inkluderer også relevante deler av bevilgningen over kap. 926. Samtlige programmer leverer data, forskning og rådgivning.

Instituttet justerte i 2013 organisasjonsstrukturen i henhold til funn og råd fra evalueringen av instituttet i 2012. Justeringen innebærer færre programmer og en organisasjonsstruktur bygd opp rundt hovedleveransene rådgivning, forskning og data.

Figur 5.16 Oversikt over Havforskningsinstituttets inntekter 2013 (1 000 kr)

Av et totalbudsjett på 1 049 mill. kroner var om lag 47 pst. av Havforskningsinstituttets ordinære aktivitet (fratrasket anskaffelse av nytt isgående fartøy) direkte finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2013.

I tillegg til de tre forskningsstasjonene har instituttet infrastruktur og installasjoner i Bergen, Tromsø, Parisvatnet, Rosendal og Holmfjord. Det har i 2013 vært høy aktivitet ved forskningsstasjonene, og det er kontinuerlig utfordringer knyttet til å holde instrumenter og fasiliteter oppdatert. Det ble gjennomført 257 000 forsøksdøgn av en tilgjengelig kapasitet på 289 000, dvs. en utnyttelsesgrad på 89 pst. I 2013 og 2014 har det vært arbeidet med effektivisering og optimalisering av driften ved forskningsstasjonene.

Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer

Instituttet har et hovedansvar for å samle, forvalte og gjøre tilgjengelig alle nasjonale marine data. Overvåkingen er i stor grad regulert gjennom internasjonale forpliktelser, lovverk for fiskeri- og havbruksforvaltning, forvaltningsplanarbeidet, vannforskriften med mer.

Ressurser og miljø

Til tross for utfordringer knyttet til overvåking i Barentshavet og Polhavet, som følge av bestandenes økte geografisk utbredelse, har Havforskningsinstituttet i 2013 sikret kartlegging og overvåking av de viktigste fiskebestandene i tråd med nasjonale og internasjonale krav. Havforskningsinstituttet har videreført arbeidet med økosystembasert beregning og rådgivning med vekt på å beregne fødegrunnlaget for de viktigste kommersielle bestandene.

Havforskningsinstituttet leder infrastrukturprosjektet Norsk Marint Data Centre (NMDC), der instituttet sammen med 16 partnere arbeider for å gi sømløs tilgang til brorparten av norske marine data. Det er i 2013 gjort et betydelig grunnarbeid for å utvikle en datastruktur, og med å gjøre klar data fra ulike bidragspartnere.

MAREANO-programmet har siden 2005 kartlagt og studert havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø. MAREANO har i 2013 samlet inn dybde data i det tidligere omstridte området i Barentshavet og midtnorsk sokkel i Norskehavet, og det er samlet inn data for geologi, biologi og kjemi fra midtnorsk sokkel. MAREANO har også levert data til forvaltningsplanarbeidene.

Marbank er en nasjonal marin biobank som samler inn, katalogiserer og lagrer marine organismer. 2013 var Marbanks første hele driftsår som en del av Havforskningsinstituttet. I 2013 har fokuset vært på utviding og vedlikehold av prøvesamlingen, samt å videreutvikle det nasjonale nettverket av marine biobanker. Marbank har også deltatt i forskningsprosjekter der materialet fra biobanken er analysert med sikte på å avdekke spesielle biologiske/kjemiske egenskaper.

Overvåkingen av radioaktivitet i norske farvann fortsetter i samarbeid med Statens strålevern. I 2013 deltok instituttet på et felles norsk-russisk tokt til Karahavet for å undersøke tidligere dumpet radioaktivt materiale.

Havbruk og miljø

Havforskningsinstituttet koordinerer overvåkingen av lakselus på ville fiskebestander. Genomdata for lakselus er oppdatert i 2013 og er tilgjengelig på sealouse.imr.no. Overvåkingen i fjordene og på kysten er styrket i 2013, for å oppfylle Mattilsynets og Fiskeridirektoratets behov for oppdatert kunnskap om rømt fisk og lakselus. For rømt fisk startet Havforskningsinstituttet planlegging av et overvåkingsprogram i 2013, og for lakselus har Havforskningsinstituttet i samarbeid med

andre institusjoner hatt ansvar for et større nasjonalt overvåkingsprogram som grunnlag for forvaltningsrådgivningen. Høsten 2013 startet automatisk overføring av lusedata fra havbruksnæringen i henhold til en avtale inngått med Mattilsynet.

Når det gjelder fiskevelferd har instituttet arbeidet spesielt med data på dødelighet og dødelighetsårsaker i norske oppdrettsanlegg basert på havbruksdata, samt utviklet nye systemer for datafangst relatert til dyrevelferd og miljøfaktorer i oppdrett.

Havforskningsinstituttets overvåking er utvidet til å omfatte mulige sammenhenger mellom sykdom hos vill og oppdrettet fisk, krepsdyr og skjell, og vurdere dette i en økologisk sammenheng. Instituttet samarbeider nært bl.a. med Veterinærinstituttet og Universitetet i Bergen på disse områdene. I 2013 har sykdomsutvikling hos oppdrettet berggylt og villfanget leppefisk blitt undersøkt.

Levere internasjonalt ledende forskning

Havforskningsinstituttet bidro i 2013 til 255 publikasjoner i tidsskrift med referee-ordning. 159 er publisert i samarbeid med andre nasjonale institusjoner, og 155 i sampublisering med internasjonale institusjoner. Av de 255 publikasjonene kan 92 klassifiseres på området havbruk og 163 på området marine økosystemer.

Ressurser og miljø

I løpet av 2013 ble grunnlaget for etableringen av Hjortsentret for marin økosystemdynamikk lagt. Målet er langsiktig forskning for å forstå dynamikken i havet, og hvordan økosystemene fungerer med utgangspunkt i klimapåvirkning og muligheter for økt matproduksjon.

Havforskningsinstituttet har fått godkjent to store strategiske initiativ fra Forskningsrådet som skal bidra til økt kunnskap både i Barentshavet og i Polhavet de neste årene.

Det er i 2013 sett spesielt på økosystembasert forvaltning i Norskehavet under klimaendringer.

Havforskningsinstituttet har gjennomført omfattende studier for å få mer kunnskap om klimaendringer og hvordan disse kan endre marine økosystemer i 2013. Klimaforskningen skjer i et omfattende internasjonalt og nasjonalt samarbeid, bl.a. gjennom deltakelsen i Bjerknescenteret for klimaforskning i Bergen og i Framcenteret i Tromsø.

Havforskningsinstituttet har i 2013 bidratt i arbeidet med å kartlegge naturtyper under det nasjonale programmet for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold. Instituttet har også studert effekten av ulike forvaltningsinstrumenter for bevaring av biologisk mangfold, bl.a. bevaringsområder for hummer, forvaltning av tobis og regulering av fisket på kysttorsk. Instituttet bidrar i arbeidet med å implementere vannforskriften, både gjennom overvåking og utvikling av forvaltningsverktøy.

Havforskningsinstituttet har i 2013 lagt ned betydelig innsats i å dokumentere kunnskap om gytefelt på områder som er aktuelle som petroleumsfelt. I rapporten fra «KILO-prosjektet» (kunnskapsinnhenting Barentshavet-Lofoten-Vesterålen) sammenfattes viktig kunnskap til bruk i scenarier for drift av egg, larver og yngel i utslippsfelt ved tenkte oljeutslipp.

Samarbeidet med det russiske havforskningsinstituttet PINRO i Murmansk er i stadig utvikling og det arbeides nå med å utvikle felles matematiske modeller for bestandsprediksjon. Dette kan gi en lengre tidshorisont på prognoser for langsiktig utbytte av de biologiske ressursene i Barentshavet.

Det er i 2013 satt i gang ny forskning på virkninger av utslipp fra gruveindustrien.

Havbruk og miljø

Havforskningsinstituttet har opprettholdt en høy forskningsaktivitet innen effekter av lakselus på villfisk og på rømt fisk og genetisk påvirkning.

Havforskningsinstituttet har tatt et nytt steg i forhold til å beregne regionalt smittepress fra lakselus på villfisk ved bruk av numeriske beregningsmodeller som tar hensyn til bl.a. strøm og temperaturforhold. Metodikken er brukt i risikovurdering av akvakultur 2013 der mengden lakselus i Hardanger, Romsdal, Nord-Trøndelag og Altafjorden er beregnet for sommeren 2013. Resultatene er sammenholdt med observasjoner med en forholdsvis god overensstemmelse, og disse resultatene er unike også i internasjonal målestokk og vil på lengre sikt kunne utvikles til en del av et forvaltningsverktøy for havbruk.

Undersøkelse av genetisk stabilitet hos laks i 20 elver viste at årsprosent og midlere fangststørrelse er viktige forklaringsfaktorer for målt genetisk påvirkning. De minste bestandene ser ut til å være mest sårbare for innblanding av rømt laks. Foreløpige analyser tyder på at faktisk innkryssing av rømt oppdrettslaks i ville laksepopulasjoner er lavere enn tidligere antatt.

Havforskningsinstituttet har i 2013 økt kunnskapen innen organisk påvirkning fra oppdrettsanlegg og eutrofiering. Instituttet har særlig studert påvirkning fra oppdrett på hardbunn-habitater, inkludert betydningen av brakklegging, samt utviklet nye modelleringsverktøy. Det er framskaffet ny kunnskap om velferd hos triploid steril laks, bl.a. ernæringsbehov og temperaturløselighet som er viktig ved evt. kommersiell produksjon av slik laks.

Forskningsbaserte råd og tjenester

Ressurser og miljø

Instituttet overvåker og gir råd for nærmere 60 fiskebestander og sjøpattedyr. Selve rådgivningen utarbeides i stor grad i regi av Det internasjonale råd for havforskning (ICES) på bakgrunn av nasjonalt innsamlede data og arbeidsdokumenter. Havforskningsinstituttet har deltatt i vel 60 arbeids- og ekspertgrupper i ICES i 2013.

Havforskningsinstituttet har i 2013 også levert faglige råd til bilaterale kvoteforhandlinger med EU og Russland, til forhandlinger i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner og til kyststatsforhandlinger om norsk vårgytende sild, makrell og kolmule. Videre er det levert forvaltningsråd og utredninger til internasjonale organisasjoner som Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR), Arktisk råd, FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og til prosesser under FNs generalforsamling.

En utførlig redegjørelse om bestandsutregning, rådgiving, tilstandsrapporter og langsiktige forvaltningsplaner for de viktigste bestandene som Norge deler med andre land finnes i Meld. St. 26 (2013–2014) *Fiskeriavtalane Noreg har inngått med andre land for 2014 og fisket etter avtalane i 2012 og 2013*.

Havforskningsinstituttet er en viktig rådgiver nasjonalt og internasjonalt i spørsmål om miljø i hav og kystsoner. Internasjonalt bidrar instituttet i en rekke miljøfora, som Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om handel med truede arter (CITES), Arktisk råd og Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR). Nasjonalt har Havforskningsinstituttet i 2013 bidratt betydelig i utarbeiding av underlagsmateriale for oppdatering av forvaltningsplanene for norske havområder.

Ved Senter for fiskerifaglig utviklingssamarbeid (CDCF) arbeider Havforskningsinstituttet

med å utvikle effektive, forskningsbaserte forvaltningssystemer i andre land, på oppdrag fra Utenriksdepartementet og Norad. Senteret hadde høy aktivitet i 2013. Hovedprosjektet er drift av forskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen med tilhørende forskning, rådgivning og opplæring. I 2013 hadde senteret bilaterale samarbeidsprosjekter i 14 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika, innen områdene fiskeri, akvakultur og marint miljø.

Havforskningsinstituttet har i 2013 også gitt råd i en rekke saker der fjorder benyttes eller er foreslått benyttet som deponi for større mengder gruveavfall.

Havbruk og miljø

Den årlige risikovurderingen av norsk fiskeoppdrett, sammenfatter kunnskapsstatus for en rekke områder knyttet til miljøvirkninger av havbruk, som risiko for smittespredning fra havbruk, aspekter knyttet til fiskevelferd i oppdrett og ulike risikofaktorer ved bruk av vill rensefisk mot lakselus i oppdrett. Viktige nyvinninger i 2013 var videreutvikling og kalibrering av spredningsmodeller av lakselus fra oppdrett, og kvantifisering av graden av innkrysning av rømt oppdrettslaks i 20 ville laksestammer.

I tillegg bidrar Havforskningsinstituttet bl.a. med fortløpende rapportering til Mattilsynet om lakselussituasjonen på vill laksefisk, andre smitteproblemstillinger og rådgiving knyttet til fiskevelferd. Havforskningsinstituttet bistår også Fiskeridirektoratet med å finne kilden til urapportert rømt oppdrettsfisk ved hjelp av DNA-sporing.

For en mer grundig gjennomgang av status og ulike spørsmål knyttet til havbruk, kystsonen, havet og ressursene refereres det til Havforskningsinstituttets årlige rapportering «Havforskningsrapporten 2014».

Vurdering av måloppnåelse

Havforskningsinstituttet har i 2013 levert faglige råd i henhold til oppdrag og tidsfrister fra departementet og andre oppdragsgivere. Til grunn for rådgivningen er nødvendig overvåking og forskning utført.

Departementet mener instituttet i 2013 har en tilfredsstillende måloppnåelse for alle sine tre delmål. Instituttets arbeid med risikovurderinger av norsk akvakultur har vært viktig i 2013, og arbeidet er etter departementets vurdering av meget god kvalitet.

Prioriteringer 2015

Som følge av stadig større isfrie områder og endringer i bestandsdynamikk og -utbredelse har kompleksiteten og arealet for ressursovervåking økt betydelig de siste årene. Samtidig har havbruk og andre næringer som berører miljøet ved kysten og i fjorder vokst kraftig. Denne utviklingen vil påvirke innretning og prioritering av instituttets aktiviteter. I 2015 blir det derfor viktig å prioritere kjerneoppgavene som ligger til grunn for rådgivningen innenfor akvakultur og fiskerier. Utviklingen i ansvarsområdet gjør at det framover vil være en prioritert oppgave for instituttet kontinuerlig å vurdere virkemiddelbruk, tiltak og organisering av virksomheten for å nå sine mål mer kostnadseffektivt, jf. også oppfølging av evalueringene av instituttet som ble gjennomført i 2011 og 2012.

Instituttet skal vurdere muligheter for kostnadseffektivisering i sin virksomhet og iverksette tiltak i henhold til egne fullmakter og ansvarsområde. Områder som skal vurderes er bl.a.:

- datainnhenting (metoder, teknologi, fartøyskapasitet, toktorganisering)
- forskningsstasjoner (struktur og drift)
- muligheter for å samarbeide med andre institusjoner om enkelte funksjoner (laboratorier, arkiv, IKT m.v.)

For å sikre forsvarlig forvaltning og effektiv bruk av historiske og framtidige marine data, foreslås det å styrke investeringene i informasjonsteknologisk infrastruktur i 2015, jf. budsjettforslaget under. Budsjettøkningen skal anvendes til etablering og utvikling av en infrastruktur som skaleres for å møte framtidige behov. Dette vil effektivisere prosesseringen av data til relevant brukerinformasjon. Oppgradering av instituttets dataanlegg og videreutvikling av programvare, vil gjøre datalø-

pene fra rådata til relevante dataprodukt mer effektive. Et eksempel på dette er datastrukturen bak www.yr.no.

Budsjettforslag 2015**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten skal dekke Havforskningsinstituttets utgifter til lønn og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 376,3 mill. kroner på posten. Det er tilbakeført 6 mill. kroner fra kap. 925, post 70 Erstatningsutbetaling. Justert for tekniske endringer er posten økt med om lag 19,8 mill. kroner. Bevilgningen foreslås økt med med 10 mill. kroner til informasjonsteknologisk infrastruktur i 2015. Mareano-programmet foreslås videreført på samme nivå som i 2014.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter bruttoførte utgifter i tilknytning til instituttets eksterne oppdragsprosjekter, og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap 3925 post 03. Det fremmes forslag om å bevilge 327,3 mill. kroner på posten i 2015. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3925, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 5.

Post 70 Erstatningsutbetaling

Siste del av erstatningen i tråd med forlik med kreditorfellesskapet etter konkursen i Nærøysund AS utbetales i 2014. Det foreslås ikke bevilgning på posten i 2015.

Kap. 3925 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
03	Oppdragsinntekter	349 451	297 470	335 700
	Sum kap. 3925	349 451	297 470	335 700

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 3925, ble bevilget på kap. 4020 i 2013.

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratisering.

rings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,5 mill. kroner for post 03.

Post 03 Oppdragsinntekter

Posten omfatter oppdragsinntekter fra eksternt finansierte oppdrag. Posten motsvares av kap. 925

post 21. Det fremmes forslag om å bevilge 335,7 mill. kroner på posten i 2015. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 925, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 926 Forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	133 993	132 480	133 700
21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	76 566	76 750	78 800
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	68 727	300 000	401 300
	Sum kap. 0926	279 286	509 230	613 800

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 926, ble bevilget på kap. 1021 i 2013.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 2,7 mill. kroner og post 21 med 95 000 kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 663 000 kroner for post 01 og 384 000 kroner for post 21.

Oppgaver og mål

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene G.O. Sars, Johan Hjort, Håkon Mosby, G.M. Dannevig, Hans Brattström og Dr. Fridtjof Nansen med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. I tillegg omfatter kapitlet anskaffelse av nytt isgående forskningsfartøy.

Forskningsfartøyene er et viktig verktøy for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de

biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse. I tillegg benyttes fartøy til studier av geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Fartøysvirksomheten er dermed en sentral del av grunnlaget for en langsiktig ressursforvaltning og en bærekraftig næringsutvikling innenfor både fiskerier og akvakultur.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøy:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes om nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene planlegges gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng, og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har gjennom de siste ti årene bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøyer og vitenskapelig instrumentering. Dette har bl.a. resultert i presidentskap for EurOcean, det europeiske informasjons-

senteret for marin forskning og teknologi. Havforskningsinstituttet er også aktivitetskoordinator i EU-prosjektet Eurofleets (2013–2017), som arbeider med en bedre europeisk samordning av anskaffelse og bruk av forskningsfartøyer og instrumenter.

Resultater 2013

Enkelte av fartøyene og det tilhørende vitenskapelige utstyret er preget av alderen, men er generelt i god stand. Enkelte fartøys høye alder med tilhørende slitasje gir imidlertid økt risiko for utilsiktet liggetid, med de tekniske, økonomiske og faglige utfordringer dette fører med seg. Utnyttelsesgraden for fartøyene er imidlertid fremdeles relativt høy. Internasjonale sammenligninger viser at forskningsfartøyer realistisk oppnår et maksimum på rundt 250 toktdøgn årlig. Havforskningsinstituttets tre havgående fartøyer hadde i 2013 mellom 252 og 267 operative toktdøgn hver og innhentet nødvendige data for forvaltning av våre hav- og kystområder. Samarbeidet i Nasjonal toktkomité og samarbeidsavtalen om bruk av utstyr ble videreført i perioden.

Det er inngått kontrakt om bygging av et nytt isgående forskningsfartøy. Fartøyet vil ha hjemmehavn i Tromsø, og vil være viktig for polar- og miljøforskningen og for ressurskartleggingen i nordområdene. Havforskningsinstituttet har ansvaret for å gjennomføre anskaffelsen. Departementet er orientert om at det pågår diskusjoner mellom Havforskningsinstituttet og verftet om enkelte forhold knyttet til prosjektet. Framdriften i prosjektet er forsinket. Det er ikke avklart om dette vil påvirke tidspunktet for når fartøyet er klart til bruk.

På oppdrag fra Utenriksdepartementet har Havforskningsinstituttet også ansvaret for anskaffelse av nytt fartøy til erstatning for Dr. Fridtjof Nansen. Kontrakt for bygging av fartøyet ble inngått mars 2014, og levering er planlagt i august 2016.

Prioriteringer 2015

I tillegg til den faste virksomheten med planlegging og gjennomføring av tokt, vil arbeidet med å følge prosessene knyttet til anskaffelse og bygging av forskningsfartøy være en viktig oppgave i 2015.

Høsten 2014 settes det i gang et utredningsarbeid for å vurdere framtidig behov for infrastruktur knyttet til innhenting av marine data. Arbeidet omfatter vurdering av ulike metoder, teknologi og fartøyskapasitet for å dekke framtidige behov. Det skal tas hensyn til relevant eksisterende datainnhentingskapasitet både i privat og i offentlig eie.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønn og utgifter til ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og annet skipspersonell, og utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer. Vedlikeholdet som dekkes er ordinært vedlikehold for å holde fartøyene i tilnærmet samme stand som tidligere. Det fremmes forslag om å bevilge 133,7 mill. kroner på posten i 2015.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen gjelder bruttoføring av forskningsoppdrag, og blir motsvart av inntekter under kap. 3926, post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av Dr. Fridtjof Nansen og Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for G.O. Sars, Håkon Mosby, Hans Brattstrøm og annet utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Det fremmes forslag om å bevilge 78,8 mill. kroner på posten i 2015. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3926, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 5.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten skal dekke kostnader knyttet til anskaffelse av et nytt isgående forskningsfartøy. I 2013 ble det fastsatt en godkjent kostnadsramme for fartøyprosjektet 1 423 mill. kroner. I tråd med oppdatert anslag om utbetalingsplan for bygging av fartøyet foreslås å bevilge 401,3 mill. kroner på posten i 2015.

Kap. 3926 Forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Oppdragsinntekter	62 532	76 750	78 900
	Sum kap. 3926	62 532	76 750	78 900

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 3926, ble bevilget på kap. 4021 i 2013.

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 926 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det fremmes forslag om å bevilge 78,9 mill. kroner på posten i 2015. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 926, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 927 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	68 216	77 850	85 400
21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	73 580	86 650	80 200
	Sum kap. 0927	141 795	164 500	165 600

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 927, ble bevilget på kap. 1022 i 2013.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 4,6 mill. kroner og post 21 med 3,8 mill. kroner for 2015. Beløpene er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 389 000 kroner for post 01 og 433 000 kroner for post 21.

Oppgaver og mål

NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) er myndighetenes forsknings- og kompetansesenter innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat. NIFES skal produsere kunnskap som sikrer at sjømaten som omsettes er trygg og sunn og at oppdrettsfiskens grunnleggende ernæringsmessige behov blir ivaretatt. NIFES skal også bidra til økt kunnskap om effekter av å spise sjømat hos mennesker. Instituttets aktiviteter omfatter kunnskapsoppbygging, overvåking, analyser, beredskap og risikovurdering og referansefunksjoner knyttet til analysemetoder.

NIFES gir råd til forvaltningen, som grunnlag for risikovurderinger av sjømattrygghet, kostholdsrad og fastsetting av regelverk nasjonalt og internasjonalt. NIFES deltar i ekspertgrupper og fagforum som er sentrale premissleverandører for norske og europeiske myndigheter. Dette gjelder den norske Vitenskapskomiteen for mattrygghet, FNs Codex Alimentarius og EUs vitenskapelige komité for mattrygghet (EFSA).

Instituttet har en fri rolle i faglige spørsmål og høy tillitt som en uavhengig kunnskapsleverandør for forvaltningen.

NIFES er et ordinært forvaltningsorgan knyttet til Nærings- og fiskeridepartementet. Instituttet er lokalisert i Bergen og disponerte 121,56 årsverk per 1. mars 2014.

Det er fastsatt følgende mål for NIFES:

Hovedmål: NIFES skal være en ledende kunnskapsleverandør innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat nasjonalt og internasjonalt.

Delmål:

- NIFES skal produsere internasjonalt ledende forskning.
- NIFES skal levere forskningsbaserte råd til rett tid og av rett kvalitet.
- NIFES skal gjennomføre risikobasert overvåking av sjømat på vegne av norske myndigheter.

Resultater 2013

Av departementets bevilgninger for 2013 ble 58 pst. benyttet til program for trygg og sunn sjømat og 42 pst. til program for fiskeernæring.

Trygg og sunn sjømat

For å dokumentere at sjømaten er trygg overvåkes innholdet av fremmedstoffer i sjømat (inkludert oppdrettsfisk) fra norske kyst- og havområder. En eventuell påvisning av fremmedstoffer over lovlig fastsatte grenseverdier danner grunnlag for vedtak om å stenge fiskefelt eller gi kostråd til bestemte befolkningsgrupper. Overvåkingen har så langt gitt indikasjoner på at sjømattryggheten generelt er god, og at nivået av fremmedstoffer i all hovedsak er godt under grenseverdiene. Ett unntak er blåkveite i visse områder, noe som har medført at to fiskefelt for blåkveite har vært stengt for fiske. Det er også utfordringer for enkelte andre produkter som krabbe og torskelever i visse områder.

NIFES dokumenterer og formidler helseeffekter av å spise sjømat og næringsstoffer fra marine organismer. Selv om sjømat generelt er en god kilde til flere viktige næringsstoffer, som jod, vitamin-D og omega-3, er sjømat også en kilde for inntak av uønskede fremmedstoffer. NIFES skal bidra til økt kunnskap om hvordan næringsstoffer og uønskede stoffer i sjømat påvirker konsumentenes helse i et helhetlig perspektiv. NIFES utvikler metoder for å kartlegge omfanget av, overføringen og effektene av uønskede stoffer samt å dokumentere den samlede effekten av å

spise sjømat hos mennesker. Denne kunnskapen benyttes av Mattilsynet opp i mot ernærings- og helsepåstandsforordningen og til risikovurderinger av sjømat i regi av Vitenskapskomiteen for mattrygghet.

Kunnskapen om helseeffekter av sjømat er i all hovedsak knyttet til enkeltkomponenter i sjømat og basert på modellstudier på dyr. Flere undersøkelser indikerer at sjømat kan forebygge utviklingen av flere ikke-smittsomme sykdommer (livsstilssykdommer). NIFES deltar i og leder flere forskningsprosjekter som studerer sammenhengen mellom kosthold og helse. En studie har vist at lave nivåer av sunne omega-3-fettsyrer i blodet til gravide kvinner kan være en risikofaktor for utvikling av fødselsdepresjon. I forsøk er det også vist at en diett med fiskeproteiner reduserer fedmeutvikling.

Fiskeernæring

Dagens og framtidens fiskefôr er basert på nye råvarer i tillegg til fiskemel og fiskeolje. For at regelverket for fiskefôr og fôrråvarer skal være relevant og riktig for sjømatproduksjonen, trengs kunnskap om oppdrettsfiskens ernæringsbehov og hvilke fordeler og risiko nye fôrråvarer bringer med seg, inkludert innholdet av uønskede stoffer. NIFES forsker for å øke kunnskapen om fiskens ernæringsbehov, og hvordan ernæringen skal settes sammen for å unngå produksjonslidelser/sikre fiskens velferd. Ny kunnskap har vist at det kan være store forskjeller i behov og omsetning mellom oppdrettsarter som det tidligere har vært antatt å være relativt like. Videre kan klimaendringer påvirke fiskens ernæringsbehov.

Tilgangen til marine oljer og mel er begrenset. NIFES arbeider derfor med alternative ingredienser til fôr, som planteoljer, insektmel og biprodukter. Forsøk viser at insektmel både har en god proteinkvalitet og inneholder sunne fettsyrer. Bruk av insekter kan representere en bærekraftig løsning, siden insekter kan vokse på næringsstoffer som ikke benyttes til mat.

NIFES har utviklet en metode for å kunne påvise eventuell ulovlig innblanding av biprodukter i ingredienser og fôr, og er utnevnt som nasjonalt referanselaboratorium for metoden.

Forståelsen av hvordan fremmedstoffene overføres fra fôr til filet utgjør et viktig grunnlag for vitenskapelig baserte risikovurderinger. NIFES samarbeider med internasjonalt ledende forskningsmiljø for å frambringe ny kunnskap på disse områdene.

Publisering og formidling

Instituttet har en relativt sett høy vitenskapelig publisering, og publiserer i økende grad i internasjonalt anerkjente vitenskapelige journaler. I 2013 oppnådde NIFES 38,4 publikasjonspoeng, tilsvarende 0,7 publikasjonspoeng per forskerårsverk. Dette er betydelig over gjennomsnittet for forskningsinstitutt i primærnæringssektoren. NIFES har i tillegg en høy andel populærvitenskapelige artikler, kronikker samt intervjuer i nasjonale og internasjonale media. Det stilles spesielt spørsmål om fremmedstoffer i oppdrettsfisk og fôr.

Vurdering av måloppnåelse

Departementet er samlet sett fornøyd med måloppnåelsen til NIFES i 2013.

Prioriteringer 2015

Den økte bruken av planteråvarer i fôr til oppdrettsfisk har medført at fiskefôr kan inneholde rester av plantevernmidler. Det er behov for mer kunnskap om hvilke plantevernmidler og nivå av disse som forekommer i fiskefôr, oppdrettsfisk og villfisk. Det foreslås derfor at NIFES bygger opp kompetanse og kunnskap på dette området. Denne kunnskapen skal også benyttes som grunnlag for å få fastsatt grenseverdier av plantevernmidler i fôr til fisk i EU.

Bevilgningen til overvåking av fremmedstoffer ble økt med 15 mill. kroner i statsbudsjettet for 2014. For å dokumentere at sjømaten er trygg overvåkes innholdet av fremmedstoffer i sjømat (inkludert oppdrettsfisk) fra norske kyst- og hav-

områder. Bevilgningen i 2014 muliggjorde en utvidelse av det mer omfattende overvåkingsprogrammet til å omfatte sju av Norges viktigste kommersielle villfiskarter. I tillegg er den stikkprøvebaserte overvåkingen utvidet med flere nye arter. Overvåking av fremmedstoff i sjømat vil være en hovedprioritering også for 2015.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter.

Det foreslås en bevilgning på 85,4 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 12,5 mill. kroner. Av økningen skal 10 mill. kroner gå til å styrke kunnskapen om forekomst og nivå av plantevernmidler i fiskefôr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke driftsutgifter tilknyttet oppdragsvirksomheten.

Det foreslås en bevilgning på 80,2 mill. kroner på posten. Denne posten motsvares av tilsvarende inntekter under kap. 3927, post 01 Oppdragsinntekter når det tas høyde for nettoføring av merverdiavgift. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell reduksjon på 2,2 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3927, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 5.

Kap. 3927 NIFES

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Oppdragsinntekter	74 565	86 650	84 000
	Sum kap. 3927	74 565	86 650	84 000

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 3927, ble bevilget på kap. 4022 i 2013.

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 433 000 kroner for post 01.

Post 01 Oppdragsinntekter

Inntektene på posten gjelder oppdragsinntektene til NIFES. Det foreslås en bevilgning på 84 mill.

kroner på posten. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 927, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres		151 000	151 000
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	43 600	47 130	53 400
71	Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres	4 831	6 900	
72	Tilskudd til Nofima	98 870	85 090	97 500
74	Tilskudd marin bioteknologi mv., kan overføres	28 800	27 000	
	Sum kap. 0928	176 101	317 120	301 900

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 928, ble bevilget på kap. 1023 i 2013.

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 236 000 kroner for post 50 og 425 000 kroner for post 72.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Omlegging av forskningsfangst til fiskeriforskningsavgift ble innført fra 1. januar 2014. Ordningen innebærer at det meste av kvoten som før ble satt av til forskning nå blir fordelt i det ordinære fisket. Samtidig er det innført en avgift på førstehåndsomsetningen av fisk som skal tilsvare gjennomsnittlig verdi på forskningskvotene de siste årene. Satsen vil i 2015 videreføres på samme nivå som i 2014, 1,2 pst.

Den nye ordningen har et totalomfang på 151 mill. kroner i 2014 og finansierer i hovedsak fiskeriforskning og overvåking for Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Nasjonalt institutt for ernærings- og fiskeriforskning (NIFES). I tillegg kan øvrige norske forskningsaktører søke om støtte innenfor en ramme på 16 mill. kroner i 2014. Tabellen under viser for-

deling av midler fordelt på institutter og tilskuddsordning.

Aktører	Beløp	Andel
Havforskningsinstituttet	81 000 000	53 pst.
Fiskeridirektoratet	49 000 000	33 pst.
NIFES	5 000 000	3 pst.
Andre forskningsaktører	16 000 000	10 pst.
Sum	151 000 000	100 pst.

Det ble lagt vekt på at omleggingen ikke skulle innebære endringer i aktivitetsnivået, men føre til en mer transparent og stabil finansiering. For å kompensere for utilsiktede kostnadsøkninger til merverdiavgift, ble det bevilget 29 mill. kroner på en ny post 22 i revidert budsjett 2014, jf. Innst. 260 S og Prop. 93 S (2013–2014) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2014. På grunn av omleggingen av budsjetteringen av merverdiavgift for alle statlige virksomheter vil det ikke være behov for tilsvarende kompensasjon i 2015.

Støtteordningen

Målgruppen for ordningen er norske forskningsinstitusjoner utenom fiskeriforvaltningen og norskregistrerte private aktører som kan bidra med å innhente kunnskapsgrunnlag for en bære-

kraftig høsting av de villevende marine ressursene.

Ved tildeling av midler fra ordningen legges det særlig vekt på måloppnåelse med tanke på:

- bidrag til fiskeriforvaltningens kunnskapsbehov
- bidrag til kunnskap for bærekraftig høsting
- annet bidrag til å realisere formålet i havressursloven
- vitenskapelig kvalitet gjennom publiserte forskningsresultater

Fiskeridirektoratet forvalter ordningen etter et regelverk som er fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet. Nærings- og fiskeridepartementet vil evaluere omleggingen av forskningskvotesystemet og innføringen av fiskeriforskningsavgift i 2015.

Budsjettforslag 2015

Det fremmes forslag om en bevilgning på 151 mill. kroner på posten i 2015, med en avgiftssats på 1,2 pst. av førstehåndsverdien av norske fiskerier. Fordelingen av midler i 2014 vil i utgangspunktet danne grunnlag for fordeling i 2015, men departementet vil vurdere behovet for eventuelle justeringer i fordelingen.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et nasjonalt biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen dyrehelse, fiskehelse, fôr- og mattrygghet.

Veterinærinstituttet er kunnskapsleverandør til Mattilsynet og departementene ved forebygging, rådgivning, oppklaring og håndtering av zoonoser (infeksjonssykdommer som overføres fra dyr til mennesker) og alvorlige smittsomme sykdommer hos fisk og landdyr. Veterinærinstituttet utfører egne risikovurderinger og skal i tillegg tilrettelegge dokumentasjon for Vitenskapskomiteen for mattrygghet.

Instituttet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruks- og matdepartementet, jf. Prop. 1 S (2014–2015) Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112, post 50. Bevilgningen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansierer instituttets oppgaver innen fiskehelse og enkelte områder innen sjømattrygghet.

Innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområder skal Veterinærinstituttet gjennom

forskning, diagnostikk og rådgivning bidra til god beredskap, fiskehelse, mattrygghet og en bærekraftig forvaltning av oppdrettsnæring og villfiskbestander. Veterinærinstituttet skal der det er naturlig støtte opp under departementets og Mattilsynets internasjonale arbeid, inkludert bistandsarbeid.

Resultater 2013

Beredskap og diagnostikk

Veterinærinstituttet har levert diagnostiske tjenester for å støtte Mattilsynets forvaltning av fiske sykdommer. I 2013 har det diagnostiske arbeidet særlig vært knyttet til amøbegjellesykdom, lakselus, pankreassykdom (PD), infeksjøs lakseanemi (ILA) og krepsepest. Det er i tillegg gjennomført utredning av en ny og ukjent sykdom hos regnbueørret.

Overvåkning

Veterinærinstituttet koordinerer overvåkingsprogrammer på oppdrag fra Mattilsynet for parasittsykdommer hos skjell, virus sykdommer hos fisk og *Gyrodactylus Salaris* som grunnlag for norsk fristatus eller tilleggsгарантиer etter EØS-avtalen. I tillegg koordinerer instituttet et nasjonalt program for overvåking av resistens mot legemidler hos lakselus. Det er ikke påvist alvorlige sykdommer hos fisk eller skjell, men det er påvist stor grad av resistensutvikling hos lakselus.

Rådgivning

Veterinærinstituttet har i 2013 særlig levert rådgivning innenfor beregning av forekomst og kontroll av lakselus i oppdrettsanlegg og pankreassykdom, samt oppfølging etter utbrudd av infeksjøs lakseanemi på Vestlandet og i Nord-Norge. Flere av instituttets ansatte var i 2013 medlemmer av hovedkomiteen og/eller faggruppene i Vitenskapskomiteen for mattrygghet.

Referansefunksjoner og internasjonalt arbeid

Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å ha nasjonale referanselaboratoriefunksjoner på en rekke veterinær områder. Veterinærinstituttet har for tiden 29 nasjonale referansefunksjoner. Instituttet er nasjonalt referanselaboratorium for sykdommer hos fisk, skjell og skaldyr, og internasjonalt referanselaboratorium utpekt av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) for fiske sykdom-

mene *Gyrodactylus Salaris*, ILA og SAV (PD). Videre er Veterinærinstituttet OIEs samarbeidssenter for akvatiske epidemiologi og risikovurderinger. Instituttet har siden 2011 vært en del av Centre for Development Cooperation in Fisheries (CDCF) koordinert av Havforskningsinstituttet.

Forskning

Veterinærinstituttet har i 2013 utarbeidet en egen forskningsstrategi med satsing på tre hovedområder; akvamedisin, «én helse» og dyrevelferd. Andelen søknader om finansiering av forskningsprosjekter som fikk gjennomslag var noe høyere enn i 2012. Forskere ved instituttet var forfatter eller medforfatter i total 458 publikasjoner, 127 av disse i internasjonale publikasjoner med refereeordning. Total produksjon gikk noe ned i forhold til 2011, men nivået på antall internasjonale publikasjoner ble opprettholdt. Instituttet har i tillegg satset mye på formidling av forskningen.

Prioriteringer 2015

I 2015 skal instituttet spesielt legge vekt på kunnskap om helsesituasjonen for fisk, skalldyr og krepsdyr med tilhørende rask og sikker diagnostikk av primært listeførte sykdommer. Instituttet skal særlig styrke arbeidet med biosikkerhet knyttet til introduksjon og spredning av sykdommer på oppdrettsfisk.

Veterinærinstituttet skal videre prioritere rådgiving og faglige vurderinger til Mattilsynet, herunder epidemiologi, og forpliktelsene som følger av rollen som nasjonalt referanselaboratorium. Instituttet skal også ha nødvendig oversikt over tilfeller av dødelighet der årsaken ikke er kjent. I tillegg bør instituttet utvikle sin kompetanse innen helseøkonomi for bedre å kunne dokumentere verdien av forebyggende tiltak opp mot konsekvenser av sykdomsutbrudd, og opprettholde kunnskap om helsemessig risikoforhold rundt lokalisering, drift og legemiddelbruk i oppdrettsnæringen.

Budsjettforslag for 2015

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk,

rådgiving og kartlegging av risikofaktorer) vedrørende helse hos fisk og andre akvatiske dyr og enkelte områder innenfor sjømattrygghet.

Det fremmes forslag om å bevilge 53,4 mill. kroner på posten i 2015. Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner for å styrke arbeidet med biosikkerhet knyttet til fiskehelse.

Post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å støtte utviklingstiltak som kommer sjømatnæringen eller fiskeri- og havbruksforvaltningen til gode. Tilskuddsordningen foreslås avviklet som egen ordning fra 2015. Tilskuddet på 3 mill. kroner til Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur foreslås flyttet til kap. 928, post 72 Tilskudd til Nofima, tilskuddet på 700 000 kroner til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet foreslås flyttet til kap. 900, post 76 Tilskudd til Standard Norge. Resterende bevilgning på posten foreslås flyttet til kap. 900, post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter.

Rapport 2013

Samlet disponibelt beløp på posten var 10,5 mill. kroner. Dette omfatter bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett på 5,7 mill. kroner og overførte udisponerte midler på 4,8 mill. kroner.

Senter for fangstbasert akvakultur er lokalisert i Tromsø og ble videreført i 2013 med et tilskudd på 3 mill. kroner til Nofima AS.

Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO har etablert en komité for fiskeri og havbruk. Norge har ledelse og sekretariat for denne komiteen. Fiskeri- og kystdepartementet ga et tilskudd på 700 000 kroner til dette arbeidet i 2013.

Havbruksdata er et frivillig samarbeid mellom flere offentlige etater og private aktører, som skal fremme effektiv informasjonsutveksling i norsk havbruksnæring. Fiskeri- og kystdepartementet ga tilskudd på til sammen 644 850 kroner til Havbruksdata i 2013.

Tabell 5.17 Oversikt over tilskuddsmottakere i 2013 (tilsagn)

	(i 1 000 kr)
Nofima: Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur	3 000
Standard Norge: Internasjonalt standardiseringsarbeid	700
Næringslivets Hovedorganisasjon: ForMat-konferansen	100
Forskningsparken: BioVerdi-konferansen	200
Norsk institutt for naturforskning: Tiltaksrettet overvåking – rømt oppdrettslaks	300
Fiskeri- og havbruksnæringsens landsforening: Havbruksdata	644,85
Nofima: WEFTA-konferansen	100
Søstrene Åsjord AS: Internkontrollsystem for mindre båter	150
Høgskulen i Sogn og Fjordane: Konferanse om fiskebestandene i Sognefjorden	20
Norway Kingcrab Production AS: Kongekrabbekonferansen 2013	50
Sum	5 264,85

Post 72 Tilskudd til Nofima

Nofima er Europas største næringsrettede forskningsinstitutt med forskningskompetanse for hele verdikjeden innenfor blå og grønn sektor. Nofimas samfunnsoppdrag er å levere internasjonalt anerkjent, anvendt forskning og løsninger som gir konkurransefortrinn langs hele verdikjeden i næringer som produserer mat. Nofima har et særlig ansvar for å drive det nasjonale avlsprogrammet for oppdrettstorsk. Kundene kommer fra havbruksnæringen, fiskerinæringen, land- og havbasert matindustri, fôr- og ingrediensindustrien, farmasøytisk industri og offentlig forvaltning.

Statlig eierandel gjennom Nærings- og fiskeridepartementet er 56,84 pst. Selskapet har om lag 380 ansatte, fordelt på seks lokaliteter over hele landet. Hovedkontoret ligger i Tromsø.

Nofima blir finansiert ved direkte tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, basisbevilgninger fra departementet via Forskningsrådet, strategiske instituttprogrammer fra Landbruks- og matdepartementet og langsiktige forsknings- og utviklingsprogram tildelt fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond (FHF). Nofima får også inntekter fra norsk næringsmiddel- og sjømatnæring, farmasøytisk industri, oppdrag fra forvaltningen og konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra bl.a. Norges forskningsråd og EU.

Nærings- og fiskeridepartementet har i løpet 2014 fått utført kartlegginger og sammenliknet kostnader og kostnadsstruktur for havbruksstasjonene ved Havforskningsinstituttet og Nofima. Etter anmodning fra departementet vurderer Statsbygg overtakelse av Nofimas forskningsstasjon på Sunndalsøra. Når denne vurderingen foreligger, vil departementet ta stilling til om det vil være hensiktsmessig at Statsbygg overtar forskningsstasjonen og at det inngås et leieforhold, og se dette i forhold til de andre havbruksstasjonene innenfor departementets ansvarsområde.

Hovedmål for tilskuddet

Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Nofima skal fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen gjennom markedsorientering, bedre utnyttelse av strategiske fortrinn og høyere grad av nyskaping.

Tilskuddet skal bl.a. benyttes til å dekke kostnadene ved driften av Nasjonalt avlsprogram for torsk. Erfaring viser at avl er et effektivt verktøy for å forbedre produksjonsegenskapene til oppdrettsfisk og dermed økonomien i oppdrettet. Torskeavlsprogrammet har som mål å avle fram en oppdrettstorsk som har bedre vekstegenskaper enn villtorsk, og som har høyere resistens mot viktige fiske sykdommer.

Tilskuddet skal videre benyttes til forskning som bidrar til å fremme kundenes konkurransevne og stimulere til økt bearbeiding, råvaredifferensiering, produktutvikling og verdiskaping. Det

er et mål å få økt kunnskap om merkevarebygging og forbrukeradferd knyttet til sjømat og optimal høsting og levendelagring av villfanget fisk med tanke på tilgjengelighet, kvalitet og markedsverdi. Nofima skal også drive forskning på metoder og tiltak for å sikre mattrygghet og kvalitet i alle ledd i verdikjeden. Nofima har et ansvar for å videreføre tilretteleggingen av fangststatistikk og tilhørende data fra Fiskeridirektoratet til forskning og utredning, og bidra til analysen av utviklingstrekk i norsk fiskeindustri gjennom driftsundersøkelsen.

Resultater 2013

Tabell 5.18 Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Fiskeri- og kystdepartementet i 2013

	(i 1 000 kr)
Leiekostnader for Havbruksstasjonen	14 281
Husleiekompensasjon	9 674
Leie avlsstasjon og drift av avlsprogrammet	34 440
Husleiestøtte Måltidets hus	3 000
Forskning og nyskaping	16 475
Fangstbasert havbruk	3 000

Nofima har i 2013 hatt en moderat økning i omsetningen, og resultatet viser et overskudd på 9,4 mill. kroner. Det ble i 2013 gjennomført en rekke tiltak for å styrke selskapets økonomi. Nofimas styre har gjennomgått driften og organiseringen av selskapet for å sikre Nofima en driftsmodell som er økonomisk bærekraftig i et langsiktig perspektiv. I revidert budsjett 2013 ble tilskuddet til Nofima over kap. 1023, post 72 økt med 20 mill. kroner. Begrunnelsen for denne ekstraordinære driftsstøtten var å gi nødvendig handlingsrom til omstilling og sikre viktige sider ved driften av forskningsinfrastrukturen mens prosessen pågikk.

På bakgrunn av de økonomiske utfordringene vedtok styret en tiltaksplan for å sikre selskapet en økonomisk bærekraftig driftsmodell. I tiltaksplanen inngikk bl.a. salg av forskningsstasjonen på Averøy, som ble gjennomført første halvår 2014. Selskapet har også gjennomført nedbemanninger og utarbeidet ny forretningsplan.

Nofima har videreutviklet og styrket kunnskapen innen samfunnsfaglig forskning på areal-

utfordringer og næringsstruktur for havbruksnæringen.

Innen industri og marked har Nofima bl.a. gjennomført en kartlegging av fiskeredskapers betydning for råstoffkvalitet, forsket på holdbarhet ved ulike lagringstemperaturer, etablert et verktøy for kvalitetsvurdering av råstoff og bidratt til teknologiutvikling av utstyr for avlving og bløgging. Videre har det vært arbeidet med markedstrender og viktige markeder for norsk hvitfisk som markedet for klippfiskprodukter i Brasil, markedsutvikling for fersk torsk og innenlandsmarkedet for nye typer av ferske filetprodukter.

Nofima gjennomfører årlig driftsundersøkelser i fiskeindustrien og har utviklet en database over lønnsomheten i fiskeindustrien. Nofima har også arbeidet med å utvikle en database for fangststatistikk.

Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur har bl.a. utviklet kunnskap om hvordan ulike redskapsformer påvirker fisken som fanges og hvordan kvaliteten på råstoffet kan bedres gjennom kort tids levendelagring. Videre er det arbeidet for å etablere partsuavhengige «levendefiskhotell» hvor fiskere kan levere sin fangst uavhengig av inngåtte avtaler med landindustrien.

Nofima AS har vært sekretariat for det offentlige utvalget som skal vurdere sjømatindustriens rammevilkår.

Nofima har utarbeidet rapporter til Nærings- og fiskeridepartementet hver 14. dag om status i torskefisket vinteren 2013.

Nofimas arbeid med sporbarhet har i 2013 konsentrert seg rundt de organisatoriske og økonomiske utfordringene som må løses for å sikre sporbarhet. Sporbarhet er spesielt viktig når bærekraft skal dokumenteres.

Produksjonen i torskeavlsprogrammet i 2013 resulterte i 83 torskefamilier. Det er gjennomført studier på fôr, stamfiskkvalitet, immunologi, vannkvalitet og inkuberingstemperatur.

Nofima har arbeidet med videreutvikling av fôr til nye arter (f.eks. tilapia) i samarbeid med næringsaktører.

Prioriteringer 2015

Levendelagring av torsk, en kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur og en tilpassning av torskeavlsprogrammet utgjør hovedprioriteringene for tilskuddet til Nofima i 2015. Bevilgningen til Senter for fangstbasert akvakultur foreslås økt med 1 mill. kroner.

Regjeringens strategi for levendelagring av fisk ble lansert i juni 2014. Strategien har som mål

å bidra til høyere priser og økt verdiskaping i torskesektoren gjennom utjevning av tilbudet av fersk torsk, kvalitetsøkning på råstoffet, teknologiutvikling og kunnskapsbygging. Nofima skal innenfor tilskuddet prioritere FoU-innsats innenfor levendelagring av torsk for å nå målet om økt satsing og økte volumer av levendelagret fisk.

Nofimas vanskelige økonomiske situasjon skyldes i stor grad en kostbar forskningsinfrastruktur. Selskapet vil arbeide videre med å utvikle en kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, med særlig fokus på forskningsstasjonen på Sunndalsøra og avlsstasjonen for torsk.

Torskeavlsprogrammet ble i 2014 justert ned til et nivå tilpasset situasjonen i næringen. En tilpasning av torskeavlsprogrammet til behovet for yngel i torskeoppdrettsnæringen vil være et prioritert område for Nofima i 2015.

Budsjettforslag 2015

Tilskuddet skal dekke de nasjonale oppgavene som Nofima er gitt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Rapport 2013

Tabell 5.19 Oversikt over tilskuddsmottakere i 2013

	(i 1 000 kr)
Norges forskningsråd: Biotek 2021-programmet	14 300
Norges forskningsråd: MABIT-programmet	6 000
Marbank	5 000
Nofima AS: Nasjonalt anlegg for marin bioprosessering	3 500
Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening: Konferanse om marine ingredienser	100
Sum	28 900

Det ble gitt et tilskudd på 14,3 mill. kroner til Norges forskningsråd til oppfølging av marin bioteknologi og bioprospektering gjennom programmet Biotek2021. Programmet skal bidra til å utvikle nyskapende bioteknologi og fremme kommersiell anvendelse av bioteknologi. Departementet har lagt vekt på betydningen av næringsutvikling og internasjonalisering. Forskningsrådet fikk i 2013 rollen som koordinator for et ERA-nett (European Research Area) innen marin bioteknologi. ERA-nettet ses som en viktig internasjonaliseringsfaktor for å bygge kompetanse og utnytte våre marine biologiske ressurser.

Det fremmes forslag om å bevilge 97,5 mill. kroner på posten i 2015, en økning på 12,4 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2014. Av denne økningen er 4 mill. kroner ekstraordinær støtte til drift av infrastruktur, og 1 mill. kroner økt bevilgning til senter for fangstbasert akvakultur. Den øvrige økningen skyldes tekniske justeringer som bl.a. består av flytting av tilskudd til Nofimas anlegg for marin bioprosessering fra kap. 928, post 74 og tilskudd til senter for fangstbasert akvakultur fra kap. 928, post 71.

Post 74 Tilskudd til marin bioteknologi mv., kan overføres

Formålet med posten var å bidra til utnyttelse av marine biologiske og genetiske ressurser ved bruk av bioteknologi.

Tilskuddsordningen foreslås avviklet som egen ordning fra 2015. Tilskuddene til Biotek2021 og MABIT-programmet foreslås flyttet til kap. 920, post 50, tilskuddet til Innovasjon Norges bioøkonomiprogram foreslås flyttet til kap. 2421, post 50 og tilskuddet til Nasjonalt anlegg for marin bioprosessering foreslås flyttet til kap. 928, post 72.

Det ble gitt et tilskudd på 6 mill. kroner til MABIT-programmet (Marin bioteknologi i Tromsø), kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Satsingsområdene til MABIT er bioprospektering, produkter for akvakultur og fiskehelse og utnyttelse av marint restråstoff. Den gjennomsnittlige brukerfinansieringen i prosjekter støttet av MABIT er på 54 pst., og den høyeste brukerfinansieringen oppnås innen områdene akvakultur og fiskehelse og restråstoff.

Det ble gitt et tilskudd til Nofima AS på 3,5 mill. kroner til etablering og drift av et nasjonalt anlegg for marin bioprosessering i Kaldfjord i

Troms. Anlegget ble åpnet 27. august 2013, og tilbyr pilot- og prosesskalautstyr til aktører som har

behov for å teste ut eller oppskalere produksjonsprosesser.

Kap. 3928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
90	Tilbakebetaling lån fra Nofima	4 284	4 284	4 300
	Sum kap. 3928	4 284	4 284	4 300

Vedrørende 2013:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 3928, ble bevilget på kap. 4023 i 2013.

Post 90 Tilbakebetaling av lån Nofima

Nofima fikk i 2007, som en del av etableringen av selskapet, et mellomfinansieringslån fra staten

på 42,842 mill. kroner. I tråd med vedtak i revidert budsjett 2010 for Fiskeri- og kystdepartementet ble tilbakebetalingstiden på lånet til Nofima i 2010 forlenget med inntil 10 år, men slik at minimum 1/10 av lånestolen og påløpte renter tilbakebetales årlig. Det foreslås å bevilge 4,3 mill. kroner på posten i 2015.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
74	Fiskeriforskningsavgift		151 000	151 000
	Sum kap. 5574, post 74		151 000	151 000

Det foreslås en bevilgningen på 151 mill. kroner på posten. Posten gjelder inntekter fra fiskeriforskningsavgiften som ble innført i 2014 som følge av omleggingen av ordningen med kvoter til forskningsformål. Inntektsposten motsvares av utgifter på kap. 928, post 21, jf. omtale under kap. 928, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Størrelsen på fiskeriforskningsavgiften samsvarer med gjennomsnittlig førstehandsverdi av

forskningsfangsten for årene 2010–2012, fratrukket verdien av de forskningskvotene som fortsatt må forventes avsatt, beregnet til 151 mill. kroner.

Avgiftssatsen foreslås videreført på samme nivå som i 2014, dvs. 1,2 pst. Avgiften foreslås innkrevd av fiskesalgslagene i forbindelse med avregning til fisker av oppgjør for levering.

Kap. 929 Norsk Designråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Tilskudd	38 000		
	Sum kap. 0929	38 000		

Oppgaver og mål

Formålet til stiftelsen Norsk Designråd var å fremme bruk av design som et strategisk innovasjonsverktøy i norsk næringsliv. Stiftelsen hadde i 2013 18 ansatte og var lokalisert i Oslo.

Stiftelsen Norsk design- og arkitektursenter ble opprettet 2. mai 2014 og er en omdanning av Norsk Designråd og Norsk Form. Det statlige tilskuddet til den nye stiftelsen bevilges over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, jf. nærmere omtalt under kap. 930 Norsk design- og arkitektursenter.

Resultater 2013

Norsk Designråd hadde i 2013 driftsinntekter på 43 mill. kroner. Av dette ble 38 mill. kroner bevilget over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Resten var tilskudd fra andre og noe egeninntjening. Driftsresultatet var på 17 628 kroner.

Et av hovedmålene til Norsk Designråd var å drive markedsføring av design overfor næringslivet for å synliggjøre betydningen av design som et innovasjonsverktøy for økt konkurranseevne i norsk næringsliv. Digitale masseutsendelser, Facebook og Twitter blir stadig viktigere kanaler i kommunikasjonsarbeidet, og antall registrerte presseklipp på nett økte med 6 pst. (totalt 411). Designdagen med Merket for god design er et viktig arrangement som er godt innarbeidet, med stor deltakelse og med høyeste søkertall på fem år i 2013. Arrangementet ga også gode oppslag i NRK og TV2. Norsk Designråd arrangerte kurs i designledelse (GROW) i samarbeid med nederlandske Park design management.

Gjennom designrådgiving og veiledning har Norsk Designråd i 2013 spredd kompetanse til norsk næringsliv om hvordan design kan benyttes i forretningsutvikling og innovasjon. Ut fra dette har Norsk Designråd tatt strategiske valg, hvor de har prioritert de prosjektene som bidrar til å sette ny standard for bruk av design innenfor en bransje. Reiseliv og maritim sektor trekkes i 2013 spesielt fram i denne sammenheng. I perioden jobbet Norsk Designråd med totalt 56 rådgivningsoppdrag (bl.a. Tine og Stortingets grunnlovsjubileum). Sentralt i rådgivingsarbeidet var samarbeidet med Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Patentstyret, Center for Service Innovation (CSI), iStyrelsen og NHO.

Norsk Designråds FoU- og innovasjonsprogrammer hadde i 2013 som mål å stimulere til verdiskaping i norsk næringsliv. Designdrevet innovasjonsprogram (DIP) hadde som mål å spre kunnskap om at designdrevet innovasjon kan bidra til å øke innovasjonsgraden og lønnsomheten i næringslivet. Norsk Designråd trekker spesielt fram prosjekter fra maritim bransje og helsesektoren. I 2013 kom det inn 145 søknader, igangsatte prosjekter var 15, og åtte prosjekter ble lansert (bl.a. Roxar Fields Measurement AS, Sogn Aqua, Polyform og Oslo Universitetssykehus). I arbeidet med å spre kompetanse og nytteverdi til øvrig næringsliv ble 30 nye prosjekter lagt ut på Norsk Designråds hjemmesider. Norsk Designråd arrangerte ulike seminarer, foredrag og workshops om DIP-prosjekter og deltok på arenaer som AquaNor og Forskningsrådets næringslivsdag.

Samlet sett mener departementet at Norsk Designråd nådde sine mål i 2013.

Kap. 930 Norsk design- og arkitektursenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2015
		2013	Saldert budsjett 2014	
70	Tilskudd		75 200	73 900
	Sum kap. 0930		75 200	73 900

Oppgaver og mål

Stiftelsen Norsk design- og arkitektursenter ble opprettet 2. mai 2014 ved en omdanning av Norsk Designråd og Norsk Form. Hensikten med etableringen av senteret har vært å sikre en bedre utnyt-

telse av de statlige midlene på arkitektur- og designfeltet gjennom etablering av en mer slagkraftig og tydelig organisasjon. Det statlige tilskuddet til den nye stiftelsen bevilges i sin helhet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Norsk design- og arkitektursenter har 44 ansatte og er lokalisert i Oslo.

Stiftelsen har til formål å fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur fra et næringsmessig og samfunnmessig perspektiv. Stiftelsen skal fremme kvalitet og nytenkning ved bruk av design og arkitektur i utviklingen av omgivelser, produkter og tjenester i næringslivet og samfunnet ellers. Stiftelsen skal stimulere til innovasjon, effektivisering og økt verdiskaping ved bruk av design og arkitektur i norsk næringsliv og offentlig sektor.

Den faglige aktiviteten i Norsk design- og arkitektursenter skal støtte opp under følgende mål:

- formidle verdien av arkitektur og design i relevante sammenhenger og til ulike målgrupper
- utøve rådgivning og spre anvendt kompetanse om arkitektur og design som bidrar til gode løsninger
- være en drivkraft for FoU og innovasjon innenfor arkitektur og design

Kap. 935 Patentstyret

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	249 092	242 800	233 400
	Sum kap. 0935	249 092	242 800	233 400

Vedrørende 2013 og 2014:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 935, ble bevilget på kap. 901 i 2013 og 2014.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 9,9 mill. kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere

Resultater 2013

Resultater for Norsk Designråd er omtalt under kap. 929. Resultater for Norsk Form er omtalt under kap. 322 i Prop. 1 S (2014–2015) for Kulturdepartementet.

Prioriteringer 2015

Stiftelsen og departementet skal i fellesskap gjennomføre prosesser som fører til et omforent mål- og resultatstyringssystem i løpet av 2015, på grunnlag av et strategiarbeid hos stiftelsen. Strategiarbeidet skal også identifisere faglige retninger, områder og egnede måter organisasjonen skal utøve sine faglige aktiviteter på i tiden framover for å utløse gevinster for næringslivet og i samfunnet for øvrig.

Departementet forventer utover dette at stiftelsens aktiviteter i 2015 best mulig skal støtte opp under de målene som er fastsatt for den nye organisasjonen.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås et tilskudd på 73,9 mill. kroner i 2015.

omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,2 mill. kroner for post 01.

Oppgaver og mål

Patentstyret er nasjonal myndighet for behandling av søknader om patent, varemerke og design. Staten er også nasjonalt kompetansesenter for immaterielle rettigheter.

Patentstyret skal hjelpe næringslivet og samfunnet med å skape verdier gjennom utøvelse av sin myndighetsrolle og gjennom å levere veilednings-, rådgivnings- og oppdragstjenester.

I dag konkurrerer norsk næringsliv i stor grad med utgangspunkt i verdier som avhenger av kunnskap og kompetanse. Dette innebærer at en stor andel av virksomhetenes verdier kan beteg-

nes som immaterielle. Patent, varemerke og designrettigheter vil bidra til at den som påtar seg utviklingskostnadene ved å skape noe nytt, også er den som høster gevinstene. Patentstyret er på denne måten et redskap i regjeringens innovasjonspolitikken ved å legge til rette for at norske bedrifter kan sikres inntjening på egen nyskaping, strategisk markedsføring og design. Gjennom forvaltning og spredning av kunnskap om industrielle og immaterielle rettigheter er etaten en del av det norske innovasjonssystemet.

Med registrering av en industriell rettighet vil samtidig kunnskapen om denne innovasjonen bli offentliggjort. Dette vil på lengre sikt legge til rette for nye innovasjoner. Et velfungerende immaterialrettssystem er et nødvendig fundament for at virksomheter skal basere nyskapende virksomhet i Norge. Patentstyret ivaretar også nasjonale og internasjonale forpliktelser som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og utførte 254,6 årsverk per 1. mars 2014.

Patentstyret skal fremme innovasjon og verdiskaping i næringsliv og samfunn. I den sammenheng vil Patentstyret fra 2015 ha to nye hovedmål. De nye målene fokuserer på resultatene av det etaten reelt skal oppnå, samtidig som de legger færre føringer for hvordan målene oppnås. De nye målene er:

- Flere gode rettigheter
- Bedre bruk av immaterielle verdier

Disse målene er et resultat av arbeidet med et nytt mål- og resultatstyringssystem og arbeidet med videreutvikling av etaten.

Resultater 2013

Oppfølgingen av Meld. St. 28 (2012–2013) *Unike idear, store verdier – om immaterielle verdier og rettar* har vært sentralt for Patentstyret i 2013. Det ble i løpet av året etablert et felles prosjekt med Innovasjon Norge om en ny veiledningstjeneste innen immaterielle rettigheter for små og mellomstore bedrifter. Patentstyret har også sammen med NTNU i Trondheim og Center for Intellectual Property ved Universitetet i Göteborg, etablert Intellectual Property Institute of Norway (IPIN) for å styrke opplæringen innen immaterielle rettigheter ved NTNU og i norsk næringsliv for øvrig.

For 2013 var det fastsatt mål for etatens søknadsbehandling og for arbeidet med å spre kunnskap om industrielle rettigheter.

Søknadsbehandling

Målsetting: Patentstyret skal behandle søknader om patent, varemerke og design med riktig kvalitet og behandlingstid.

Kvalitet

For å vurdere kvaliteten i søknadsbehandlingen gjennomfører Patentstyret årlige kundeundersøkelser. I 2013 viste disse undersøkelsene gode resultater for kundenes tilfredshet med søknadsbehandlingen innenfor alle områder, og det var en positiv utvikling sammenlignet med 2012. Søknadsbehandlingen på områdene varemerke, design, patent og forundersøkelser er ISO-sertifisert og skal bidra til å sikre rett kvalitet og likebehandling. Kvalitetskontroller som Patentstyret har gjennomført, viser at dette er oppnådd, herunder at saksbehandlingen på patentområdet i stor grad er harmonisert med Det europeiske patentverket.

Behandlingstider

I 2013 var den totale søknadsinngangen ca. 10 pst. høyere enn i 2012.

På varemerke- og designområdet var målsettingen i 2013 at behandlingstiden skulle være på nivå med resultatene i 2012, forutsatt at antall nye saker i 2013 var på samme nivå som året før. Antall søknader fra norsk næringsliv var det nest høyeste antallet noensinne, en økning på 5 pst. fra året før. Patentstyret ferdigbehandlet 5 pst. flere varemerkesøknader enn i 2012.

Saksbehandlingstiden for designsøknader var også i 2013 på et tilfredsstillende nivå.

Saksbehandlingstiden for patentsøknader er vesentlig lengre enn for varemerke- og designsøknader. Dette skyldes dels tidkrevende undersøkelser av om oppfinnelsen oppfyller kravet om å være ny for verden før undersøkelse av innfrielse av øvrige krav til patentbarhet. For å få en sak tilstrekkelig belyst er det også ofte nødvendig for Patentstyret å innhente tilleggsopplysninger fra patentsøker. Det er derfor i praksis grenser for hvor kort en forsvarlig behandlingstid for patentsøknader kan være. Patentstyret prioriterer behandlingen av patentsøknader som ikke tidligere har vært innlevert i andre land (førstesøknader) av hensyn til mulig patentering utenlands. Hovedtyngden av søknader innlevert av norske søkere faller innenfor denne kategorien, og Patentstyret har gjennom flere år hatt god måloppnåelse i denne kategorien.

For patentsøknader som bygger på søknader tidligere innlevert i andre land (øvrige søknader), er gjennomsnittlig behandlingstid, som i andre land, lengre enn for førstesøknader. Patentstyret utarbeidet i 2009 i samråd med daværende Nærings- og handelsdepartementet en plan for nedarbeiding av restansene for denne typen patentsøknader. I henhold til denne nedarbeidingsplanen skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid være om lag tre år i løpet av 2017. Nedarbeidingsplanen for patentsøknader tar også høyde for at Patentstyret utfører oppgaver for Nordisk Patentinstitutt (NPI), og at andelen NPI-opdrag som Patentstyret påtar seg, gradvis vil øke.

Kjernen i Patentstyrets avgjørelser består i enten å gi patent eller avslå patentsøknaden. I 2013 økte produktiviteten med ca. 10 pst. Antall avgjorte patentsøknader omfatter imidlertid også søknader som søkeren av ulike årsaker velger å trekke eller lar bli henlagt. Patentsøkerne har i 2013 trukket/henlagt 7 pst. færre søknader enn i 2012, slik at samlet antall avgjorte patentsøknader var noe lavere i 2013 enn i 2012. Patentstyret klarte derfor ikke å holde planen i 2013, men har iverksatt tiltak i 2014 slik at nedarbeidingsplanen fram mot 2017 følges.

Kunnskap om industrielle rettigheter

Målsetting: Patentstyret skal bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge.

De viktigste aktivitetene er kurs, foredrag, undersøkelser og veiledning. I 2013 var det 840 deltakere på kurs hos Patentstyret. Kurs og arrangementer som ble avholdt i 2013, dekket hele spekteret fra grunnkurs for nybegynnere til avanserte temakurs for eksperter. Sammenlignet med 2012 var det i 2013 en nedgang i antall undersøkelser på patenter. Nedgangen har vært størst på varemerkeområdet. Dette kan ha sammenheng med at saksbehandlingstiden for varemerke er lavere enn for noen år tilbake.

Patentstyrets hjemmesider er en viktig informasjonskanal, og i 2013 var det en økning på 14 pst i antall eksterne besøk på nettsidene. Mange får også veiledning pr. telefon og ved besøk.

Patentstyret har i 2013 videreutviklet kundertilrette elektroniske tjenester. Gjennom etatens søketjeneste gjøres data i patent, varemerke og designregistre tilgjengelig for publikum. Bruk av

denne søketjenesten økte med 20 pst. i forhold til 2012. I 2013 er Patentstyrets søknads- og rettighetsdata også gjort tilgjengelig gjennom flere internasjonale kanaler til nytte både for kunder i utlandet og Norge. Over 85 pst. av søknadene til Patentstyret om industrielle rettigheter innleveres nå via Altinn.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Patentstyret nådde sine mål i 2013 uten nevneverdige avvik.

Prioriteringer 2015

- Patentstyret skal i 2015 styrke muligheter for å håndtere immaterielle rettigheter i næringslivet og i forskningsinstitusjonene.
- Forbedre søknadsbehandlingen så den blir mer effektiv og tilpasset kundenes behov. Videutvikling av elektroniske tjenester som dekker kundenes og samfunnets behov og av veiledningstjeneste rettet mot små og mellomstore bedrifter i samarbeid med Innovasjon Norge, inngår i dette arbeidet.
- Arbeide for at Nordisk Patentinstitutt kan bli den foretrukne PCT-myndighet for norske søkere og effektivisere Patentstyrets arbeid med NPI. PCT er en verdensomfattende ordning for forenklet innlevering og behandling av patentsøknader.
- Styrke omfanget og innholdet av veiledning og opplæring av immaterielle rettigheter i næringslivet og i utdanningssektoren, en videutvikling av samarbeidet med NTNU og Center for Intellectual Property Göteborg om Intellectual Property Institute of Norway skal inngå i dette arbeidet.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønn og andre driftsutgifter og mindre investeringer.

Det foreslås en bevilgning på 233,4 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 1,7 mill. kroner. Dette innebærer en reell reduksjon som har sammenheng med reduserte pensjonsutgifter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3935, postene 01, 02 og 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Inntekt av informasjonstjenester	6 761	7 250	7 500
02	Inntekter knyttet til NPI	3 197	5 200	5 300
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	42 455	41 100	42 200
15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	3		
16	Refusjon av foreldrepenger	3 840		
18	Refusjon av sykepenger	4 625		
	Sum kap. 3935	60 881	53 550	55 000

Vedrørende 2013 og 2014:

Bevilgningene som er foreslått på kap. 3935, postene 01, 02 og 03 for 2015, ble bevilget på kap. 3901, postene 05, 07 og 08 i 2013 og 2014.

Patentstyret har både inntektsgivende og ikke inntektsgivende aktiviteter. De inntektsgivende aktivitetene blir finansiert gjennom gebyrer og avgifter og er i hovedsak knyttet til søknadsbehandlingen. De ikke inntektsgivende aktivitetene er i hovedsak knyttet til målet om å bidra til større kunnskap om industrielle rettigheter i Norge og ta vare på andre lovpålagte myndighetsroller. Eksempler på ikke inntektsgivende aktiviteter kan være veiledning av søkere, bistand til offentlige myndigheter og store deler av informasjonsfor-

midlerrollen. Det er et mål at Patentstyrets utgifter og inntekter for inntektsgivende aktiviteter skal gå i balanse over tid. Derfor ble bl.a. de norske gebyr- og avgiftssatsene justert fra 1. april 2014, og de vil bli justert jevnlig framover som et av flere bidrag til målet om balanse.

Inntektene for Patentstyrets gebyrbelagte tjenester føres under kap. 3935. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01, 02 og 03, jf. omtale under kap. 935, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Tjenester som er avgiftsbelagt, føres under kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Avgifter immaterielle rettigheter. Patentstyrets samlede inntekter er i budsjettforslaget for 2015 anslått til 205 mill. kroner.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
71	Avgifter immaterielle rettigheter	149 228	150 000	150 000
	Sum kap. 5574, post 71	149 228	150 000	150 000

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Dette omfatter bl.a. søknadsavgifter, årsavgifter og fornyelsesavgifter. Inntekter fra gebyrer knyttet til Patentsty-

rets søknadsbehandling føres på kap. 3935. Det foreslås bevilget 150 mill. kroner på posten i 2015. Det vises til nærmere omtale under kap. 935 og 3935 Patentstyret.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Driftsutgifter	3 369	5 800	5 900
	Sum kap. 0936	3 369	5 800	5 900

Vedrørende 2013 og 2014:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 936, ble bevilget på kap. 914 i 2013 og 2014.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 01 redusert med 128 000 kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 29 000 kroner for post 01.

Oppgaver og mål

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et uavhengig administrativt statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret, som er den nasjonale registreringsmyndigheten for patent, varemerke og design i Norge. Nemnda er klageinstans for vedtak fattet i henhold til særlovene om typiske industrielle rettigheter som patent, varemerke og design, men også plantefor-edlerrettigheter, og i tillegg klager etter foretaksnavneloven og edelmetalloven.

Klagenemnda ble etablert 1. april 2013. Den er lokalisert i Oslo og disponerte 4 årsverk per 1. mars 2014. De fleste klagesakene behandles av

paneler på tre til fem eksperter som settes sammen av ledelsen i nemnda.

Hovedmålet for virksomheten er å tilby brukerne, først og fremst norsk næringsliv, effektiv og brukervennlig tilgang til rettsikkerhet på området industrielle rettigheter, i form av høy kvalitetsmessig behandling av klager på områdene nevnt over.

Resultater 2013

Klagenemnda har på kort tid etter oppstart etablert en forsvarlig og effektiv virksomhet. Den avgjorde seks patentsaker, 55 varemerkesaker og seks foretaksnavnesaker i 2013. Nemnda overtok en restanse på ca. 140 klagesaker fra Patentstyret og mottok 102 nye saker i 2013. Av dette var 85 saker innen varemerke, 16 saker innen patent og én sak innen foretaksnavn.

Prioriteringer 2015

Nemnda skal behandle saker på en effektiv og brukervennlig måte, og med så høy kvalitet at nemnda framstår som attraktiv for brukerne.

Budsjettforslag 2015

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, andre løpende driftsutgifter og investeringer i utstyr.

Det foreslås en bevilgning på 5,9 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell økning på 257 000 kroner.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
01	Gebyrer	404	500	500
	Sum kap. 3936	404	500	500

Vedrørende 2013 og 2014:

Midlene som er foreslått på kap. 3936 i 2015, ble bevilget på kap. 3914 i 2013 og 2014.

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer fra bedrifter og personer som finner grunnlag for å klage på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om

patent, varemerke, design og etter edelmetallloven, samt klager på avgjørelser om plantefor-edlerrettigheter og foretaksnavn. Det legges til grunn at klagegebyrer bare i begrenset grad vil kunne dekke nemndas utgifter. Dette er nødvendig for at kostnadene ved å klage ikke skal bli for høye for nemndas brukere.

Det foreslås en bevilgning på 0,5 mill. kroner for 2015.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
50	Innovasjon – prosjekter, fond	273 200	235 200	345 100
70	Basiskostnader	339 500	351 650	165 400
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	438 974	405 000	89 000
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	313 112	285 000	291 100
73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>	7 803		
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>			455 200
75	Marint verdiskapingsprogram, <i>kan overføres</i>		20 000	
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	89 616	173 400	230 000
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	4 000	4 200	4 300
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	45 650 000	41 750 000	41 100 000
	Sum kap. 2421	47 116 205	43 224 450	42 680 100

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014):

- post 50 ble økt med 15 mill. kroner
- ny post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond, ble bevilget med 381,1 mill. kroner
- post 70 ble økt med 5 mill. kroner
- post 75 ble økt med 2 mill. kroner

Vedrørende 2015:

På bakgrunn av innføringen av et nytt system for mål- og resultatstyring for Innovasjon Norge er det foreslått endringer i poststrukturen under kap. 2421. Omleggingen innebærer at det som i tidligere budsjetter har vært post 70 og 71 fordeles på tre poster, post 70, 71 og 74.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 1,76 mill. kroner for post 70.

Oppgaver og mål

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes viktigste verktøy for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgivning. Selskapet skal kombinere virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjett-rammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-regelverket og føringer som er lagt for selskapets virksomhet i Lov om Innovasjon Norge, årlige budsjettproposisjoner og øvrige føringer fra oppdragsgiverne. Det vises til nærmere beskrivelse av selskapets virkemidler i boks 5.5.

Innovasjon Norge er organisert som et særlovsselskap hvor selskapets styre har et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og resultatene som oppnås. Staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet, eier 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen, og likt fordelt, eier 49 pst. I tillegg til hovedkontoret i Oslo hadde Innovasjon Norge per 31. desember 2013 15 distriktskontorer og i tillegg seks lokalkontorer. Selskapet har også 34 utekontorer i 29 land. Ved utgangen av 2013 disponerte selskapet om lag 758 årsverk, fordelt med 319 ved distriktskontorene, 190 ved utekontorene og 249 ved hovedkontoret.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål:

- Delmål 1: Flere gode gründere
- Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter

- Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Resultater 2013

Effekter for hele selskapet

Med utgangspunkt i oppdragene gitt fra Storting og fylkesting har Innovasjon Norge utviklet et bredt tjenestetilbud. Ved å arbeide på tvers av ulike næringer, regioner og klynger ivaretar Innovasjon Norge et helhetlig perspektiv på verdiskapende næringsutvikling hos et bredt spekter av norske bedrifter. I 2013 ble til sammen 3,1 mrd. kroner i tilskudd tildelt Innovasjon Norge. I tillegg disponerte Innovasjon Norge en ramme for nye utlån på 3 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. kroner gikk til landsdekkende lavrisikolån og 500 mill. kroner til landsdekkende innovasjonslån. Selskapet ga også tilsagn om distriktsrettede risikolån på oppdrag fra fylkeskommunene. Den etterfølgende resultatrapporteringen er basert på nytt mål- og resultatstyringssystem for selskapet, jf. nærmere beskrivelse i boks 5.6.

Selv om det er usikkerhet knyttet til resultatene, vil analysen kunne gi indikasjoner på effekten av Innovasjon Norges tjenester. De beregnede indikatorene for alle kunder som inngår i analysen, viser bedre resultater for bedrifter som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge enn for sammenligningsgruppen:

- *Høyere omsetningsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt nær 10 prosentpoeng høyere vekst i omsetning per år i treårsperioden enn sammenligningsgruppen som ikke har fått støtte. Dette indikerer at bidrag fra Innovasjon Norge øker bedriftenes evne til å skape vekst.
- *Høyere produktivitsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt hatt over 3 prosentpoeng høyere vekst i produktivitet per år i treårsperioden enn sammenligningsgruppen som ikke har fått støtte. Dette indikerer at bidrag fra Innovasjon Norge styrker bedriftenes evne til å øke sin produktivitet.
- *Noe høyere lønnsomhet:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge har i gjennomsnitt 0,5 prosentpoeng høyere vekst i lønnsomhet per år i treårsperioden enn sammenligningsgruppen som ikke har fått støtte.

Boks 5.5 Virkemidler i Innovasjon Norge over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett

Etablerertilskuddsordningen skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital.

Landsdekkende innovasjonstilskudd kan gis til prosjekter som bidrar til å fremme oppfinnelser, produktutvikling, nyetableringer, omstillinger eller kompetanseheving. Midlene skal tildeles slik at de realiserer måloppnåelsen best mulig. Midlene kan brukes til mobiliseringsaktiviteter innenfor postens formål.

Forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) er tilskudd til et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Målgruppen er normalt små og mellomstore leverandørbedrifter med kompetanse til å løse utviklingsbehov hos kundepartnere.

Miljøteknologiordningen gir investeringstilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Ordningen skal fremme norsk industris konkurransevne på lengre sikt og over tid bidra til å realisere Norges miljømålsettinger.

Lavrisikolån gis i hovedsak til prosjekter sammen med lån fra private banker på markedsmessige vilkår. Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøyer og til investeringer i landbruket og bidrar til å utløse annen finansiering.

Risikolån/innovasjonslån kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling, internasjonalisering og utvikling, hvor det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for gjennomføring i det private kredittmarkedet.

Landsdekkende garanti kan tilbys i forbindelse med driftskreditt eller investeringsslån, primært til små og mellomstore bedrifter.

Såkorfondsortninger skal bidra til å utløse privat kapital til investeringer i tidlig fase. Fondene skal tilby risikovillig kapital og relevant kompetanse. Fondene er privat eid og drevet, og staten bidrar gjennom ansvarlige lån (tidligere fond) eller egenkapital (fond opprettet i 2014) og risikoavlastning.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa omfatter henholdsvis to investeringsfond som bidrar til å delfinansiere investeringer som norske selskap gjør i Nordvest-Russland og Øst-Europa og et tilskuddsfond som bidrar til å tilrettelegge kommersielle prosjekter av stor betydning for næringssamarbeidet med Nordvest-Russland.

Bedriftsnettverk er et tilbud til små og mellomstore bedrifter som ønsker å etablere forpliktende samarbeid. Etter et vellykket forprosjekt kan deltakerbedriftene i et bedriftsnettverk gå videre til andre tjenester som omfattes av Program for klyngeutvikling.

Program for klyngeutvikling skal bidra til å forsterke innovasjons- og fornyelsesevnen i regionale innovasjonsmiljøer gjennom økt samspill og samarbeid innenfor næringslivet, og mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører. Programmet har tre nivåer: *Arena* omfatter klynger med nyetablerte og/eller umodne samarbeidsinitiativ. *Norwegian Centres of Expertise (NCE)* omfatter klynger med en etablert organisasjon med velutviklede tjenester, partnere og oppnådde resultater fra samarbeidsprosjekter. *Global Centres of Expertise (GCE)* skal bidra til økt verdiskaping og forsterket attraktivitet og posisjon innenfor globale verdikjeder gjennom strategiske samarbeidsprosjekter.

Kompetanse og rådgivning: Innovasjon Norge tilbyr ulike kompetansetiltak for etablere, ansatte og ledere i bedrifter, styremedlemmer eller ulike aktører og interessenter i regionale næringsutviklingstiltak. Selskapet tilbyr også rådgivning til enkeltvirksomheter og grupper av bedrifter.

Profilering: Innovasjon Norge skal bidra til å markedsføre Norge som reisemål og stimulere til positiv utvikling av reiselivsnæringen. Selskapet skal også profilere norsk næringsliv og Norge som et attraktivt land å gjøre investeringer i.

Internasjonalisering: Innovasjon Norge tilbyr kursing rettet mot internasjonal forretningsutvikling for tidligfasebedrifter. Internasjonaliseringsarbeidet er konsentrert rundt formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markeds- og konkurranseforhold, utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter og utveksling av teknologi og kunnskap.

Boks 5.6 Nytt mål- og resultatstyringsystem

Nærings- og handelsdepartementet har i 2013, i samarbeid med øvrige eiere, oppdragsgivere og Innovasjon Norge, ferdigstilt et helhetlig mål- og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Systemet skal vurdere selskapets måloppnåelse og være et verktøy for utvikling av bedre og mer treffsikre virkemidler.

indikatorer på to ulike nivåer: resultater og effekter som skal gjøre det mulig å måle eller beskrive i hvilken grad målene nås. Med resultater menes her de virkninger som søkes oppnådd overfor den aktøren selskapet ønsker å påvirke direkte, mens effekter sikter til virkninger på et mer overordnet nivå og som oftest kommer senere i tid.

Metode

Det nye mål- og resultatstyringssystemet konkretiserer selskapets delmål gjennom styrings-

Tabell 5.20 Styringsindikatorer knyttet til delmålene

Delmål	1 Flere gode gründere	2 Flere vekstkraftige bedrifter	3 Flere innovative nærmiljøer
Effekter	Overlevelsesrate Omsetningsvekst	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i lønnsomhet	Omsetningsvekst Vekst i lønnsomhet
Resultater	Utvikling i addisjonalitet Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonshøyde i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i addisjonalitet Kundetilfredshet med kompetanse- og rådgivningstjenester Innovasjonshøyde i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i nærmiljøet og med eksterne kunnskapsmiljøer Mobiliserte deltakere i nærmiljøer

Statistisk sentralbyrå (SSB) har satt sammen sammenligningsgrupper av likeartede foretak som skal matche Innovasjon Norges kunder på faktorer som alder, størrelse og næring. SSB har så beregnet indikatorene for både Innovasjon Norges kunder og sammenligningsgruppene, og estimert effekten av bidraget fra Innovasjon Norge ved å se på forskjellen mellom de to likeartede gruppene.

Resultatindikatorerne i mål- og resultatstyringssystemet er utløsningsgrad, kompetanseheving, innovasjonshøyde og risikovurdering i prosjektene og bedriftene. De to første baserer seg på en ekstern analyse fra analysebyrået Pöyry av måloppnåelse basert på kundeeffektundersøkelser. Resultatene som måloppnåelsen baserer seg på for 2013, kommer fra førunder-

søkelsen gjort for bedrifter som mottok støtte i 2011 og 2012, og etterundersøkelsen for bedrifter som mottok midler fra 2007 til 2009. Vurderingen av risiko og innovasjonshøyde i prosjektene og bedriftene gjøres av Innovasjon Norges saksbehandlere.

Rapporteringen for 2013 er den første rapporteringen med det nye mål- og resultatstyringssystemet. Det er en viss usikkerhet knyttet til resultatene fra det nye systemet og fra enkeltindikatorerne. Systemet har imidlertid ført til en vesentlig bedring i kvaliteten på resultat- og effektmålingene av Innovasjon Norges innsats. Det kan være behov for endringer eller justeringer av ulik art etter en utprøving av systemet. Det legges opp til at rapporteringen suppleres med støttende analyser og jevnlig evalueringer.

Effekter og resultater for oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet (NHD) og Fiskeri- og kystdepartementet (FKD), dagens Nærings- og fiskeridepartement (NFD)

Rapporteringen nedenfor omfatter bevilgningene over tidligere Nærings- og handelsdepartemen-

tets og Fiskeri- og kystdepartementets budsjetter for 2013. Innovasjon Norge har i 2013 gitt lånetil-sagn og påtatt seg garantiansvar for rundt 3 mrd. kroner og tilskudd for 1,6 mrd. kroner over disse departementenes budsjetter.

Effekter og resultater knyttet til hovedmål og delmål

Tabell 5.21 Målte effekter for delmål 1 Flere gode gründere og 2 Flere vekstkraftige bedrifter for 2013

Differanse ift. sammenlign- bar gruppe bedrifter (2000–2012)	Virkemidler (under tidligere NHD og FKD ¹)	Lavrisikolån	Gründere som mottok lavrisikolån	Etablerte bedrifter som mottok lavrisikolån	Alle INs kunder – alle virkemidler
Omsetningsvekst	19,2 ²	11,8 ²	23,5 ²	10,7 ²	9,7 ²
Produktivitetsvekst	2,5	3,4		4,2	3,3 ²
Lønnsomhetsvekst	-1,0	0,6 ³		6,4 ²	0,5 ²

¹ Kap. 2421, post 50, 71, 72, 73 og 75 og kap. 2415, post 50 og 75.

² Signifikant på 1 pst. nivå.

³ Signifikant på 5 pst. nivå.

Tall uten fotnote indikerer ikke signifikante tall.

Tabellen viser i prosentpoeng hvor mye høyere vekst bedrifter som mottok støtte fra Innovasjon Norge oppnådde, sammenlignet med lignende bedrifter som ikke mottok støtte (sammenligningsgruppen).

Resultatene indikerer at virkemidlene har bidratt til vekst i omsetning og er for denne indikatoren høyere enn gjennomsnittet for Innovasjon Norges kunder. Indikatoren for kunder som har mottatt lavrisikolån viser at denne gruppen har høyere lønnsomhet enn sammenligningsgruppen. Dette kan gi en indikasjon på at lavrisikolån har positiv effekt på lønnsomhet, og er viktig for å nå målet om flere vekstkraftige bedrifter. Den beregnede effekten er langt høyere enn den beregnede effekten for alle Innovasjon Norges kunder. Samlet sett for virkemidlene er indikatoren for bedriftenes lønnsomhet negativ, men ikke statistisk signifikant.

Analysene gir indikasjon på at virkemidlene finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet samlet sett har bidratt til en effekt på omsetning for bedrifter som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge, og denne er betydelig høyere enn for Innovasjon Norge som helhet. Samtidig som resultatene fra denne første undersøkelsen er positive, er det verdt å merke seg at det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, og at resul-

tatene kommer som følge av tiltak som ble gjennomført en tid tilbake.

Hovedmål: Innovasjon Norge skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling og utløse regionenes næringsmessige muligheter.

Delmål 1: Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig lovende nyetableringer overlever og utnytter sitt vekstpotensial. Selskapet prioriterer tre innsatsområder:

- Flere globale gründere
- Flere levedyktige oppstartsbedrifter
- Mer attraktivt å være gründer.

Innovasjon Norge har over flere år gjennomført vesentlige endringer i arbeidet med entreprenørskap og gründere på bakgrunn av nye innsikter i fagfeltet både nasjonalt og internasjonalt. I 2013 har selskapet utviklet og implementert nye kompetanse- og rådgivningstilbud for gründere og styrket innsatsen for bedrifter i tidlig fase, gjennom økt satsing på ordningen med landsdekkende etablerertilskudd og etablering av nye landsdekkende såkornfond.

Resultatene viser at overlevelsesgraden er noe høyere for gründere som har fått støtte fra Innovasjon Norge. Etter fem år er det aktivitet i 82 pst. av de nyetablerte foretakene som har mottatt støtte, mens det for sammenligningsgruppen av likeartede foretak som ikke har mottatt støtte, er aktivitet i 68 pst. av foretakene.

Analysen viser at lavrisikolån gitt til bedrifter i gruppene industri, tjenesteyting og fiskeflåten har 23,5 prosentpoeng høyere vekst per år i løpet av treårsperioden enn sammenligningsgruppen. Analysene indikerer dermed at gründere som mottar lavrisikolån, har bedre overlevelsesevne. Innovasjon Norges støtte er utløsende dersom prosjektet eller aktiviteten ikke ville blitt gjennomført uten støtten. Støtten bidrar dermed til å korrigere for en markedssvikt. Utløsningsgraden blant gründerne har vært stabilt høy de siste årene, og dette indikerer at støtte fra Innovasjon Norge bidrar til å utløse prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert.

Selskapet har i 2013 implementert nye kompetanse- og rådgivningstilbud, og resultatindikatorer for kompetanse er økende. Innovasjonshøyden for innvilgede tilskudd er stabilt høy. Resultater fra Innovasjon Norges siste kundeeffektmålinger viser at 82 pst. av gründerprosjektene har bidratt til en eller flere innovasjoner, og at andelen har vært stabil på dette nivået de siste årene. 74 pst. av gründerprosjektene som mottar støtte, bidrar til innovasjon på internasjonalt nivå. Samlet indikerer dette at innovasjonshøyden blant gründerne som har fått støtte fra Innovasjon Norge, er høy.

Prosjektrisikoen skal normalt være høy, men risikoen er i gjennomsnitt noe lavere i prosjektene som har fått tilsagn i 2013. Innovasjon Norge ser prosjektenes risikoprofil i sammenheng med at det i 2013 generelt var økt grad av forsiktighet og usikkerhet i næringslivet knyttet til markeds- og konjunkturutviklingen. Dette kan forklare hvorfor de prosjektene som ble realisert, kan ha noe lavere risiko.

Etablerertilskudd

I 2013 styrket Innovasjon Norge sin innsats for flere gode gründere. Det ble stilt ca. 80 mill. kroner til disposisjon til etablerertilskudd, som representerte en vesentlig økt ramme i forhold til foregående år. Det ble videre lagt opp til at Innovasjon Norge skulle finansiere flere oppstartsbedrifter med mindre beløp enn tidligere, slik at flere ville få mulighet til å utvikle sine prosjekter til et nivå der de vil være interessante for private investorer.

Det har for øvrig vært en ambisjon å redusere saksbehandlingstiden, spesielt på etablerertilskudd. Selskapet har ikke lyktes å redusere den mer enn til ca. 50 dager og vil intensivere arbeidet med å redusere den ytterligere for denne typen saker.

Internasjonalisering

Innovasjon Norge introduserte i 2013 et nytt tilbud til tidligfasebedrifter gjennom et to dagers kurs rettet mot internasjonal forretningsutvikling for gründere og unge bedrifter, på åtte steder i Norge. Videre har selskapet en pilotsatsing for norske teknologibedrifter og har som målsetting å knytte slike bedrifter opp mot miljøet og ressurspersonene i London og Tech City – Europas raskest voksende innovasjons- og teknologisenter.

Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter

Innovasjon Norge skal bistå både de nyskapende bedriftene med internasjonale ambisjoner og bredden av norsk næringsliv som arbeider for å sikre sin konkurransekraft og lønnsomhet. Selskapet prioriterer tre områder:

- Flere internasjonale vekstbedrifter
- Flere nyskapende bedrifter
- Økt produktivitet og lønnsomhet i bedrifter

Det var ikke mulig å beregne indikatorer for effekter av andre enkeltvirkemidler enn lavrisikolån under dette delmålet for 2013. Resultatene fra den første målingen av indikatoren for omsetningsvekst viser at bedrifter som har fått lavrisikolån fra Innovasjon Norge, har 10,7 prosentpoeng høyere gjennomsnittlig omsetningsvekst per år i treårsperioden enn i sammenligningsgruppen i samme periode. Indikatoren viser at etablerte bedrifter som har fått støtte innenfor virkemidler for innovasjon og utlån, har 4,2 prosentpoeng høyere produktivitetsvekst per år i en treårsperiode enn sammenligningsgruppen (ikke statistisk signifikant). Det er verdt å merke seg at Innovasjon Norges kunder innenfor innovasjonsfremmende virkemidler kan vise til høyere produktivitetsvekst enn i andre virkemidler og målt opp mot sammenligningsgruppen. Resultatene fra den første målingen av indikatoren for vekst i lønnsomhet viser at bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har 6,4 prosentpoeng mer vekst i lønnsomheten per år i en treårsperiode etter å ha fått støtte målt opp mot sammenligningsgruppen.

For å oppnå størst mulig samfunnsøkonomisk uttelling, må ressursinnsatsen prioriteres på de bedriftene som både har stort vekstpotensial og der Innovasjon Norge kan utløse sterkere vekst. Andelen vekstkraftige bedrifter blant Innovasjon Norges kunder de siste ti årene samlet er 15 pst., mens andelen i sammenligningsgruppen er 5 pst. Dette indikerer at Innovasjon Norge er med på å få fram flere norske vekstbedrifter. I arbeidet med kompetanseheving har selskapet gått fra å vurdere kvalitet på prosjektet til å vurdere bedriftens mulighet for å utvikle ny lønnsom forretning, bl.a. gjennom å identifisere og følge opp prioriterte kunder mer systematisk og ved å styrke forretningskompetansen hos Innovasjon Norges egne kunderådgivere.

Innovasjon Norge støtter bedrifter og prosjekter som representerer ulik grad av risiko. Selskapet gjør en vurdering av risikoen til bedriftene som får støtte fra låneordningene. Risikoprofilen til lavrisikolånene viser at driftsrisikoen i bedriftene Innovasjon Norge har støttet, har gått ned for de mest risikofylte, mens andel av bedrifter med middels driftsrisiko har økt tilsvarende. Innovasjon Norge forklarer dette ved å vise til forhold i markedet der det har vært vanskelig for de mest risikofylte å realisere nye prosjekter.

Låneordningene

Effektmålingene for delmål 2 Flere vekstkraftige bedrifter, indikerer at lavrisikolån er et effektivt virkemiddel. Ordningens resultat i 2013 var 143,7 mill. kroner. Menon Business Economics har evaluert låneordningene Innovasjon Norge forvalter¹¹ på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunene (midler stilt til disposisjon over Kommunal og moderniseringsdepartementets budsjett). Evalueringen viser at lavrisikolåneordningen i all hovedsak fungerer godt. Innovasjon Norge gir i stor grad lån til bedrifter som ikke får lån i private banker, uten å ta større tap enn private banker. Videre drives ordningen effektivt, noe som gjør den samfunnsøkonomisk lønnsom. Lånene som gis til landbruksnæringen, er i mindre grad dekket av evalueringen som følge av manglende datagrunnlag. Menon Business Economics anbefaler at Innovasjon Norge dreier ordningen over til i større grad å rette seg mot andre næringer, særlig industri og tjenesteyting. Innovasjon Norge har en ambisjon

om å få til en slik dreining, men oppnådde ikke det i 2013. Andelen som er disponert til landbruk og fiskefartøyfinansiering, ble derfor høyere enn planlagt. Dette har sammenheng med søknadsinngangen.

I evalueringen vises det at den distriktsrettede risikolåneordning er samfunnsøkonomisk lønnsom, mens den landsdekkende innovasjonslåneordningen skårer dårligere. Dette skyldes i stor grad at den landsdekkende ordningen er rettet mot unge bedrifter med høyere risiko og mindre gjeldsbetjeningsevne.

Departementet følger opp evalueringen.

Miljøteknologiordningen

Miljøteknologiordningen har i 2013 blitt evaluert av Menon Business Economics. Evaluator slår fast at ordningen er relevant, siden det er klare og påviselige markedsimperfeksjoner og en tydelig mangel på kapital til miljøteknologiprojekter i Norge. Ordningen har en utløsningsgrad på 83 pst. Evaluator påpeker imidlertid at ordningen bør ha tydeligere målformuleringer, med mål som lettere kan måles for å vurdere effekt. Det trekkes også fram at ordningen i større grad bør unngå finansiering av prosjekter med marginalt kommersialiseringspotensial. Det er også utfordringer knyttet til at det velges prosjekter med for høy risiko. Innovasjon Norge følger opp evalueringen.

Internasjonalisering

Innovasjon Norge har tilstedeværelse ved 34 utekontorer i 29 land. Internasjonaliseringsarbeidet er konsentrert rundt formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markeds- og konkurranseforhold, utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter og utveksling av teknologi og kunnskap. I selskapets kundeserviceundersøkelse for 2013 vurderes kvaliteten på det som leveres av utekontorene som høy, og høyere enn for andre deler av selskapet.

Innovasjon Norge ble i 2013 tildelt 8 mill. kroner for å styrke satsingen på internasjonalisering med vekt på tilstedeværelse i vekstmarkeder. Antall årsverk ved utekontorene har økt, hovedsakelig som følge av opprettelse av kontorer i Jakarta og Nairobi.

Selskapet ble også bedt om å styrke egen kompetanse om internasjonale markedsmuligheter og samarbeidet med andre aktører, bl.a. utenriksstasjonene og Norges forskningsråd. Som en del av dette har selskapet igangsatt et pilotprosjekt med tre utenriksstasjoner, i Daar es Salaam, Santiago

¹¹ Menon-publikasjon nr 42/2013, En statlig bro i kapitalmarkedet: Evaluering av Innovasjon Norges låne- og garantiordninger.

og Guangzhou. Pilotprosjektet vil etablere en arbeidsmodell og teste ut verktøy for hvordan samarbeidet mellom selskapet og utenriktjeneren kan styrkes. Selskapet inngikk høsten 2013 en avtale med Norges forskningsråd og Siva hvor samordning av det internasjonale arbeidet er ett av fire samarbeidsområder.

Innovasjon Norge har i 2013 engasjert BI til å analysere SSBs eksportdata for å øke sin kunnskap om norsk eksport. Når det gjelder samarbeidet om internasjonaliseringstiltak mellom de ulike kontorene, framkommer det at selskapet selv vurderer sin måloppnåelse som lav, tross i systematisk oppfølging.

Det er gjennomført færre internasjonale prosjekter i 2013 etter en oppgang i 2012.

Reiseliv

Med bakgrunn i Innovasjon Norges kunnskap om reiselivsmarkedet, sentrale trender og tilpasning til prioriterte målgrupper er det gjennom 2013 gitt støtte til rådgivning til reisemålsutvikling, finansiering av bedriftsnettverk og en rekke kompetansehevende kurs til reiselivsnæringen i hele landet. I 2013 gjennomførte Innovasjon Norge en ny type landsdekkende spørreundersøkelse for å få bedre informasjon om turistenes forbruk i Norge. Undersøkelsen viser at turistene hadde et samlet forbruk på ca. 25 mrd. kroner sommeren 2013.

Sjømat

Marint verdiskapingsprogram skal bidra til å realisere verdiskapingspotensialet i sjømatnæringen og bidra til at sjømatbedrifter omsetter markeds-kunnskap til økt lønnsomhet.

I 2013 ble programmet spisset mot bedrifter i sjømatnæringen som hadde størst vekstpotensial i tre definerte målgrupper: sjømatprodusenter, bedrifter innen marine restråvarer og leverandører av teknologi og tjenester til sjømatnæringen. Aktivitetene i Marint verdiskapingsprogram er på et høyt innovasjonsnivå både nasjonalt (45 pst.) og internasjonalt (43 pst.).

Regjeringen foreslår en sterkere prioritering av generelle virkemidler framfor bransjespesifikke programmer i 2015. Som følge av dette foreslås det at Marint verdiskapingsprogram legges ned fra og med 2015. Den marine næringen kan fortsatt benytte seg av Innovasjon Norges generelle ordninger

Som følge av finansuro og usikkerhet i viktige sjømatmarkeder vedtok Stortinget i 2009 en midlertidig garantiordning for førstehåndsomsetning

av fisk mellom Innovasjon Norge og Norges Råfisklag. Denne har blitt forlenget, og fullmakten til å benytte garantiordningen ble også brukt i 2013 og 2014. I 2013 var det 88 bedrifter som benyttet seg av tilbudet. Tapene knyttet til ordningen var forholdsvis lave i 2013. Ordningen videreføres ikke i regjeringens budsjettforslag for 2015.

Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge skal stimulere bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører til samhandling for å forsterke evnen til innovasjon og omstilling. Selskapet skal forsterke samarbeidsrelasjonene i slike miljøer og initiere aktivitet som øker aktørenes nasjonale og internasjonale konkurransekraft. Disse tre innsatsområdene prioriteres:

- Mer innovative, dynamiske og internasjonalt orienterte næringsmiljøer
- Mer samarbeidsorienterte bedrifter
- Mer innovative og vekstkraftige regioner

Delmålet omfatter tjenestene Bedriftsnettverk, Arena og Norwegian Centers of Expertice (NCE), med en samlet ramme for 2013 på 145 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementets andel av rammen var nærmere 50 pst. (67,9 mill. kroner).

Innovasjon Norges arbeid for å utvikle og forbedre effektive tjenester har i 2013 resultert i et nytt, helhetlig program for støtte til klynger. Klyngeprogrammene (12 NCE- og 23 Arena-prosjekter) har i 2013 mobilisert bedrifter og kunnskapsaktører til samarbeid på områder som er strategisk viktige for bedriftene. Samarbeidet genererer et økende antall samarbeidsbaserte prosjekter, hvor innovasjon, internasjonalisering og kompetanseutvikling er de viktigste siktemålene. Det er også et økende antall samarbeidsprosjekter mellom klynger, delvis på tvers av teknologier og verdikjeder. Målet med disse er å stimulere til utvikling av nytt næringsliv.

En evaluering av tjenesten Bedriftsnettverk ble gjennomført i 2013 og konkluderte med at tjenesten har hatt god måloppnåelse i form av tilgang til nye markeder, bidrag til innovasjon og endret adferd gjennom økt samhandling. Effekter kan ennå ikke spores i bedriftenes omsetning og resultater, men svar fra bedriftene tyder på en positiv økonomisk effekt.

Effekt- og resultatindikatorerne for delmål 3 vil bli introdusert fra og med rapporteringsåret 2014. Siden det ikke er rapportert på de nye indikatorene for 2013, kan det ikke sies noe om måloppnåelsen.

Økonomiske resultater

Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastingsmål og krav om egenkapital til enkelte av låne- og fondsordningene. Eierne er ansvarlige for selskapets forpliktelser. Selskapets hadde samlede driftskostnader på 1 274,4 mill. kroner i 2013. Dette er en nominell økning fra året før på 45,2 mill. kroner eller 3,5 pst. Driftskostnadene består hovedsakelig av administrasjonskostnadene til selskapet, administrasjon av ordningene og kostnadene ved produksjon av de ulike tjenestene selskapet leverer til kunder. Utbetalinger av tilskudd og liknende inngår ikke i driftskostnadene. Selskapets inntekter kommer i all hovedsak fra renteinntekter på låneordningene og offentlige bevilgninger.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener Nærings- og fiskeridepartementet Innovasjon Norge nådde sine mål i 2013.

Selv om det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, gir resultatene fra rapporteringen en indikasjon på at oppdraget fra departementet i stor grad har bidratt til vekst i omsetning og overlevelse og ligger for disse indikatorene høyere enn gjennomsnittet for Innovasjon Norges kunder.

For delmål 1 Flere gode gründere, viser resultatene at overlevelseshgraden er noe høyere for gründere som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge enn sammenligningsgruppen, og resultatene for omsetningsvekst viser at bedrifter innen industri, tjenesteyting og fiskeflåten som har fått lavrisikolån, har hatt en høyere vekst enn sammenligningsgruppen.

For delmål 2 Flere vekstkraftige bedrifter, var det ikke mulig å beregne effekter av andre enkeltvirkemidler enn lavrisikolån for 2013, noe som ikke gir et helhetlig bilde av måloppnåelsen. Resultatene for delmål 2 indikerer imidlertid at lavrisikolån innenfor delmålet om flere vekstkraftige bedrifter, gitt til industri, tjenesteyting og fiskeflåten hadde en positiv effekt på omsetning, produktivitet og lønnsomhet.

Effekter av lavrisikolån til landbruk er analysert sammen med andre virkemidler til landbruket. Innovasjon Norge har ikke klart å finne signifikante effekter på indikatorene av landbruksoppdraget, noe departementet er opptatt av å følge videre.

Effekt- og resultatindikatorene for delmål 3 Flere innovative næringsmiljøer, vil bli introdusert

fra og med rapporteringsåret 2014. Siden det ikke er rapportert på de nye indikatorene for 2013, kan det ikke sies noe om måloppnåelsen. I 2013 har selskapet utviklet og forbedret tjenestene, noe som vil kunne måles i neste års resultater.

Det kan ikke slås fast at departementets oppdrag har bidratt til økt lønnsomhet eller produktivitet. Dette kan være forbundet med at disse indikatorene kan ligge lenger fram i tid og vil gi positivt utslag over tid. Departementet følger denne utviklingen nøye.

Prioriteringer 2015

I 2015 foreslår regjeringen en kraftig satsing på enkelte landsdekkende virkemidler innenfor virkemiddelapparatet, gjennom betydelig styrking av Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til virkemidler som Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og Forny2020 i Norges forskningsråd og etablerertilskudds- og miljøteknologiordningene i Innovasjon Norge. Disse virkemidlene har høy innovasjonseffekt, er etablerte og godt kjent i næringslivet. Regjeringen vurderer det generelt som hensiktsmessig med bredt innrettede programmer uten tematiske begrensninger, med betydelig konkurranse om midlene. Dette skal bidra til at støtten går til de kvalitativt beste prosjektene, med størst verdiskapingspotensial og samfunnsøkonomisk effekt. Få føringer vil sikre at midlene disponeres til de prosjektene som har størst potensial for verdiskaping, uavhengig av bransje og lokalisering.

Dette innebærer på samme tid forslag om reduksjon av midlene til Innovasjon Norges bransjespesifikke virkemidler på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett for 2015, som dem rettet mot marin og maritim sektor og reiselivsnæringen. Prosjekter fra disse bransjene kan fortsatt få støtte gjennom virkemiddelapparatets generelle ordninger på lik linje med andre bransjer.

For 2015 skal selskapet spesielt prioritere følgende områder:

Kommersialisering

For å få fram flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter i norsk næringsliv foreslår regjeringen å styrke Innovasjon Norges kommersialiseringssinnsats. Rammen til den landsdekkende etablerertilskuddsordningen foreslås økt med 110 mill. kroner, og miljøteknologiordningen foreslås styrket med 50 mill. kroner. Disse ordningene er etablerte og velfungerende virkemidler i selskapets portefølje.

Det er vanskelig for private investorer å vurdere innovative prosjekter og oppstartsbedrifter uten sikkerhet eller tidligere erfaring å vise til. Som en følge av dette er interessen fra private investorer i de aller tidligste fasene lav, fordi risikoen vurderes som svært høy. Etablerertilskuddsordningen skal bidra til at gründere og bedrifter kan verifisere teknologi, utarbeide forretningsplaner og markedsanalyser og bidra til at bedriftene får sine første kunder, for å vise at det er et marked for produktene. Miljøteknologiordningen skal bidra til å kommersialisere forskningsprosjekter innen miljøteknologi, ved å delfinansiere pilot- og demonstrasjonsanlegg i alle typer bedrifter. Ordningen skal både bidra til at nasjonale miljømålsettinger nås på lang sikt, og at norsk industri styrker sin konkurransevne. Prosjektstøtten tildelt gjennom ordningene skal bidra til at prosjektene blir investorklare.

Helhetlig klyngeprogram

Gjennom 2013 har Innovasjon Norge arbeidet med å få på plass et nytt helhetlig klyngeprogram som også introduserer et tredje nivå; Global Centers of Expertise (GCE). Programmet ble iverksatt i 2014. Den norske økonomiens sterke og økende eksponering innenfor de petroleumsrelaterte næringene gir en sårbarhet som gjør det nødvendig å få fram flere konkurransedyktige næringer og klynger. Det må derfor bygges videre på de områdene som har et etablert fundament og som har potensial for videre vekst.

Kompetanse

Innovasjon Norge er trolig den mest sentrale aktøren når det gjelder bred kompetanseutvikling i næringslivet med særlig sikte på innovasjon. Effekten av lån og tilskudd fra Innovasjon Norge er større når den kombineres med rådgivning og kompetanse. Det kan være økt kompetanse om forretningsutvikling, internasjonalisering eller markedsforståelse.

Videreutvikling av det bedriftsrettede virkemiddelapparatet

Regjeringen vil videreutvikle virkemidlene med høyest innovasjonseffekt og Innovasjon Norge som organisasjon. Basert på foreliggende kunnskap foreslår regjeringen enkelte endringer for å følge opp dette, jf. omtale ovenfor. Nærings- og fiskeridepartementet har videre igangsatt en ekstern kartlegging av bedriftsrettede virkemid-

ler og en vurdering av innovasjonseffekten av utvalgte virkemidler. Resultater fra disse utredningene vil bl.a. inngå som grunnlag for den videre utviklingen av det bedriftsrettede virkemiddelapparatet.

Departementet har i den forbindelse også startet en gjennomgang av føringene og oppdragene for Innovasjon Norge for å legge til rette for en høyere grad av måloppnåelse og effektiv drift.

Dagens kontorstruktur i Innovasjon Norge er ikke fastsatt av myndighetene. I henhold til lov om Innovasjon Norge skal selskapet ha en organisering som er tilpasset ulike behov i regionene. Forarbeidene til loven sier at kontorstrukturen i hovedsak skal følge fylkesstrukturen. Samtidig er det viktig at selskapet har en kontor- og beslutningsstruktur som bidrar til å nå målene som er satt for selskapet på en effektiv måte. Hovedstyret i selskapet har ansvaret for en effektiv organisering og avgjør endringer i kontorstrukturen og antall regionale styrever.

Budsjettforslag 2015

Låne- og garantirammer

Innovasjon Norges låne- og garantirammer foreslås videreført i 2015. Rammen for lavrisikolåneordningen foreslås videreført med 2,5 mrd. kroner, rammen for den landsdekkende innovasjonslåneordningen foreslås videreført med 500 mill. kroner, mens rammen for landsdekkende garantier foreslås videreført med 40 mill. kroner.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Midlene skal i hovedsak disponeres til den landsdekkende etablerertilskuddsordningen og til avsetning av tapsfond knyttet til innovasjonslåneordningen og den landsdekkende garantiordningen. En begrenset andel kan benyttes til landsdekkende innovasjonstilskudd.

I tillegg til de etablerte virkemidlene finansieres Bioøkonomisatsingen av posten. Målet er at flere norske bedrifter skal ta markedsposisjoner innen avansert foredling av fornybare råvarer. Programmet gir bl.a. støtte til utvikling av nye produksjonsprosesser og internasjonalt samarbeid. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner til dette innenfor rammen av bevilgningen. For 2015 er det foreslått å avvikle ordningen med særskilte midler til maritime prosjekter over posten. Dvs. at bevilgningen

på posten er foreslått redusert med 12,5 mill. kroner som følge av dette. Prosjekter fra maritim sektor kan fortsatt få støtte gjennom virkemiddelapparatets generelle ordninger på lik linje med andre bransjer.

Det foreslås en bevilgning på 345,1 mill. kroner på posten for 2015. Dette er en økning på 110 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2014. Administrasjonskostnader for ordningene forutsettes belastet innenfor rammen av posten.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med dette tilskuddet er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norges administrasjons- og gjennomføringskostnader skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskapets basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2015. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til hovedstyret, regionstyrene og valgkomiteene
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er relatert til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Det foreslås en bevilgning på 165,4 mill. kroner til basiskostnader for 2015. Når det tas høyde for tekniske forhold, først og fremst omleggingen av poststrukturen og overføring av midler til ny post

74, innebærer forslaget en reduksjon på 35 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2014. Dette vil medføre behov for organisasjonsmessige tilpasninger.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3, flere innovative næringsmiljøer.

Posten skal finansiere Innovasjon Norges klyngeprogram Norwegian Innovation Clusters som omfatter klyngenivåene Arena, Norwegian Centers of Expertise (NCE) og Global Centers of Expertise (GCE). Klyngeprogrammet samfinansieres med midler over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. Innovasjon Norge skal videre gjennom nettverksprogrammene utvikle og tilrettelegge læringsarenaer og møteplasser og tilby rådgivning og veiledning for oppstartsbedrifter og etablerte bedrifter. Bedrifter med stort eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor Norge gjennom programmer som bidrar til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Innovasjon Norge har frihet til å prioritere de programmene som i størst grad bidrar til selskapets måloppnåelse.

Det foreslås en bevilgning på 89 mill. kroner til klynge- og nettverksprogrammer for 2015. Administrasjonskostnader for ordningen forutsettes belastet innenfor rammen av posten.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Formålet med forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) er å bidra til å oppfylle Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Det foreslås en bevilgning på 291,1 mill. kroner til forsknings- og utviklingskontrakter for 2015, en økning på 6,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2014. Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagnsfullmakten for 2014. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 100 mill. kroner under ordningen videreføres i 2015, jf. forslag til vedtak VI, 1. Administrasjonskostnader for ordningen forutsettes belastet innenfor rammen av posten.

Post 73 Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, kan overføres

Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft er et tiltak for å bedre industriens langsiktige kraftvilkår. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at kraftintensiv industri går sammen og etablerer ett eller flere innkjøpskonsortier for kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Det foreslås at ordningen legges ned fra og med 2015.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 1, 2 og 3, flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

205 mill. kroner av midlene foreslås benyttet til reiselivsformål og skal bidra til delmålene flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer i reiselivsnæringen. Dette er en reduksjon på 40 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2014. Midlene skal bidra til økt lønnsomhet i næringen og utvikling av produkttilbudet i næringen gjennom rådgivning, bedriftsnettverk og kursvirksomhet. Markedsmulighetene for norske reiselivsaktører skal styrkes gjennom langsiktig merkevarebygging, profilering, operative markedstiltak og tilrettelegging for salg.

250,2 mill. kroner foreslås benyttet til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2015. Posten finansierer en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet. Bedrifter med stort eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor Norge gjennom programmer som bidrar til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Programmer for profilering og omdømmebygging skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi bedre kjent i utlandet og bidra til at utenlandsk næringsliv investerer og etablerer ny virksomhet i Norge. Midlene skal også finansiere tjenester som ikke inngår i basiskostnadene og som tidligere ble finansiert over post 70, og arbeidet med Innovasjon Norges gründerportal. Målet med disse midlene er å få fram flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 455,2 mill. kroner for 2015. Administrasjonskostnader for ordningene forutsettes belastet innenfor rammen av posten.

Post 75 Marint verdiskapingsprogram, kan overføres

Formålet med Marint verdiskapingsprogram er å øke lønnsomheten til norske sjømatbedrifter, bl.a. ved å bidra til økt kompetanse til å bygge produktfortrinn. Det foreslås at ordningen legges ned fra og med 2015, som innebærer en reduksjon på 20 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2014. Den marine næringen kan fortsatt benytte seg av Innovasjon Norges generelle ordninger, dersom prosjektene når opp i konkurransen med andre næringer.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Formålet med Innovasjon Norges miljøteknologiordning er å oppfylle delmål 2, flere vekstkraftige bedrifter.

Målgruppen er små, mellomstore og store bedrifter i hele landet som skal igangsette pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Det kan gis tilskudd til pilotprosjekter innenfor miljøteknologi og investeringstøtte til pilot- og demonstrasjonsanlegg innenfor fornybar energi, medregnet andregenerasjons biodrivstoff. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

Det foreslås en bevilgning på 230 mill. kroner til miljøteknologi i 2015, som er en styrking av ordningen med 50 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2014. Administrasjonskostnader for ordningen forutsettes belastet innenfor rammen av posten.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i de distriktsrettede såkornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal bidra til oppbygging av regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen såkorninvesteringer. Den utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av fondets totale forvaltningskostnader på årsbasis. Midlene skal fordeles likt mellom de operative fondene. Støttetaker er fondet og ikke forvaltningsselskapet.

Det foreslås bevilget 4,3 mill. kroner til administrasjonsstøtte til distriktsrettede såkornfond for 2015.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarer rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansi-

eres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig atskilt.

Innovasjon Norges utlånsportefølje

Tabellen nedenfor viser Innovasjon Norges utlånsportefølje ved utgangen av 2013 og per 30. juni 2014.

Låneordning	(i mill. kroner)	
	31. desember 2013	30. juni 2014
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	1 384,9	1 348,0
Distriktsrettede risikolån	1 304,2	1 292,7
Miljøfondslån	24,2	23,0
Distriktsrettet låneordning	20,5	17,4
Likviditetslån til fiskerinæringen	14,0	2,7
Sum innovasjonslåneordningen	2 747,8	2 683,8
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	4 238,8	4 229,7
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	4 462,9	4 900,7
Lavrisikolån til landbruksformål	4 135,9	4 418,7
Lån til landbruksformål gitt før 2001	603,3	544,5
Sum lavrisikoordningen	13 440,9	14 093,6
Sum utlån	16 188,7	16 777,4

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån.

Innovasjonslån

Innovasjonslåneordningen skal bidra til måloppnåelse for delmålene om flere gode gründere og om flere vekstkraftige bedrifter. Denne kategorien lån omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde. De øvrige ordningene i tabellen er under utfasing, og det gis ikke nye lån til dem.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. Det foreslås at rammen på nye innovasjonslån videreføres på samme nivå i 2015 som i 2014, dvs. med 500 mill. kroner.

Tapsfondet skal dekke konstaterede tap gjennom spesifiserte og uspesifiserte tapsavsetninger. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom tapsfondet avviker negativt fra vur-

dert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Som følge av at det har påløpt mindre tap enn forventet for innovasjonslånordningen og den landsdekkende garantiordningen de siste årene, er det bygd opp en solid overdekning i tapsfondet for ordningene. I 2014 ble det derfor tilbakeført 100 mill. kroner under kap. 5325 Innovasjon Norge, post 52 Tilbakeføring av tapsfondsmidler. Per 30. juni 2014 hadde Innovasjon Norge fortsatt en overdekning i tapsfondet sett i forhold til kalkulert porteføljerisiko.

Lavrisikolån

Lavrisikolånordningen skal primært bidra til måloppnåelse for delmålet om flere vekstkraftige

bedrifter, men også bidra til delmålet om flere gode gründere.

Det foreslås at rammen for nye lavrisikolån videreføres på samme nivå i 2015 som i 2014, dvs. med 2,5 mrd. kroner. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen dekkes av rentemarginen.

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolånordningene i 2015. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån for ordningene. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 41,1 mrd. kroner for 2015. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	12 535	5 000	5 000
52	Tilbakeføring av tapsfondsmidler		100 000	
53	Tilbakeføring av tapsfondsmidler garantiordning fiskesalgslag			70 000
70	Låneprovisjoner	55 258	57 200	65 000
90	Avdrag på utestående fordringer	44 955 000	42 200 000	40 900 000
91	Tilbakeført kapital, såkornfond	1 207	10 000	10 000
	Sum kap. 5325	45 024 000	42 372 200	41 050 000

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014):

- post 50 ble økt med 44,9 mill. kroner
- post 91 ble økt med 302,8 mill. kroner

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene på posten blir overført til en særskilt fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved

tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner til tilbakeføring for 2015. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2015.

Post 53 Tilbakeføring av tapsfondsmidler garantiordning fiskesalgslag

Regjeringen foreslår at den midlertidige garantiordningen for førstehåndsomsetning av fisk ikke videreføres for 2015. Som følge av dette foreslås det å tilbakeføre 70 mill. kroner av tapsfondet som er bevilget til ordningen.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen. Det foreslås en bevilgning på 65 mill. kroner for 2015. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2015.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 40,9 mrd. kroner. Anslaget er usikkert og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Post 91 Tilbakeført kapital, såkornfond

Det er i utgangspunktet forutsatt at lånene til såkornfondene skal tilbakebetales etter 15 år, men det kan betales tilbake avdrag på tidligere tidspunkt. Tilbakebetalingene kommer som følge av avhendinger av porteføljeselskaper. Når midlene blir tilbakebetalt til Innovasjon Norge, blir de plassert på en ikke rentebærende konto i Norges Bank. Det er lagt opp til at midlene tilbakeføres til statskassen året etter at de er tilbakebetalt til Innovasjon Norge.

Fondene som ble opprettet i perioden 1998–2000, er avviklet og gjort opp gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2014. For fondene som er etablert i perioden 2006–2009, hadde Innovasjon Norge ved utgangen av 2013 fått tilbakeført til sammen 10 mill. kroner. I 2014 venter Innovasjon Norge å motta ytterligere forskuddsinnbetalinger. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2015.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
80	Renter på lån fra statskassen	246 012	320 000	300 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	24 099	5 000	5 000
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	10 722	17 400	
86	Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa	171	500	500
	Sum kap. 5625	281 004	342 900	305 500

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014):

- post 80 ble redusert med 55 mill. kroner
- post 81 ble økt med 11 mill. kroner
- ny post 83 Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond, ble bevilget med 221 mill. kroner
- post 85 ble redusert med 6,3 mill. kroner
- post 86 ble redusert med 500 000 kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 300 mill. kroner for 2015. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2014 foreslås budsjettert med 5 mill. kroner i 2015. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2015.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Staten tar utbytte fra ordningen da den drives på kommersielle vilkår. Utbyttet fastsettes til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente for året, multiplisert med ordningens innskuddskapital på 619,8 mill. kroner. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på femårs statsobligasjoner. Siden Innovasjon Norges lavrisikolåneordning skal drives kommersielt, har departementet hatt den oppfatning at det bør stilles krav om egenkapital som for ordinære banker, selv om verken Innovasjon Norge

eller ordningen er underlagt Finanstilsynets krav til egenkapitaldekning. Kravet til ordningens egenkapitaldekning har ligget fast på 8 pst. gjennom flere år basert på minstekrav fra Kredittilsynet (nåværende Finanstilsynet). Basert på en ny vurdering av nye egenkapitaldekningskrav finner departementet det rimelig at det settes et nytt mål for Innovasjon Norges egenkapitalandel på minimum 10,5 pst.

Ved utgangen av 2013 hadde lavrisikolåneordningen en egenkapitalandel på 9,2 pst. Inntil egenkapitalandelen har nådd det nye kravet på 10,5 pst. foreslås det at staten ikke tar utbytte fra ordningen. Tilsvarende anvendelse av ordningens overskudd ble benyttet for årene 2004–2006 for å bygge opp egenkapitalandelen til 8 pst. På dette grunnlag foreslås det ingen bevilgning på posten for 2015.

Post 86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Det forventes ikke utbytte til staten fra Investeringsfond for Nordvest-Russland for 2015. Fra Investeringsfond for Øst-Europa forventes et utbytte på 500 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2015.

Kap. 2426 Siva SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Tilskudd	48 000	54 800	46 000
90	Lån , overslagsbevilgning	260 000	100 000	165 000
95	Egenkapital	250 000		
	Sum kap. 2426	558 000	154 800	211 000

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 270 000 kroner for post 70.

Oppgaver og mål

Siva – Selskapet for industrivekst SF – er statens virkemiddel for tilretteleggende eierskap og utvikling av bedrifter og nærings- og kunnskapsmiljøer i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraften i distriktene.

Virksomheten er organisert i hovedområdene eiendom og innovasjon. Sivas eiendomsinvesteringer skal senke barrierer for etablering der markeds mekanismer gjør dette spesielt krevende,

også for større industrielle eiendomsprosjekter. Selskapet står for oppføring og utleie av bygg og fysisk infrastruktur for industribedrifter og innovasjonsmiljøer. Innovasjonsaktivitetene skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer, og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk. Siva har en pådriverrolle gjennom programarbeid, nettverksbygging og medeierskap i innovasjonsselskaper. Innovasjonsaktivitetene omfatter også et engasjement i Nordvest-Russland. Siva forvalter dessuten statens eierinteresser i Koksa Eiendom AS på Fornebu (tidligere IT Fornebu Properties AS).

Siva er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Ved utgangen av 2013 hadde Siva eierskap i 104 innovasjonsselskaper og 41 eiendomsselskaper over hele landet. Innovasjonsselskapene omfatter bl.a. forsknings- og kunnskapspark, inkubatorer og næringshageselskaper. Eiendomsselskapene står for utbygging av fysisk eiendom for industribedrifter og innovasjonsmiljøer som forsknings- og kunnskapspark.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar bevilgninger over budsjettene til Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 51 ansatte pr. 1. mars 2014.

Hovedmål for virksomheten

Siva skal utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer.

Delmål eiendom

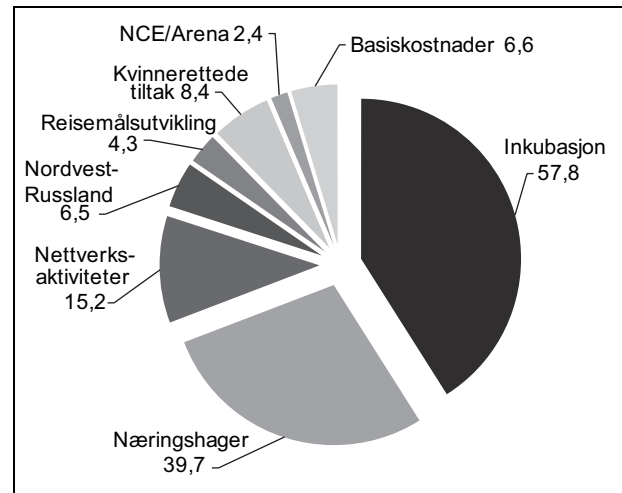
Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markedsmekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekter.

Delmål innovasjon

Sivas innovasjonsaktiviteter skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer, og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk.

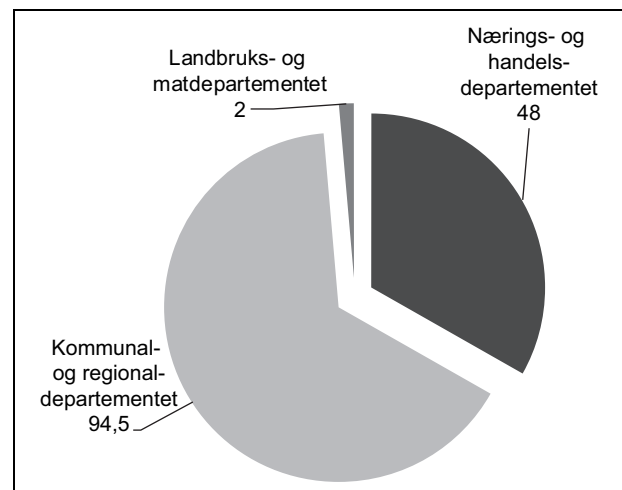
Resultater 2013

Siva har i 2013 brukt totalt om lag 141 mill. kroner til innovasjonsaktiviteter, inkludert egne kostnader. Dette fordeler seg på følgende aktiviteter:

Figur 5.17 Ressursbruk Siva i 2013 (beløp i mill. kroner)

Midlene ble bevilget over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Landbruks- og matdepartementet med følgende fordeling:

Figur 5.18 Finansieringskilder Siva i 2013 (beløp i mill. kroner)

Midlene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett gikk hovedsakelig til inkubasjonsprogrammet, aktiviteten i Nordvest-Russland, nettverksaktiviteter og selskapets basiskostnader. Midlene over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett ble hovedsakelig benyttet til næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet. Midlene over Landbruks- og matdepartementets budsjett gikk til inkubasjonsprogrammet.

Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Siva ferdigstilte i 2013 et nytt mål- og resultatstyringssystem for Siva. For noen av indikatorene var ikke datagrunnlaget klart for 2013-rapporteringen, og de gjennomførte resultatmålingene gir derfor ikke grunnlag for tilstrekkelige analyser av måloppnåelse.

Eiendomsvirksomheten

Resultater måles gjennom utleiegrad i Sivas bygg og et «medinvestorbarometer» i form av en survey til Sivas medinvestorer¹². Effekter måles gjennom omsetningsvekst hos leietakerne (kun i enkeltbygg)¹³ og avkastning på eiendomsinvesteringene. Det er definert et avkastningskrav til virksomheten. Det forventes at selskapets egenkapitalrentabilitet før skatt over en femårs periode skal være minst lik avkastningskravet.

Utleiegraden har økt fra 80 pst. i 2012 til 83 pst. i 2013. Dette viser en positiv utvikling når det gjelder å skaffe nye leietakere til tomme lokaler, noe som kan være krevende når det dreier seg om spesialtilpassede bygg i mindre sentrale områder. I 2013 er det gjennomført nyinvesteringer der det forventes en høy utleiegrad, og der Siva ifølge selskapets rapportering har vært utløsende for realiseringen. Dette bidrar til oppnåelse av delmålet om å senke barrierer for etablering der markedsmekanismer gjør dette spesielt krevende. Av 76 pst. annen kapital i eiendomsporteføljen er andelen privat kapital 50 pst. Siva legger vekt på å utløse privat kapital gjennom sin deltakelse i investeringsprosjekter.

Avkastningen (egenkapitalrentabiliteten) var i 2013 på 0,5 pst., mot kravet på 5,1 pst. Avviket har sammenheng med ekstraordinære nedskrivninger av eiendomsverdier som ble gjort i 2011 og 2012, hovedsakelig på eiendommer relatert til aktører innen solcelleindustrien. Bygg for enkeltbedrifter er spesielt risikofylte investeringer for Siva, da disse som regel er spesialtilpasset for virksomheten. Det kan være vanskelig og kostnads-krevende å skaffe nye leietakere dersom bedriften får betalingsproblemer eller går konkurs. Av Sivas portefølje er i dag 15 pst. bygg for enkeltbedrifter. Eiendommer knyttet til innovasjonsmiljø med flere leietakere viser en stabil og forventet avkastning, og reduserer risikoen i porteføljen.

¹² Medinvestorbarometeret ble ikke gjennomført for 2013.

¹³ 2013 er startåret for måling av omsetningsvekst hos leietakere.

Innovasjonsvirksomheten

Virksomheten omfatter eierskap i de enkelte innovasjonsselskapene, samt pådriver-, nettverks- og programaktivitet. Resultater skal måles gjennom en spørreundersøkelse rettet mot innovasjonsselskaper og målbedrifter i inkubatorer og næringshager¹⁴. Effekter skal måles gjennom omsetningsvekst i målbedriftene i inkubatorer og næringshager. Datagrunnlaget for 2013 kan foreløpig ikke brukes til å si noe om måloppnåelse, da dette forutsetter lengre tidsserier. Siva og de oppdrags-givende departementene har i 2013 lagt ned mye arbeid i å forberede gode data for senere vurdering av måloppnåelse i form av resultater og effekter. Dette vil gi en basis for videre analyser og bedre målretting av innsatsen.

Siva har dessuten lagt opp til et klart skille mellom sin støtte til programvirksomheten som drives av innovasjonsselskapene og sitt eierskap i noen av disse selskapene, og statsforetaket har redusert sin direkte styrerepresentasjon i selskapene. Disse endringene skal bl.a. legge grunnlag for å bruke mer ressurser på analyser og resultatmåling, med sikte på å spre beste praksis og prioritere innsatsen mot best mulig måloppnåelse.

Økonomiske resultater

Årsregnskapet for Siva-konsernet viste i 2013 et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 3,7 mill. kroner, mot et underskudd på 85,8 mill. kroner året før. Underskuddet i 2012 skyldtes i hovedsak nedskrivning av eiendommer oppført for aktører innen solcelleindustrien. Eierandeler i innovasjonsselskaper påvirket regnskapet med en negativ effekt på 2,3 mill. kroner i 2013. Resultat-effekten fra investeringen i Koksa Eiendom AS var 35 mill. kroner, mot 202 mill. kroner i 2012. Totalkapitalen i Siva-konsernet var ved utgangen av 2013 3,1 mrd. kroner, mot 2,97 mrd. året før. Siva fikk tilført 250 mill. kroner i egenkapital i 2013, forbeholdt eiendomsvirksomheten. Eiendomsområdet utgjør om lag 90 pst. av Siva-konsernets balanse. Egenkapitalandelen i Siva-konsernet var i 2013 38 pst., mot 31 pst. året før.

Samarbeid med andre aktører

Siva har et tett samarbeid med andre virkemiddelaktører, spesielt Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Det er bl.a. opprettet felles arbeidsgrupper mellom disse tre aktørene innenfor inter-

¹⁴ Ikke gjennomført for 2013

nasjonal satsing og for funksjonen Invest in Norway. Invest in Norway arbeider med en systematisk håndtering av henvendelser fra utenlandske aktører som vurderer etablering i Norge. Videre er klyngeprogrammet en samarbeidssatsing mellom Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd.

Siva har også et tett samarbeid med fylkeskommunene, basert på partnerskapsavtaler. Fylkeskommunene og Siva samarbeider bl.a. om inkubasjons- og næringshageprogrammene, og ulike andre lokale og regionale initiativ.

Internasjonal virksomhet og spesialoppdrag

Sivas aktiviteter utenlands skal knyttes direkte opp mot styrking av selskapets aktiviteter innenlands, og skal skje i nært samarbeid med Innovasjon Norge.

Nordvest-Russland

Siva har vært tilstede i Nordvest-Russland (Murmansk) siden 1992, med eiendomsinvesteringer og innovasjonsaktiviteter. Virksomheten omfatter Siva Næringspark Murmansk, med bl.a. et inkubatortilbud for norske selskaper som vurderer etablering i regionen og for russiske samarbeidspartnere (Polarstjerna Innovasjonssenter), og Technopark NOR, som er et logistikk- og næringscenter nær Murmansk flyplass og eies sammen med Innovasjon Norges fond for Nordvest-Russland. Norske bedrifter som benytter seg av tilbudene er relatert til sektorer som olje- og gass, miljø, maritim, marin og turisme. Siva har i 2013 videreført sine tilbud i området, men opplever mindre pågang fra norske næringsinteresser.

Utviklingsprosjekter

Sivas oppdragsvirksomhet utenlands er hovedsakelig finansiert av ulike tilskuddsordninger under Utenriksdepartementet og omfatter prosjekter i det tidligere Øst-Europa og på Balkan. Hovedhensikten med prosjektene er utvikling og kompetanseheving i mottakerlandet. Siva vurderer selv om selskapet vil prioritere denne type oppdrag, i forhold til best mulig disponering av sine ressurser for oppnåelse av selskapets mål. Det forutsettes at prosjektene har ringvirkninger for norsk næringsliv, og Siva samarbeider som regel med SINTEF og/eller et regionalt innovasjonsselskap om gjennomføring av denne type prosjekter.

Koblinger mellom det norske innovasjonsnettverket og internasjonale miljøer

Innovasjon og nyskaping i Norge kan styrkes gjennom samarbeid med internasjonale innovasjonsmiljø. Derfor legger Siva vekt på å koble aktører og utvikle relasjoner mellom norske og utenlandske miljø innenfor selskapets kjerneområder, der dette forventes å gi gode resultater.

Engasjement i Baltikum

Siva hadde gjennom sitt datterselskap Siva Baltic Holding AS interesser i tre eiendomsselskaper/næringsparker i Latvia og Litauen ved inngangen til 2007. To av engasjementene ble avhendet samme år. Siva arbeidet i 2013 fremdeles med å avhende aksjene i det gjenstående selskapet i Litauen på et best mulig kommersielt grunnlag. Anlegget er fullt utleid, og Siva er i dialog med de norske leietakerne og medeier i selskapet om et snarlig salg av Sivas aksjepost. Bokførte verdier er om lag 3 mill. kroner.

IT Fornebu

Gjennom Siva Eiendom Holding AS eier Siva SF 32,6 pst. i Koksa Eiendom AS (tidligere IT Fornebu Properties AS; ITFP AS). Siva ivaretar statens interesser i selskapet og rapporterer separat for engasjementet. Staten har gjennom Siva i alt tilført IT Fornebu-prosjektet om lag 403 mill. kroner. Kostprisen ble i 2012 redusert med 40,8 mill. kroner gjennom en kapitalnedsettelse i ITFP AS. Disse midlene ble tilbakeført til staten gjennom revidert nasjonalbudsjett 2012, og medførte en tilsvarende reduksjon av innskuddskapitalen i Siva SF. Bokført verdi av investeringene i Koksa Eiendom var per 31. desember 2013 427 mill. kroner, mot om lag 392 mill. kroner foregående år. Av balanseverdien er 279 mill. kroner likviditet fra utbytte utbetalt i 2013, som følge av salg av eiendommer.

Høsten 2013 solgte daværende IT Fornebu Properties deler av porteføljen knyttet til de ferdigstilte kunnskapsbyggene til det finske børsnoterte selskapet Technopolis Plc. Dette resulterte i at selskapet i desember 2013 ble delt i to; Koksa Eiendom og Technopolis Fornebu AS. Koksa Eiendom vil videre framover konsentrere seg om utvikling av Koksa-området på Fornebu, med hovedvekt på boligutvikling. Technopolis Fornebu AS vil videreføre satsingen på kunnskapscenteret på Fornebu, i samarbeid med Koksa Eiendom som fremdeles har en eierandel på

30 pst. Utviklingen i selskapet tilsier at statens engasjement på Fornebu vil bli vurdert nærmere.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Siva nådde sine mål i 2013. Vurderingen er gjort på grunnlag av selskapets rapportering. Rapporteringen er noe preget av at enkelte av de nye indikatorene ikke var operative for 2013 grunnet manglende datagrunnlag, men det er lagt et godt grunnlag for en mer resultatbasert rapportering videre framover. 2013 var et omstillingsår for Siva, med ansettelse av ny administrerende direktør, utskiftninger i styret og utvikling av ny strategi. Siva vil framover legge større vekt på analyser av ulike virkemidlers effekt for å bli mer treffsikre med hensyn til bruk av ressurser.

En ekstern evaluering av eiendomsvirksomheten, som skal ferdigstilles innen utgangen av 2014, vil gi et godt kunnskapsgrunnlag for å vurdere innretningen av eiendomsvirksomheten framover, og også et grunnlag for å vurdere målsettingene for virksomheten. Videre har departementet bedt om at rapporteringen inneholder større grad av analyser av oppnådde resultater, og hvordan de bidrar til læring og kunnskapsutvikling.

Prioriteringer 2015

I 2015 skal Siva legge større vekt på å spisse virkeområdet og konsentrere innsatsen om de områder der det kan dokumenteres best effekt for oppnåelse av selskapets mål.

Innenfor innovasjonsområdet skal Siva videreutvikle og profesjonalisere programmene og innovasjonsmiljøene, og sørge for god tilrettelegging og spredning av beste praksis mellom miljøene.

Innenfor eiendomsområdet skal Siva disponere ressursene i samsvar med gjeldende mål og rammebetingelser, og legge vekt på økt dynamikk og balanse i porteføljen. Utløsende effekt og sam-

finansiering med privat kapital er viktige forutsetninger.

Budsjettforslag 2015

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 46 mill. kroner til Siva i 2015. Tilskuddet skal benyttes til Sivas innovasjonsvirksomhet. Selskapet skal selv fordele tilskuddet på de ulike aktivitetene på en måte som sikrer best mulig måloppnåelse. Tilskuddet skal også dekke selskapets basiskostnader, som inkluderer de faste kostnadene for selskapets styre og administrerende direktør og kostnader knyttet til rapportering. Videre kan lånekostnader relatert til tidligere lånefinansierte investeringer på innovasjonsområdet dekkes av tilskuddet. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell reduksjon på 8,5 mill. kroner. Reduksjonen vil mest sannsynlig ramme virksomheten i Nordvest-Russland og selskapets eget arbeid med og tilrettelegging for nettverksaktiviteter mellom innovasjonsmiljøer.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

Sivas låneramme er fastsatt til 700 mill. kroner. Lånerammen var pr. 15. september 2014 fullt utnyttet. Siva kan foreta innlån i statskassen og selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på lånet blir satt lik renten på statspapiret og med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang Siva tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Innlån budsjetteres på kap. 2426, post 90, mens avdrag budsjetteres på kap. 5326, post 90, jf. nedenfor. Per i dag er det anslått at Siva vil refinansiere lån på til sammen 165 mill. kroner i løpet av 2015. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 5326 Siva SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Låne- og garantiprovisjoner	6 600	6 600	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer	220 000	100 000	165 000
	Sum kap. 5326	226 600	106 600	172 000

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittssaldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis. Låne- og garantiprovisjon for 2014, som innbetales i 2015, er budsjettert med 7 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå

bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtalen under kap. 2426, post 90. Det budsjetteres med et avdrag på Sivas statskasselån i 2015 på 165 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
80	Renter	21 377	21 900	27 500
	Sum kap. 5613	21 377	21 900	27 500

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsva-

rende statspapir. Det foreslås bevilget 27,5 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2015. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
940	Internasjonaliseringstiltak	369 956	388 000	13 300	-96,6
2429	Eksporthkreditt Norge AS	23 472 869	19 605 200	20 107 200	2,6
	Sum kategori 17.30	23 842 825	19 993 200	20 120 500	0,6

Vedrørende 2013 og 2014:

Bevilgningene til internasjonaliseringstiltak som foreslås på nytt kap. 940 for 2015, er bevilget på kap. 934 i 2013 og 2014.

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
01–29	Driftsutgifter	10 617	13 000	13 300	2,3
70–89	Overføringer til andre	595 188	480 200	107 200	-77,7
90–99	Lånetransaksjoner	23 237 020	19 500 000	20 000 000	2,6
	Sum kategori 17.30	23 842 825	19 993 200	20 120 500	0,6

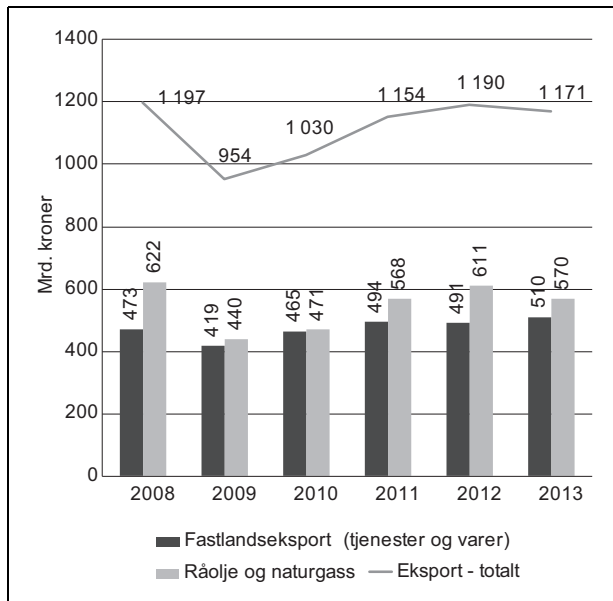
Departementets arbeid med markedsadgang og eksport skal legge til rette for at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Dette gjøres gjennom å inngå handelsavtaler, delta i bilaterale forhandlinger, legge til rette for konkurransedyktige eksportfinansieringsordninger og gjennom fremme av norsk næringsliv i utlandet.

Utvikling i norsk eksport

Verdien av norsk eksport gikk ned med 2 pst. fra 2008 til 2013. Nedgangen skyldtes i hovedsak et kraftig fall i 2009, etter finanskrisen, da særlig eksporten av olje og gass ble redusert. Siden 2009

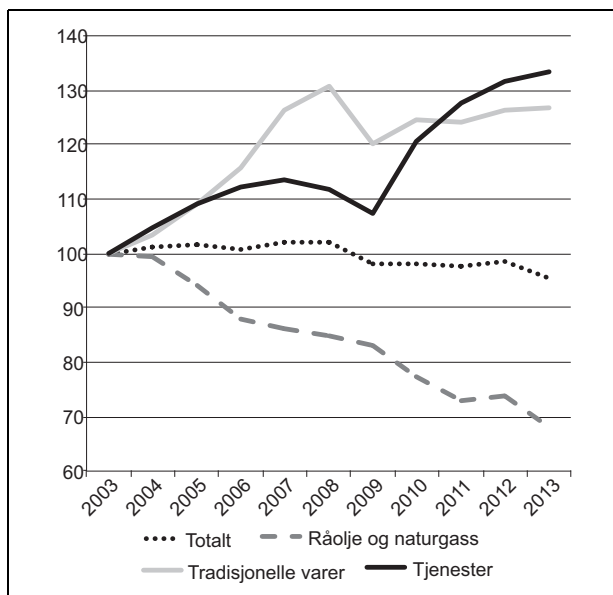
har eksporten økt gradvis, med unntak av i 2013. Også fastlandseksporten har økt, og den var i 2013 om lag 8 pst. høyere enn før finanskrisen brøt ut i 2008 (verditall i løpende priser). Eksporten av sjømat har bidratt til oppgangen, både volum og pris har økt klart de siste årene.

Siden 2003 er volumet av norsk eksport blitt redusert. Dette skyldes redusert produksjon på norsk sokkel. Fastlandseksporten har økt med i underkant av 30 pst. i volum siden 2003. Økningen gjelder både varer og tjenester. Etter finanskrisens utbrudd i 2008 falt fastlandseksporten markant. Siden 2009 har eksportmengden økt, særlig for tjenester.

Figur 5.19 Norsk eksport – utvikling fra 2008 til 2013, målt i løpende priser

Kilde: SSB Nasjonalregnskap

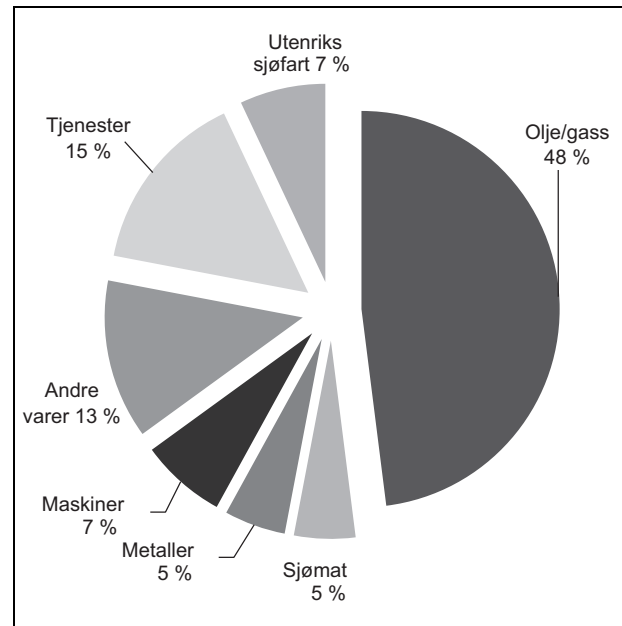

Figur 5.20 Norsk eksport målt i volum – utvikling 2003–2013 (indekstert på 2003-nivå = 100)

Kilde: SSB Nasjonalregnskap

Norsk eksport var i 2013 på 1 171 mrd. kroner. Av dette var halvparten råolje/naturgass, 28 pst. fastlandsvare og 22 pst. tjenester. Industrivarer utgjorde 85 pst. av fastlandseksporten og 24 pst. av total eksportverdi. Metaller og verkstedsprodukter som maskiner, er hovedgrupper. Fra fastlandet er finans- og forretningstjenester den største kategorien eksporterte tjenester (40 pst.). Om lag 34 pst. av tjenesteeksporten er utenriks skipsfrakt.

Sjømateksporten utgjorde 17 pst. av fastlandseksporten. I 2013 ble det eksportert sjømat til 136 land, til en samlet verdi på over 61 mrd. kroner, hvorav havbruk sto for 42,2 mrd. kroner. Dette er en oppgang på hele 18,1 pst. fra 2012 og høyeste eksportverdi for norsk sjømat noensinne. EU er Norges klart viktigste sjømatmarked. Målt i verdi utgjorde eksporten til EU 59,6 pst. av den totale sjømateksporten i 2013. Russland og Frankrike var Norges største enkeltmarkeder i 2013.

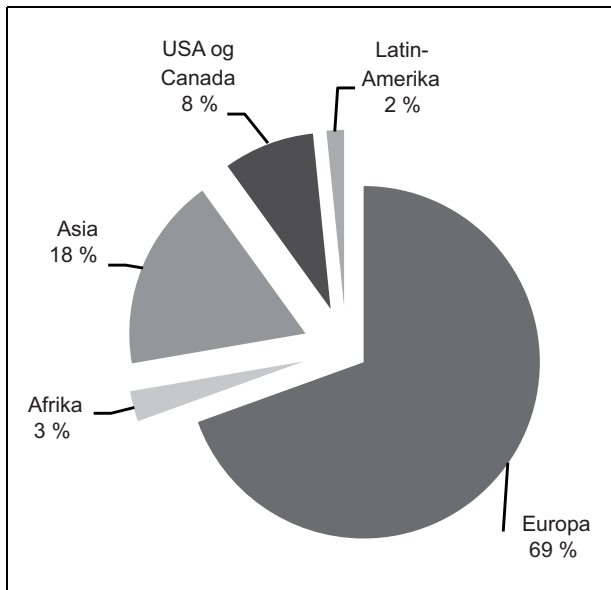

Figur 5.21 Norsk eksport i 2013 – oversikt eksportprodukter

Kilde: SSB Nasjonalregnskap

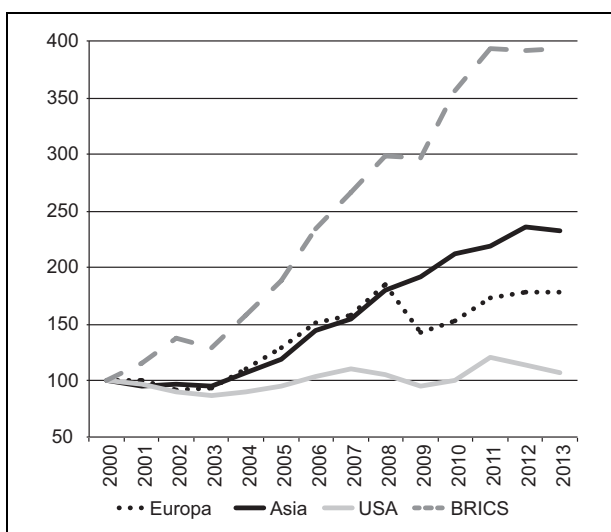
Maritim næring er ikke en egen kategori i nasjonalregnskapet, men analyser fra Menon Business Economics viser at samlet estimert verdi av eksport fra maritim næring i 2012 var på 220 mrd. kroner, en økning på 10,5 pst. fra året før. Det gjør maritim næring til den største eksportøren etter petroleumsnæringen. Rederiene står for om lag 60 pst. av eksporten, mens de resterende 40 pst. fordeler seg på utstyrsleverandører, skipsverft og maritime tjenester.

Europa er vår hovedhandelspartner. Europa mottar mer enn 2/3 av norsk fastlandseksport av varer. Inkludert salg av olje og gass er andelen hele 84 pst. Mye av norsk samhandel med Europa gjøres i Norden. Norden mottar 19 pst. av norsk vareeksport fra fastlandet og forsyner oss med 23 pst. av vår import. Sverige er norsk fastlandsøkonomis største handelspartner. Asia er et voksende marked for norsk eksport og mottar nå en nesten like stor andel som Norden av fastlandsvarene, 18 pst.

Figur 5.22 Markeder for norsk fastlandseksport av varer i 2013

Kilde: SSB – Utenrikshandel med varer

Figur 5.23 Samhandel av varer med utvalgte handelspartnere – utvikling siden 2000 (indeksert på 2000-nivå = 100)

Kilde: Basert på verditall i utenrikshandelsstatistikken

Norges handel med Asia er den som har økt raskest det siste tiåret sammenlignet med de andre kontinentene. Samhandelen av varer er mer enn doblet siden 2003, særlig pga. raskt økende import fra Kina. Også handelen med tjenester øker, men manglende statistikk gjør at den ikke kan tas med. Norges samhandel med BRICS-landene (samlebetegnelse på Brasil, Russland, India, Kina og republikken Sør-Afrika) er nesten tre-

doblet siste tiår. BRICS mottar nå om lag 9 pst. av norsk fastlandseksport av varer, mot 3 pst. i 2000 (verditall). Handelen med Europa har også økt siden 2000. Økningen var sterkest i perioden etter utvidelsen av det indre marked østover i 2004. I verdi er handelen med Europa nesten 80 pst. større enn for ti år siden.

Handelsavtaler og WTO

Oppgaver og mål

Norge inngår frihandelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang i framvoksende økonomier og hos viktige handelspartnere. Det er også sentralt å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkurrenter i EU og andre land. Bilaterale frihandelsavtaler med land utenfor EØS-området er et viktig næringspolitisk virkemiddel. Avtalene har fått økende betydning for norsk næringsliv som følge av at handelen er blitt mer globalisert.

Regjeringen prioriterer frihandelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt samlet handel og verdiskaping. I tillegg legges det, ved prioritering av land, vekt på utenriks- og utviklingspolitiske hensyn. Viktige eksportprodukter for Norge er bl.a. sjømat, maskiner, metaller og kunstgjødsel. Prioriterte tjenestesektorer er skipsfart og relaterte tjenester som sjøforsikring, ingeniørtjenester, telekommunikasjonstjenester og energirelaterte tjenester som eksempelvis leting etter petroleumsforekomster og brønnboring.

Gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO) er det skapt et multilateralt regelverksbasert handelsregime som er viktig for små, åpne økonomier som den norske. Departementet har et ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk næringsliv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir tilstrekkelig ivaretatt.

Det løpende arbeidet i WTOs komiteer for veterinære og plantesanitære forhold (SPS-komiteen) og tekniske handelshindre (TBT-komiteen) er viktig for sjømathandelen. Nærings- og fiskeridepartementet legger også stor vekt på arbeidet med å etablere internasjonale standarder, for å beskytte forbrukernes og dyrenes helse, og samtidig sikre redelig praksis i internasjonal handel med dyr og næringsmidler. Dette arbeidet foregår i internasjonale standardsettende organisasjoner som Codex Alimentarius (mattrygghet) og Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE).

Status og resultater

Det økonomiske tyngdepunktet i verden forskyves fra vest og nord til øst og sør. Fortsatt høy vekst i Asia, Latin-Amerika og Afrika vil føre til økt etterspørsel etter norske varer og tjenester. Disse regionene blir stadig viktigere for norsk utenriks-handel. Det kan bli aktuelt å vurdere å innlede for-handlinger med flere land i disse regionene i tiden framover.

Departementet har i 2013 og 2014 prioritert arbeidet med EFTA-forhandlinger med India, Indonesia, Vietnam, Malaysia og tollunionen mellom Russland, Hviterussland og Kasakhstan. EFTA intensiverte forhandlingene med India høsten 2013 og våren 2014 i håp om å avslutte for-handlingene og undertegne frihandelsavtalen før det indiske parlamentsvalget. Dette lyktes ikke, og det legges derfor opp til å gjenoppta forhand-lingene så snart som mulig med den nye indiske regjeringen. Grunnet presidentvalg i Indonesia vil forhandlingene med landet gå inn i en mindre aktiv fase, og det forventes et opphold i forhand-lingene fram til våren 2015. Forhandlingene med landene i tollunionen mellom Russland, Hviteruss-land og Kasakhstan ble i mars 2014 stilt i bero.

Arbeidet med reforhandling av avtalen med Tyrkia startet i juni 2014. Det er gjennomført møter med Canada og Mexico med sikte på en bred reforhandling av disse avtalene. For Norges del er særlig forbedring av handelsavtalenes behandling av handel med tjenester en prioritet.

EFTA og Myanmar undertegnet en samar-beidserklæring i juni 2013. En samarbeidserklæ- ring med Filippinene ble undertegnet i juni 2014. EFTA og Filippinene ble i den forbindelse enige om å gjennomgå ambisjonene for en framtidig fri-handelsavtale med sikte på oppstart av forhandlin-ger våren 2015. Det thailandske parlamentet ga mandat for gjenoptakelse av forhandlinger med EFTA i oktober 2013. Militærkuppet gjennomført i mai 2014 gjør at den videre prosessen er usikker. Det har ikke blitt avholdt forhandlingsrunder mel- lom Norge og Kina siden september 2010.

Norge har tatt initiativ til at EFTA-statene eta- blerer tettere kontakt med ASEAN¹⁵ og EAC¹⁶. Norge ratifiserte frihandelsavtalene mellom EFTA-statene og Bosnia-Hercegovina, mellom EFTA-statene og Colombia og mellom EFTA-sta-

tene og Costa Rica og Panama i juni 2014. Frihan- delsavtalen med Bosnia-Hercegovina vil tre i kraft etter at Bosnia-Hercegovina har deponert sine ratifikasjonsinstrumenter. Frihandelsavtalen med Colombia trådte i kraft 1. september 2014 og fri-handelsavtalen med Costa Rica og Panama trådte i kraft 19. august 2014. Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Samarbeidsrådet for golfstatene (bestående av Bahrain, De forente arabiske emira- ter, Kuwait, Oman, Qatar og Saudi-Arabia) trådte i kraft 1. juli 2014.

I forhandlingene om en ny WTO-avtale (Doha- runden) legger departementet vekt på å bidra til at næringslivets behov er reflektert i norske posi- sjoner. Under WTOs 9. ministermøte på Bali i desember 2013 ble det oppnådd prinsippene om en avtale om handelsforenkling og om å gjen- oppta forhandlingene på de sentrale forhandlings- områdene i Doha-runden. Det har imidlertid vist seg vanskelig å oppnå en felles plattform for slutt- føring av Doha-runden etter at WTO-medlem- mene ikke ble enige om iverksettelse av avtalen om handelsforenkling.

I 2013 og 2014 var det betydelig arbeid med forhandlinger om en flerstatlig tjenesteavtale, «Trade in Services Agreement – TiSA». I tillegg til at Norge fører an i forhandlingene på det mari- time området, har Nærings- og fiskeridepartem- entet prioritert arbeidet med gode horisontale regler for all handel med tjenester.

Nærings- og fiskeridepartementet har fulgt forhandlingene mellom EU og USA om et transat- lantisk handels- og investeringspartnerskap tett. Det er sammen med de andre EFTA-statene eta- blert en handelspolitisk dialog med USA.

Viktige norske sjømatprodukter nyter ikke godt av EØS-avtalens regler om fri bevegelighet for varer. Flere tidsavgrensede frie kvoter for norsk sjømat i EU utløp 30. april 2014. Dette har negative konsekvenser for norsk sjømatnæring. Parallelt med forhandlingene om Norges bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa for- handles det om videreføring og forbedring av toll- frie importkvoter for norsk sjømat i EU.

De siste årene har det blitt økte krav til doku- mentasjon av at produktene som eksporteres, er trygge. For sjømateksporten er det avgjørende at Norge kan dokumentere mattrygghet, god fiske- helse og kvalitet gjennom hele produksjons- kjeden. Importlandene krever i økende grad egne sertifikater med informasjon knyttet til både mat- trygghet og fiskehelse. De ønsker også egne inspeksjoner. Mattilsynets rolle som tilsynsmyndighet og deres kommunikasjon med myndig- hetene i importlandene er derfor svært avgjø-

¹⁵ Association of Southeast Asian Nations: Brunei, Kambod- sja, Laos, Malaysia, Myanmar, Filippinene, Singapore, Thai- land og Vietnam.

¹⁶ East African Community: Burundi, Kenya, Rwanda, Tanza- nia og Uganda.

rende for tilliten. Russland har tidligere vært et av de viktigste markedene for norske sjømateksportører. Russland har med virkning fra 7. august 2014 innført importforbud for all fisk under kapittel 3 i tolltariffen. I samarbeid med sjømatnæringen har departementet iverksatt tiltak for å begrense skadevirkningene av forbudet. Tiltakene knytter seg bl.a. til større fleksibilitet i sildefisket og i lakse- og ørretproduksjonen. I tillegg vil det bli økt markedsføring i avlastningsmarkeder gjennom Norges sjømatråd.

Sjømateksporten til Ukraina har vært utfordrende. Nærings- og fiskeridepartementet har i samarbeid med Utenriksdepartementet tatt initiativ til et tettere samarbeid mellom Mattilsynet og Ukrainas veterinærtjeneste.

EU innførte i 2010 krav til fangstsertifikater for importert villfanget fisk. I kjølvannet av dette vurderer også andre viktige importland å stille liknende krav. For å unngå framvekst av ulike fangstsertifikatregimer har Norge arbeidet for å få etablert en felles, global standard for fangstsertifikater gjennom Verdens matvareorganisasjon (FAO). En slik standard vil gi markedet trygghet for at sjømaten er bærekraftig forvaltet og sikre et forutsigbart og enhetlig regime for eksportørene.

Frihandelsavtaler gjennom EFTA, forhandlinger i WTO, forhandlinger om en flernasjonalt tjenesteavtale (TISA) og bilaterale maritime samarbeidsavtaler er viktige verktøy i arbeidet med å fremme maritime bedrifters eksport av varer og tjenester og næringens verdiskaping. Viktige vekstmarkeder for den maritime næringen er Brasil, Russland, Korea, India og Kina. Samarbeid om industri- og teknologiutvikling, miljøvennlig skipsfart, bruk av flytende naturgass (LNG), skipsfart i Arktis og skipsbygging var noen av temaene som ble prioritert i 2013. Det ble også lagt vekt på å oppnå gode forpliktelser på det maritime området i forbindelse med EFTA-forhandlinger med Indonesia, Vietnam, India, Costa Rica og Panama, samt tollunionen Russland, Hviterussland og Kasakhstan.

Prioriteringer 2015

Departementet vil arbeide for at Norge gjennom EFTA inngår nye handelsavtaler med prioriterte land. I 2015 vil ferdigstilling av forhandlingene med India, Indonesia, Malaysia og Vietnam, samt oppstart av forhandlinger med Filippinene bli prioritert. Reforhandling av avtalen med Tyrkia, og eventuelt også av avtalene med Canada og Mexico, vil stå sentralt i 2015. Departementet vil prioritere å følge opp arbeidet med TISA og vide-

reføre arbeidet med å ivareta norske næringslivsinteresser i forbindelse med forhandlingene mellom EU og USA (TTIP). Dersom det blir reelle forhandlinger om kjernesporsmål som toll på industrivarer, landbruk og tjenester, vil det være en prioritert oppgave for Nærings- og fiskeridepartementet å delta i disse for å ivareta interesse til norsk næringsliv.

På sjømatområdet vil departementet prioritere arbeidet for å forbedre markedsadgangen til EU for norske sjømatprodukter og arbeidet for å redusere veterinære handelshindre for sjømat. Departementet vil videre bidra til utviklingen av et globalt fangstsertifikat innenfor rammen av FAO. På det maritime området vil arbeidet med en skipsfartsavtale med Brasil ha høy prioritet.

EØS og indre marked

Oppgaver og mål

EU er verdens største økonomi og Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. Et velfungerende indre marked er viktig for norsk verdiskaping. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurransevne. Et felles regelverk skaper forutsigbarhet og likeverdige konkurransevilkår for alle som opererer i det indre marked.

Departementet administrerer flere ordninger som har som formål å fjerne ulovlige restriksjoner i det indre marked og motvirke etablering av nye handelshindringer. Departementet koordinerer EØS-høring av forslag til tekniske regler i henhold til EØS-høringsloven, som gjennomfører et EU-direktiv. Det følger av loven at alle forslag til nasjonale tekniske regler skal sendes på høring i alle EØS-statene, og at regler som omfattes av meldepikten, først kan vedtas tre måneder etter at melding er sendt EFTAs overvåkningsorgan. Videre drifter departementet et varekontaktpunkt hvor næringsdrivende fra andre EØS-stater kan henvende seg for informasjon om hvilke regler som gjelder for omsetning av varer i Norge. Departementet er nasjonalt kontaktpunkt for EØS-problemløsningsnettverket SOLVIT. SOLVIT er en gratis tjeneste som hjelper bedrifter og personer med å løse problemer som skyldes at nasjonale myndigheter i en annen EØS-stat ikke anvender EØS-retten korrekt. Det finnes et SOLVIT-senter i alle EØS-statene.

Internasjonalt regelverk er avgjørende for en global næring som skipsfart. Det er et omfattende

og godt samarbeid med Europakommisjonen, det europeiske sjøfartsdirektoratet EMSA og EUs medlemsland i skipsfartsspørsmål gjennom deltakelse i det indre marked. På sikkerhets- og miljøområdet vektlegger regjeringen at arbeidet med EØS-regelverket er i tråd med relevant regelverk i IMO.

Også for sjømatnæringa er EØS-regelverket svært viktig. Matområdet utgjør den største andelen av rettsaktene i EØS-avtalen. Regelverket skal sikre et høyt beskyttelsesnivå for menneskers helse og for forbrukerinteresser når det gjelder næringsmidler, samtidig som det sikres at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte. Matmyndighetene legger stor vekt på å påvirke regelverksutviklingen i EU på et tidlig tidspunkt. Mattilsynet har en viktig rolle i dette arbeidet sammen med de tre matdepartementene (LMD, NFD og HOD). Det legges også stor vekt på å innlemme nytt regelverk i EØS-avtalen så snart som mulig etter at det er vedtatt i EU.

Status og resultater

Lov om det frie varebytte i EØS (EØS-vareloven) trådte i kraft 12. april 2013. Loven gjennomfører to EU-forordninger som inneholder regler med formål å lette utvekslingen av varer i EØS. Den inneholder bestemmelser om markedstilsyn, akkreditering, CE-merking og kontroll av varer fra tredjeland. Det er et mål å etablere en effektiv samordning av markedstilsyn med varer i henhold til kravene i dette regelverket. Nærings- og fiskeridepartementet har etablert et Råd for teknisk markedstilsyn med varer (Varetilsynsrådet), hvor elleve departementer er representert. Varetilsynsrådet har i 2013 koordinert arbeidet med å utarbeide norske sektorielle markedstilsynsprogrammer for 2014. EØS-vareloven gjelder også for varer som ikke er omfattet av harmonisert EØS-regelverk, og fastsetter saksbehandlingsregler myndighetene må følge når de treffer eller har til hensikt å treffe vedtak som helt eller delvis forbyr en vare som lovlig omsettes i en annen EØS-stat. Varekontaktpunktet som er opprettet i henhold til EØS-vareloven, mottok 17 henvendelser i 2013.

SOLVIT-nettverket behandlet til sammen 1 156 saker i 2013, og 94 pst. av sakene ble løst. Det norske SOLVIT-senteret fremmet 15 saker mot andre EØS-stater og behandlet ti saker fra andre EØS-stater. Dette er en økning på ti saker sammenlignet med 2012. 21 av sakene ble løst, mens de resterende fire ikke ble det.

Europakommisjonen videreførte høsten 2013 retningslinjene for statsstøtte til skipsfart. Ret-

ningslinjene sikrer mulighetene for at norsk og europeisk skipsfartsnæring kan operere på internasjonalt konkurransedyktige betingelser.

Prioriteringer 2015

Departementet vil følge opp Europakommisjonens forslag til en ny forordning om markedstilsyn med varer, som ble lagt fram i 2013. Formålet med det foreslåtte regelverket er å sikre at varer i det indre marked er trygge og i samsvar med gjeldende krav.

Regjeringens arbeid med maritim strategi vil ses i nær sammenheng med prosesser i EU. Departementet vil vurdere samarbeid om «blå vekst», som er del av arbeidet med maritim politikk og det maritime elementet i Europa 2020-prosjektet for smart, bærekraftig og inkluderende vekst. Det er viktig at transport til og fra Norge likebehandles med andre land. Norske myndigheter vil derfor aktivt følge prosessen med å fjerne administrative hindre for europeisk nærskipsfart, særlig knyttet til tollbehandling («Blue belt»).

Eksporthfinansiering

Oppgaver og mål

Det offentlige eksporthfinansieringssystemet spiller en sentral rolle i finansieringen av norsk eksport, spesielt i tider med uro i finansmarkedene og få alternative finansieringskilder. Det statlige norske systemet for langsiktig eksporthfinansiering består av to aktører, Garantiinstituttet for eksporthkreditt (GIEK) og Eksporthkreditt Norge AS. De to er ofte involvert i finansieringen av de samme eksporthkontraktene, men da med ulike roller – Eksporthkreditt Norge er långiveren og GIEK garantisten. I praksis ser finansieringspakken slik ut: Eksporthkreditt Norge gir et lån til kjøperen av den norske eksporthartikkelen. For at selskapet ikke selv skal sitte med risikoen for at låntakerne ikke betaler tilbake lånet, må selskapet få en garanti fra GIEK og/eller en annen bank eller finansinstitusjon med god kredittverdighet. På samme måte som Eksporthkreditt Norge kan bruke private aktører til å garantere for sine lån, kan GIEK garantere for lån som er ytt av private banker. Det offentlige eksporthfinansieringssystemet skal være et supplement til kommersielle finansinstitusjoner.

Før Eksporthkreditt Norge AS ble etablert i 2012, forvaltet Eksporthfinans ASA (15 pst. stats eid) den norske eksporthkredittordningen (108-ordningen). Ettersom lånene under ordningen

nedbetales over mange år, forvalter selskapet fortsatt en del lån på vegne av staten.

GIEK og Eksportkreditt Norge (og tidligere Eksportfinans) er kun rettet mot eksport som har et langsiktig finansieringsbehov. Mange produkter kan eksporteres uten at det er behov for låneopptak, f.eks. fisk. Ofte kjøpes denne typen eksportartikler på kreditt. Da vil eksportøren ofte ønske å forsikre seg mot at kjøperen ikke gjør opp for seg i rett tid. Slike kortsiktige kredittforsikringer kan kjøpes på kommersielle vilkår hos statsaksjeselskapet GIEK Kredittforsikring AS (GK) eller hos andre kommersielle forsikringsselskaper.

Formålet med internasjonal regulering og betydningen for Norge

Betingelsene for offentlige langsiktige eksportlån og -garantier (bl.a. minimumpriser og maksimale løpetider) reguleres i dag av en OECD-tilknyttet avtale, Arrangement on Officially Supported Export Credits («Arrangement»). Arrangement er en «gentleman's agreement» mellom Australia, Canada, EU, Japan, Korea, New Zealand, Norge, Sveits og USA. Avtalen består av en sektornøytral hovedavtale og fem sektoravtaler, henholdsvis for skip, fly, tog, atomkraftverk og klimavennlige prosjekter. Det finnes også tilhørende retningslinjer for håndtering av miljø, samfunnsansvar, korrupsjon, menneskerettigheter og andre elementer.

Formålet med den internasjonale reguleringen er å sikre at konkurranse mellom eksportører er basert på pris og kvalitet og ikke på den offentlige finansieringen som tilbys. I tillegg skal den bidra til å begrense subsidiekonkurranse mellom land. Det er nå startet dialog om å få til en ny internasjonal avtale som også inkluderer ikke OECD-land, bl.a. Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika. Det legges opp til først å forhandle to spesifikke sektoravtaler innenfor skip og medisinsk utstyr.

Status og resultater

Etterspørselen etter offentlig eksportfinansiering har økt kraftig siden finanskrisen, jf. figuren nedenfor. Siden 2008 har GIEK opplevd mer enn en dobling i samlet garantiansvar. Det kan nå se ut

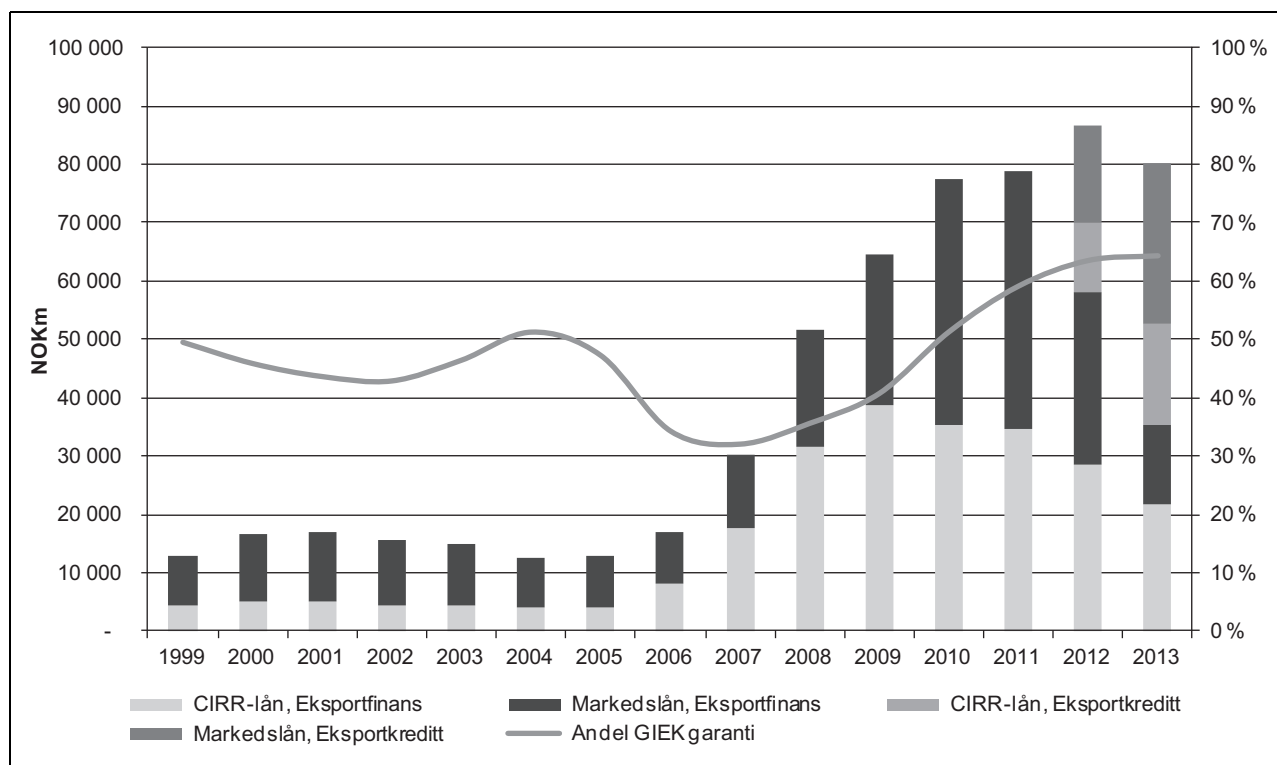
til at det private finansieringstilbudet har økt, spesielt for store bedrifter med god kredittverdighet. Flere store låntakere har i 2013 førtidsinnfridd de offentlige lånene og garantiene sine for å benytte seg av den bedrede tilgangen til alternativ finansiering. Dette bidro til utflatning av veksten målt i kroner både hos GIEK og Eksportkreditt Norge. Likevel er etterspørselen etter offentlig eksportfinansiering fortsatt stor. Etterspørselen drives særlig av leverandører innenfor bransjene olje- og gass/offshore.

I motsetning til mange store bedrifter opplevde små og mellomstore bedrifter, særlig i Europa, fortsatt en stram kredittpraksis i 2013. Noe av bakgrunnen er innføringen av strengere kapitaldekningskrav etter finanskrisen. I 2013 garanterte GIEK for 124 saker med ansvar under 50 mill. kroner hvor det antas at eksportørene hadde hatt problemer med å få lån dersom GIEK ikke hadde gitt garanti. GIEK Kredittforsikring AS, som har majoriteten av kundene sine i SMB-segmentet, opplevde også at finansiell usikkerhet preget særlig Sør-Europa. En utfordrende kreditt- og likviditetssituasjon hos mange kjøpere i 2013 bidro til økte erstatningskostnader, økte erstatningsavsetninger og et underskudd for GK.

Prioriteringer 2015

Regjeringen prioriterer å videreføre rammene til GIEK for å sikre at det norske eksportfinansieringssystemet er tilpasset behovet til eksportørene i 2015. Videre vil regjeringen av hensyn til eksportnæringene og til effektiv intern ressursbruk ha fokus på at GIEK og Eksportkreditt Norge fortsetter sitt arbeid med å forenkle prosesser overfor kunder og samarbeidspartnere i 2015.

En annen prioritert oppgave i 2015 er arbeidet med den internasjonale reguleringen av eksportfinansiering. Det er nylig satt i gang en revisjon av rentesystemene i dagens OECD-tilknyttede avtale, og arbeidet vil antakelig fortsette inn i 2015. Resultatet av arbeidet vil kunne ha betydning for det norske eksportfinansieringssystemet. Det vil også en eventuell ny skipssektoravtale, og den nyoppstartede eksportfinansieringsdialogen som også inkluderer ikke OECD-land vil dermed også ha høy prioritet i 2015.

Figur 5.24 Utvikling i offentlig eksportfinansiering 1999–2013 (mill. kroner)

Kilde: Eksportkreditt Norge AS. Utlånssaldo representerer lånesaldo Eksportkreditt Norge AS/Eksportfinans ASA. Lånesaldo Eksportfinans ASA inkluderer også annen finansiering enn CIRR-kvalifiserende (med CIRR-kvalifiserende menes lån som kvalifiserer for offentlig støttede fastrentelån iht. den OECD-tilknyttede avtalen, Arrangement).

Fremme av eksport og næringslivets internasjonalisering

Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for å fremme eksport og internasjonalisering i norsk næringsliv. Et sentralt virkemiddel i dette arbeidet er Innovasjon Norge, som gjennom sitt internasjonaliseringsarbeid bistår norske selskaper i utlandet, jf. omtale under kap. 2421. På sjømatområdet er Norges sjømatråd en viktig aktør, jf. omtalen under.

Næringslivets samfunnsansvar er prioritert i dialogen med myndigheter og næringsliv ved politiske besøk i utlandet, i økonomiske kommisjoner og i forbindelse med handelsavtaleforhandlinger. Det stilles også krav om at bedrifter skal ivareta sitt samfunnsansvar ved tildeling av offentlig støtte til næringslivet gjennom bl.a. Innovasjon Norge og offentlig finansiering fra Eksportkreditt Norge AS og Garantiinstituttet for eksportkreditt.

Departementet arbeider for å gi norske selskaper markedsadgang til å investere i andre land. Mange selskaper vegrer seg mot å satse i nye vekstmarkeder på grunn av uforutsigbare rammevilkår. Norske myndigheter ønsker å bidra til å redusere denne risikoen gjennom å inngå invest-

ringsavtaler. Hovedformålet med å inngå slike avtaler er å beskytte norske investeringer i utlandet, spesielt i land der det er en politisk og økonomisk ustabil situasjon, og å sikre at norske bedrifter kan konkurrere på lik linje med bedrifter fra andre land. Det er også et viktig hensyn at avtalene skal fremme investeringer i utviklingsland og bidra til økonomisk utvikling i disse landene.

Departementet ivaretar bilateral myndighetsdialog om rammevilkår og enkeltsaker for norske bedrifter i utlandet. I viktige vekstmarkeder, som de framvoksende økonomiene, kan næringslivet trenge drahjelp fra myndighetene til å sikre gode konkurransevilkår. Departementet legger derfor stor vekt på å gjennomføre myndighetsdialog med prioriterte land for norsk næringsliv. Det skjer både gjennom en aktiv besøksvirksomhet til utlandet og ved å invitere viktige beslutningstakere til politiske samtaler i Norge. Slike besøk er med på å sette Norge og norske interesser på agendaen hos myndighetene i andre land og bidrar til å bygge opp gode politiske relasjoner som vil være til nytte for norsk næringsliv.

På sjømatområdet har Norge bilateral dialog med en rekke land, som Kina, Brasil og Sør-Korea. Mattilsynet har en viktig rolle i det bilate-

rale arbeidet på sjømatområdet. Forholdet til Kina og Russland har vært særlig krevende de siste årene og trenger tett oppfølging. I lys av den overordnede politiske situasjonen som har medført at Russland har innført importforbud for sjømat fra og med 7. august 2014, er det nå ingen bilateral dialog om handel med sjømat med Russland.

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk til utlandet. Målet med næringslivsdelegasjonene er at de deltakende bedriftene skal dra nytte av profileringen som følger av tilstedeværelsen av representanter fra det offisielle Norge.

Departementet har ansvar for den økonomiske dimensjonen innenfor regionale fora som Barentsrådet, Nordisk Ministerråd og Østersjørådet. Departementet deltar i embetsmannskomiteen for næring under Nordisk Ministerråd.

Norges sjømatråd

Norges sjømatråd AS er organisert som et aksjeselskap og eies i sin helhet av Nærings- og fiskeridepartementet. Hovedkontoret ligger i Tromsø og selskapet har egne ansatte i 13 markeder.

Selskapets formål er å øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen gjennom økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i inn- og utland. Dette oppnås gjennom generisk (felles)

markedsføring, arbeid med markedsinformasjon, markedsadgang og beredskap. Norges sjømatråd skal også søke å utvikle nye og videreutvikle etablerte markeder og fremme og trygge omdømmet til norsk sjømat. Selskapet er rådgiver for Nærings- og fiskeridepartementet i spørsmål tilknyttet eksport, handelshindringer, markedsadgang m.m.

Virksomheten til Norges sjømatråd er finansiert av fiskeri- og havbruksnæringen gjennom en årsavgift for sjømateksportører på 15 000 kroner (det er p.t. registrert 441 eksportører) og en markedsavgift fastsatt i medhold av fiskeeksportloven av mars 1990. Markedsavgiften er for de fleste produkter på 0,75 pst. av eksportverdien. De regnskapsmessige inntektene var i 2013 på 468 mill. kroner.

Menon Business Economics har gjennomført en evaluering av Norges sjømatråds arbeid i perioden 2005–2013. Evalueringen ferdigstilles høsten 2014. Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp funnene på egnet måte.

Prioriteringer 2015

Departementet vil i 2015 prioritere arbeidet med bilaterale investeringsavtaler, bilateralt økonomisk samarbeid, næringslivsdelegasjoner og oppfølgingen av evalueringen av Norges sjømatråd.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	10 617	13 000	13 300
73	Støtte til kapitalvareeksport	359 339	375 000	
	Sum kap. 0940	369 956	388 000	13 300

Vedrørende 2014:

Midlene som i 2015 er foreslått på kap. 940, er bevilget på kap. 934 i 2014 og årene før.

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 21 redusert med 36 000 kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 65 000 kroner for post 21.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske internasjonaliseringprosjekter og til eventuell norsk deltakelse

på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultater 2013

I 2013 ble det brukt om lag 8,7 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved 65 utenriksstasjoner. Midlene ble brukt til å finansiere totalt 148 prosjekter. Ved tildelingen av midler ble det bl.a. lagt vekt på større prosjekter i vekstmarkeder og strategisk viktige markeder for norsk næringsliv. Videre ble det lagt vekt på prosjekter som er relevante i en innovasjons- og forskningssammenheng og prosjekter som er medfinansiert av næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet. Hoveddelen av midlene gikk til stasjonene i Asia og Europa. Enkeltlandene som fikk størst tildeling var Kina (Beijing, Guangzhou og Shanghai), USA (Houston, New York, San Francisco og Washington DC), Russland (Moskva, Murmansk og St. Petersburg), India (New Delhi) og Brasil (Brasilia og Rio de Janeiro).

Det ble brukt om lag 2 mill. kroner til arbeidet med strategiske internasjoniseringsprosjekter i 2013. Midlene ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet, bl.a. i forbindelse med kongehusets besøk til USA og Tyrkia.

Prioriteringer 2015

Nærings- og fiskeridepartementet vil også i 2015 prioritere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil videre gjennomføre strategiske internasjoniseringsprosjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer. Spesielt vil departementet arbeide med å videreutvikle «Team Nor-

way» som felles profilerings- og koordineringsplattform for departementer, virkemiddelapparat, utenriksstasjoner og næringsliv for å bidra til bedre og mer enhetlig fremme av norske økonomiske interesser i utlandet. Det er besluttet at Norge ikke skal delta på verdensutstillingen i Milano 2015, grunnet begrenset interesse fra næringslivet. Regjeringen vil i 2015 vurdere om Norge skal delta på verdensutstillingen i Astana i 2017.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås bevilget 13,3 mill. kroner til dekning av utgifter til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjoniseringsprosjekter i 2015.

Post 73 Støtte til kapitalvareeksport

Avtalen mellom Eksportfinans ASA og daværende Nærings- og handelsdepartementet om 108-ordningen ble sagt opp med virkning for nye tilsagn fra og med 21. desember 2011. En overgangsordning gjaldt fram til 1. juli 2012. Deretter har Eksportkreditt Norge AS forvaltet statens eksportkredittordning. Det vises til omtale under kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS. Eksportfinans ASA forvalter fortsatt sin portefølje av CIRR-lån som er omfattet under 108-ordningen. Det vil derfor i flere år framover kunne være behov for bevilgninger under kap. 940, post 73.

Om ordningen

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til utenlandske importører av norske kapitalvarer og norske rederier i internasjonal konkurranse, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978 med utgangspunkt i den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits». Avtalen regulerer på hvilke områder offentlig støttede eksportkreditter kan gis i OECD-landene, herunder rente- og avdragsvilkårene for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport. Formålet med 108-ordningen har vært å fremme norsk eksport. Dette skulle gjøres ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenesteytelser et konkurransedyktig eksportkreditttilbud på like gode vilkår som offentlig støttede eksportkreditter i våre konkurrentland. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene på utlånene ikke fullt ut dekker innlåns- og forvaltningskostnadene. Bevilgningen vil derved avhenge av rente-

betingelser på utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlåne og valutabevegelser. Staten bærer følgelig en risiko knyttet til ordningens økonomiske resultat. Eksportfinans blir kompensert for å forvalte ordningen gjennom marginer på utestående lån. Underskuddet belastes statsbudsjettet to år etter at det er påløpt. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans

for den mellomværende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Resultater 2013

Tabellen under viser årlige utbetalinger av nye lån, saldo ved årsslutt og årlige underskudd i perioden 2008–2013. Det har ikke blitt betalt ut nye lån siden 2012.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Utbetaling av nye lån i løpet av året (mrd. kroner)	14,1	14,4	2,7	6,2	0,1	0
Saldo ved årsslutt (mrd. kroner)	31,6	38,8	35,3	34,6	28,5	21,6
Årlige underskudd på avregningskontoen (inkl. renter, mill. kroner)	366,0	423,0	449,0	358,9	375,0	–

Det er usikkerhet omkring hva resultatet på avregningskontoen for 2013 endelig vil kunne bli. Usikkerheten skyldes at NFD og Eksportfinans ASA er uenige om hvilke prinsipper som skal gjelde ved beregning av oppgjør ved førtidsinnfrielse av lån under 108-ordningen. Det er usikkert når en eventuell avklaring vil kunne foreligge.

der for beregning av oppgjør ved førtidsinnfrielse av lån under 108-ordningen, og det er dermed usikkerhet om bevilgningsbehovet i 2015. Det er også usikkerhet om når en avklaring vil foreligge. Grunnet usikkerheten om bevilgningsbehovet foreslås det ikke nå bevilgning til Eksportfinans ASA for gjenværende forvaltning av ordningen med statlig støttede eksportkreditter.

Budsjettforslag 2015

Nærings- og fiskeridepartementet og Eksportfinans ASA er uenige om hvilke prinsipper som gjel-

Kap. 3934 Internasjonaliseringstiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
71	Tilbakeføring av tilskudd fra EXPO 2012	512		
	Sum kap. 3934	512		

Norge deltok på Verdensutstillingen EXPO 2012 i Yeosu i Sør-Korea. Ikke benyttet tilskudd til deltagelsen ble tilbakeført i 2013.

Kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Tilskudd	105 000	105 000	107 000
71	Viderefakturerte utgifter		200	200
89	Valutatap	130 849		
90	Utlån	23 237 020	19 500 000	20 000 000
	Sum kap. 2429	23 472 869	19 605 200	20 107 200

Vedrørende 2015:

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 525 000 kroner for post 70.

Oppgaver og mål

Eksportkreditt Norge AS er et 100 pst. statseid selskap som har som eneste oppgave å forvalte den statlige ordningen for finanstjenester til norsk eksport av kapitalvarer og tjenester, dvs. statens eksportkredittordning, jf. boks 5.7. Ordningen skal bidra til at norske eksportører kan konkurrere på like vilkår med andre eksportører med tilgang til nasjonale eksportkredittordninger. Eksportkreditt Norge ivaretar hele prosessen knyttet til markedsføring, salg, behandling av søknader, utbetalinger og oppfølging av lån under eksportkredittordningen. Lånene står på statens balanse, og staten tar all risiko knyttet til utlånsvirksomheten. Siden alle lån under eksportkredittordningen er garantert av solide institusjoner, forventes det i et normalår ikke tap på utlånsiden. Likevel vil det være en viss risiko for tap, f.eks. dersom både låntaker og garantist misligholder sine forpliktelser. Departementet etablerte i 2013 noen overordnede retningslinjer for håndtering av denne risikoen. Det ble bl.a. fastsatt et måltall for maksimal årlig tapsforventning.

Styret i Eksportkreditt Norge har, i likhet med i øvrige aksjeselskaper, ansvar for selskapets virksomhet og resultater. I tillegg til eierskapsdialogen med Eksportkreditt Norge har departementet også en styringsdialog med selskapet knyttet til selskapets oppfølging av eksportkredittordningen og tilskudd til driften av denne.

Eksportkreditt Norge er lokalisert i Oslo. Per 1. mars 2014 disponerte selskapet 42 årsverk.

Hovedmålet for Eksportkreditt Norge er å fremme norsk eksport gjennom konkurransedyktig, tilgjengelig og effektiv eksportfinansiering.

Med *konkurransedyktig eksportfinansiering* menes det at norske, offentlig støttede, kontraktsutløsende eksportkreditter skal tilbys på like gode vilkår som i våre konkurrentland og i samsvar med internasjonale avtaler. Eksportkreditt Norge skal bidra til å videreutvikle det internasjonale regelverket i samarbeid med departementet og fungere som et fagorgan for departementet i relevante eksportpolitiske spørsmål.

Med *tilgjengelig eksportfinansiering* menes et kjent tilbud fra et selskap med godt nasjonalt og internasjonalt omdømme. Tilbudet skal omfatte små og mellomstore norske eksportbedrifter og selskaper som utvikler ny kunnskap og teknologi.

Effektiv eksportfinansiering innebærer en effektiv organisering og drifting av selskapet, inkludert søknadsbehandling. Selskapet skal også ha fokus på effektiv risikostyring, bl.a. knyttet til prising, etablering og oppfølging av lån.

Resultater 2013

Selskapet har i løpet av 2013 kommet i normal drift etter etableringen i 2012.

Undersøkelser som er gjennomført av Oxford Research på oppdrag fra Eksportkreditt Norge, viser at selskapets produkter og tjenester oppfattes å være både konkurransedyktige og godt tilpasset behovene i markedet. Av respondentene i en kundeundersøkelse svarte 73 pst. at deres prosjekter ikke ville blitt realisert, eller realisert i mindre skala, dersom Eksportkreditt Norge ikke hadde bidratt til finansiering. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) godkjente i 2013 et system for prising av markedslån som ga Eksportkreditt Norge

Boks 5.7 Statens eksportkredittordning

Eksportkreditt Norge AS forvalter statens eksportkredittordning. Det innebærer at selskapet på vegne av staten tilbyr lån til kjøpere av norske eksportvarer og -tjenester. Ordningen er rettighetsbasert, og vilkårene for å få lån (og vilkårene for selve lånet) reguleres bl.a. i den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement, og i forskrift om eksportkredittordningen. I henhold til forskriften må lånesøknaden leveres til Eksportkreditt Norge før eksportøren og kjøperen har inngått kontrakt om eksport av den varen eller tjenesten som skal finansieres. Dersom eksportkontrakten kvalifiserer for lån etter regelverket, vil Eksportkreditt Norge gi et lånetilsagn. For at tilsagnet senere kan omgjøres til et lån, må eksportør og kjøper tilfredsstille noen kriterier. Kriteriene er bl.a. knyttet til å ivareta samfunnsansvar og til at GIEK og/eller en annen kvalifisert finansinstitusjon kan garantere for at låntaker betaler tilbake lånet sitt. Låntakere kan velge mellom to ulike rentetyper, den offentlig støttede fastrenten CIRR¹ og en flytende markedsrente. Det ble i 2013 innført et nytt system for fastsetting av markedsrenter. Markedsrenten skal, i likhet med tidligere, settes på kommersielle vilkår, men minimumsrentene er tilpasset spesielt for fullt ut garanterte og langsiktige lån, og de justeres hyppigere enn tidligere.

¹ CIRR (Commercial Interest Reference Rate) er minimumsrenten for offentlig støttede fastrentelån i henhold til «Arrangement on Officially Supported Export Credits», og rentesatsen endres månedlig. For fastsettelse av renten tas det utgangspunkt i statsobligasjonsrenten i den aktuelle valuta. CIRR settes ett prosentpoeng høyere enn den.

mer fleksibilitet til å følge markedsutviklingen ved fastsettelse av sine flytende renter. Det har hatt stor betydning for ordningens konkurransedyktighet, se også omtale i boks 5.7. Ved utgangen av 2013 var 62 pst. av utlånsporteføljen målt i norske kroner markedslån og 38 pst. CIRR-lån. Eksportkreditt Norges faglige bistand til departementet var av avgjørende betydning for ESAs godkjenning av det nye systemet. Videre ga selskapet verdifull faglig bistand både i forbindelse med departementets arbeid for å vedlikeholde og videre-

utvikle den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement, og i forbindelse med det nylig påbegynte arbeidet med å framforhandle en ny internasjonal eksportfinansieringsavtale, jf. omtale i programkategoriomtalen ovenfor.

I 2013 mottok Eksportkreditt Norge til sammen 409 søknader om finansiering av eksportkontrakter til 53 land (mot 302 søknader og 48 land i 2012¹⁷). En del av søknadsveksten i 2013 kan ifølge Eksportkreditt Norge spores tilbake til selskapets markedsføringsarbeid som var særlig rettet mot små og mellomstore bedrifter og fastlandsbedrifter. Selskapet arbeidet også aktivt med å gjøre eksportfinansieringstilbudet kjent og tilgjengelig gjennom deltakelse på arrangementer og konferanser m.m.

Eksportkreditt Norge hadde i 2013 svært høy aktivitet på utlånsiden. Det var, som nevnt ovenfor, en vekst i antall søknader, og også antall lån under forvaltning økte i perioden, fra 82 til 142. Verdien av utlånsporteføljen vokste med 58 pst., fra 28,5 mrd. kroner ved utgangen av 2012 til 45 mrd. kroner ved utgangen av 2013. Håndteringen av kreditttrisikoen i porteføljen synes effektiv og i tråd med de nye rammene for risikostyring som departementet satte i 2013. Selskapets forventninger til tap under porteføljen ved utgangen av 2013 var svært lave (0,0067 pst.) og godt innenfor måltallet departementet har satt for maksimale årlige tapsforventninger (0,02 pst.). Det var ingen faktiske tap relatert til utlån i 2013.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett og på bakgrunn av resultatene som er omtalt ovenfor, mener departementet Eksportkreditt Norge AS nådde målet sitt i 2013.

Prioriteringer 2015

Eksportkreditt Norge skal i 2015 videreføre virksomheten innenfor sine fastlagte mål. I 2015 skal Eksportkreditt Norge særlig prioritere samarbeidet med Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) for å forenkle prosesser overfor kunder og samarbeidspartnere. Videre skal Eksportkreditt Norge prioritere å bistå i arbeidet med internasjonale reguleringer av eksportfinansiering.

¹⁷ Tallene inkluderer søknader mottatt i første halvår av 2012, dvs. før Eksportkreditt Norge var etablert, og hvor Eksportfinans forvaltet en overgangsordning på vegne av departementet. Oppfølgingsansvaret for disse ble overført til Eksportkreditt Norge ved etableringen.

Budsjettforslag 2015**Post 70 Tilskudd**

Tilskuddet er selskapets eneste inntektskilde. Det skal sikre at selskapet kan betjene sine kunder på en profesjonell og effektiv måte, for å oppfylle sitt hovedmål om å fremme norsk eksport.

Tilskuddet dekker alle utgifter forbundet med administrasjon av selskapet og forvaltningen av utlånsvirksomheten, inklusiv lønn og personal-kostnader, husleie, programvarelisenser, IKT-utgifter og eksterne tjenestekjøp. Videre skal tilskuddet dekke selskapets arbeid med rådgiving til departementet.

Det foreslås en bevilgning på 107 mill. kroner for 2015.

Post 71 Viderefakturerte utgifter

Før Eksportkreditt Norge inngår eller endrer låneavtaler på vegne av staten, vil det være behov for å innhente eksterne vurderinger for å sikre at vesentlige forhold ved lånet og lånedokumentasjonen er tilstrekkelig godt ivaretatt. Som oppdragsgiver betaler Eksportkreditt Norge for tjenestene og viderefakturerer utgiftene til låntaker. Et anslag for totalvolum på viderefaktureringer i 2015 er 7–10 mill. kroner. Det er knyttet usikkerhet ved anslaget da det avhenger av antall lånesaker og sakenes kompleksitet. Utleggene vil ikke være garantert av tredjeparter, og det kan påregnes enkelte mindre tap som dekkes over denne posten.

På denne bakgrunn foreslås en nettobevilgning på 200 000 kroner for 2015, til å dekke eventuelle små tap.

Post 90 Utlån

Alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for eksportkredittordningen, vil få tilsagn om finansiering, jf. forskrift om eksportkredittordningen § 1 og forslag til vedtak X, 3. I tillegg har selskapet i henhold til Prop. 102 L (2011–2012) anledning til å videreføre hele eller deler av Eksportfinans ASAs lån som kommer til marginreforhandling.

Det er knyttet usikkerhet til utbetalingsbehovet under ordningen i 2015, dvs. til omfanget av tilsagn som omgjøres til lån, videre utbetalinger av lån der de første delutbetalinger allerede har funnet sted og eventuelt overtakelse av ytterligere lån fra Eksportfinans ASA. Beste anslag for utbetalinger i 2015 er 20 mrd. kroner. For å sikre at avgitte tilsagn kan følges opp med låneutbetalinger, foreslås det en fullmakt til å overskride bevilgningen med inntil 30 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 4.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 20 mrd. kroner i 2015 og en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen, men slik at samlede utbetalinger ikke overstiger 50 mrd. kroner.

Fullmakter til å utgiftsføre uten bevilgning

En stor del av lånene under eksportkredittordningen utbetales i fremmed valuta. Som følge av svingninger i valutakursene kan det realiseres valutatap eller -gevinster ved den enkelte avdragsinnbetaling. I henhold til Prop. 102 L (2011–2012) *Lov om Eksportkreditt Norge AS* (eksportkredittloven), skal Eksportkreditt Norge ikke foreta sikringstransaksjoner på statens vegne. Valutatap og -gevinster under eksportkredittordningen budsjetteres ikke, men foreslås som tidligere ført direkte i statsregnskapet på kap. 2429, post 89 (valutatap) og kap. 5329, post 89 (valutagevinst), jf. forslag til vedtak V, 2.

Kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Gebyrer m.m.	61 985	40 000	60 000
89	Valutagevinst	33 906		
90	Avdrag på utestående fordringer	8 701 033	6 350 000	11 900 000
	Sum kap. 5329	8 796 924	6 390 000	11 960 000

Post 70 Gebyrer m.m.

Gebyrene for lån under eksportkredittordningen fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer bl.a. med kompleksiteten i den enkelte låneavtale og rollen Eksportkreditt Norge har som långiver. Ofte vil Eksportkreditt Norge være en av flere långivere i et låneforhold. I tilfeller hvor Eksportkreditt Norge har rollen som agent, dvs. den som forestår den praktiske oppfølgingen overfor låntaker i låneforholdet, kan f.eks. selskapet ta et agentgebyr. For de indirekte kostnadene ved å binde likviditet til et lån, kan det videre påløpe en såkalt beredskapsprovisjon, og for arbeidet med å skrive ut og sette sammen lånedokumentasjonen kan det påløpe arrangementsgebyrer. Nivå på samlede gebyrinntekter vil, i tillegg til forhold ved den enkelte låneavtale, avhenge av antall lån som utbetales og hvor mange lån som førtidsinnfris. Gebyrnivået skal ikke avhenge av låntakers rentevalg. Beste anslag for gebyrinntekter under eksportkredittordningen for 2015 er 60 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 60 mill. kroner for 2015. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

I 2015 forventes 11,9 mrd. kroner i avdrag på lån under eksportkredittordningen. Dette er vesentlig høyere enn tidligere års bevilgninger. Hovedårsaken er at det for 2015 til forskjell fra tidligere år også er budsjettert med førtidsinnfrielse. Beste anslag for førtidsinnfrielse er om lag 4 mrd. kroner, men dette er et anslag det hefter stor usikkerhet ved. Videre knytter en del av de forventede avdragene (om lag 3,1 mrd. kroner) seg til utlån som ennå ikke er utbetalt, noe som også bidrar til å gjøre anslaget usikkert.

For øvrig følger avdragene fastsatte avdragsprofiler som normalt innebærer halvårlige avdrag. For lån i fremmed valuta føres avdrag til historisk kurs, mens valutatap og -gevinster som realiseres på bakgrunn av kurssvingninger, føres på egne poster, jf. omtale under kap. 2429 og forslag til vedtak V, 2.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 11,9 mrd. kroner i 2015. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
80	Renter	986 844	1 150 000	1 640 000
	Sum kap. 5629	986 844	1 150 000	1 640 000

Post 80 Renter

For 2015 er forventede renteinntekter fra statens samlede utlån under den statlige eksportkredittordningen anslått til 1 640 mill. kroner. Anslaget er usikkert fordi inntektene er avhengig av utlånsvolum, valutakurs på innbetalingstidspunktet og renteutviklingen for det enkelte lån. Rentene innbetales til statskassen og inntektsføres i statsregnskapet av Eksportkreditt Norge AS. Som forklart i boks 5.7 ovenfor, kan låntakere i eksportkredittordningen velge mellom to ulike rentesatser, en offentlig støttet fastrente (CIRR) eller en flytende markedsrente.

Det foreslås på dette grunnlag en bevilgning på 1 640 mill. kroner i 2015. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)

GIEK er en statlig forvaltningsbedrift som har som formål å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet gjennom å utstede garantier på vegne av den norske stat. GIEKs virksomhet er lokalisert i Oslo, og organisasjonen disponerte 76,8 årsverk per 1. mars 2014. GIEK ledes av et

styre som er oppnevnt av Nærings- og fiskeridepartementet. Organisasjonen tilbyr primært garantier for langsiktige eksportlån. Garantiene gis i hovedsak til virksomheter som gir lån til kjøpere av norske eksportvarer og -tjenester og innebærer at det er GIEK som har risikoen for at kjøper ikke betaler. I tillegg gir GIEK et tilbud av byggelåns- og kraftgarantier og utfører enkelte andre forvaltningsoppgaver.

GIEK har følgende mål:

- GIEK skal bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet
- GIEK skal medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår
- GIEK skal medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår
- GIEK skal oppfylle kravet om at den enkelte ordning skal gå i balanse på lang sikt inkludert eventuelle tapsfond

Oversikt over GIEKs garantiordninger

Aktive garantiordninger

- *Alminnelig garantiordning* gir eksportgarantier for risiko knyttet til manglende betaling fra kjøper, enten det skyldes politiske forhold (f.eks. krig) eller kommersielle forhold (f.eks. konkurser eller betalingsuvilje). Garantier for investeringer (f.eks. investeringslån) gis kun for risiko knyttet til politiske forhold. Alminnelig garantiordning bidrar til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge. Den er spesielt viktig i perioder med ustabilitet i finansmarkedene.
- *Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)* brukes for å møte etterspørselen etter garantier som dekker lån til land med høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter.
- *Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (Byggelånsgarantiordningen)* benyttes til å garantere for byggelån i forbindelse med bygging eller ombygging av skip, fartøy og innretninger til havs. Det kan garanteres for inntil 50 pst. av det enkelte lån eller dellån på like vilkår med en finansinstitusjon.
- *Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen)* benyttes til å garantere for finansiering i forbindelse med

kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Garantiordningen ble operativ i 2011.

Garantiordninger under avvikling

- *Gammel alminnelig ordning*, dvs. garantier og garantitilsagn gitt til og med 31. desember 1993.
- *Gamle særordninger*, som inneholder fire særordninger som ble slått sammen fra 1999.
- *Garantiordning for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningen)* for vedtak i perioden 1999–2002.

De gamle ordningene søkes avviklet med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning.

GIEK forvalter også en beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring for Nærings- og fiskeridepartementet og en anbudsgarantiordning for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Beredskapsordningen er nærmere omtalt under kap. 900, post 72. Nærmere omtale av anbudsgarantiordningen gis under kap. 161 Næringsutvikling, på Utenriksdepartementets budsjett.

Resultater 2013

Alminnelig garantiordning

GIEK hadde ved utgangen av 2013 gitt garantier og tilsagn om garanti for i alt ca. 110 mrd. kroner¹⁸ av rammen på 135 mrd. kroner. Av dette utgjorde utestående ansvar over 80 mrd. kroner og garantitilsagn som forplikter GIEK, men ikke låntaker, ca. 29 mrd. kroner. At økningen i garanti-ansvar er moderat sammenlignet med året før, skyldes at flere større garantier er innfridd tidligere enn planlagt gjennom refinansiering i obligasjonsmarkedet (totalt 9,1 mrd. kroner), i tillegg til ordinær nedbygging av garantiene parallelt med underliggende lån.

Årsresultatet for Alminnelig garantiordning for 2013 viser et overskudd på 1,43 mrd. kroner, mot 1,16 mrd. kroner i 2012. Ordningens egenkapital er styrket som følge av overføring av overskudd og effekten av at GIEK har innført nye prin-

¹⁸ Inkluderer reforsikring av GK, gammel alminnelig ordning og ubenyttet bondramme. Det er noe avvik fra beløp som er rapportert i GIEKs årsrapport for 2013. Dettes skyldes at tallene for utestående ansvar ikke lar seg låse på tidspunktet for regnskapsavleggelse. Som følge av betalinger etter rapporteringstidspunktet er de historiske tallene i datasystemet i bevegelse.

sipper for nedskrivning og periodisering. Ordningens egenkapital utgjorde ca. 3,9 mrd kroner ved utgangen av 2013, en økning fra 805 mill. kroner ved utgangen av 2012¹⁹.

Alminnelig garantiordning hadde ved utgangen av 2013 avsetninger for tap på garantiansvar på i overkant av 2,3 mrd. kroner. Antall saker i mislighold var stabilt lavt. De største misligholdte engasjementene var innen maritim sektor. Erstatningsutbetalingene utgjorde 54,7 mill. kroner i 2013 under ordningen. Gjenvinninger beløp seg til ca. 2,9 mill. kroner utenom moratorieavtaler (inkludert reforsikring av GK).

U-landsordningen

GIEK har ikke hatt noen erstatningssaker eller nye søknader, tilsagn eller utstedte garantier under U-landsordningen i 2013, og ordningen fikk et overskudd på 14,5 mill. kroner dette året. Samlet ansvar ved utgangen av 2013 var 425,9 mill. kroner fordelt på seks gjeldende poliser.

Det er hittil ikke trukket på grunnfondet som opprinnelig var på 450 mill. kroner. Summen av ordningens egenkapital og grunnfond var på 466 mill. kroner ved utgangen av 2013²⁰. Grunnfondet er ikke rentebærende.

Byggelånsgarantiordningen

Det ble utstedt fire nye poliser med et garantiansvar på 729 mill. kroner under garantiordningen for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (byggelånsgarantiordningen) i 2013. Det var to nye søknader dette året, og det ble gitt nye tilsagn på 1,13 mrd. kroner. Samlet ansvar ved utgangen av 2013 var 1,11 mrd. kroner. Ordningen hadde et underskudd på 57,2 mill. kroner i 2013. Underskuddet belastes garantiordningens egenkapital. Etterspørselen etter ordningen har vært lav de siste årene.

¹⁹ På grunn av endret prinsipp for nedskrivning av garantiansvar og for periodisering av upfront-fees i 2013 er det en implementeringseffekt av prinsippendringene som er ført mot inngående balanse på egenkapitalen per 01.01.13. Egenkapitalen var 805 mill. kroner ved utgående balanse for 31.12.12 og 2,45 mrd. kroner for inngående balanse per 01.01.13.

²⁰ På grunn av endret prinsipp for nedskrivning av garantiansvar og for periodisering av upfront-fees i 2013 er det en implementeringseffekt av prinsippendringene som er ført mot inngående balanse på egenkapitalen per 01.01.13. Egenkapitalen var 503,8 mill. kroner ved utgående balanse for 31.12.12 og 451,6 mill. kroner for inngående balanse per 01.01.13.

Kraftgarantiordningen

GIEK har i 2013 ikke mottatt søknader, gitt tilsagn eller stilt garantier under kraftgarantiordningen og har ikke utestående ansvar under ordningen i 2013. GIEK har for øvrig mottatt to søknader i 2014.

Ordningen hadde et underskudd etter driftskostnader på 123 000 kroner i 2013. Underskuddet belastes ordningens egenkapital. Etablerings- og driftskostnadene for ordningen dekkes av et tilskudd på 10 mill. kroner, som skal tilbakebetales med framtidige garantiinntekter. Ved utgangen av 2013 var det brukt 7,5 mill. kroner av tilskuddet på 10 mill. kroner. Styret i GIEK påpeker at det er en risiko for at omkostningene ved å opprettholde ordningen vil overskride bevilget beløp.

Faglig rådgivning

I 2013 deltok GIEK tungt i det internasjonale arbeidet i OECD og med en mulig ny bred eksportfinansieringsavtale. Sammen med Utenriksdepartementet deltok GIEK i arbeidet med å inndrive eller ettergi GIEKs fordringer på fremmede stater i samordning med andre kreditorland i Parisklubben.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

GIEKs portefølje reflekterer i stor grad norsk kapitalvareeksport. Målt i garantiansvar står leverandørindustrien til olje- og gasssektoren og skipsfartssektoren for ca. 90 pst. av ansvarsbeløpet. Dette gjør GIEK sårbar overfor endringer i oljepriisen og utvinningsaktivitetene. I tillegg til konsentrasjon om bransjer er GIEKs engasjementer også konsentrert om få land og få enkeltelskaper. GIEK har betydelig eksponering mot selskaper med aktivitet i Nordsjøen, Mexico-gulven, Brasil og Vest-Afrika. Porteføljens konsentrasjon om land, bransjer og enkeltelskaper tilsier at store fall i kundenes inntjeningsgrunnlag vil kunne gi betydelig tap og underskudd for GIEK i perioder. For å dempe porteføljens risiko arbeider GIEK aktivt med å sikre gode kredittbeslutninger og god oppfølging av risikoen i porteføljen. For å få til dette er det viktig at GIEK har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet for risikovurdering i den enkelte sak og god risikostyring i porteføljene for de enkelte ordningene. GIEK må i tillegg gjøre hensiktsmessige og forretningsmessig fornuftige tiltak for å sikre verdier ved mislighold og for å

begrense endelige tap ved erstatningsutbetaling. GIEK vurderer sannsynligheten for ikke å oppfylle balansekravet på lang sikt som lav.

Oppsummering av aktive garantiordninger

Tabell 5.22 gir informasjon om omfanget av GIEKs virksomhet og aktiviteten i 2013.

Tabell 5.22 Utnyttelse av garantirammene per 31. desember 2013

Ordning	(i mill. kroner)						
	Garanti- ramme	Gjel- dende tilsagn	Ute- stående ansvar	Bundet under rammen	Gjel- dende søknader	Nytt garanti- ansvar i 2013	Antall nye poliser i 2013
Alminnelig garantiordning ¹	135 000	28 530	80 188 ²	108 718 ³	36 890	23 440	(178)
U-landsordningen	3 150	0	426	426	0	0	0
Byggelånsgarantiordningen	5 000	235	1 112	1 347	0	729	(4)
Kraftgarantiordningen	20 000	0	0	0	0	0	0

¹ Inkluderer Gammel alminnelig ordning og ubenyttet bondramme.

² Beløpet avviker noe fra GIEKs årsrapport for 2013. Dettens skyldes at tallene for utestående ansvar ikke lar seg låse på tidspunktet for regnskapsavleggelse. Som følge av betalinger etter rapporteringstidspunktet er de historiske tallene i datasystemet i bevegelse.

³ For totalt bundet under rammen legges det til reforsikring av GIEK Kredittforsikring på 925 mill. kroner.

En stor del av garantiene er i utenlandsk valuta, spesielt dollar, og beløp for søknader og det som er bundet under rammen angitt i norske kroner,

vil dermed variere med endringer i vekslingskursene.

Tabell 5.23 Økonomi i aktive garantiordninger med årsresultat 2013

Ordning	(i 1 000 kr)				
	Premie og andre inntekter	Resultat før avsetning (nedskrivning ²)	Tapsavsetning (netto endring nedskrivning)	Overføring til staten	Resultat 2013
Alminnelig garantiordning ¹	1 684 145	1 556 711	128 894	984 ³	1 426 833
U-landsordningen	11 014	10 691	-3 770	0	14 461
Byggelånsgarantiordningen	22 068	20 763	77 976	0	-57 213
Kraftgarantiordningen	60	-123	0	0	-123

¹ Inklusiv overføringer til utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS.

² Endret prinsipp for nedskrivning av garantiansvar i 2013.

³ Gjelder utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS.

Oppsummering av ordninger som er under avvikling

Tabell 5.24 Økonomi i ordninger under avvikling med årsresultat 2013

Ordning	(i 1 000 kr)				
	Inntekter	Resultat før avsetning	Taps-avsetning	Overføring til staten	Resultat 2013
SUS-Baltikum-ordningen før 1. januar 1999	37	37	0	2 836	-2 799
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999	572	521	-4	0	525
Gammel alminnelig ordning	6 645	6 511	-42 585	10 700	38 396
Gamle særordninger	2 876	2 800	-70 475	600	72 675

SUS/Baltikum-ordningene

Den gamle garantiordningen SUS/Baltikum (som gjaldt før 1. januar 1999) ble avviklet i sin helhet i 2013 da den ikke lenger inneholdt forpliktelser i form av garantiansvar eller fordringer etter erstatningsutbetalinger. Gjenværende bankinnskudd fra ordningen på 2,8 mill. kroner ble overført til statskassen tidlig i 2013. Utestående garantiansvar for ny SUS/Baltikum-ordning (etter 1. januar 1999) var per 31. desember 2013 på ca. 2,1 mill. kroner.

Gammel portefølje

Gammel portefølje er en samlebetegnelse på Gammel alminnelig garantiordning og Gamle særordninger. Samlet utestående garantiansvar var ved årsskiftet på 173,9 mill. kroner. Fordringene under Gammel portefølje var per 31. desember 2013 regnskapsført til ca. 153 mill. kroner. Oppfølgingen av porteføljen består i hovedsak av inndrivning av utestående krav i moratorieavtaler gjennom Parisklubben. Ordningenes overskuddslikviditet tilbakeføres årlig til statskassen.

Annet

Moratorier og utnyttelse av gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser i 2001 og 2004 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet. Planen er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon. Gjeldsplanen medfører at GIEKs fordringer mot visse land kan ettergis uten nye bevilgninger ved avregning mot et rammebeløp. Et av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Fordringene er i hovedsak

knyttet til eksportkredittgarantier gitt på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet og hører hovedsakelig inn under Gammel portefølje. GIEK hadde per 31. desember 2013 til sammen 425 mill. kroner i utestående fordringer i moratorieavtaler.

GIEK Kredittforsikring AS (GK)

GK forsikret kredittsalg på ca. 46 mrd. kroner i 2013, mot 45 mrd. kroner i 2012. Selskapets viktigste kunder eksporterer fisk, metaller og til maritim sektor. Ved utgangen av 2013 var 77 pst. av GKs poliser knyttet til eksport fra små og mellomstore bedrifter, dvs. bedrifter med færre enn 100 ansatte.

Den internasjonale utviklingen i 2013 bar fortsatt preg av finansiell uro og usikkerhet, noe som ga en utfordrende kreditt- og likviditetssituasjon for mange kjøpere, særlig i Sør-Europa. Dette er reflektert gjennom økte erstatningskostnader og erstatningsavsetninger for GK også i 2013. Forfalte brutto premieinntekter ble 120,9 mill. kroner i 2013 og årsresultatet etter avsetninger og skatt ble negativt med 4,5 mill. kroner. Selskapet har god likviditet og en solid kapitalisering i samsvar med norsk regelverk. I tråd med utbyttebestemmelsen fra Nærings- og fiskeridepartementet og selskapets negative resultat vil det ikke bli betalt utbytte til staten for regnskapsåret 2013.

GKs drift i 2013 anses å være i samsvar med de målene som er satt, og selskapets finansielle stilling anses som god og i samsvar med gjeldende lov- og forskriftsmessige krav.

Den usikre situasjonen i Ukraina og det russiske importforbudet har økt risikoen for erstatningsutbetalinger fra GK, hvilket kan påvirke GKs resultat i 2014. GKs eksponering mot Russland og Ukraina blir delvis reforsikret i GIEK.

Vurdering av måloppnåelse

Departementet mener det ikke er noen betydelige avvik mellom målene for GIEK og GIEKs rapporterte virksomhet for 2013. Det har vært liten aktivitet under U-landsordningen de siste årene, men ordningen er viktig for at GIEK skal kunne gi et forutsigbart tilbud også for land med noe høyere risiko. Kraftgarantiordningen har hittil ikke vært benyttet, men er lansert som et langsiktig tiltak da kraftkrevende industri har en lang planleggingshorisont.

Prioriteringer 2015

GIEK skal i 2015 videreføre virksomheten innenfor sine fastlagte mål. I 2015 skal GIEK særlig prioritere samarbeidet med Eksportkreditt Norge AS for å forenkle prosesser overfor kunder og samarbeidspartnere. Videre skal GIEK prioritere å bistå i arbeidet med internasjonale reguleringer av eksportfinansiering.

Budsjettforslag 2015

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Per 31. juli 2014 var 111,4 mrd. kroner bundet under rammen²¹, og gjeldende søknader for 26,4 mrd. kroner lå til behandling.

Det foreslås en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar i 2015 under Alminnelig ordning og Gammel alminnelig ordning på til sammen 145 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 2. Rammen foreslås dermed videreført på samme nivå som i 2014.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Per 31. juli 2014 var 0,4 mrd. kroner bundet under rammen, og det var ingen søknader til behandling.

Det foreslås at ordningen videreføres innenfor en ramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på 3,15 mrd. kroner i 2015, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond, jf. forslag til vedtak VIII, 3.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøyer og innretninger til havs

Per 31. juli 2014 var 1,6 mrd. kroner bundet under rammen, og gjeldende søknader for 0,9 mrd. kroner lå til behandling.

Det foreslås en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på til sammen 5 mrd. kroner i 2015, jf. forslag til vedtak VIII, 4. Rammen foreslås dermed videreført på samme nivå som i 2014.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft

Rammen for ordningen er i dag 20 mrd. kroner. Per 31. juli 2014 var ingenting bundet under rammen, og gjeldende søknader for 0,5 mrd. kroner lå til behandling. Rammen for ordningen tar høyde for et anslått omfang av nye langsiktige kraftavtaler i kraftintensiv industri de nærmeste årene.

Det foreslås at ordningen videreføres med en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på til sammen 20 mrd. kroner i 2015, jf. forslag til vedtak VIII, 5.

Trekkfullmakter

Trekkfullmakter innebærer at GIEK kan låne midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd.

Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt i etterfølgende år når fordringer som følge av erstatning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen og ordningene under avvikling er likviditetssituasjonen god, slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter i 2015.

For Byggelånsgarantiordningen er det liten egenkapital, og likviditeten er begrenset. For å ta høyde for eventuelle nye erstatningsutbetalinger foreslås rammen for trekkfullmakten videreført med 600 mill. kroner i 2015, jf. Forslag til vedtak III.

Andre fullmakter

Fullmakt til forvaltning av eieransvar i garantisaker

Som garantistiller krever GIEK normalt sikkerheter, f.eks. pant i varene som finansieres og pant i aksjer. I saker med mislighold (der kjøper ikke

²¹ Dette er summen av gjeldende tilsagn, utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning, ubenyttet bondramme og refsorsikring av GIEK Kredittforsikring.

betaler gjelden) kan GIEK realisere et eventuelt pant for å sikre staten verdier. Dette kan også innebære at GIEK selv, for en begrenset periode, overtar aksjer eller etablerer aksjeselskap alene eller sammen med andre for å overta pantsatte aktiva. I noen tilfeller kan det også være aktuelt å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt. For å gi GIEK handlingsrom til å sikre statens verdier i situasjoner med mislighold, foreslås det at GIEK får fullmakt til midlertidig å kunne erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker i 2015, jf. Forslag til vedtak XIII.

Endring i statlig eierpost

På bakgrunn av nye retningslinjer for kortsiktig kredittforsikringsvirksomhet i EU ble det ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2000–2001) avklart at GIEKs forretningsdel skulle skilles ut i det som ble omtalt som et heleid datterselskap av GIEK, GIEK Kredittforsikring AS (GK). Det vises også til omtale i St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 220 (1999–2000). Selskapet var operativt 1. januar 2001 og skulle drives etter forretningsmessige kriterier. Staten tilførte kapital til selskapets åpningsbalanse slik at selskapet oppfylte lovverkets kapitalkrav.

Statens eierskap har til nå vært forvaltet av GIEK. For å sikre klarhet i ansvarsforholdet og at den som bærer ansvar for eierskapsforvaltningen, også har tilgang til direkte styringsvirkemidler (f.eks. styrevalg og stemme i generalforsamling),

foreslås det at oppfølgingen av eierskapet til GK overføres fra GIEK til Nærings- og fiskeridepartementet med virkning fra 1. januar 2015. Forslaget innebærer at aksjene aktiveres som et verdipapir (kontogruppe 62) i statens kapitalregnskap og samtidig slettes fra kategorien Kapital i forvaltningsbedrifter (kontogruppe 68) og GIEKs balanse, jf. Forslag til vedtak XV. Det foreslås ikke å kompensere GIEK for dette, ettersom GIEK ikke selv betalte for aksjene ved opprettelsen av selskapet. Det er i dag aktivert om lag 137 mill. kroner under kontogruppe 68 som foreslås overført til kontogruppe 62 i kapitalregnskapet.

I forbindelse med overføring av eierskapsforvaltningen av GK til departementet må selskapet tilordnes en kategori i henhold til statens mål for eierskapet. Selskapet legges til kategori 3, selskaper med forretningsmessige mål og andre spesifikt definerte mål. Dette vil være i tråd med og en tydeliggjøring av dagens prinsipp om at GK skal drive forretningsmessig med særlig vekt på å opprettholde et stabilt og forsvarlig tilbud av kortsiktig kredittforsikring til små og mellomstore bedrifter (SMBer). SMBer utgjør en stor del av GKs kundegruppe og senest under finanskrisen i 2009–2011 var opprettholdelsen av GKs tilbud særlig viktig for små og mellomstore norske eksportbedrifter. I tider med stor finansiell usikkerhet er det risiko for at det privateide kredittforsikringstilbudet kan tørke ut. Også i ESAs statsstøtteregulering er det erkjent at det kommersielle tilbudet av kortsiktig eksportkredittforsikring til dette segmentet kan ha midlertidig bortfall.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
24.1	Driftsinntekter	-123 156	-143 000	-160 000
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	123 156	143 000	160 000
	Sum post 24			

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble underpostene redusert/økt med 11 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S(2013–2014).

GIEKs samlede garantiansvar har mer enn fordoblet seg siden 2008, og GIEKs organisasjon har også økt kraftig de siste årene. Veksten i garanti-

ansvar og økt kompleksitet i sakene har medført behov for at GIEKs administrasjon ikke bare får større kapasitet, men også profesjonaliseres slik at den på en god måte skal kunne foreta risikovurderinger og følge opp porteføljen. GIEK arbeider kontinuerlig med å styrke sin kompetanse og forbedre den interne styringen og kontrollen. I tillegg har arbeidet på det internasjonale feltet økt

betydelig det siste året, og intensiteten i det internasjonale arbeidet forventes å være høy framover. GIEK budsjetterer med en økning i antall årsverk i 2015. Økt antall ansatte de siste årene har gjort at GIEK har måttet øke kontorarealene, og det kan bli behov for ytterligere økninger framover. GIEK har også budsjettert med nødvendige inves-

teringer i verktøy for å bedre risikostyringen i form av ratingmodeller, databaser og analysemodeller og videreutvikling av saksbehandlings- og dokumenthåndteringssystemet. Det foreslås en overslagsbevilgning for 2015 på 160 mill. kroner. GIEKs administrasjonsutgifter dekkes inn av premieinntekter fra ordningene.

Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/ Baltikum-ordningen	2 836		
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	10 700	13 300	5 100
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	600		4 400
91	Avdrag på lån til byggelånsgarantiordningen		100	
	Sum kap. 5460	14 136	13 400	9 500

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning, og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettframlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet utover 25 mill. kroner årlig skal tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning, og at hele fjorårets overskuddslikviditet årlig skal tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslagene for 2015 er i henhold til dette, 5,1 mill. kroner på post 71 og 4,4 mill. kroner på post 72.

Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

Utbyttebestemmelsen for GIEK Kredittforsikring er fastsatt for fem år (fra og med 2012 til og med 2016). Utbytte beregnes som 75 pst. av selskapets regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, begrenset oppad til innskutt egenkapital på 35 mill. kroner multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente for det enkelte år (som fastsatt i rundskriv fra Finansdepartementet lik den gjennomsnittlige renten på 5-års statsobligasjonslån i 12-månedersperioden 1. oktober to år før budsjettåret til 30. september året før budsjettåret). Det er lagt til grunn et utbytte på 0,6 mill. kroner som bevilges under kap. 5656, post 85.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
950	Forvaltning av statlig eierskap	2 076 414	25 700	23 800	-7,4
953	Kings Bay AS	19 000	27 500	19 000	-30,9
	Sum kategori 17.40	2 095 414	53 200	42 800	-19,5

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
01–29	Driftsutgifter	14 734	25 700	23 800	-7,4
70–89	Overføringer til andre	19 000	27 500	19 000	-30,9
90–99	Lånetransaksjoner	2 061 680			
	Sum kategori 17.40	2 095 414	53 200	42 800	-19,5

Oppgaver og mål

Forvaltningen av statens direkte eierskap i rundt 70 selskaper er fordelt på ulike departement. Eierskapet varierer i størrelse, fra store eierposter i flere av landets største børsnoterte selskaper til heleide selskaper med rene sektorpolitiske formål. Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap i 28 selskaper. Av disse er 19 kommersielle selskaper, mens ni har sektorpolitiske mål.

Rammene for regjeringens eierskapspolitikk de neste årene er presentert i eierskapsmeldingen, som ble lagt fram for Stortinget 20. juni 2014, jf. Meld. St. 27 (2013–2014) – *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*. Regjeringen vil fortsatt arbeide for ytterligere å forbedre og profesjonalisere statens eierskapsutøvelse.

Å legge til rette for et mangfoldig og verdiskapende eierskap og styrke det private eierskapet er et viktig tiltak i regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften i Norge. Privat eierskap bør

være hovedregelen i norsk næringsliv. Regjeringen ønsker derfor over tid å redusere statens direkte eierskap i selskaper hvor det ikke er særskilte grunner til at staten er eier. Vår konkurransekraft og verdiskaping avhenger av at det etableres, videreutvikles og drives lønnsomme virksomheter, og at ulønnsomme virksomheter omstilles eller avvikles. God ledelse og godt eierskap er viktige bidrag til dette. Mangfoldige, velutviklede og kompetente eiermiljøer er en forutsetning for samfunnets konkurransekraft og verdiskaping.

Regjeringen vil at alle skal kunne spare og investere og gjennom eierskap ta direkte del i og høste avkastning av den verdiskapingen som finner sted i Norge. Målet er økt konkurransekraft, verdiskaping og flere trygge og gode arbeidsplasser.

Regjeringen mener det er flere gode grunner til at staten bør være eier i ulike selskaper. Begrunnelsene varierer fra selskap til selskap og tar utgangspunkt i at statlig eierskap kan bidra til at samfunnsøkonomiske og samfunnsmessige

hensyn ivaretas. Eierskapet er eksempelvis begrunnet i behovet for korrigerende av markeds- svikt og nasjonal forankring av viktige selskaper, hovedkontorfunksjoner og nøkkelkompetanse. Norge vil bl.a. på bakgrunn av dette fortsatt ha et betydelig statlig eierskap i overskuelig framtid. Regjeringen mener det er avgjørende at det statlige eierskapet forvaltes på en profesjonell og forutsigbar måte innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har.

Staten skal være en god, men krevende eier. Det skal fortsatt legges vekt på å styrke den strategiske og økonomiske oppfølgingen av selskapene. Dette vil skje gjennom analytisk oppfølging, videreutvikling av hvordan selskapenes strategiske utfordringer vurderes og klare forventninger til selskapenes resultater. Staten som eier stiller forventninger til selskap med statlig eierandel om deres arbeid med samfunnsansvar, bl.a. utfordringer knyttet til klima og miljø, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og antikorrupsjon. Staten vil legge vekt på å være en ledende eier når det gjelder å fremme god eierstyring og selskapsledelse. For staten som eier er det avgjørende at selskapene har kompetente styrer, som kan lede selskapenes strategiske arbeid, føre et effektivt tilsyn med virksomheten og være en premissleverandør og diskusjonspartner for den daglige ledelsen. Sammensetningen av styrene skal være kjenetegnet av kompetanse, kapasitet og relevant mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart.

Nærings- og fiskeridepartementet har en rolle som eierfaglig ressurs- og kompetansemiljø overfor de andre eierdepartementene og skal bl.a. ha en koordinerende rolle ved problemstillinger av generell karakter, som f.eks. styrevalg, eierstyring og selskapsledelse.

Status og resultater

De 19 kommersielle selskapene i Nærings- og fiskeridepartementets portefølje opererer i en rekke ulike bransjer, som spenner fra gruve- og industrivirksomhet til energiproduksjon, finansieringsvirksomhet og telekommunikasjon. Samlet verdi av eierinteressene i disse selskapene var 331 mrd.

kroner pr. 31. desember 2013, mot 277 mrd. kroner året før. Sterk økning i aksjekursen til Telenor ASA og DNB ASA bidro mest til den samlede verdiøkningen.

Den verdijusterte avkastningen for de sju børsnoterte selskapene med statlige eierandeler var 29,7 pst. i 2013. SAS AB hadde høyeste avkastning på over 110 pst. Nest høyest hadde DNB ASA på 57,6 pst., etterfulgt av Telenor ASA og Cermaq ASA på henholdsvis 34,9 og 30,1 pst. Kongsberg Gruppen ASA hadde i 2013 en avkastning på 6,9 pst. Yara International ASA og Norsk Hydro ASA fikk begge en avkastning på nær null pst. Se tabell 5.25 for nærmere oversikt over selskapene og verdi av statens eiendeler.

Se programkategori 17.20 Forskning og innovasjon for omtale av Andøya Space Center AS og Space Norway AS (kap. 922), Nofima AS (kap. 928), Innovasjon Norge (kap. 2421) og Siva SF (kap. 2426). Norges sjømatråd AS er omtalt i innledningen til programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport, mens Eksportkreditt Norge AS er omtalt i samme kategori under kap. 2429.

Regjeringen har satt i gang arbeidet med å legge til rette for en gradvis reduksjon av statens direkte eierskap. Ved behandlingen av statsbudsjettet 2014 fikk Nærings- og fiskeridepartementet fullmakt fra Stortinget til å kunne selge samtlige aksjer i Entra Holding AS og Mesta AS. Arbeidet med å forberede en privatisering av Entra Holding AS ble igangsatt tidlig i 2014, mens det for Mesta AS ble igangsatt sommeren 2014. Nærings- og fiskeridepartementet varslet 17. september at det forbereder en mulig børsnotering av Entra Holding AS på Oslo Børs. Navnet vil bli endret til Entra ASA i tilknytning til en børsnotering.

De siste årene er Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med forvaltning av statlig eierskap styrket. Departementet har økt kapasiteten for analyse og oppfølging av selskapenes forretningsmessige strategi, oppfølging av selskapenes arbeid med samfunnsansvar, godtgjørelse til ledende ansatte og arbeidet med rekruttering av styremedlemmer. I tillegg er departementets rolle som et eierfaglig ressurs- og kompetansemiljø i departementsfelleskapet styrket. Departementets oppfølging av kjønnsrepresentasjon i styrer er omtalt i kap. 8 Likestilling i proposisjonens del III Andre saker.

Tabell 5.25 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel ¹	
	per 31.12. (pst.)	per 31.12. (mill. kroner)	
	2013	2013	2012
Cermaq ASA	59,2	5 911	3 373
DNB ASA	34,0	60 086	38 987
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	7 650	7 470
Norsk Hydro ASA	34,3	19 189	19 763
SAS AB	14,3	733	316
Telenor ASA	54,0	118 348	94 453
Yara International ASA	36,2	26 322	28 178
Sum børsnoterte selskaper		238 239	192 540
Aker Kværner Holding AS	30,0	3 969	1 256
Andøya Space Center AS	90,0	62	59
Argentum Fondsinvesteringer AS	100,0	7 279	6 691
Bjørnøen AS	100,0	4	4
Eksportfinans ASA	15,0	1 811	2 541
Eksportkreditt Norge AS	100,0	39	27
Electronic Chart Centre	100,0	15	16
Entra Holding AS	100,0	7 878	7 823
Flytoget AS	100,0	968	1 005
Innovasjon Norge	51,0	1 252	1 119
Investinor AS	100,0	2 052	2 053
Kings Bay AS	100,0	12	8
Mesta AS	100,0	897	1 050
Nammo AS	50,0	918	802
Nofima AS	56,8	17	11
Norges Sjømatråd AS	100,0	314	295
Norsk Eiendomsinformasjon AS (Ambita AS fra 2014)	100,0	78	43
Siva SF	100,0	1 153	922
Space Norway AS	100,0	65	52
Statkraft SF	100,0	62 849	57 340
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	99,9	1 492	1 557
Sum unoterte selskaper		93 124	84 674
Sum alle selskaper		331 363	277 214

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital fratrukket eventuelle minoritetsinteresser, med unntak av Aker Kværner Holding AS, som er verdsatt til børskurs for Aker Solutions ASA og Kværner ASA justert for statens indirekte eierandel i disse selskapene.

Prioriteringer

Rammene for den statlige eierskapspolitikken de neste årene er redegjort for i eierskapsmeldingen, jf. Meld. St. 27 (2013–2014). Viktige prioriteringer for Nærings- og fiskeridepartementets eierskapsoppfølging i 2015 vil være:

Reduksjon av statens direkte eierskap

Regjeringen har varslet at den vil be om fullmakt til helt eller delvis å avhende statens aksjer i samtlige selskap hvor målet med eierskapet er rent forretningsmessig. Videre vil regjeringen be Stortinget om fullmakt til å kunne redusere statens eierskap i Telenor ASA og Kongsberg Gruppen ASA ned mot 34 pst. Nærings- og fiskeridepartementet vil vurdere nærmere hvordan dette kan følges opp på best mulig måte. En eventuell utnyttelse av fullmaktene vil avhenge av forretningsmessige vurderinger bl.a. knyttet til selskaps- og markeds-spesifikke forhold.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styre

Etter selskapslovgivningen er det styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. Det er derfor avgjørende, og en av statens viktigste oppgaver som eier, å sørge for kompetente styre. Hvordan staten arbeider med styrevalg og hvilke forventninger staten stiller til styrene framgår nærmere av den nye eierskapsmeldingen.

Styrke den strategiske og økonomisk oppfølgingen av selskapene der Nærings- og fiskeridepartementet forvalter eierskapet

Regjeringen vil fortsatt legge til rette for å videreutvikle og ytterligere profesjonalisere den statlige eierskapsutøvelsen for å sikre at fellesskapets verdier blir forvaltet på en best mulig måte. Tiltak det er viktig å legge til rette for er å bedre den strategiske og økonomiske oppfølgingen av selskapene og styrke Nærings- og fiskeridepartementet som kompetanse- og ressurscenter for andre eierdepartement.

Følge opp statens retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte

Regjeringen vil holde fast ved hovedprinsippene i statens holdning til lederlønn i selskaper der staten er eier, jf. dagens retningslinjer. Fastsettelse av godtgjørelse for ledende ansatte er styrets ansvar og lederlønningene skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende. Videre skal det legges vekt på moderasjon.

Ut fra erfaring og praksis de siste årene varslet regjeringen i Meld. St. 27 (2013–2014) – *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*, at retningslinjene skulle justeres på tre punkter. Dette knytter seg til hvilke selskaper som skal omfattes, pensjonsvilkår og hvordan heleide selskaper skal forholde seg til statens holdning. I tillegg ble det varslet at det blir en nærmere gjennomgang av hvordan variabel lønn og langtidsinsentivordninger forholder seg til skillet mellom fast og variabel lønn. Regjeringen vil orientere Stortinget om endringene på egnet måte.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
21	Spesielle driftsutgifter	14 734	25 700	23 800
96	Aksjer	2 061 680		
	Sum kap. 0950	2 076 414	25 700	23 800

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble det bevilget 20 mill. kroner under ny post 71 Tap på statens lån til Secora AS, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Vedrørende 2015:

Som følge av at det foreslås nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015, er post 21 redusert med 1,8 mill. kroner for 2015. Beløpet er overført til nytt kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt mer-

verdiavgift, jf. nærmere omtale av omleggingen i kap. 7 i Gul bok for 2015.

Poster til drift og administrasjon er redusert med 0,5 pst. med bakgrunn i forslag til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, jf. nærmere omtale i kap. 7 i Gul bok for 2015. Dette utgjør 129 000 kroner for post 21.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til kontofører VPS.

Departementets behov for eksterne rådgivnings- og meglertjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelig å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 23,8 mill. kroner på posten. Justert for tekniske endringer innebærer det en nominell reduksjon på 1,9 mill. kroner. Det er knyttet en overskridelsesfullmakt til posten. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2015, jf. Forslag til vedtak IV, 2. Eventuelle endringer i bevilgningen må foreslås i de faste endringsproposisjonene i vår- eller høstsesjonen.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
71	Gebyrinntekter fra lån til SAS-konsernet	18 213		
87	Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA	127 848		
96	Salg av aksjer	3 142 096	25 000	25 000
97	Salg av EWOS		1 800 000	
	Sum kap. 3950	3 288 157	1 825 000	25 000

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble det gitt følgende bevilgninger, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014):

- 24,6 mill. kroner under ny post 71 Gebyrinntekter fra lån til SAS-konsernet
- 58,8 mill. kroner under ny post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA
- 50 mill. kroner under ny post 90 Secora AS, salg av fordring og tap på lån

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2015. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtalen under kap. 950, post 21.

Kap. 923 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Tilskudd	19 000	27 500	19 000
	Sum kap. 0923	19 000	27 500	19 000

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 70 redusert med 8,5 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Kings Bay AS eier grunnen og de fleste av bygningene i Ny-Ålesund på Svalbard. Selskapet har ansvaret for drift, vedlikehold og utvikling av infrastrukturen på stedet og ivaretar miljø og kulturminner. Målet med statens eierskap i Kings Bay AS er å sørge for at Ny-Ålesund kan videreutvikles som et norsk senter for internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskning på Svalbard. Ny-Ålesund skal være en grønn forskningsstasjon, hvilket forutsetter at Kings Bay sørger for nødvendige tiltak for å redusere miljøpåvirkningen av virksomheten i Ny-Ålesundområdet til et minimum.

Kings Bay AS er pålagt en rekke samfunnsoppgaver og er underlagt restriksjoner med hensyn til hva eiendommene kan benyttes til. Selskapet er derfor avhengig av tilskudd over statsbudsjettet. Målet med statstilskuddet er å sette Kings Bay i stand til å yte tjenester til fremme av forskning og vitenskapelig virksomhet og bidra til ytterligere å utvikle Ny-Ålesund som en arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Tilskuddet skal utnyttes effektivt og målrettet. På vegne av Nærings- og fiskeridepartementet ivaretar Kings Bay AS også administrasjon av Bjørnøen AS. En del av tilskuddet til Kings Bay AS går til å dekke driften i Bjørnøen AS. De to selskapene har felles aksjonærvalgte styremedlemmer.

Selskapets inntekter har de siste årene vært under press, dette særlig grunnet nedgang i forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund. Den negative utviklingen har delvis vært en normalisering etter særlig høy aktivitet i 2010 i forbindelse med Det Internasjonale Polaråret, men skyldes også en vanskelig økonomisk situasjon i flere av landene som har forskningsaktivitet i Ny-Ålesund. Kings Bay AS har gjennomført en rekke tiltak for å effektivisere driften og redusere kostnadene, i tillegg til å ha en løpende dialog med forskningsmil-

jøene for å skape økt bevissthet om forskningsmulighetene. Hoveddelen av forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund foregår i løpet av sommerhalvåret, og det er ønskelig at kapasiteten utnyttes bedre gjennom hele året. Det siste året har mengden forskningsaktivitet vist en svak positiv utvikling. Dette er positivt for selskapets økonomi, men motveies i noen grad av at cruiseturismen til Ny-Ålesund mest sannsynlig vil avta framover, bl.a. på grunn av innføringen av losplikt og tungoljeforbud.

Enkelte forskningsstasjoner har meldt behov for større eller mer oppdatert bygningsmasse, som følge av at de ønsker å trappe opp sin aktivitet i Ny-Ålesund. Dette vil imidlertid kunne kreve økt ressursbruk fra statens side ettersom Kings Bay AS' økonomiske rammer i dag gir begrensede muligheter for utvidelse av fasiliteter, inkludert eventuelt nybygg.

Resultater 2013

Antall forskerdøgn i Ny-Ålesund var ca. 12 350 i 2013, som er en svak økning i forhold til 2012, men ca. 10 pst. lavere enn i toppåret 2010. Det marinbiologiske laboratoriet ble utvidet til maksimal kapasitet i 2013. Det er klare indikasjoner på at flere land vil øke sin aktivitet i Ny-Ålesund.

Kings Bay AS forvalter den største samlingen av fredede bygg på Svalbard. I 2013 ble den gamle telegrafstasjonen tilbakeført til opprinnelig stand.

Resultatregnskapet for 2013 viser et årsresultat på 3,9 mill. kroner. Overskuddet skyldes ekstraordinære inntekter fra et entrepriseprojekt som ble påbegynt sommeren 2013 og ferdigstilt sommeren 2014.

Prioriteringer 2015

Virksomheten til Kings Bay AS skal særlig ha som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet, og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som et norsk senter for internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskning. Videre vekst

innen forskningsaktiviteten må skje innenfor for- svarlige miljømessige rammer. Selskapet har i 2014 i samarbeid med forskningsmiljøer gjennom- ført et forprosjekt om tålegrenser for miljøpåvirk- ning. Arbeidet skal etter planen videreføres i 2015 dersom finansiering kommer på plass. Hovedpro- sjektet innebærer målinger over flere år og vil være tredelt med tema luft, jord og fugl, som vur- deres som tydelige indikatorer med hensyn til for- urensning.

Det bør tilrettelegges for å bringe flere for- skere til Ny-Ålesund i vinterhalvåret, slik at den eksisterende kapasiteten kan utnyttes bedre. Økt samarbeid og koordinering mellom ulike aktører i forskningsmiljøet i Ny-Ålesund er også et område som bør gis prioritet. Kings Bay AS skal være en tilrettelegger, men også en pådriver for å øke norsk forskningsaktivitet i Ny-Ålesund.

Selskapet skal ha fokus på rasjonell og kost- nads effektiv drift og kostnadsbasert prising av sine tjenester. Nærings- og fiskeridepartementet som eier stiller krav om at driften til Kings Bay AS skal gå i balanse.

Budsjettforslag 2015

Det foreslås bevilget 19 mill. kroner til Kings Bay AS over statsbudsjettet for 2015. Bevilgningen skal gå til investeringer og drift i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Saker i tilknytning til enkeltselskaper

Eksporfinans ASA

Med hjemmel i fullmakt fra Stortinget tiltrådte daværende Nærings- og handelsdepartementet i juni 2008 en porteføljegarantiavtale mellom Eksporfinans ASA og selskapets aksjonærer. Garantiavtalen innebærer at selskapet på nær- mere angitte vilkår sikres mot verdifall i en defi- nert portefølje av verdipapirer innenfor en total- ramme på 5 mrd. kroner. Avtalen bidrar dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet sitt samlede ansvar er begrenset oppad til 750 mill. kroner.

Ifølge garantiavtalen er den enkelte garantist hvert år fra og med 2011 forpliktet til å foreta utbe- taling til Eksporfinans ASA av et beløp som tilsva- rer garantistens andel av eventuelt verdifall på lik- viditetsporteføljen per utgangen av februar. På den annen side skal Eksporfinans ASA foreta utbetaling til garantistene dersom det inntreffer verdistigning på porteføljen.

I første halvår 2014 har markedsverdien til den definerte likviditetsporteføljen økt som følge av at risikopremiene i markedet er blitt noe lavere og at gjenværende løpetid for verdipapirene i porteføl- jen er blitt kortere. Per 31. juli 2014 utgjorde den samlede urealiserte verdistigning som omfattes av garantiavtalen 219,6 mill. kroner. Statens andel av dette var 32,9 mill. kroner. Det knytter seg en høy grad av usikkerhet til hva markedsverdien for likviditetsporteføljen vil være 28. februar 2015, som er neste dato for utveksling av garantibeløp mellom garantistene og Eksporfinans ASA. På denne bakgrunn foreslås det at gjeldende fullmakt til å kunne foreta utgifts-/inntektsføring uten bevilgning av ut-/innbetalinger knyttet til garanti- ansvar overfor Eksporfinans ASA innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner, videreføres i 2015, jf. Forslag til vedtak V, 1.

Investinor

Investinors formål er å bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter, pri- mært nyetableringer. I tillegg til formålet har Stor- tinget gitt flere føringer for selskapets investerin- ger herunder investeringsfaser, bransjer, eieran- del og geografi. Selskapet har vært i virksomhet i omlag fem år og departementet mener det nå er hensiktsmessig å gi en tilbakerapportering knyt- tet til de premisser Stortinget har lagt for bevilg- ningene til Investinor, utover det som framgår av de årlige rapporteringene i Statens eierberetning.

Investinor har siden starten i 2008 fram til sommeren 2014 gjort 36 investeringer, hvor av tolv er avhendet og én av investeringene er gjort så nylig at den ikke er omtalt i rapporteringene fra selskapet. En gjennomgang av Investinors etter- levelse av Stortingets forutsetninger om bransjer, faser, eierandel og geografi viser at Investinor har gjort 14 investeringer i oppstartsfasen, 18 i tidlig vekstfase, to i ekspansjonsfasen og én investering i moden fase. Føringerne for investeringsfaser har vært omlag like fra starten. En føring kan anses å være gitt i formuleringer av selskapets formål ved at selskapet skal: «...tilby risikovillig kapital til [...] primært nyetableringer.» Videre heter det at: «Investeringsfokus for selskapet skal være bedrif- ter i tidlig vekstfase, med noe fleksibilitet mot ekspansjonsfasen i tilfeller som er forenlig med formålet. Selskapet kan gjennomføre oppfølgings- investeringer i senere faser.»

Leddsetningen «i tilfeller som er forenlig med formålet» kom inn etter Meld. St. 22 (2011–2012) *Verktøy for vekst – om Innovasjon Norge og Siva SF*,

for å skape klarhet når det gjaldt førstegangsinvesteringer i ekspansjonsfasen. De nærmere definisjonene av «tidlig vekst fase» og «ekspansjonsfase» er gjentatt i Investinors årsrapporteringer. Gjennomgangen tyder på at én av investeringene er gjort i en bedrift som synes å være i en moderne fase enn føringene tilsier. De andre 34 investeringene som er gjennomgått synes å være innenfor føringene. I de opprinnelige føringene om Investinor het det om bransjer at: «Det skal fortrinnsvis investeres i bransjer hvor Norge står sterkt, og hvor det er vekstpotensial. Selskapet skal ha et særskilt fokus på følgende fem satsingsområder: Miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor. I tillegg skal selskapet ha et spesielt fokus på klima- og miljøprosjekter.» I tillegg til denne føringen ble 500 mill. kroner av den opprinnelige kapitalen øremerket investeringer i marin næringsvirksomhet. Fra 2013 ble de bransjemesige føringene endret noe og det heter i dag at: «Selskapet skal prioritere investeringer i sektorer med næringsmiljøer som har potensielt internasjonale konkurransefortrinn, som ivaretar utnyttelse av viktige naturressurser, som utnytter ny teknologi og kompetanse og/eller som bidrar til mindre miljøbelastning og menneskeskapte klimaendringer. Av den opprinnelige innskuddskapitalen skal 500 mill. kroner forbeholdes investeringer i marin næringsvirksomhet.» Etter de opprinnelige føringene er syv investeringer gjort innen miljø, åtte i energi, tre i reiseliv, fire i marin, to i maritim og elleve i andre næringer. Fra og med sommeren 2013 er det også satt av 500 mill. kroner øremerket investeringer i skog- og trenæringer. Selskapet har til nå ikke gjort investeringer med bakgrunn i denne bevilgningen. Investinors eierandeler i porteføljeselskapene varierer fra 7 til 49 pst., noe som er innenfor føringen om høyst 49 pst. eierandel. Selskapet skal ha hele landet som nedslagsfelt og har gjort investeringer i bedrifter med hovedkontor i tolv av landets fylker. Én investering er gjort i et selskap med uten-

landsk hovedkontor, samtidig som porteføljeselskapet etablerte forskningsvirksomhet i Norge. Flere andre selskaper i dagens portefølje har også deler av virksomheten i utlandet. Dette kan ses som en naturlig følge av at Investinor skal investere i bedrifter med internasjonalt vekstpotensial. Både det å tiltrekke aktivitet fra selskap til Norge og det at bedrifter etablerer virksomhet internasjonalt kan tjene verdiskapingen i Norge.

Fullmakter knyttet til eierskapsforvaltningen

Med bakgrunn i Meld. St. 27 (2013–2014) – *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap* foreslår regjeringen at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan redusere eierskapet helt eller delvis i følgende selskaper: Ambita AS, Cermaq ASA, Entra Holding ASA, Flytoget AS, Mesta AS og SAS AB. Videre foreslås det at departementet i 2015 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan redusere eierskapet i Kongsberg Gruppen ASA og Telenor ASA ned mot 34 pst., jf. Forslag til vedtak XIV, 1–8.

Regjeringen vil i sine beslutninger om endringer i statens eierskap vurdere både markedsmessige og selskapsspesifikke forhold. Regjeringen vil ikke gjennomføre endringer i statens eierskap eller støtte transaksjoner med mindre de forventes å være økonomisk gunstig for staten i hvert enkelt tilfelle. Dette innebærer bl.a. at en reduksjon av statens direkte eierskap vil skje over tid.

Nærings- og fiskeridepartementet har siden 2011 hatt fullmakt til, innenfor visse begrensninger, å kunne overskride bevilgningen under kap. 950, post 96 for å opprettholde statens eierandeler i Yara International ASA og Kongsberg Gruppen ASA gjennom deltakelse i egenkapitalutvidelser. Fullmakten foreslås videreført i 2015, jf. Forslag til vedtak IV, 3.

Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	2 112	2 112	2 100
71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000	9 000	9 000
	Sum kap. 3961	11 112	11 112	11 100

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Per 31. august 2014 hadde Statkraft SF ett gjenværende lån med statsgaranti pålydende 400 mill. kroner. Basert på forfallsstrukturen for dette lånet anslås garantiprovisjonen til 2,1 mill. kroner i 2015.

Post 71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA

Basert på fullmakt fra Stortinget har Nærings- og fiskeridepartementet tiltrådt en porteføljegarantiavtale med Eksportfinans ASA. Statens andel av garantirammen er begrenset oppad til 750 mill. kroner. Årlig garantiprovisjon skal i henhold til avtalen utgjøre 1,2 pst. av garantirammen. På denne bakgrunn foreslås bevilget 9 mill. kroner i garantiprovisjon fra Eksportfinans ASA i 2015.

Kap. 5650 Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
81	Renter på lån til Secora AS		4 000	
82	Renter på lån til Nofima AS	1 005	904	800
	Sum kap. 5650	1 005	4 904	800

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 81 økt med 1 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Post 82 Renter på lån til Nofima AS

Posten gjelder rente for Nofimas lån fra staten. Det er inngått en avtale om fastrentelån til Nofima for hele låneperioden av mellomfinansieringslånet. Lånerenten er beregnet til 3,35 pst. Det foreslås en bevilgning på 0,8 mill. kroner i 2015.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
85	Utbytte	12 959 741	11 219 453	14 988 700
	Sum kap. 5656	12 959 741	11 219 453	14 988 700

Vedrørende 2014:

Ved St.vedt. 20. juni 2014 ble post 85 økt med 847,8 mill. kroner, jf. Prop. 93 S og Innst. 260 S (2013–2014).

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 14 988,7 mill. kroner i utbytte fra statens aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning i 2015. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytte i tabellen under.

	(i mill. kroner)
	Forslag 2015
<i>Børsnoterte selskaper:</i>	
Norsk Hydro ASA	531,6
Yara International ASA	1 008,5
Telenor ASA	5 729,1
Kongsberg Gruppen ASA	255,0
DNB ASA	1 495,2
Cermaq ASA	98,5
SAS ASA	0
<i>Unoterte selskaper:</i>	
Aker Kværner Holding AS	176,1
Statkraft SF	5 185
Eksportfinans ASA	0
Entra Holding AS	0
Argentum Fondsinvesteringer AS	250,0
Mesta AS	100,0
Nammo AS	42,7
Flytoget AS	113,4
Store Norske Spitsbergen Kul- komp. AS	0
GIEK Kredittforsikring AS	0,6
Electronic Chart Centre AS	0
Ambita AS	3,0
Sum	14 988,7

For børsnoterte selskaper har regjeringen ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2015, men har teknisk videreført utbetalt utbytte per aksje i 2014. Utbytteanslaget for Cermaq ASA er justert for ekstraordinært utbytte på 1 000 mill. kroner utbetalt i 2014 som følge av gevinst ved salg av datterselskapet EWOS. Videre er utbytteanslaget for Kongsberg Gruppen ASA justert for jubileumsutbytte på kr 1,00 pr. aksje utbetalt i 2014.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn		100 000	90 000	-10,0
	Sum kategori 33.40		100 000	90 000	-10,0

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015	Pst. endr. 14/15
70-89	Overføringer til andre		100 000	90 000	-10,0
	Sum kategori 33.40		100 000	90 000	-10,0

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

Ordningen administreres for Nærings- og fiskeridepartementet av Garantikassen for fiskere.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskermanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt ombord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøyer på seks meter lengste lengde og over. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Etter et initiativ fra Norges Fiskarlag og Norsk Sjømannsforbund i 2009 ble det satt i gang en prosess for å endre arbeidsledighetstrygden for fiskere til å være inntektsbasert, på samme måte som alminnelig a-trygd etter folketrygdloven. Ny ordning for arbeidsledighetstrygd for fiskere trådte i kraft 1. juli 2011.

Som følge av omleggingen økte utbetalingene fra ordningen i 2012 og 2013. Det er vanskelig å forutse hvilket nivå utbetalingene vil stabilisere seg på over tid, da ordningen bare har virket en kort periode. Utbetalingene i første halvår 2014 var på 35,8 mill. kroner, noe som viser en nedgang fra 2013. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen til 90 mill. kroner i 2015.

A-trygdordningen blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk og fiskevarer.

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2013	Saldert budsjett 2014	Forslag 2015
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		100 000	90 000
	Sum kap. 2540		100 000	90 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det fremmes forslag om å bevilge 90 mill. kroner til a-trygd for fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2015.

Del III
Andre saker

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Nærings- og fiskeridepartementets ansvar for beredskap følger sektoransvaret. Innenfor fagansvaret skal departementet legge til rette slik at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet forventer også i kriser. I tillegg til fagansvaret har departementet et koordineringsansvar innenfor beredskap knyttet til matvareforsyning. Dette søkes ivaretatt gjennom et hensiktsmessig hjemmelsgrunnlag og godt samarbeid mellom myndigheter og næringsliv. Departementet har ansvar for å kunne møte alle typer kriser i egen sektor på en effektiv måte og bidra til å løse kriser som berører flere sektorer og viktige funksjoner i samfunnet. Arbeidet med samfunnssikkerhet, beredskap og intern sikkerhet videreføres og utvikles i 2015 med basis i de to tidligere departementene (Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet).

Status og resultater

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i 2013 har det vært viktig å få kartlagt hvilke systemer og funksjoner som er samfunnskritiske eller er viktige innsatsfaktorer i denne sammenheng. Ut fra de kriterier som foreligger gjelder dette særlig innenfor styringssystemer, matforsyning, lagring av og tilgang til viktig informasjon og satellittnavigasjon. Til grunn for arbeidet med utforming av mål og tilpasning av tiltak ligger bl.a. Nasjonalt risikobilde fra 2013 fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og rapport om samfunnskritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner fra 2012.

Det er de senere år særlig lagt vekt på god informasjonssikkerhet og objektsikkerhet. Med bakgrunn i sikkerhetsloven og forskrift om objektsikring har departementet meldt inn skjermingsverdige objekter til Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Objekteier skal sørge for nødvendige sikringstiltak.

NFDs sektoransvar omfatter krav til og oppfølging av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i underlagte virksomheter. Departementet har generelt lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner, basert på egne risiko- og sårbarhetsanalyser. Departementet har i tillegg hatt særskilt kontakt med etater som har skjermingsverdige objekter.

Lov om næringsberedskap trådte i kraft 1. januar 2012 og erstattet forsyningsloven av 1956. Loven er næringsnøytral og vektlegger styrket samarbeid mellom myndighetene og næringslivet for å sikre tilgang til varer og tjenester under kriser. Loven gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak i en situasjon med forsyningssvikt, for å sikre befolkningens behov, militære behov eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester. Det har i 2013 vært arbeidet med å tilpasse forskrifter, avtaler og regelverk til denne loven og dette arbeidet er i slutfasen.

På noen områder hvor det er avdekket sårbarhet har departementet etablert særskilte samarbeidsordninger eller forberedte tiltak for å avhjelpe en uforutsett og uønsket situasjon. Departementet har også etablert en kriseorganisasjon for sin interne håndtering av slike situasjoner.

Prioriteringer 2015

På sikkerhets- og beredskapsområdet vil Nærings- og fiskeridepartementet prioritere:

- Aktiv medvirkning i arbeidet med revisjon av nasjonalt planverk, med interne tilpasninger
- Implementere verktøy for sikker kommunikasjon, i samarbeid med andre aktører
- Videreføre innen fastlagte rammer det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner, samt arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren

7 Sektorovergripende klima- og miljøpolitikk

Oppgaver og mål

I dette kapitlet presenterer Nærings- og fiskeridepartementet sitt arbeid med å innpasse miljøpolitikken i eget ansvarsområde. Departementets overordnede mål er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer. Dette innebærer at bærekraftige rammer er et premiss for hele virksomheten til departementet.

Departementet arbeider for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene som ligger i økt vektlegging av klima- og miljømål i politikktutforming og markeder. En aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og tjenester er en viktig del av dette arbeidet.

Selv om Norge på flere områder ligger langt fremme i miljøpolitikken, har også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon miljømessige konsekvenser som naturinngrep, påvirkning på naturmangfoldet, forsurening av luft og jord og bidrag til global temperaturøkning. En god nærings- og miljøpolitikk vil søke å begrense miljøkonsekvensene innenfor rammene av en bærekraftig utvikling hvor også hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Samtidig er flere næringer, bl.a. reiseliv og sjømatproduksjon, basert på et godt miljø og rikt naturmangfold.

Riktigere prising av miljø- og klimakostnader gjør det dyrere for virksomheter å forurense, gir virksomhetene insentiv til investeringer i miljøvennlig produksjon og bidrar til en bedre ressursbruk i samfunnet. Hvilke miljøpolitiske virkemidler som er mest hensiktsmessige, avhenger bl.a. av miljøskadens art, kostnadene og nytten av det enkelte tiltaket.

Næringslivet har en avgjørende rolle i å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi og utvikle og ta i bruk mer miljøvennlige produkter. Ny teknologi er en nødvendig del av løsningen på miljø- og klimautfordringene. Utviklingen av miljøteknologi vil typisk springe ut av og bygge videre på kunnskap i eksisterende virksomheter og forskningsmiljøer. Den mest miljøvennlige teknologien er ikke nødvendigvis den mest samfunnsøkonomisk

lønnsomme. Til gitt miljøeffekt bør vi ta i bruk de rimeligste tiltakene. Teknologi som skal redusere miljøskadelige utslipp bør også utvikles med tanke på kommersialisering og spredning. Formålet med teknologiutvikling er ikke teknologien i seg selv, men de positive effektene den gir når teknologien tas i bruk.

Å løse utfordringen med å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi er hovedsakelig en oppgave for næringslivet. Myndighetenes oppgave er først og fremst å utforme riktige rammebetingelser som skaper insentiver og etterspørsel etter miljøteknologi.

Klimaendringer er et globalt fellesproblem. I fraværet av en ambisøs global klimaavtale har flere land satset på nasjonale og regionale tiltak for å redusere klimagassutslippene. Dette kan føre til at bedrifter legger ned eller lokaliserer seg i land med svakere klimaregulering. Regjeringen vil ta hensyn til konsekvensene som særnorske miljøkrav kan ha for konkurranseevnen til norske bedrifter.

Departementets arbeid med miljø- og klimapolitikk i 2013 var bl.a. knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljø- og klimaforhandlinger. Departementet prioriterte arbeidet med utvikling av den norske CO₂-kompensasjonsordningen som trådte i kraft i september 2013. Ordningen forvaltes av Miljødirektoratet og gjelder for perioden 1. juli 2013 – 31. desember 2020. Formålet med ordningen er å motvirke karbonlekkasje som følge av at norsk industri, i likhet med industrien i resten av Europa, står overfor et karboninnslag i kraftprisen som konkurrerende virksomheter i land utenfor Europa i stor grad ikke har. Den norske CO₂-kompensasjonsordningen er tett knyttet opp til EUs regelverk for statstøtte.

Sjømatnæringen er avhengig av et rent og rikt hav. For å sikre en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene er det nødvendig med en helhetlig og økosystembasert forvaltning. Det er behov for et godt kunnskapsgrunnlag for å sikre en god fiskeri- og havbruksforvaltning, og den marine forskningen bidrar stadig med ny kunnskap.

Miljøhensyn skal være et grunnleggende premiss for videre utvikling og vekst i havbruksnæringen. Myndighetene skal sikre at havbruksnæringen drives bærekraftig og miljøtilpasset.

God ressursforvaltning i internasjonale farvann er også viktig for Norge. Norge er en stor havnasjon, og har viktige interesser og et medansvar for god forvaltning av verdenshavene. Det er derfor viktig å utvikle en samordnet politikk for det marine og maritime området og målbare politikken effektivt i internasjonale fora og prosesser som er viktige for utviklingen av kyst- og havpolitikken på globalt og regionalt nivå. Matproduksjon fra havet må skje innenfor bærekraftige rammer.

En god og stabil miljøtilstand er en forutsetning for en god næringspolitikk, og en vellykket miljøforvaltning er et sentralt mål for departementet.

Tilstandsvurdering

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge har de senere årene benyttet betydelige midler til miljøprosjekter. De fleste miljørettede tiltakene som Innovasjon Norge har vært involvert i, er prosjekter der utvikling eller implementering av et miljøprodukt eller miljøtjeneste har stått sentralt. Innovasjon Norge bidrar med nettverksaktiviteter inn i flere prosjekter som har miljø som hovedinnretning, og selskapet har samarbeidet med flere bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi.

Innovasjon Norge støtter innovative norske bedrifter innenfor sektorene fornybar energi og miljø slik at de kan bli mer konkurransedyktige. Innovasjon Norge har benyttet virkemidler innenfor nettverk, profilering, kompetanse, rådgivning og finansiering. I 2013 innvilget Innovasjon Norge om lag 1,9 mrd. kroner i lån og tilskudd til miljørettede prosjekter.

Norges forskningsråd

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Forskning på feltet er avhengig av faglig samarbeid på tvers av faggrensene og sektorer. Miljørelevant forskning er derfor utbredt i satsinger som har andre hovedformål. Norges forskningsråd følger opp miljørelevant forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inkluderer forskning både på

miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives med mindre miljøkonsekvenser. En rekke av de andre brukerstyrte programmene bidrar også med miljørelevant forskning innenfor klima, energi og industri. I Forskningsrådets utvelgelse av prosjekter gjøres det en vurdering av prosjektenes miljømessige konsekvenser.

Utgifter til miljøtiltak over Nærings- og handelsdepartementets og Fiskeri- og kystdepartementets bevilgninger til Forskningsrådet i 2013 var om lag 358 mill. kroner. Dette gjelder i hovedsak bevilgninger rettet mot bærekraftig energi og miljøteknologi, gjennom programmer som Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), Nano2021, EnergiX, Bionær, Havet og kysten og Maroff.

Fiskeri

Havressursloven stiller krav til at villlevende marine ressurser skal forvaltes med en økosystembasert tilnærming som tar hensyn både til leveområder og biologisk mangfold. Der det er mangel på kunnskap skal føre-var-prinsippet legges til grunn, i tråd med internasjonale avtaler og retningslinjer.

Høsting av fiskeriressursene skal være bærekraftig og basert på best tilgjengelig kunnskap. Myndighetene vil med jevne mellomrom vurdere bestandene det blir høstet av, for å vurdere hvilke type forvaltningstiltak som er nødvendig for å sikre en bærekraftig forvaltning. Riktig kvotefastsetting og andre reguleringsstiltak er viktig for å hindre at det blir gjort for store uttak av fisk.

Innsatsen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er særlig viktig. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider bredt både nasjonalt og internasjonalt for å få slutt på fiskerikriminalitet. Det er etablert et samarbeid mellom ulike statlige etater i kampen mot lovbrudd i fiskerinæringen. Fiskeridirektoratet, Kystverket, Kystvakten, Skattedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Økokrim og Politidirektoratet deltar i samarbeidet.

Nærings- og fiskeridepartementet vil sikre et mest mulig miljøvennlig fiske, både for å unngå skade på bunnhabitat og for å redusere energiforbruket. Det er derfor viktig å utvikle og ta i bruk fiskemetoder som reduserer utkast av fisk og gjør mindre skade på bunnhabitat. Opprydding av tapte garn er også et prioritert tiltak. Havressursloven pålegger som hovedregel sokning etter tapt redskap og har fastsatt en rapporteringsplikt.

Resultater 2013

Det er ikke registrert noe ulovlig overfiske av torsk eller hyse i Barentshavet siden 2009.

Det er igangsatt et målrettet arbeid for de bestandene som har et særlig behov for nye forvaltningstiltak og/eller større kunnskap. Dette er bestander med risiko for overutnytting, men der det ikke er etablert effektive forvaltningstiltak som regulerer uttaket og reduserer risikoen. Enkelte bestander med særlig behov for oppfølging er prioritert. I 2013 har de prioriterte artene vært hai- og skatearter og havmusarter generelt, pigghå spesielt, hummer, kveite, kysttorsk, leppefisker, raudåte, vanlig uer og snabeluer.

Fiskeridirektoratet tok i 2013 opp om lag 900 tapte eller etterlatte garn fra havbunnen på strekningen Runde – Kirkenes, med varierende mengde av fisk og skalldyr i garnene. I tillegg ble tre tråler og betydelige mengder av liner, tau, kjetting, anker, blåser og trålvaier hentet opp. Prioritering av opprenskingsområder foretas på bakgrunn av tapsmeldinger fra fiskere og erfaring. Hovedmengden som tas opp leveres til gjenvinning.

Havbruk

Smittepress fra lakselus og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks er de to viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre områder som har betydning for havbruksnæringens miljøbelastning er produk-

sjon/høsting av fôrråvarer og hvordan kystarealet til havbruksformål disponeres.

For å utnytte potensialet for sjømatproduksjon fra havbruk, er det avgjørende at driften tilpasses og at teknologiske løsninger utvikles fortløpende for å begrense de miljømessige konsekvensene av økt produksjonsvolum. De nye tillatelsene som ble utlyst i 2013 vil bidra til betydelige framskritt knyttet til drift og teknologi for å håndtere utfordringene med lakselus. Bevilgningene til overvåking av rømt fisk i vassdrag ble økt i statsbudsjettet for 2014, og det legges nå opp til en dobling av innsatsen sammenliknet med tidligere.

Havforskningsinstituttet har et koordinerende ansvar for overvåkingen, og samarbeider med flere institusjoner i dette arbeidet, bl.a. Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Universitetet i Bergen (UNI-Miljø). Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Klima- og miljødepartementet om oppdatert regelverk for utslipp og overvåking av forurensningssituasjonen fra havbruksnæringen.

*Resultater 2013**Rømming*

Antall rømt laks i 2013 var 198 000 mot 38 000 i 2012. Ved utgangen av juli 2014 er det innrapportert 183 000 rømt laks og 700 rømt regnbueørret. Enkelthendelser gjør store utslag i rømmingstallene.

Foreløpige tall viser at 54 000 oppdrettstorsk rømte i 2013. Ved utgangen av juli 2014 er det ikke innrapportert rømt oppdrettet torsk.

Tabell 7.1 Antall rapporterte rømmingshendelser og innslag av rømt oppdrettslaks i elver

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Laks	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	921	298	111	225	291	368	38	198 ¹	183 ¹
	Antall rapporterte rømmingshendelser	32	23	20	34	38	17	9	19	14
	Innslag rømt laks i elv – uveid gjennomsnitt (høst)	16,1	11,7	14,9	12,4	13,1	12,8	12,5	17,7 ¹	–
	Innslag rømt laks i elv – median (høst)	11	4,6	9,1	6,5	9,3	5,6	4,1	8,6 ¹	–
Regnbueørret	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	15	315	7	133	6	4	133	0,2 ¹	0,7 ¹
	Antall rapporterte rømmingshendelser	6	3	2	1	4	4	2	2	1
Torsk	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	290	85	304	222	166	7	57	55 ¹	–
	Antall rapporterte rømmingshendelser	11	9	17	23	11	3	2	2	–

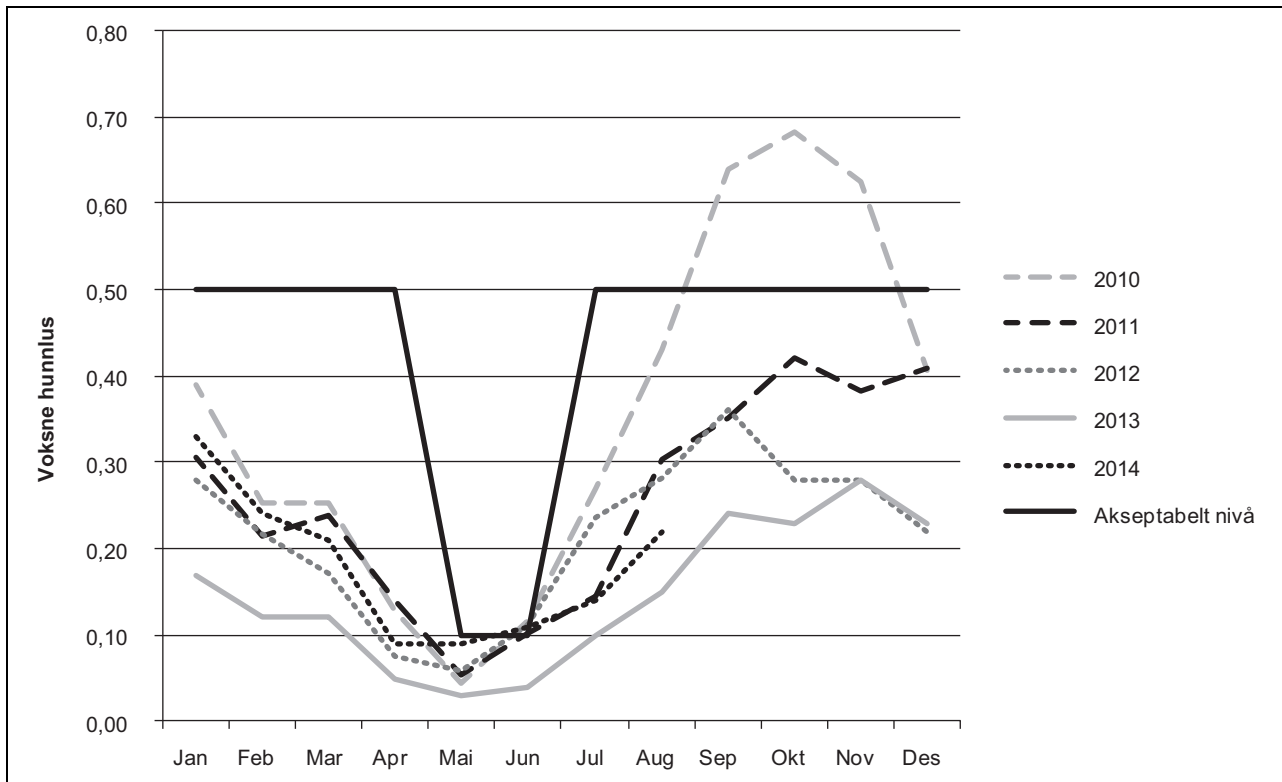
¹ Foreløpige tall per 31. juli 2014.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Innslaget av rømt oppdrettsfisk i elvene som overvåkes har vist en betydelig nedgang. Ser vi på landet under ett har medianverdien, det vil si det nivået av innblanding som halvparten av de undersøkte elvene ligger under, blitt noe redusert siden 2006. Forskjellen i tall mellom uveid gjennomsnitt og median viser at det er stor forskjell av innslag rømt oppdrettsfisk mellom elver, og at enkeltelver bidrar sterkt til å dra gjennomsnittsverdien opp.

Lakselus

Grensene for lus per fisk i oppdrett er lave, og lakselus utgjør i dag ikke et helse- eller velferdsproblem for oppdrettsfisken. I enkelte områder kan imidlertid lakselus utgjøre en trussel for sjøørret og utvandrende laksesmolt. Lakselus angriper bare laksefisk i sjø, ikke i elver eller ferskvann.

Figur 7.1 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnulus per fisk 2010–2014

Kilde: Lusedata.no

Data for 2014 viser at nivået av lakselus på oppdrettsfisken så langt har ligget høyere enn de to foregående årene. Figur 7.1 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnulus per fisk i oppdrett de siste fem årene. Den heltrukne linjen markerer tillatt nivå i henhold til luseregelverket.

Veterinærinstituttets overvåkningsprogram for resistensutvikling viser at det er registrert tilfeller av nedsatt følsomhet i alle oppdrettsfylker med unntak av Finnmark. Mattilsynet har hatt en forsterket innsats på området, og i mange distrikter er det tatt i bruk sterkere virkemidler enn tidligere, bl.a. flere vedtak om forsert utslakting fordi behandling mot lakselus ikke har gitt ønsket effekt.

Det er blitt gjennomført samordnet våravlusning også i 2014. Foreløpige resultater fra overvåkingen viser at villaksen de aller fleste stedene også i 2014 kunne vandre ut i havet med liten påvirkning fra lakselus. Utprøving av en ny modell for hvordan forvaltningen skal håndtere utfordringene med lakselus, indikerte at situasjonen for sjørreten kunne bli mer utfordrende flere steder langs kysten. Undersøkelser gjennomført sommeren 2014 viste at dette stemte. Det er registrert relativt høye påslag av lakselus på sjørret flere steder langs kysten.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåkingen av bunnen i nærområdene til havbruksanleggene viser at i 2013 hadde 94 pst. av anleggene «god» eller «meget god» miljøtilstand.

Tverrgående tema i fiskeri- og havbruksforvaltning

Kartlegging av marine naturtyper

Mareano-programmet har siden 2005 drevet systematisk kartlegging av havbunnen i norske havområder. Det er særlig områdene utenfor Nordland, Troms og Finnmark som har blitt kartlagt. I 2013 ble områder utenfor Møre og Romsdal inkludert, mens det i 2014 gis prioritet til andre områder i Norskehavet og Barentshavet. Gjennom nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold – hav og kyst har utvalgte naturtyper blitt kartlagt i kystområdene i flere fylker. Programmene gir kunnskap som danner grunnlaget for god forvaltning.

Beskyttede områder

I beskyttede områder er utgangspunktet at de marine ressursene fortsatt skal kunne utnyttes, og

akvakultur drives dersom det ikke er i strid med verneformålet. Mer enn 50 pst. av norske hav- og kystområder har en eller annen form for beskyttende områdebaserte reguleringstiltak. F.eks. er det forbud mot bunnslepte redskaper i enkelte områder med kaldtvannskoraller, og forbud mot etablering av lakseoppdrettsanlegg i nasjonale laksefjorder.

Fremmede arter

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomst av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt ut fra et kost-nytte-perspektiv, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen slik at de ikke ødelegger viktige habitat eller endrer økosystemfunksjoner i negativ retning. Akvakulturregelverket har et generelt forbud mot tillatelse til akvakultur med fremmede arter.

Dagens forvaltning av kongekrabbe er basert på St.meld. nr. 40 (2006–2007) *Forvaltning av kongekrabbe*. Øst for 26°Ø, der kongekrabben allerede er veletablert, forvaltes bestanden slik at det legges til rette for næringsaktivitet og sysselsetting. Samtidig er det et overordnet mål å avgrense ytterligere spredning av bestanden. Vest for 26°Ø er det fri fangst og utkastforbud. I 2012 ble det gjennomført et målrettet utrydningsfiske i dette området. Dagens bestandsnivå av kongekrabbe er generelt lavt og dette bidrar til redusert spredning.

Stillehavsøsters har vært etablert i Danmark en tid, og siden 2006 er det gjort en rekke funn langs den svenske vestkysten, på Skagerrak-kysten og nordover til Hordaland. Arten kan utkonkurrere den europeiske flatøstersen, og kan være bærer av parasittsykdommer som har alvorlig effekt på flatøsters.

Sykdom hos viltlevende akvatiske arter

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for sykdom hos villfisk og andre viltlevende akvatiske arter. Sykdommer som kan true en art blir prioritert. De mest aktuelle sykdommene er infeksjonen *Gyrodactylus salaris* hos atlantisk laks, krepsepest hos edelkreps, og parasittsykdommene bonamiose og marteiliose hos europeisk flatøsters.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps

eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespredning. I 2013 ble det påvist krepsepest på signalkreps i Kvesjøen i Nord-Trøndelag. Det er restriksjoner i flere andre vassdrag, bl.a. Haldenvassdraget.

Infeksjon med *Gyrodactylus salaris* kan føre til at hele bestander av villaks i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laks i sjø. Det er fram til i dag påvist *Gyrodactylus salaris* i 49 vassdrag i Norge. Per 1. mai 2014 er 20 vassdrag friskmeldt etter behandling. Ytterligere 20 vassdrag er behandlet og foreløpig ikke friskmeldt, mens ni vassdrag er infiserte. Alle innlandsoppdrettsanlegg er smittefrie.

Bonamiose og marteiliose er to smittsomme skjellsykdommer hos europeisk flatøsters forårsaket av parasitter. Sykdommene har forårsaket stor nedgang av flatøstersbestanden i mange europeiske land. Parasitten *Bonamia ostrea* ble påvist for første gang i flatøsters i Norge i 2008. Så langt har det ikke vært påvist utbrudd av marteiliose i Norge. Det ble ikke funnet *Marteilia* eller *Bonamia* i prøver tatt i forbindelse med de nasjonale overvåkingsprogrammene i 2013.

Trygg sjømat

Rent hav er en forutsetning for trygg sjømat. Kunnskap om fremmedstoff i havet er nødvendig for å dokumentere at sjømaten er trygg. Langtransportert forurensning er hovedutfordringen, men også lokal forurensning påvirker marint miljø og mattrygghet. Forurensning i norske havområder overvåkes årlig. Arbeidet er koordinert og integrert gjennom arbeidet med forvaltningsplan for norske havområder og en egen overvåkingsgruppe.

NIFES har kartlagt fremmedstoff for flere viktige kommersielle villfisk gjennom basisundersøkelser. Kunnskapen gir vitenskapelig grunnlag for arbeid med risikovurderinger og tilpasning av regelverk på sjømatområdet. Å sikre kunnskap gjennom videreføring av basisundersøkelser og årlige oppfølgingsprøver er høyt prioritert.

Norge har en gunstig situasjon sammenlignet med andre land når det gjelder smittestoff og fremmedstoff i sjømat. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak lavere enn grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat. Unntakene gjelder innholdet av dioksin og dioksinlignende PCB i torskelever fra kystnære farvann og blåkveite i to mindre områder utenfor Nordland, dessuten kvikksølv i brosmel-

filet fra Hardangerfjorden og kadmiium i taskekrabbe fra Saltenfjorden og nordover.

Innholdet av miljøgifter i fisk varierer mye mellom arter og mellom enkeltfisker. Forvaltningen har god dokumentasjon på innhold av miljøgifter i oppdrettsfisk og i de aller viktigste kommersielle artene som høstes. Om de resterende arter i havrommet og artene i kystsonen, har vi begrensede kunnskaper. Vi må også være oppmerksom på nye stoffer og eventuelle synergieffekter ved tilstedeværelse av flere ulike miljøgifter/kjemiske stoffer samtidig. Vi vet for lite om miljøeffekter knyttet til nye miljøgifter i marint miljø, og det er stor mangel på kunnskap om hvordan totalbelastningen av stoffer som f.eks. plast, tungmetaller, radioisotoper, organiske miljøgifter og oljekomponenter påvirker økosystemer.

De fleste miljøgiftene i oppdrettsfisken kommer gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôret er regulert ved grenseverdier både på fôrråvarer og ferdig fôr. Nye ingredienser kan endre fremmedstoffinnholdet og påvirke fordøyelsen av komponenter i fôr. utfordringer knyttet til nye fôrråvarer er et prioritert forskningsområde.

Forvaltningen trenger også kunnskap om hvordan belastning av næringsalter og fremmedstoff på miljøet rundt et oppdrettsanlegg blir påvirket.

Vannforvaltning

Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Mattilsynet, Norges geologiske undersøkelse og Direktoratet for mineralforvaltning deltar i arbeidet med implementering av EUs vannrammedirektiv gjennom vannforskriften. Arbeidet inkluderer utarbeidelse av regionale forvaltningsplaner og tiltaksprogram. Målet er å sikre miljøtilstanden i alle vannforekomster i Norge, langs kysten ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjen.

Klima og utslipp

Klimatilpasning

Marint miljø, fiskeri og havbruk blir påvirket av klimaendringene. Fiskeri- og havbruksforvaltningen må tilpasse seg til nye betingelser. Både i programmer finansiert av Norges forskningsråd og ved Havforskningsinstituttet er det en omfattende forskningsinnsats for å få mer kunnskap om rollen havet har i klimasystemet og konsekvenser av klimaendringer for marine økosystem og ressurser. Forskningen viser at en rekke ulike klimafaktorer vil påvirke marine organismer.

Utslippsreduksjoner

Klimaendringene har forsterket behovet for reduserte utslipp av klimagasser og partikler, mer energieffektive fiskefartøy og fangsmetoder. Dagens redskapsregler kan imidlertid være til hinder for bruk av energieffektive fangstmetoder. Det pågår derfor et arbeid for å vurdere om redskapsreglene kan gjøres mer fleksible. For å høste erfaringer gis det i enkelte fiskerier dispensasjoner for at kvoter fiskes med annet redskap enn det som ellers er tillatt. Dette kan være god miljøpolitikk, og kan i visse tilfeller også gi muligheter for bedre lønnsomhet i flåten. I 2013 er det gjort en omfattende publisering av hvordan havoppvarmingen siden 1980-tallet har påvirket utbredelse og produktivitet i fiskebestandene. En stor del av dette materialet er også referert i FNs klimapanelers delrapport II som ble offentliggjort 31. mars 2014. F.eks. har nordøstarktisk torsk i Barentshavet en rekordhøy gytebestand og med en rekordhøy nordlig fordeling, noe som delvis kan tilskrives klimaendringer og delvis en vellykket forvaltning i samarbeid med Russland.

Det er et omfattende arbeid å undersøke effektene av havforsuring på nøkkelartene i næringskjeden. Eksempler på slike arter er raudåte, krill, hummer, makrell, sild, torsk, flere typer planteplankton, kamskjell og dypvannskoraller. De første resultatene fra disse forsøkene kom i 2012 og 2013 og viser at noen organismer som hummer og kamskjell blir negativt påvirket, mens det ennå ikke er blitt observert negative følger for arter som krill og raudåte.

Bedre utnyttelse av marine ressurser

Hindre utkast, matsvinn, utnytte restråstoff

Utkast av fisk er sløsing med matressurser. Arbeidet for å forhindre utkast av fisk har lenge stått høyt på den nasjonale dagsorden, og Norge var en av pådriverne for å vedta internasjonale retningslinjer for å regulere bifangst og redusere utkast, som ble vedtatt i FAOs fiskerikomité i 2011. Norge har i mange år påpekt at utkast av fisk i EU-farvann på våre felles ressurser ikke er forenlig med bærekraftig forvaltning. Norge har innført en ilandføringsplikt. Det er derfor positivt at EU nå gradvis vil innføre et lignende system med regler om landingspåbud.

Høy fiskekvalitet gjennom hele verdikjeden helt ut til forbruker er avgjørende for å forebygge matsvinn. Nærings- og fiskeridepartementet støtter næringens arbeid med kvalitet og matsvinn, bl.a. gjennom opplæring og informasjon.

Restråstoff fra sjømatnæringen utgjør en ressurs. Det meste av restråstoffet innenfor havbruk og pelagiske fiskerier utnyttes per i dag, mens det innenfor hvitfisk er mulighet for økt utnyttelse. Nærings- og fiskeridepartementet støtter forskning og utvikling som kan øke lønnsomheten i utnyttelsen av restråstoff, da dette vil øke utnyttelsesgraden. Dette omfatter også mer avansert utnyttelse av råstoffet, hvor bioteknologi er et sentralt verktøy. Denne type prosjekter støttes i hovedsak gjennom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Mabit. I tillegg støtter departementet prosjekter i regi av Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond (FHF).

Påvirkning fra petroleumsvirksomhet

Konsekvensene av forurensning fra oljeindustri er et prioritert forskningsfelt, både når det gjelder akutte utslipp og virkninger av utslipp fra boring av brønner og kontinuerlig store utslipp av produsert vann. Petroleumsvirksomheten opplyser at det i 2012 ble sluppet ut 130,9 mill. kubikkmeter produsert vann på norsk sokkel. Produsert vann inneholder flere oppløste kjemiske komponenter fra reservoarene, som kan ha en virkning på det marine miljøet.

Norges forskningsråds rapport fra 2012 om langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomhet konkluderer med at risiko for langsiktig miljøskade av utslippene er moderat, men de understreker at det er usikkert hvilken innvirkning utslippene har på enkeltindivid i nær-områdene. Rapporten sier videre at vi mangler kunnskap om virkninger på populasjoner og marine samfunn over større områder. Forskning på miljøpåvirkning og langsiktig overvåking av forurensingssituasjonen er derfor viktig. I tillegg til slik overvåking bidrar Havforskningsinstituttet med miljøovervåking etter akutte utslipp, både nært kysten og på sokkelen. Mattrygghet vil bli inkludert i økende grad i tiden framover.

Støy fra seismiske undersøkelser i forbindelse med leting etter olje og gass under havbunnen skremmer fisken og gir opphav til interessekonflikter mellom sektorene. Erfaring tilsier at samarbeid og god dialog reduserer konfliktnivået.

Påvirkning fra mineralnæringen

I regjeringens plattform er det fastsatt en målsetting om å legge til rette for vekst i mineralnæringen. Avgang fra gruvedrift i fjordene og bruk av kjemikalier kan skape konflikter mellom hensynet

til mineralutvinningen og sjømatnæringen. Det er derfor viktig med helhetlige avveininger av fordelene og ulempene ved mineralprosjekter. Nærings- og fiskeridepartementet tilrådet i februar 2014 overfor Kommunal- og moderniseringsdepartementet at reguleringsplanen som Kvalsund kommune har vedtatt, kunne godkjennes. Nærings- og fiskeridepartementet anså at hensynene for fiskeri- og havbruksinteressene i tilstrekkelig grad ville kunne ivaretas gjennom vilkår for eventuell utslippstillatelse som virksomheten må ha fra miljømyndighetene.

Mineralnæringen – gruveopprydding

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. Dette omfatter også oppfølging av eventuell forurensning etter tidligere gruvedrift. Ett av etatens hovedmål er å redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak. DMF arbeider med forurensningsbegrensende tiltak etter tidligere gruvedrift på Løkken, i Follidal og i Sulitjelma.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver. Arbeidet med å utrede alternative forurensningsbegrensende tiltak har pågått i mange år. DMF har vurdert og sammenlignet alternative rensetekniske løsninger som kan oppfylle miljøkravene i pålegget fra Miljødirektoratet. Nærings- og fiskeridepartementet mottok 1. mai 2013 et utkast til tiltaksplan fra DMF som ble sendt på høring. Departementet sendte et forslag til tiltaksplan for Løkken til Miljødirektoratet 31. januar 2014. Miljødirektoratet har 28. mai 2014 gitt sin tilslutning til tiltaksplanen for Løkken. DMF vil gjennomføre detaljprosjektering før tiltakene kan starte opp. Som en del av detaljprosjekteringen gjennomføres det laboratorieforsøk og pilotforsøk i et mobilt feltlaboratorium på Løkken.

Folldal

Nærings- og fiskeridepartementet er pålagt å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Målingene viser ingen endring i metallavrenningen fra gruvemassene, og metallavrenningen ligger fortsatt over kravet fra forurensningsmyndighetene. I løpet av sommeren og høsten 2013 ble det gjennomført laboratorieforsøk på vann fra Folldal samt gjennomført pilotforsøk i et mobilt feltlaboratorium. DMF fortsetter forberedende og kartleggende undersøkelser i 2014 og vil oversende utkast til tiltaksplan for Folldal til Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015.

Sulitjelma

I Sulitjelma viser målingene at utslippene av kobber til innsjøen Langvatnet fortsatt er for høye sammenlignet med kravene fra Miljødirektoratet. Vannmengdene fra gruveområdet har de siste årene vært betydelig høyere enn i tidligere år, og dette har ført til økt utslipp av metaller til Langvatnet. Etter pålegg fra Miljødirektoratet fortsetter DMF overvåkingen av vannkvaliteten som også inkluderer biologiske undersøkelser. DMF utfører en evaluering av eksisterende kontrollmålingsprogram for overvåkning av vassdraget. Resultatene fra dette arbeidet skal legges til grunn i det videre arbeidet med utkast til tiltaksplan. DMF skal oversende et utkast til helhetlig tiltaksplan til Nærings- og fiskeridepartementet for avrenningen fra Sulitjelma gruvefelt i desember 2015.

Søve

Nærings- og fiskeridepartementet fikk i mars 2014 pålegg av Statens strålevern om å gjennomføre opprydding av radioaktive masser etter gruvevirksomheten ved Søve. Oppryddingen skal gjennomføres i tråd med foreliggende tiltaksplan. Nærings- og fiskeridepartementet tar sikte på å gjennomføre oppryddingen så snart det lar seg gjøre.

Miljøtiltak Raufoss

Miljøtiltakene som med statlig støtte er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004, har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøpåvirkningen fra industriparken er betydelig redusert. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidli-

gere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. Prosjektet er nå gått over i en overvåkingsfase. I oktober 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering. Fortsatt vil det være behov for overvåking av Hunnselva og oppfølging og videre drift av enkelte tiltak i industriparken der det pumpes opp og renses forurenset vann.

Maritime næringer

Skipsfarten vil som andre næringer møte krav om lavere utslipp av klimagasser i 2015. I januar 2015 skjerpes kravene til svovelutslipp; Grensen for svovelinnhold reduseres fra dagens grense på maksimum 1 pst. svovel til maks 0,1 pst. svovel i SECA-områdene (Sulphur Emission Control Area – Nordsjøen, Østersjøen og den Engelske kanalen). Det er derfor mye oppmerksomhet mot å utvikle teknologi som reduserer utslippene enten ved å benytte fornybar energi, redusere forbruket av drivstoff eller ved rensing av avgasser.

Regjeringen vil bidra til at mer miljøvennlig drivstoff tas i bruk i skipsfartsnæringen. Norges forskningsråd vil i Maroff-programmet prioritere forskningsprosjekter med temaene miljø og miljøvennlig energiutnyttelse, for å bidra til en mer miljøvennlig maritim næring.

Miljøavtalen om NO_x mellom 14 næringsorganisasjoner og daværende Miljøverndepartementet ble inngått i 2008. Avtalen skal bidra til at Norge kan opprettholde sine internasjonale forpliktelser i Gøteborg-protokollen, som regulerer utslipp som fører til sur nedbør. Miljøavtalen ble videreført i 2010. NO_x-fondet har ført til utvikling av nye og bedre miljøteknologiske løsninger for gassdrift og flytende naturgass (LNG). Bl.a. har støtte fra fondet ført til en betydelig økning av skip med LNG som drivstoff i Norge.

FNs maritime organisasjon (IMO) utvikler internasjonalt regelverk for skipfartsnæringen. Nærings- og fiskeridepartementet representerer Norge bl.a. på IMOs generalforsamling og i IMOs Råd. IMO har utviklet et omfattende regelverk for å redusere operasjonelle miljøutslipp og avverge akutt miljøforurensing fra skip.

Romfart

Satellittovervåking spiller en stor og økende rolle innenfor klima- og miljøpolitikk. Satellitter gjør det mulig på en kostnadseffektiv måte å gjøre observasjoner over store områder, samtidig som det enkelt kan gjøres sammenliknbare målinger

over tid. Dette har verdi for forståelsen av langsiktede og komplekse endringsprosesser, men også for mer operativ overvåking og myndighetsutøvelse. Det gjøres i dag satellittmålinger av de fleste forhold som påvirker verdens klima. Satellittovervåking har også stor betydning for overvåking av bl.a. langtransportert forurensning, oljesøl, ulovlig fiske, avskoging og forørkning. Norge deltar i den europeiske romorganisasjonen ESAs arbeid med å utvikle nye satellitter for klima- og miljøforskning.

Norge har også et mangeårig samarbeid med Canada om radarsatellitter. Bilder fra disse satellittene er i dag et uunnværlig verktøy for overvåking av oljesøl og ulovlig fiske i havområdene der Norge har forvaltningsansvar. Kongsberg Satellite Services er en ledende internasjonal leverandør av satellittbasert oljesølsovervåking.

Handelspolitikk

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) har Norge utarbeidet en utgangsposisjon om bærekraftig utvikling som legges fram i alle forhandlinger om frihandelsavtaler. I forhandlinger med land hvor avskoging er en problemstilling legges det i tillegg fram en bestemmelse om bærekraftig skogforvaltning. Den framforhandlede frihandelsavtalen med Costa Rica og Panama går lenger i å sikre bærekraftig skogforvaltning enn hva som er EFTAs utgangspunkt. Ved reforhandling av tidligere inngåtte frihandelsavtaler inngått gjennom EFTA har Norge som mål å få inn et kapittel om bærekraftig utvikling.

Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen regulerer betingelsene for Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportkreditt Norge AS sine garantier og lån, f.eks. minstenivå for renter og maksimale løpetider. I avtalen legges det til rette for grønn energi ved at eksportkontrakter som faller innenfor virkeområdet til klimasektoravtalen, kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår (hovedsakelig lengre nedbetalingstider) enn øvrige eksportkontrakter.

OECD har også egne miljøretningslinjer for offentlige eksportlån og -garantier som Eksportkreditt Norge AS og GIEK følger. Det innebærer at GIEK og Eksportkreditt Norge AS vurderer miljøforhold ved sakene de finansierer og plasserer dem i bestemte miljøkategorier i henhold til retningslinjene. GIEK og Eksportkreditt Norge AS bidro til finansieringen av flere eksportkontrakter innenfor fornybar energi i 2013.

Prioriteringer 2015

Forskning og innovasjon

Nærings- og fiskeridepartementet vil bidra til å utvikle og ta i bruk miljøteknologi og mer miljøvennlige varer og tjenester. Det foreslås å øke bevilgningen til miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge med 56,6 mill. kroner, til totalt 230 mill. kroner i 2015. Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal igangsette pilot- og demonstrasjonsprosjekter innenfor miljøteknologi. Det kan gis tilskudd til prosjekter som sikter mot kommersialisering av ny miljøteknologi, inkludert investeringstøtte til pilot- og demonstrasjonsanlegg.

Fiskeri og havbruk

Miljøkriminalitet i form av overfiske av fastsatte kvoter skal begrenses mest mulig. I kampen mot ulovlig, uregulert og uregistrert fiske prioriteres målrettet kontroll og samarbeid på tvers av faglige linjer og myndigheter både nasjonalt og internasjonalt.

Fiskeriaktivitetens påvirkning på bunnen og det ytre miljø for øvrig skal reduseres mest mulig, bl.a. gjennom utvikling av mer skånsomme metoder innen alle de viktigste fiskeriteknologiene.

Tap av potensielt råstoff skal reduseres gjennom å redusere utkast av fisk og økt utnyttelse av restråstoffet.

Havbruksnæringens potensial for økt sjømatproduksjon skal utnyttes innenfor bærekraftige rammer. Det legges derfor vekt på tiltak som bidrar til å løse utfordringene med lakselus, både gjennom forvaltningstiltak og stimulering til utvikling og implementering av nye teknologiske løsninger og driftskonsepter. Det tas sikte på å implementere en ordning som sikrer at forurenser betaler i havbruksnæringen. Ordningen skal fungere slik at den ansvarlige oppdretter skal betale for utfisking, når en slik kan identifiseres, og kollektivet av oppdrettere skal betale når en ansvarlig ikke kan identifiseres. I tillegg foreslås det at den som innretter seg slik at vedkommendes fisk kan identifiseres, skal slippe å bidra i den kollektive ordningen, og slipper dermed å betale for de som ikke innretter seg slik.

Sjømat

For å dokumentere at sjømaten er trygg overvåkes innholdet av fremmedstoffer i sjømat (inkludert oppdrettsfisk) fra norske kyst- og havom-

råde, gjennom omfattende basisundersøkelser, årlige oppfølgingsprøver og stikkprøvebasert overvåking.

De fleste miljøgiftene i oppdrettsfisken kommer gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôret er regulert ved grenseverdier både på fôrråvarer og ferdig fôr. Nye ingredienser kan endre fremmedstoffinnholdet og påvirke fordøyelsen av komponenter i fôr. utfordringer knyttet til nye fôrråvarer er derfor et prioritert forskningsområde.

Maritime næringer

Det er et mål at skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp og miljøpåvirkning. Regjeringen er opptatt av at de norske maritime næringene skal ligge i front på miljøområdet. Miljø vil være en viktig del i arbeidet med en strategi om en helhetlig maritim næringspolitikk som legges fram våren 2015.

Skipsfarten er viktig for verdenshandelen, og det forventes fortsatt vekst i mengden gods som

transporteres sjøveien. Norge arbeider i FNs sjøfartsorganisasjon IMO for å etablere ytterligere krav til klimagassreduksjon fra skipsfartsnæringen. Nærings- og fiskeridepartementet medvirker i dette arbeidet.

Mineralnæringen

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) skal arbeide for at Norges mineralressurser forvaltes og utnyttes til det beste for samfunnet. Dette omfatter også å sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

Nærings- og fiskeridepartementet prioriterer å få utarbeidet helhetlige tiltaksplaner for opprydding etter gruvevirksomhet i Folldal og i Sulitjelma. Helhetlige tiltaksplaner skal leveres fra DMF til Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015. Videre skal gjennomføring av konkrete tiltak på Løkken og opprydding på Søve prioriteres.

8 Likestilling

I dette kapitlet omtales status, virkemidler og tilstandsrapportering for likestilling på Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Likestilling i norsk næringsliv

I dag er to av tre kvinner sysselsatte, og kvinner er i flertall innenfor høyere utdanning. Det er likevel store kjønnsforskjeller i utdannings- og yrkesvalg som innebærer at kvinner utgjør en uutnyttet ressurs blant ledere, styrerepresentanter, entreprenører og eiere i næringslivet. Dette er også bakgrunnen for at kvinner utgjør en definert målgruppe i næringspolitikken.

Virkemidler for likestilling på Nærings- og fiskeridepartementets område

De næringsrettede virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, Siva SF og Norges forskningsråd er gitt et særskilt ansvar for å tilrettelegge og styrke kvinners deltagelse og posisjon i næringslivet. Aktørene skal bl.a. bidra til å få flere kvinner inn i lederstillinger, bli styremedlemmer, satse på egne bedrifter eller en næringsrettet forskerkarriere. Andre virkemidler innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde har også betydning i likestillingssammenheng. Det gjelder bl.a. tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap og til rekrutteringsprosjektet «Sett sjøbein».

Innovasjon Norge

I 2013 bidro Innovasjon Norge med 2,4 mrd. kroner til kvinnerettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler. Det utgjorde om lag 35 pst. av Innovasjon Norges samlede bevilgninger.

Selskapets integrerte satsing «Kvinner i næringslivet» omfatter tiltak for mobilisering av kvinner i næringslivet gjennom Innovasjon Norges generelle tjenestetilbud. Gjennom dialogen med kundene utfordres bedrifter og gründere på betydningen av bedre kjønnsmessig balanse, og i enkelte saker stiller Innovasjon Norge krav om økt kvinneandel i ledelse og i styrer. Det rettes

spesiell oppmerksomhet mot tjenester og sektorer med lav kvinneandel.

Siva SF

2013 var siste året med en øremerket bevilgning til programmet «Kvinnovasjon» (kvinner og entreprenørskap), som ble finansiert over budsjettet til daværende Kommunal- og regionaldepartementet. I perioden 2006–13 har Siva benyttet totalt 65 mill. kroner til satsingen, bevilgningen i 2013 var 6 mill. kroner. For 2014 har Kommunal- og moderniseringsdepartementet lagt til grunn at eventuelle tiltak rettet mot kvinner skal inngå i ordinær programvirksomhet. Det er derfor ikke satt av egne midler til Kvinnovasjon for 2014. I oppdragsbrevet fra departementet framgår det at Siva likevel kan prioritere dette feltet dersom selskapet mener at dette gir de beste resultatene.

Kvinneandelen i næringshageprogrammet har økt i noen grad i 2013, og Siva mener dette kan knyttes opp mot den målrettede aktiviteten næringshagene har gjennomført sammen med kvinnovasjonssatsingen.

Andel bedrifter med kvinne i ledende stilling som ble tatt opp i Næringshageprogrammet i 2013 var 36,5 pst., mot 31,4 pst. i 2012. I Inkubasjonsprogrammet var tilsvarende tall 25,1 pst. i 2013, mot 28,7 pst. i 2012.

Norges forskningsråd

Forskningsrådets generelle arbeid med likestilling i forskning er styrket gjennom 2013. Programmer og aktiviteter i Forskningsrådet forventes å ha utlysningstekster og evalueringsprinsipper som bidrar til en gjennomgående høyere representasjon av kvinner i ledende roller i prosjekter, som f.eks. prosjektledere eller arbeidspakkeledere. Det legges også vekt på rimelig kjønnsbalanse ved rekruttering til forskningsledelse, dr. gradstudium samt ved tilsetting av post doc.

Som et uttrykk for dette ble «Kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse» (BALANSE) etablert som program i 2013. Forskningstungt næringsliv inngår i målgruppen.

Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en organisasjon som arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringsliv. Det å satse på de unge gjennom entreprenørskap i utdanningen vil styrke framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

Ungt entreprenørskap arbeider bevisst for å inkludere jenter i sine aktiviteter, bl.a. gjennom målrettede programmer som «Jenter og ledelse». Satsingen har gitt positive resultater. Rapporter viser at andelen jenter i ledelse og styrer er omtrent 50 pst. i Ungt entreprenørskaps ungdomsbedrifter (videregående skole). Departementet vurderer resultatene av Ungt Entreprenørskap som tilfredsstillende.

Sett sjøbein

Rekrutteringsprosjektet *Sett sjøbein* har som mål å utvikle tiltak som sjømatnæringen kan bruke i sitt rekrutterings- og kompetansehevende arbeid, inkludert tiltak som medfører jevnere kjønnsbalanse i marin sektor. Den totale budsjetttrammen er 5 mill. kroner, av dette er 3 mill. kroner tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet.

I 2013 ble det gjennomført et dialogmøte med kvinner som arbeider i marin sektor. Årsakene til at kvinner forlater fiskeflåten skal kartlegges.

Likestilling og mangfold i eierskapsforvaltningen

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierinteresser i 28 selskaper, hvorav sju allmennaksjeselskaper, tolv heleide aksjeselskaper, to statsforetak, ett særlovselskap, fem deleide aksjeselskaper og ett aktiebolag (registrert i Sverige).

I henhold til statens prinsipper for god eierstyring skal styresammensetningen være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskapets egenart. Dette vektlegges når departementet foreslår og velger personer i selskapenes styrer.

Med utgangspunkt i de grunnleggende kompetansebehovene vil departementet bidra til at det enkelte styre representerer et relevant mangfold,

bl.a. når det gjelder geografisk tilhørighet, alder, kulturell og erfaringsmessig bakgrunn.

Departementet vil tilstrebe mest mulig lik representasjon mellom kjønnene ved styreutvelgelse og har en ambisjon om å øke andelen kvinnelige styreledere.

Ulik kompetanse og erfaring kan bidra positivt til et selskaps utvikling. Dette kan styrke selskaps nyskapingsevne og gjøre selskapet bedre rustet til å møte utfordringer og dermed bidra til en mer lønnsom utvikling. Selskaper bør derfor være bevisst verdien av mangfold i organisasjonen. Det er en sentral lederoppgave at likestilling og mangfold er solid forankret i selskapenes personalpolitikk. Gjennom Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*, kommuniserer staten som eier forventninger om at selskapene ivaretar mangfold og likestilling.

Det framgår av eierskapsmeldingen at det forventes av styrene at personalpolitikken preges av inkludering og mangfold og at selskaper med statlig eierandel har etablert strategier og gjennomfører tiltak for å fremme likestilling og annet mangfold i virksomheten.

Det er fortsatt få kvinner i ledende posisjoner i norske selskaper, samtidig som andelen kvinner som tar høyere utdanning i Norge utgjør mer enn halvparten. For selskapene vil det være viktig å legge strategier for hvordan den beste kompetanse kan benyttes i selskapene, inklusive hvordan det kan legges til rette for å få flere kvinnelige toppledere.

Likestilling og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet

Likestillingsloven § 1 a, diskrimineringsloven § 3 a og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 3 pålegger statlige virksomheter en aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten innebærer at statlige virksomheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. I tillegg skal virksomhetene redegjøre for iverksatte og planlagte tiltak. Aktivitets- og redegjørelsesplikten gjelder kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion m.v.

Rapportering for Nærings- og handelsdepartementet 2013

Beskrivelse av faktisk tilstand

Tabellen nedenfor viser kjønnsbalanse og status for likelønn for ulike stillingsgrupper.

Tabell 8.1 Nærings- og handelsdepartementet – kjønnsbalanse og status

	År	Kjønnsbalanse i antall og pst.			Kvinner i pst. av menns
		Menn pst.	Kvinner pst.	Antall totalt	
Totalt i Nærings- og handelsdepartementet	2013	47	53	232 ¹	89
	2012	46	54	238 ²	90
Departementsråd	2013	100		1	
	2012	100		1	
Ekspedisjonssjef (avdelingsleder)	2013	50	50	6	101,5
	2012	50	50	6	101,5
Avdelingsdirektør	2013	44	56	25	91
	2012	50	50	24	93
Underdirektør	2013	52	48	21	95
	2012	50	50	20	92
Fagdirektør	2013	45	55	11	109
	2012	40	60	10	105
Prosjektleder	2013	75	25	4	85
	2012	75	25	4	65
Seniorrådgiver	2013	56	44	90	99
	2012	52	48	99	99
Rådgiver	2013	35	65	37	92
	2012	40	60	40	94
Seniorkonsulent	2013		100	3	
	2012		100	3	
Førstekonsulent	2013	25	75	28	99
	2012	15	85	26	98

¹ Inkludert 15 i permisjon.

² Inkludert 14 i permisjon.

Kjønnsbalansen er jevn i alle stillingsgrupper med unntak av rådgiver, seniorkonsulent og førstekonsulent, der det er overvekt av kvinner. For hele departementet utgjorde kvinners lønn 89 pst. av menns lønn.

Kvinner hadde i gjennomsnitt lavere lønn enn menn i de fleste kategoriene, men lønnen var tilnærmet lik innenfor kategoriene seniorrådgiver og førstekonsulent. Innenfor kategoriene ekspedisjonssjefer og fagdirektører var gjennomsnittslønnen blant kvinner høyere enn blant menn.

Tabell 8.2 Nærings- og handelsdepartementet – andel ansatte i deltid, midlertidig, foreldrepermisjon og sykefravær

	Antall tilsatte	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær ¹	
		M (%)	K (%)	M (%)	K (%)	M (%)	K (%)	M (%)	K (%)
2013	232	2,6	7,3	6,0	3,7	1,3	3,9	1,3	3,8
2012	238	0,5	2,0	6,3	8,8	0	2,5		

¹ Det totale sykefraværet i 2012 var på 3,8 pst. På grunn av omlegging i personal- og lønssystemene foreligger det for 2012 ikke anvendbare tall for bl.a. legemeldt sykefravær fordelt på kjønn.

Tabellen over viser at hoveddelen av de ansatte jobbet fast i heltidsstillinger. Det er flest kvinner som arbeidet deltid, mens det var flest menn som var midlertidig tilsatt. Fra 2012 til 2013 var det en reduksjon i andelen kvinner som var midlertidig tilsatt. Det er flest kvinner i foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær.

Redegjørelse av status og iverksatte tiltak basert på kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet etc.

Lønns- og arbeidsvilkår

I 2013 var gjennomsnittslønnen for kvinnene 89 pst. av gjennomsnittslønnen for menn. Årsakene til forskjellen er sammensatte, men skyldes bl.a. at kvinner er overrepresentert i stillingsgrupper der det ikke kreves høyere utdanning. I tillegg kommer ansiennitet/markedsforhold, noe som også kan avspeile seg i lønnsforskjeller innen samme stillingskode. Lønnsforskjellene mellom kjønnene har endret seg lite fra 2012 til 2013, og endringen skyldes naturlige svingninger i forbindelse med nytilsetninger, lønnsforhandlinger osv.

I forbindelse med de lokale forhandlinger har det vært utarbeidet oversikter over lønn på alle nivå, fordelt på kvinner og menn, som del av underlagsmateriale for å klarlegge eventuelle forskjeller og om noe bør følges opp under forhandlingene. De siste årene har kvinner fått en større prosentvis andel av forhandlingspotten enn hva de i utgangspunktet utgjør av lønsmassen.

I tillegg har departementet tatt sikte på mest mulig jevn fordeling av kjønn ved tilsetting i lederposisjoner og det er tilstrebet mest mulig jevn kjønnsfordeling på stillingskoder og lønn ut fra kvalifikasjoner, oppgaver og ansvar.

Rekruttering – kjønn

Nærings- og handelsdepartementet har annonsert ledige stillinger i departementenes fellesannonse

hvor det framgår at den statlige arbeidsstyrken i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet. Derfor blir alle kvalifiserte kandidater oppfordret til å søke jobb i staten. Flere kvinner enn menn ble tilsatt både i 2012 og 2013.

Til topplederstillinger sørges det for at aktuelle kvalifiserte kvinner finnes blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekrav for rekruttering til disse stillingene. Ved kunngjøring av lederstillinger oppfordres kvinner til å søke. Det har vært valgt en likestillingstillitsvalgt i Innstillingsrådet med rett til å uttale seg om tilsetninger i departementet.

De ulike tiltakene har bidratt til en bedre rekrutteringspraksis bl.a. vedrørende fordelingen av kvinner og menn i lederstillinger. Nærings- og handelsdepartementet har hatt som mål å ha minst 40 pst. kvinner i lederposisjoner. I 2013 hadde Nærings- og handelsdepartementet 43 pst. kvinner i toppledergruppen (inkludert departementsråd) og 56 pst. blant mellomlederne.

Rekruttering – nedsatt funksjonsevne

I stillingsannonse blir alle kvalifiserte kandidater oppfordret til å søke. I tillegg nevnes det at Nærings- og handelsdepartementet er en IA-virksomhet og vil sørge for tilrettelegging på arbeidsplassen der det trengs. Det er laget rutiner for å vurdere om kvalifiserte søkere til en stilling som oppgir å ha nedsatt funksjonsevne, blir innkalt til intervju. Departementet deltok for tredje gang i Fornyings- og administrasjonsdepartementets traineeprogram for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne. En trainee ble tatt inn i 2013. Programmet er et tiltak for å utvikle rekrutterings- og personalarbeid i et mangfoldig og IA-perspektiv, og det siste programmet gjennomføres i løpet av 2013–2014. Departementet har også planlagt å tilby en IA-plass i samarbeid med NAV, jf. IA-avtale.

Rekruttering – etnisitet

Departementet har utarbeidet rutiner som sørger for at det blir innkalt minst én søker med minoritetsbakgrunn til intervju for hver stilling som utlyses, under forutsetning av at søkeren er kvalifisert for stillingen. I departementets elektroniske rekrutteringssystem er det lagt til rette for at søkere kan opplyse om de har minoritetsbakgrunn.

Vern mot trakassering

Departementet har nulltoleranse for trakassering og mobbing på arbeidsplassen. Medarbeiderundersøkelser gjennomføres jevnlig og departementet får tilbakemelding om situasjonen på dette området, og kan iverksette tiltak for å forsøke å forbedre forholdene hvis det skulle vise seg nødvendig. Nærings- og handelsdepartementet har utarbeidet egne varslingsrutiner.

Utviklingsmuligheter

Den faglige og personlige kompetansen blant de ansatte skal være best mulig tilpasset departe-

mentets mål og oppgaver. Medarbeiderne i departementet, uavhengig av kjønn, har mange muligheter for faglig og personlig utvikling gjennom arbeidsoppgaver, deltakelse på konferanser, kurs, seminarer etc.

Departementet har etablert «medarbeidergjennomgang» i de ulike ledergruppene som skal sikre at alle medarbeidere blir sett på tvers av organisasjonen, og skal gjøre lederne bedre til å veilede ved å få med seg et utviklingsråd inn i medarbeidersamtalene. Den årlige medarbeidersamtalen og oppfølgingssamtalen gir muligheter til å drøfte individuelle kompetansehevende tiltak.

Nærings- og handelsdepartementets etater

Tabellen nedenfor gir en tilstandsrapport om kjønn for Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet. For en nærmere beskrivelse av hver enkel etat og ytterligere fire mindre etater vises til de underliggende etaters årsrapporter.

Tabell 8.3 Tilstandsrapportering for etater under Nærings- og handelsdepartementet – kjønn

Etat	År	Kjønnsbalanse		Tot. antall	Kvinners lønn i pst av menns (%)	Deltid %		Midl. ans. %		Foreldre- perm %		Legem. Sykefravær %	
		M %	K %			M	K	M	K	M	K		
Sjøfarts- direktoratet	2013	63	37	329	83	1	3,6	2	3	0	1,5	2	2
	2012	63	37	330	87	1	2	3,5	1,0	0,3	1	1,8	1,3
Brønnøysund- reg.	2013	41	59	564	86	0,4	3	1,6	3,5	0	1,6	3	6
	2012	41	59	558	86	0,4	3	3	4	0	1,3	¹	¹
NGU	2013	63	37	219	89	4,5	4	3,6	4	0,4	0,4	1,6	1
	2012	66	34	211	89	8	4	3,3	6	0,6	0,6	0,8	2,4
Patentstyret	2013	39	61	267	86	4	26	0	1	0	4,3	2	7
	2012 ²	40	60	256	87	5	27	4	2,6	1	4	3,6	6,4
Justervesenet	2013	69	31	97	100	2	1	3	1	1	1	3,3	4
	2012	71	29	97	100	3	1	2	2	0	1	3,7	1,3

¹ Det mangler informasjon om legemeldt sykefravær ved Brønnøysundregistrene for 2012.

² Totalt antall tilsatte for Patentstyret i 2012 omfatter ikke medarbeidere i foreldrepermisjon og i ulønnet permisjon.

For fire av etatene har menn i gjennomsnitt noe høyere lønn enn kvinner, mens det ikke er slike lønnsforskjeller i Justervesenet. Årsakene til lønnsforskjellene er sammensatte, men for Brønnøysundregistrene og Patentstyret skyldes dette til dels at en betydelig andel kvinner er tilsett i lavere stillinger, noe som også til en viss grad gjør seg gjeldende i Sjøfartsdirektoratet. I tillegg kommer ansiennitet og markedsforhold. Alle etatene har som mål å utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn.

Når det gjelder deltid, midlertidig ansettelse, foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær er det ingen av de fem etatene som peker seg spesielt ut. Patentstyret har en noe høyere andel kvinner som jobber deltid. Dette skyldes i stor grad midlertidig

reduksjon i arbeidstid grunnet omsorgsoppgaver. Patentstyret ligger også høyere for legemeldt sykefravær for kvinner. Etaten jobber aktivt med forebygging av og oppfølging av sykefravær, og vil i 2014 sette i gang ulike forsøksaktiviteter for å fremme Patentstyret som en helsefremmende arbeidsplass.

Rapportering for Fiskeri- og kystdepartementet 2013

Beskrivelse av faktisk tilstand

Tabellen nedenfor viser kjønnsbalanse og status for likelønn for ulike stillingsgrupper i Fiskeri- og kystdepartementet.

Tabell 8.4 Fiskeri- og kystdepartementet – tilstandsrapportering kjønn, stillings- og lønnsnivå

	År	Kjønnsbalanse			Kvinnerns lønn i pst. av menns
		Menn (%)	Kvinner (%)	Totalt antall	
Totalt i Fiskeri- og kystdepartementet	2013	44	56	131	98
	2012	42	58	127	86
Toppleidelse inkludert departementsråd	2013	80	20	5	93
	2012	80	20	5	95
Avdelingsdirektør	2013	54	45	24	97
	2012	67	33	22	103
Seniorrådgiver	2013	47	53	61	93
	2012	36	64	66	94
Rådgiver	2013	38	62	29	103
	2012	31	69	32	103
Førstekonsulent	2013	8	92	12	107
	2012	8	92	12	104

I 2013 var kvinneandelen i departementet som helhet på 56 pst. Det er klart flertall menn i ledelsen, men kjønnsbalansen ble noe jevnere i 2013 enn i 2012. Innenfor kategoriene seniorrådgiver, rådgiver og førstekonsulent var det en overvekt av kvinner.

For departementet som helhet utgjorde kvinners gjennomsnittlige lønn 98 pst. av menns lønn. Dette er høyere enn gjennomsnittet for staten. Kvinner hadde lavere gjennomsnittslønn enn menn i ledelsen og blant seniorrådgiverne, mens kvinner hadde høyere gjennomsnittslønn i kategoriene rådgiver og førstekonsulent.

Tabell 8.5 Fiskeri- og kystdepartementet – deltid, midlertidig ansettelse, foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær

År	Antall ansatte	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær	
		M (%)	K (%)	M (%)	K (%)	M (%)	K (%)	M (%)	K (%)
2013	131	0,7	2,2	–	2,3	3	3	5,3	12,9
2012	127	0,8	5,2	3,9	5,5	3,9	5,5	0,8	5,5

Tabellen over viser at de fleste ansatte i Fiskeri- og kystdepartementet var fast ansatt i heltidsstillinger. Kvinner arbeidet i 2013 deltid i noe større grad enn menn, men deltidsarbeidet gikk noe ned i forhold til 2012. Det var kun kvinner som var midlertidig ansatt. Foreldrepermisjon for 2013 er likt fordelt på kvinner og menn. Sykefraværet steg imidlertid betydelig, både blant kvinner og menn. Departementet overvåker sykefraværet og følger opp sykmeldte i henhold til IA-avtalen.

Redegjørelse av status og iverksatte tiltak basert på kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet etc.

Lønns- og arbeidsvilkår

Som det framgår i tilstandsrapporten utgjør kvinners gjennomsnittlige lønn av menns 97 pst. Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn kan i stor grad forklares med fordelingen på stillingsgrupper. I gruppen med lavest lønn (førstekonsulent/rådgiver) var det flest kvinner. Det er relativt små forskjeller mellom kvinner og menn innenfor de enkelte stillingskategorier. I et relativt lite departement vil dessuten små endringer gi store utslag i tabellene.

I forbindelse med de lokale forhandlingene har det blitt utarbeidet oversikter over lønn på alle nivåer, fordelt på kvinner og menn, som del av underlagsmateriale for å klarlegge eventuelle forskjeller og om noe bør følges opp under forhandlingene. I de siste årene har kvinner fått en større prosentvis andel av forhandlingspotten enn de i utgangspunktet har utgjort av lønsmassen.

Fiskeri- og kystdepartementets personal- og lønnspolitikk er i stor grad knyttet til de ulike fasene i livet. Bl.a. var det slått fast at ansatte som har foreldrepermisjon ikke taper lønsmessig på permisjon eller omsorgsoppgaver. Tiltakene har vært godt mottatt og fungert etter intensjonen.

Rekruttering – kjønn

Flere kvinner enn menn ble tilsatt i departementet både i 2012 og 2013. Departementet vurderer kjønnssammensetningen i rekrutterende avdeling og departementet før stillinger utlyses. I innstillingen skal rekrutterende leder gjøre rede for kjønnsfordelingen i søkermassen. Ved kunngjøring til topplederstillinger, oppfordres kvinner til å søke og det sørges for at det er aktuelle kvalifiserte kvinner blant søkerne. Fiskeri- og kystdepartementet rekrutterte til to topplederstillinger i 2013, kommunikasjonssjef og ekspedisjonssjef. I begge stillingene tiltrådte kvinner.

Rekruttering – nedsatt funksjonsevne

I stillingsannonsene blir alle kvalifiserte kandidater oppfordret til å søke. I tillegg opplyses det om at departementet som IA-virksomhet vil sørge for tilrettelegging på arbeidsplassen ved behov. I departementets elektroniske rekrutteringssystem er det lagt til rette for at søkere kan opplyse om de har nedsatt funksjonsevne, de vil da bli innkalt på intervju.

Rekruttering – etnisitet

Fiskeri- og kystdepartementet hadde få medarbeidere med minoritetsbakgrunn. Årsaken til dette har vært mangel på kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn. Departementet har utarbeidet rutiner som sørger for at det blir innkalt minst én søker med minoritetsbakgrunn til intervju for hver stilling som utlyses, under forutsetning av at søkeren er kvalifisert for stillingen. I departementets elektroniske rekrutteringssystem kan søkere opplyse om de har nedsatt funksjonsevne.

Vern mot trakassering

Fiskeri- og kystdepartementet har nulltoleranse mot mobbing og trakassering på arbeidsplassen. Det er utarbeidet varslingsrutiner med retnings-

linjer, og varsling har vært et tema i arbeidsmiljøundersøkelsene.

Utviklingsmuligheter

Den faglige og personlige kompetansen blant de ansatte skal være best mulig tilpasset departementets mål og oppgaver. Medarbeiderne i departementet, uavhengig av kjønn, har mange muligheter for faglig og personlig utvikling gjennom arbeidsoppgaver, deltakelse på konferanser, kurs,

seminarer etc. Den årlige medarbeidersamtalen gir muligheter til å drøfte individuelle kompetansehevede tiltak.

Fiskeri- og kystdepartementets etater

Tabellen nedenfor gir en tilstandsrapport om kjønn på relevante personalområder for etatene under Fiskeri- og kystdepartementet: Fiskeridirektoratet, NIFES og Havforskningsinstituttet.

Tabell 8.6 Tilstandsrapportering for etater under Fiskeri- og kystdepartementet – kjønn

	År	Kjønnsbalanse			Kv.lønn i pst.	Deltid		Midl. ans.		Foreldreperm.		Legem. fravær	
		M %	K %	Tot.	av menn	M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
		Fiskeridirektoratet	2013	46	54	472	92	7	20	3	7	1	1,6
	2012	46	54	468	91	7	24	0	3	0	2,7	5,8	7,4
NIFES	2013	39	61	134	83	10	16	17	11	8	5	3,9	3,1
	2012	38	62	132	94	6	17	22	15	8	5	0,9	5,2
Havforskningsinstituttet	2013	61	39	644	88	5	6	11	13	3	8	2,0	2,7
	2012	60	40	632	88	5	8	10	15	3	8	2,8	1,8

Som tabellen viser, er det flest kvinnelige ansatte i Fiskeridirektoratet og NIFES, mens det er flertall menn i Havforskningsinstituttet. I alle etatene har menn i gjennomsnitt noe høyere lønn enn kvinner. Når det gjelder deltid, midlertidig ansettelse, foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær er det ingen av de tre etatene som peker seg spesielt ut.

Etatene har som mål å utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn. For en nærmere beskrivelse av hver enkelt etat og likestillingsarbeidet i etatene, henvises det til etatenes årsrapporter.

Arbeidet med likestilling og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet

Rapporteringen for Nærings- og handelsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet viser at

utfordringene og tiltakene i stor grad er sammenfallende.

Tiltakene som er iverksatt i de to tidligere departementene vil i stor grad videreføres i det nye departementet, herunder tiltakene i forbindelse med rekruttering, vern mot trakassering, utviklingsmuligheter og deltagelse i Embetsgruppen for likestilling.

Når det gjelder tiltak for å rekruttere og fremme likestilling knyttet til nedsatt funksjonsevne og etnisitet, tas det i 2014 sikte på å tilby en IA-arbeidsplass i samarbeid med NAV. Hensikten med IA-plassene er å gi kandidatene arbeidstrening og kvalifisering til ordinær ansettelse enten i departementet eller andre steder.

9 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

Stortinget har vedtatt følgende som følges opp av Nærings- og fiskeridepartementet og som ikke er særskilt omtalt andre steder i proposisjonen. For oppfølging av vedtak nr. 31 (2013–2014) om å utrede etablering og drift av norsk regelråd, vises det til nærmere omtale under nytt kap. 915 Regelråd for næringslivet.

Vedtak nr. 32 (2013–2014), 26. november 2014

«Stortinget ber regjeringen vurdere en egen såkornfondordning for TTO/inkubatorer i forbindelse med statsbudsjettet for 2015.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 2 S (2013–2014), jf. Meld. St. 1, Prop. 1 S og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014).

Målet med en slik ordning framgår ikke av anmodningsvedtaket, men Nærings- og fiskeridepartementet legger til grunn at formålet med satsingen er å styrke kommersialiseringen av forskning. Det samlede tilbudet til bedrifter gjennom virkemiddelapparatet dekker i dag alle faser, men det er rom for å diskutere fordelingen av midlene. En økt satsing på kommersialisering kan bidra til at man får mer næringsaktivitet ut av forskningen, og som igjen kan bidra til å øke verdiskapingen. Dette kan bidra til å øke verdien av forskningsinnsatsen.

Nærings- og fiskeridepartementet har vurdert forslaget om en egen såkornfondordning for teknologioverføringskontorer (TTO-er) og inkubatorer. Dersom fondene skal investere tidligere enn dagens såkornfond, er det fordelene ved å bruke tilskudd framfor virkemidler i form av lån eller egenkapital. Hvis egenkapitalinvesteringer skal gjøres på forretningsmessige vilkår i en slik fase, vil det kreve at staten sikrer seg mot utvanning og følger prosjektene tilstrekkelig lenge til at gevinster kan realiseres. Erfaringen fra de statlig finansierte såkornfondene viser at dette tar 10–15 år, noe som tilsier at det må settes av en stor andel av midlene til oppfølgingsinvesteringer og til å dekke forvaltningskostnader.

Det anses derfor ikke som hensiktsmessig å foreslå opprettet en egen støtteordning for en avgrenset gruppe bedrifter nå. En satsing på kommersialisering bør skje gjennom generelle virkemidler som er åpne for alle bedrifter, slik at de bedre prosjektene kan bli valgt uavhengig av lokalisering. Hensikten med en satsing bør være å bidra til å gjøre prosjekter «investeringsklare», altså tilstrekkelig utviklet til at de selv kan hente inn ekstern privat egenkapital. Dette kan gjøres gjennom støtte til kommersialisering – å støtte gründerne slik at de kan teste ut teknologisk og markedsmessig risiko for produktet. Dermed reduseres også risikoen for investorer. Ordninger som i dag er spisset mot denne fasen, er Forny2020 under Norges forskningsråd og etablerertilskudd under Innovasjon Norge.

Regjeringen foreslo derfor i Prop. 93 S *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2014*, å øke bevilgningene til ordningene landsdekkende etablerertilskudd og Forny2020 gjennom revidert nasjonalbudsjett 2014. Ordningene ble foreslått styrket med 15 mill. kroner hver over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Stortinget behandlet forslaget i Innst. 260 S (2013–2014) og ga 20. juni sin tilslutning til regjeringens forslag.

Regjeringen foreslår å styrke ordningene ytterligere i budsjettframlegget for 2015, med henholdsvis 110 mill. kroner til den landsdekkende etablerertilskuddsordningen på kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond, og 20 mill. kroner til Forny2020 på kap. 920 Norges forskningsråd, post 50 Tilskudd. Dette innebærer en betydelig styrking, som etter regjeringens mening ivaretar formålet som ligger til grunn for anmodningsvedtaket på en god måte.

Vedtak nr. 371 (2013–2014)

«Stortinget ber regjeringen om å rapportere til Stortinget på egnet måte om aktuelle spørsmål knyttet til gjennomføring av fiskesalgslagsloven og fiskeeksportloven. Den nye fiskesalgslagsloven er en fullmaktslov som gir store full-

makter til fiskesalgslagene. Det er viktig at Stortinget får informasjon og at denne kommer så tidlig som mulig.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 129 S (2013–2014), jf. Meld. St. 12 (2013–2014) *Gjennomføring av råfisklova og fiskeeksportlova i 2011 og 2012*.

Lov om førstehåndsomsetning av viltlevende mariner ressurser (Fiskesalgslagsloven) trådte i kraft 1. januar 2014. To nye forskrifter trådte i kraft samtidig, en samleforskrift som erstatter råfiskforskriften og en forskrift om oppdraget til staten sine kontrollører for fiskesalgslagene (ny). Siden forrige Meld. St. 12 (2013–2014) har det vært endringer som omtales nedenfor.

Etablering av meklingsordning

Minstepris for den enkelte fiskeart blir fastsatt etter konsultasjoner mellom fiskesalgslagene og representanter for industrien. Etter fiskesalgslagslova § 12 skal partene, for de tilfeller de ikke blir enige om fastsettelse av minstepris gjennom forhandlinger, legge spørsmålet fram for mekling. Dersom mekling ikke fører fram, er det salgslaget som fastsetter minsteprisen. Meklingsinstituttet består av to meklingsnemnder, én for hvitfisksektoren og én for pelagisk sektor. Hver nemnd består videre av en leder oppnevnt av Riksmekleren, samt to faste medlemmer oppnevnt av departementet etter forslag fra partene selv. I tillegg er det oppnevnt personlige varamedlemmer. Ingen mekling har funnet sted etter at de ble oppnevnt våren 2014.

I 2013 var det 13 prisforhandlingsmøter mellom Norges Råfisklag og representanter for kjøpersiden. Av disse var det ikke enighet om prisen i fire, samt at ett av møtene endte med utsettelse. I 2013 ble det gjennomført fem møter mellom Norges Sildesalgslag og representanter for kjøperne om minstepriser. Partene ble ikke enige om nye minstepriser på nordsjøsild og nvg-sild til konsum i september 2013. Partene hadde ellers konsultasjoner, uten at det ble gjennomført fysiske møter om minstepriser for kolmule til konsum, hestmakrell til konsum og makrell til ferskanvendelse. Partene ble enige om minsteprisene for nevnte arter.

Statens kontrollører

Statens kontrollører fører tilsyn og kontroll med salgslagene. Tidligere ble oppgavene til kontrollørene regulert ved instruks, men fra og med

1. januar 2014 følger dette av forskrift. Bakgrunnen er at departementet ønsker å tydeliggjøre at fiskesalgslagene er underlagt en ekstern kontroll. Kontrolloppgavene innebærer at kontrollørene skal følge salgslagenes virksomhet og påse at denne er i tråd med god forretnings- og forvaltningsskikk, samt at salgslagene driver innenfor gjeldene lover og regler. Det er videre presisert at kontrollørene skal påse at salgslagenes utøvelse av sin enerett til å fastsette minstepris, salgsvilkår og omsetningsformer blir gjort på forsvarlig vis. Det følger av forskriftens overgangsregler at kontrollører som ble oppnevnt før forskriften trådte i kraft fortsetter sitt verv inntil Nærings- og fiskeridepartementet oppnevner nye kontrollører i løpet av 2014.

Godkjenning av salgslag

I henhold til fiskesalgslagsloven § 4 har Nærings- og fiskeridepartementet myndighet til å godkjenne et fiskesalgslag etter bestemte kriterier. Fiskesalgslagsloven gir i § 25 eksisterende fiskesalgslag anledning til å fortsette virksomheten uten godkjenning i inntil to år etter at loven er trådt i kraft. I Prop. 93 L (2012–2013) går det fram at salgslagene, innen to år etter at loven er iverksatt, skal ha søkt om og fått godkjenning som salgslag dersom de ønsker å fortsette sin virksomhet som fiskesalgslag fra og med 2016. Nærings- og fiskeridepartementet har sendt et brev til alle salgslagene der det bes om at det sendes inn søknad om godkjenning. Departementet legger til rette for en grundig vurdering av søknadene og tar sikte på å avgjøre søknadene om godkjenning innen 1. januar 2015.

Forskrift om samordnet innkreving avgift på fiskeeksport

Det ble foretatt mindre justeringer i forskrift om samordnet innkreving av avgift på fiskeeksport og forskrift om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer i 2013. (Endringsforskrift av 25. juli 2013 nr. 929) ved at ordlyden i unntaksbestemmelsen ble endret. Tidligere het det at det ikke skal svares eksportavgift for «utenlandskfanget fisk og utenlandske fiskevarer som ikke har vært fortollet inn i Norge og transporteres direkte til utlandet fra tollager til utlandet». Dette ble erstattet med unntak for «fisk og fiskevarer som omfattes av forskrift 21. april 2006 nr. 433 om transitt av fisk fanget av og brakt i land fra EU-fartøy». Denne forskriften opphørte imidlertid 1. mai 2014.

Vedtak nr. 475 (2013–2014), 13. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag som påbyr bruk av flytevest i fritidsbåter der det er barn i båten.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 242 L (2013–2014), jf. Dokument 8:56 L (2013–2014). Se felles omtale av vedtak nr. 475, 476 og 606 under sistnevnte nedenfor.

Vedtak nr. 476 (2013–2014), 13. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak med tiltak for å styrke sikkerheten i sjø/elv/vann, herunder sterkere tiltak mot promillekjøring og fart til sjøs. Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av 0,2 som promillegrense for fritidsbåter under 15 meter, samt egne obligatoriske kurs for skipperne av raske båter.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 242 L (2013–2014), jf. Dokument 8:56 L (2013–2014). Se felles omtale av vedtak nr. 475, 476 og 606 under sistnevnte nedenfor.

Vedtak nr. 496 (2013–2014), 16. juni 2014

Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 261 L (2013–2014), jf. Prop. 94 LS (2013–2014).

Nærings- og fiskeridepartementet har startet arbeidet med å etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet. Arbeidet skjer i samråd med Finansdepartementet. Nærings- og fiskeridepartementet har gitt Brønnøysundregistrene i oppdrag å utarbeide en rapport med begrunnet forslag til konseptvalg for en løsning som sikrer større åpenhet om eiere av aksjeselskaper, f.eks. i tilknytning til Foretaksregisteret, som gjør det mulig å opprette og oppdatere opplysninger om aksjeeiere (aksjeeierboken) elektronisk. Rapporten skal oversendes Nærings- og fiskeridepartementet innen 1. november 2014 og vil danne grunnlag for en beslutning om hvordan en slik løsning bør innrettes. Stortinget vil bli orientert om videre oppfølging av anmodningsvedtaket på egnet måte.

Vedtak nr. 551 (2013–2014), 19. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av enkeltpersonforetaks rammevilkår som skattemessige betingelser, sosiale rettigheter, forenklingstiltak, tilgang på kapital og det offentlige virkemiddelapparatets innretning og innsats, med sikte på å senere fremme konkrete forslag til forbedringer.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 244 S (2013–2014), jf. Dokument 8:52 S (2013–2014).

Nærings- og fiskeridepartementet har startet arbeidet med en vurdering av enkeltpersonforetaks rammevilkår. Stortinget vil bli orientert om oppfølgingen av anmodningsvedtaket på egnet måte.

Vedtak nr. 552 (2013–2014), 19. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det bør utvikles et regelverk som etablerer småbedriften som egen juridisk enhet, og i tilfelle hvordan det kan gjøres. I tillegg bes det om at rammebetingelser som er spesielt tilpasset små bedrifter, defineres. Stortinget ber om at det i vurderingen særlig tas hensyn til de små bedriftenes behov for enkle regler som ikke medfører unødvendige administrative byrder, og til likebehandling når det gjelder sosiale rettigheter, skatter og avgifter.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 244 S (2013–2014), jf. Dokument 8:52 S (2013–2014).

Nærings- og fiskeridepartementet har startet arbeidet med en vurdering av om det bør utvikles et regelverk som etablerer småbedriften som en egen juridisk enhet. Stortinget vil bli orientert om oppfølgingen av anmodningsvedtaket på egnet måte.

Vedtak nr. 606 (2013–2014), 20. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak i løpet av 2014 om bedret sikkerhet på sjøen, herunder en vurdering av påbud om bruk av flyteutstyr og hvordan dette kan gjennomføres.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 310 S (2013–2014), jf. Dokument 8:86 S (2013–2014).

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp Stortingets vedtak i samarbeid med Samferdsels-

departementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Spørsmål knyttet til nasjonale fartsgrenser til sjøs hører inn under Samferdselsdepartementets ansvarsområde. Spørsmål knyttet til promillegrense til sjøs hører inn under Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde, mens krav til flyteutstyr og sertifikater hører inn under Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsom-

råde. Departementet vil legge fram en lovproposisjon om endringer i lov om fritids- og småbåter av 26. juni 1998 nr. 47 i løpet av 2014. I lovproposisjonen vil det være naturlig at også spørsmål om nasjonale fartsgrenser, promille, høyhastighets-sertifikat og eventuelle andre tiltak for å bedre sikkerheten, herunder holdningsskapende arbeid, omtales.

10 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten følgende selskaper:

Ambita AS (tidligere Norsk Eiendomsinformasjon as)
Stig W. Seljeseth tiltrådte som ny administrerende direktør i Ambita AS 1. mars 2013. Han mottok kr 1 379 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 131 321 og pensjonspremie utgjorde kr 53 452. Det utbetales en pensjonskompensasjonsordning som utgjør 30 pst. av all lønn over 12 G og som utbetales månedlig. Administrerende direktør er berettiget til etterlønn ved oppsigelse fra selskapet side som tilsvarer seks måneders fastlønn.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Joachim Høegh-Krohn mottok kr 3 346 000 i fastlønn og kr 1 933 000 i variabel lønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 210 000. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning og avtale om innskudd til livrente som totalt er kostnadsført med kr 388 000 i 2013.

Eksportkreditt Norge AS

Administrerende direktør Jarle Roth mottok kr 2 379 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 193 000. Pensjonskostnaden til administrerende direktør utgjorde kr 543 000 i 2013.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Robert Sandvik mottok kr 1 041 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 27 000, mens pensjonskostnaden utgjorde kr 17 000. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse

og har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Entra Holding AS

Klaus-Anders Nysteen tiltrådte som ny administrerende direktør i selskapet 29. januar 2013.

Han mottok kr 2 436 000 i fastlønn og kr 121 000 i annen godtgjørelse for 2013. Beregnet pensjonskostnad utgjorde kr 161 000. Administrerende direktør har ingen resultatlønnordning. Han har en tilleggspensjon dekket over driften som utgjør 30 pst. av årslønn utover 12 G. Administrerende direktør har rett til seks måneders etterlønn basert på grunnlønnen.

Flytoget AS

Administrerende direktør Linda Bernander Silseth mottok kr 1 994 000 i fastlønn, kr 456 000 i variabel lønn og kr 149 000 i annen godtgjørelse i 2013. Pensjonskostnaden utgjorde kr 143 000.

Administrerende direktør har avtale om forlenget gjensidig oppsigelsestid i seks måneder. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, gis i tillegg 12 måneders etterlønn. Etterlønn samordnes fullt ut med andre arbeidsinntekter.

Administrerende direktør inngår i selskapets kollektive pensjonsordning. Denne gir en pensjonsytelse på 66 pst. av sluttlønn (inntil 12 G), forutsatt full opptjening i selskapet ved fylte 67 år. Bonus er fastsatt til maksimalt tre måneders lønn.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok kr 2 227 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 84 000. Pensjonskostnaden utgjorde kr 138 000. Ovesen fratradte sin stilling 1. januar 2014. Lønn fram til opphørstidspunkt 31. mai 2014 og framforhandlet 16 måneders etterlønn, totalt kr 4 300 000, er kostnadsført i 2013. En eventuell avkorting er ikke hensyntatt.

Investinor AS

Administrerende direktør Geir Ove Kjesbu mottok kr 2 143 000 i fastlønn, kr 237 000 i variabel lønn og kr 106 000 i annen godtgjørelse i 2013. Pensjonskostnaden for året utgjorde kr 84 000.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Ole Øiseth er administrerende direktør for begge selskapene. Han mottok kr 812 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 79 000. Selskapet har avtale om innskuddspensjon for samtlige ansatte i henhold til minimumskrav i Lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Mesta AS

Administrerende direktør Harald Rafdal mottok kr 2 773 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 852 000 og pensjonskostnaden utgjorde kr 1 383 000.

Administrerende direktør har avtale om seks måneders lønn i oppsigelsestiden og 12 måneders etterlønn. Administrerende direktør er medlem av selskapets kollektive pensjonsordning og har rett til 66 pst. av lønn ved oppnådd pensjonsalder. Administrerende direktør har avtalefestet rett til å fratruke ved fylte 65 år.

Norge sjømatråd AS

Administrerende direktør Terje E. Martinussen mottok kr 1 840 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 15 000. Pensjonskostnader utgjorde kr 51 000. Ved utløpet av åremålsperioden (august 2016), har administrerende direktør rett til å ta ut et års studiepermisjon (i utlandet), hvor lønn og andre godtgjørelser han oppebærer på det tidspunktet opprettholdes. Selskapet dekker reise-, studie- og oppholdskostnader etter nærmere avtale.

Siva SF

Erik Haugane tiltrådte som ny administrerende direktør i Siva SF 5. august 2013. Han mottok kr 736 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 7 000. Pensjonskostnaden utgjorde kr 365 000.

Statkraft SF

Konsernsjef Christian Rynning-Tønnesen mottok kr 4 492 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjø-

relse utgjorde kr 161 000. Pensjonskostnaden var kr 2 307 000.

Konsernsjefen har en pensjonsalder på 67 år med en pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen forutsatt full opptjeningstid på 30 år.

Konsernsjefen har avtale om stillingsendring etter fylte 62 år. Avtalen innebærer at det på ethvert tidspunkt etter fylte 62 år foreligger en gjensidig rett for vedkommende eller selskapet til å be om, eller bli bedt om, å fratruke konsernsjefstillingen uten nærmere begrunnelse. Gjør en av partene denne retten gjeldende, skal vedkommende tilbys en annen stilling med en lønn på 75 pst. av konsernsjeflønnen – og en arbeidstid på inntil 50 pst. fram til avtalt pensjonsalder. Lederlønnspolitikken er i dag endret, og nye slike avtaler vil ikke bli inngått.

Gjensidig oppsigelsestid for konsernsjef er avtalt til seks måneder. Ved mer enn to års ansettelsestid er arbeidsgivers oppsigelsestid seks måneder. Det er avtalt en særskilt etterlønn ved oppsigelse fra arbeidsgiver med kortere frist enn ovennevnte.

I avtalen fraskriver konsernsjefen seg rettighetene i arbeidsmiljølovens bestemmelser om oppsigelsesvern. Dersom arbeidsgiver benytter denne oppsigelsesadgangen, har konsernsjefen rett til et sluttvederlag på inntil 12 månedslønner utover avtalt oppsigelsestid. Sluttvederlaget skal reduseres etter fastsatte regler dersom vedkommende har annen inntekt innenfor utbetalingsperioden. Avtalen er inngått i henhold til retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper av 28. juni 2004. Lederlønnspolitikken er i dag endret slik at forhåndsavtalte etterlønsavtaler ikke blir inngått, jf. gjeldende Retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i statlige foretak og selskaper.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Administrerende direktør Per Åsmund Andersson mottok kr 1 983 000 i fastlønn for 2013. Annen godtgjørelse utgjorde kr 110 000. Pensjonskostnaden til administrerende direktør utgjorde kr 151 000.

Administrerende direktør inngår i samme ordinære alderspensjonsordning (67 år) og førtidspensjonsordning (60 år) som øvrige ansatte. Det foreligger ikke sluttvederlagsordning eller bonusordning for administrerende direktør.

11 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2015 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 11.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetenes brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2011–13 og 2014 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 11.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2011–13 og 2014 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 11.3 Virksomhetenes kontantbeholdning per 31. desember med spesifikasjon av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til: Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer (alle beløp i 1 000 kroner)

Tabell 11.1 Utgifter og inntekter etter art

Utgiftsart	2011	2012	2013	2014
<i>Driftsutgifter:</i>				
Lønnsutgifter	29 562	32 824	35 512	37 269
Varer og tjenester	70 890	67 419	82 885	74 729
Sum driftsutgifter	100 452	100 243	118 397	111 998
<i>Investeringsutgifter:</i>				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	251	0	0	6 927
Sum utgifter til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	251	0	0	6 927
<i>Overføringer fra virksomheten:</i>				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Utbetalinger til andre virksomheter	568 515	538 487	508 593	509 700
Sum overføringer fra virksomheten	568 515	538 487	508 593	509 700
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	23	2	0	20
Sum finansielle aktiviteter	23	2	0	20
Sum utgifter	669 241	638 732	626 990	628 645

Tabell 11.1 Utgifter og inntekter etter art

Utgiftsart	2011	2012	2013	2014
Inntektsart				
<i>Driftsinntekter:</i>				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	0	0	0	0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	280	44	0	0
Andre driftsinntekter	69 150	131	55 991	44 263
Sum driftsinntekter	69 430	175	55 991	44 263
<i>Inntekter fra investeringer:</i>				
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Sum investeringsinntekter	0	0	0	0
<i>Overføringer til virksomheten:</i>				
Inntekter fra statlige bevilgninger	606 820	602 440	568 600	568 000
Andre innbetalinger	0	40 116	241	11 857
Sum overføringer til virksomheten	606 820	642 556	568 841	579 857
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger (f.eks. innbetaling av rente)	0	0	0	0
Sum finansielle aktiviteter	0	0	0	0
Sum inntekter	676 250	642 731	624 832	624 120
Netto endring i kontantbeholdning	7 009	3 999	-2 158	-4 525

Tabell 11.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	2011	2012	2013	2014
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:</i>				
Bevilgninger fra fagdepartementet	606 819	602 440	568 600	568 000
Bevilgninger fra andre departement	7 394	11 500	10 541	11 857
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	614 213	613 940	579 141	579 857
<i>Offentlige og private bidrag:</i>				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0

Tabell 11.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	2011	2012	2013	2014
Bidrag fra private	0	0	0	0
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	10 068	9 541	9 813	11 200
Sum bidrag	10 068	9 541	9 813	11 200
<i>Oppdragsinntekter m.v.:</i>				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	500	615	377	527
Andre inntekter og tidsavgrensninger	51 469	18 635	35 501	32 536
Sum oppdragsinntekter m.v.	51 969	19 250	35 878	33 063
Sum inntekter	676 250	642 731	624 832	624 120

Kommentarer til tabell 11.2

- Bidrag fra private er betaling fra Kongsberg Satellite Services AS (KSAT) i forbindelse med datarettigheter til Radarsat-programmet. Beløpet trekkes fra den statlige bevilgningen til programmet.
- Tilskudd fra internasjonale organisasjoner er overføring fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space Center AS. Beløpet knytter seg

til Frankrikes, Tysklands og Sveits' del av programmet.

- Andre inntekter og tidsavgrensninger er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med NASA og ESA om å levere tjenester til NPP-programmet og Hinode-programmet, og kommunikasjonstjenester til NASA og NOAA via fibersambandet til Svalbard. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter. Eventuelle forskjeller skyldes valutaeffekt.

Tabell 11.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

Balansedag 31. desember	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	Endring fra 2012 til 2013
<i>Kontantbeholdning:</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	53 144	57 142	54 985	-2 157
Beholdning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	53 144	57 142	54 985	-2 157
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>				
Feriepenger m.v.	3 685	2 651	2 882	231
Skattetrekk og offentlige avgifter	2 362	3 067	3 066	-1
Gjeld til leverandører	-4	1 412	9 716	8 304
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	-2 835	0	0	0

Tabell 11.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

Balansedag 31. desember	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	Endring fra 2012 til 2013
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	3 208	7 130	15 664	8 534
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår:</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	7 409	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	18 471	37 470	40 038	2 568
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	4 807	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	775	-4 038	-10 312	-6 274
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	31 462	33 432	29 726	-3 706
<i>Andre avsetninger:</i>				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	0	0	0	0
Fri virksomhetskapi tal	18 473	16 580	9 595	-6 985
Sum andre avsetninger	18 473	16 580	9 595	-6 985
<i>Langsiktig gjeld (netto):</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig gjeld	0	0	0	0
Sum langsiktig gjeld	0	0	0	0
Sum netto gjeld og forpliktelser	53 143	57 142	54 985	-2 157

Kommentarer til tabell 11.3

- Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet dreier seg om valutaeffekt som justeres i påfølgende budsjettår.
- Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepar-

tementet er prosjekter som finansieres over nasjonale følgeprogrammer som ennå ikke er utbetalt.

- Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål er midler til medfinansiering av følgeprogrammer fra andre organisasjoner, hvor midlene ikke er satt i ansvar.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2014–2015) om statsbudsjettet for år 2015 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2014–2015) statsbudsjettet for budsjettåret 2015 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540, 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629, 5650 og 5656

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Forvaltning og rammebetingelser				
900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Driftsutgifter	335 913 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	44 088 000	
	30	Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>	19 200 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	33 800 000	
	71	Miljøtiltak Raufoss	1 200 000	
	72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 700 000	
	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	25 600 000	
	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	2 100 000	
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	12 600 000	
	76	Tilskudd til Standard Norge	30 700 000	
	77	Tilskudd til sjømat- og rekrutterings-tiltak, <i>kan overføres</i>	10 700 000	
	78	Tilskudd til Akvariet i Bergen	4 000 000	523 601 000
902	Justervesenet			
	01	Driftsutgifter	117 800 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	2 400 000	120 200 000
903	Norsk akkreditering			
	01	Driftsutgifter	38 300 000	38 300 000
904	Brønnøysundregistrene			
	01	Driftsutgifter	293 300 000	
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	197 500 000	490 800 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Driftsutgifter		178 500 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		69 500 000	248 000 000
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Driftsutgifter		29 300 000	
	30 Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>		6 500 000	
	31 Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>		14 100 000	49 900 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>		1 802 000 000	1 802 000 000
910	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Driftsutgifter		347 300 000	347 300 000
911	Konkurransetilsynet			
	01 Driftsutgifter		91 700 000	
	23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser		10 000 000	101 700 000
915	Regelråd for næringslivet			
	01 Driftsutgifter		7 000 000	7 000 000
917	Fiskeridirektoratet			
	01 Driftsutgifter		358 481 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		7 000 000	365 481 000
919	Diverse fiskeriformål			
	60 Tilskudd til kommuner		540 000 000	
	71 Tilskudd til velferdsstasjoner, <i>kan overføres</i>		2 100 000	
	72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere		7 200 000	
	74 Erstatninger, <i>kan overføres</i>		2 100 000	
	75 Tilskudd til næringstiltak i fiskerierne, <i>kan overføres</i>		26 200 000	
	79 Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>		1 000 000	578 600 000
	Sum Forvaltning og rammebetingelser			4 672 882 000
	Forskning og innovasjon			
920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd til forskning		2 047 800 000	2 047 800 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
922	Romvirksomhet			
	50	Norsk Romsenter	59 900 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	186 000 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet	349 600 000	
	72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	24 200 000	
	73	EUs romprogrammer	224 400 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	13 100 000	857 200 000
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70	Tilskudd	47 450 000	47 450 000
925	Havforskningsinstituttet			
	01	Driftsutgifter	376 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	327 300 000	703 600 000
926	Forskningsfartøy			
	01	Driftsutgifter	133 700 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	78 800 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	401 300 000	613 800 000
927	NIFES			
	01	Driftsutgifter	85 400 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	80 200 000	165 600 000
928	Annen marin forskning og utvikling			
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	151 000 000	
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	53 400 000	
	72	Tilskudd til Nofima	97 500 000	301 900 000
930	Norsk design- og arkitektursenter			
	70	Tilskudd	73 900 000	73 900 000
935	Patentstyret			
	01	Driftsutgifter	233 400 000	233 400 000
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01	Driftsutgifter	5 900 000	5 900 000
		Sum forskning og innovasjon		5 050 550 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Markedsadgang og eksport				
940	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		13 300 000	13 300 000
	Sum Markedsadgang og eksport			13 300 000
Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter		23 800 000	23 800 000
953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd		19 000 000	19 000 000
	Sum Statlig eierskap			42 800 000
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond		345 100 000	
	70 Basiskostnader		165 400 000	
	71 Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>		89 000 000	
	72 Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>		291 100 000	
	74 Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>		455 200 000	
	76 Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>		230 000 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distrikts- rettede såkornfond		4 300 000	
	90 Lån fra statskassen til utlåns- virksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>		41 100 000 000	42 680 100 000
2426	Siva SF			
	70 Tilskudd		46 000 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		165 000 000	211 000 000
2429	Eksportkreditt Norge AS			
	70 Tilskudd		107 000 000	
	71 Viderefakturerte utgifter		200 000	
	90 Utlån		20 000 000 000	20 107 200 000
	Sum Statsbankene			62 998 300 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Statens forretningsdrift				
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter	-160 000 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	160 000 000		
	Sum Statens forretningsdrift			
Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70 Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		90 000 000	90 000 000
	Sum Arbeidsliv			90 000 000
Sum departementets utgifter			72 867 832 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter		230 000	
	02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter		100 000	330 000
3902	Justervesenet			
	01 Gebyrinntekter		69 750 000	
	03 Inntekter fra salg av tjenester		14 500 000	
	04 Oppdragsinntekter		2 500 000	86 750 000
3903	Norsk akkreditering			
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter		33 900 000	33 900 000
3904	Brønnøysundregistrene			
	01 Gebyrinntekter		525 000 000	
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter		29 350 000	
	03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen		88 400 000	642 750 000
3905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Oppdragsinntekter		27 800 000	
	02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter		47 200 000	75 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer		100 000	
	02 Behandlingsgebyrer		700 000	800 000
3910	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR		157 300 000	
	02 Maritime personellsertifikater		12 700 000	
	03 Diverse inntekter		3 600 000	
	04 Gebyrer for skip i NIS		40 500 000	
	05 Overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt		4 700 000	218 800 000
3911	Konkurransetilsynet			
	01 Klagegebyr		2 000 000	
	02 Lovbruddsgebyr		100 000	2 100 000
3917	Fiskeridirektoratet			
	01 Refusjoner og diverse inntekter		100 000	
	05 Saksbehandlingsgebyr		17 700 000	
	06 Forvaltningssanksjoner		1 000 000	
	13 Inntekter vederlag oppdrettskonsepsjoner		1 080 000 000	
	22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning		4 200 000	1 103 000 000
3925	Havforskningsinstituttet			
	03 Oppdragsinntekter		335 700 000	335 700 000
3926	Forskningsfartøy			
	01 Oppdragsinntekter		78 900 000	78 900 000
3927	NIFES			
	01 Oppdragsinntekter		84 000 000	84 000 000
3928	Annen marin forskning og utvikling			
	90 Tilbakebetaling lån fra Nofima		4 300 000	4 300 000
3935	Patentstyret			
	01 Inntekter av informasjonstjenester		7 500 000	
	02 Inntekter knyttet til NPI		5 300 000	
	03 Gebyrer immaterielle rettigheter		42 200 000	55 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3936	Klagememnda for industrielle rettigheter			
	01 Gebyrer		500 000	500 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap			
	96 Salg av aksjer		25 000 000	25 000 000
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning			
	70 Garantiprovisjon, Statkraft SF		2 100 000	
	71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA		9 000 000	11 100 000
5325	Innovasjon Norge			
	50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning		5 000 000	
	53 Tilbakeføring av tapsfondsmidler garantiordning fiskesalgslag		70 000 000	
	70 Låneprovisjoner		65 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	40 900 000 000		
	91 Tilbakeført kapital, såkornfond		10 000 000	41 050 000 000
5326	Siva SF			
	70 Låne- og garantiprovisjoner		7 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer		165 000 000	172 000 000
5329	Eksportkreditt Norge AS			
	70 Gebyrer m.m.		60 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	11 900 000 000		11 960 000 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt			
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning		5 100 000	
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland		4 400 000	9 500 000
	Sum Ordinære inntekter			55 949 430 000
	Skatter og avgifter			
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet			
	71 Avgifter immaterielle rettigheter		150 000 000	
	72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur		30 655 000	
	73 Årsavgift Merkeregisteret		9 550 000	
	74 Fiskeriforskningsavgift		151 000 000	341 205 000
	Sum Skatter og avgifter			341 205 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Renter og utbytte mv.				
5613	Renter fra Siva SF			
	80 Renter		27 500 000	27 500 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge			
	80 Renter på lån fra statskassen		300 000 000	
	81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen		5 000 000	
	86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa		500 000	305 500 000
5629	Renter fra eksportkredittordningen			
	80 Renter		1 640 000 000	1 640 000 000
5650	Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet			
	82 Renter på lån til Nofima AS		800 000	800 000
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning			
	85 Utbytte		14 988 700 000	14 988 700 000
	Sum Renter og utbytte mv.			16 962 500 000
	Sum departementets inntekter			73 253 135 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 21	kap. 3900 post 02
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 911 post 23	kap. 3911 post 01
kap. 917 post 21	kap. 3917 post 22
kap. 925 post 21	kap. 3925 post 03
kap. 926 post 21	kap. 3926 post 01
kap. 927 post 21	kap. 3927 post 01
kap. 928 post 21	kap. 5574 post 74
kap. 935 post 01	kap. 3935 postene 01, 02 og 03

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen på kap. 919, post 60 med 50 pst. av merinntekt under kap. 3917, post 13.

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under byggelånsgarantiordningen overstiger

innstående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – bygge-lånsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss for miljøtiltak, innenfor gitt garantiramme på 124 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige

- aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer, for å opprettholde statens eierandel gjennom deltakelse i egenkapitalutvidelser i henholdsvis Yara International ASA og Kongsberg Gruppen ASA. Fullmakten er begrenset til emisjoner på inntil 10 prosent av aksjekapitalen og hvor verdien av statens andel av emisjonen ikke overstiger 3 mrd. kroner.
 4. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS, post 90 Utlån, til utbetaling av lån under den statlige eksportkredittdordningen, men slik at utlån i 2015 ikke overstiger 50 mrd. kroner.
 5. overskride bevilgningen under kap. 925, post 21, kap. 926, post 21 og kap. 927, post 21 i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene i 2016 under henholdsvis kap. 3925, post 03, kap. 3926, post 01 og kap. 3927, post 01. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2016 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle

ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.

V

Fullmakt til å utgifts- og inntektsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. utgifts-/inntektsføre ut-/innbetalinger knyttet til garantiansvar overfor Eksportfinans ASA uten bevilgning, under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 70 Utbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, og kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner.
2. utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning valutakurstap og valutakursgevinst i eksportkredittdordningen under henholdsvis kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS, post 89 Valutatap og kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS, post 89 Valutagevinst.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og

gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	100 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 98,43 mill. euro i tillegg til eksisterende bevilgning, for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 137,6 mill. euro.

VII

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning

under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

2. foreta bestillinger ut over gitt bevilgning under kap. 904 Brønnøysundregistrene, post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, men slik at ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 50 mill. kroner.

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 123 mill. kroner.
2. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 145 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirkomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt.
3. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overskrider sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond. Garantivirkomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet.
4. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 5 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt.
5. gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirkomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

X

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 500 mill. kroner.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner.
3. gi Eksportkreditt Norge AS fullmakt til å gi tilsagn om lån i tråd med selskapets og eksportkredittordningens formål uten en øvre ramme.

XI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.

Andre fullmakter

XII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan bortfeste hjemfalte gruveieendommer til museale formål vederlagsfritt.

XIII

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan gi Garantiinstituttet for eksportkreditt anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

XIV

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan:

1. redusere eierskapet i Ambita AS helt eller delvis.
2. redusere eierskapet i Cermaq ASA helt eller delvis.

3. redusere eierskapet i Entra Holding ASA helt eller delvis.
4. redusere eierskapet i Flytoget AS helt eller delvis.
5. redusere eierskapet i Mesta AS helt eller delvis.
6. redusere eierskapet i SAS AB helt eller delvis.
7. redusere eierskapet i Kongsberg Gruppen ASA ned mot 34 prosent.
8. redusere eierskapet i Telenor ASA ned mot 34 prosent.

XV

Forslag om endret kategorisering i statens kapitalregnskap

Stortinget samtykker i at aksjekapital og øvrig kapitalinnskudd i GIEK Kredittforsikring AS som i kapitalregnskapet for 2014 er aktivert under kontogruppe 68 Fast kapital i forvaltningsbedrifter med 136 926 045,28 kroner, fra 2015 flyttes til kontogruppe 62 Verdipapirer.

Vedlegg 1**Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner,
jf. kap 900, post 70**

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det enkelte medlemslands bidrag fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje). I tillegg foreslås det å støtte særskilte IMO-bistandsprosjekter innen sjøsikkerhet, miljø og security med inntil 1 mill. kroner.

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – *European Maritime Safety Agency*) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge er medlem i EMSA med bakgrunn i EØS-avtalen. Medlemskapet sikrer deltakelse i EUs lov- og regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å fremme skip med høy kvalitet. Databasen startet år 2000 og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra ca. 45 ulike offentlige myndigheter og bransjeorganisasjoner, inklusiv 8 av 10 samarbeidsområder for havnestatskontroll. Nedlasting av data fra EQUASIS på PC og mobil-app har stadig økt, som viser at databasen får stadig økende betydning for næringen, bl.a. ved valg av skip og beregning av kostnader for tjenester.

Paris MoU (*Paris Memorandum of Understanding on Port State Control*) er et regime for risiko-basert havnestatskontroll hvor alle skip som anløper Europa, skal kontrolleres i havn ved første anløp. Paris MoU er en tilslutning av EUs 28 medlemsstater, Canada, Russland, Island og Norge. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på euro-

peiske havner. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Basert på data fra kontrollene utarbeider Paris MoU en «kvalitetsstatistikk». For 2013 ble Norge rangert som nummer 2 blant medlemslandene i Paris MoU.

En rekke asiatiske land har inngått en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet mot skip i Asia, «*Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia*», ReCaap. Informasjonssenteret for ReCaap er lokalisert i Singapore og finansieres med frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom sitt bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten. Det legges til grunn at et frivillig årlig norsk bidrag til informasjonssenteret for ReCaap skal dekket av bevilgningen under posten.

Norsk senter for nærskipfart (SPC-Norway) ble opprettet i 2003 etter anmodning fra Europakommisjonen og er en del av et nettverk av tilsvarende sentre i de europeiske landene. Senteret har fram til og med 2013 vært finansiert med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Samferdselsdepartementet og næringen. Hovedmålet for senteret er å arbeide for å stimulere til overføring av transport fra vei til sjø. SPC-Norways aktivitet ble evaluert i 2012. Sentrale funn er at senteret gir et viktig bidrag til å øke kunnskap om sjøtransportens muligheter blant vareeiere og at den aktiviteten næringen selv legger inn i sentret, spiller betydelig rolle for aktiviteten. Evalueringen anbefaler at Short Sea Promotion Center Norway videreføres med et offentlig tilskudd som grunnfinansiering. For 2015 foreslås å opprettholde statlig tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet Maritimt Forum er engasjert som vertskap for SPC-Norway i tidsrommet 2013–2017. Det forutsettes minimum 50 pst. finansiering fra næringen.

Norge har vært tilsluttet avtalen om *Ispat-ruljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav siden opprettelsen i 1956. Tjenesten utføres av den ameri-

kanske kystvakten og har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i dette havområdet. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. USA har ikke sendt ut refusjonskrav til deltakerlandene på mange år. Det budsjetteres derfor ikke med kontingentmidler til tjenesten for 2015, men tas forbehold om at det kan bli nødvendig å komme tilbake til bevilgningsbehovet når eller hvis refusjonskravene fra USA kommer.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Tilskuddet til den norske medlemskontingenten i Det internasjonale utstillingsbyrå forutsettes økt noe i tråd med vedtak fra organisasjonens generalforsamling. I tillegg foreslås tilskuddet til *Det norske Handelskammerforbund* opprettholdt. Gjennom sitt medlemskap i Eurochambers skaffer forbundet sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel etc. i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink og for nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssituasjonen, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i Det nordøstlige Atlanterhavet, og arbeidet omfatter bl.a. oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de seinere år fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskerierorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den sørøstatlantiske fiskerierorganisasjon (SEAFO) har ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i internasjonalt farvann i Det sørøstlige Atlanterhav og omfatter både vandrende og stasjonære bestander. SEAFO er den første regionale fiskerierorganisasjonen som ble etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. Norge har ingen pågående fiskeriaktivitet i området, men har interesse av regelverksutviklingen og utviklingsdimensjonen.

Den internasjonale hvalfangstkommissjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommissjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse i ICCAT er å bidra til en forvaltning som sikrer gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i Det østlige Atlanterhav. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Organisasjonen *EUROFISH* skal gi bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land. Oppgavene omfatter bl.a. innsamling av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, utredninger og publikasjoner.

Vedlegg 2

Innovasjon Norge – rapportering på ordninger uten årlige bevilgninger

Så Kornfond

Gjennom flere runder er det opprettet statlig finansierte såkornfond. Senest i revidert nasjonalbudsjett 2012 ble det bevilget midler til statlig deltakelse i to nye, landsdekkende såkornfond. Felles for såkornfondene er at de skal bidra til framveksten av flere innovative vekstbedrifter, ved å investere i bedrifter i tidlig fase.

Fond opprettet i 1997 og 2000

I 1997 ble det opprettet et landsdekkende såkornfond (START-fondet) og fire regionale fond som dekket henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et fond for indre Østlandet som gikk konkurs i 2007. Fondet for Vestlandet, SåkorninVest I AS, ble avvirket høsten 2011, jf. omtale i Prop. 111 S (2011–2012) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2012.

Kommitert kapital under ordningen var 776 mill. kroner, hvorav 50 pst. i ansvarlig lån fra staten (388 mill. kroner). Lånene til de gjenværende fondene forfalt 31. desember 2013, og fondene er nå avvirket. Både private investorer og staten gikk på betydelige tap, og oppgjøret for lånene til fondene ble gjort i revidert nasjonalbudsjett for 2014.

Distriktsrettede fond opprettet i 2003 og 2004

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i næringssvake områder en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse. Kommitert kapital under ordningen var 1 mrd. kroner, hvorav 643 mill. kroner var i form av lån fra staten. Ordningen skiller seg vesentlig fra de øvrige såkornfondordningene ved at dette innebærer at fondene kan investere i de fleste små- og mellomstore bedrifter.

Det er opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to i Namsos. De distriktsrettede såkorn-

fondene har tilgjengelig kapital til et fåtall nyinvesteringer. Den resterende kapitalen i fondene er reservert for oppfølgingsinvesteringer i allerede investerte selskaper. For de distriktsrettede fondene var det ved utgangen av 2013 ikke gjort tapsavsetninger ut over tapsfond på hovedstol, men Innovasjon Norge har gjort tapsavsetninger for 23,1 mill. kroner på renter.

Landsdekkende fond opprettet i 2005

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak. Kommitert kapital under ordningen var 1,3 mrd. kroner, hvorav om lag 50 pst. i ansvarlig lån fra staten. Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Fondene er operative, men i hovedsak lukket for nye investeringer.

For de landsdekkende fondene var det ved utgangen av 2013 gjort en tapsavsetning ut over tapsfond på hovedstol på 500 000 kroner, i tillegg til tapsavsetninger for 25 mill. kroner på renter. To av fondene har tidligere forskuddsinnbetalt til sammen om lag 52 mill. kroner av hovedstol på statens lån. Dette har redusert statens eksponering i fondene.

Både de landsdekkende og de distriktsrettede fondene har i tillegg til den kapitalen som er skutt direkte inn i hvert enkelt fond, bidratt til å utløse privat kapital i form av egenkapital og lån. Det har også vært et nært samspill mellom ordningene og øvrige deler av virkemiddelapparatet.

Landsdekkende fond opprettet i 2014

I revidert nasjonalbudsjett 2012 ble det bevilget midler til statlig deltakelse i to nye landsdekkende fond. Fondene skal investere i såkorn- og oppstartsfasene, med mulighet for at investerte midler også kan brukes til internasjonaliserings- og omstillingsprosesser i bedriftene. Det er kommitert 1 mrd. kroner til fondene, hvorav 500 mill.

kroner tilføres fra staten som egenkapital. Etter at støtteelementet er trukket fra, vil staten sitte igjen med 42,5 pst. eierskap i fondene.

Fondene er lokalisert i Trondheim og Oslo og vil fokusere på olje, gass og IKT. Det ventes at fondene vil gjøre sine første investeringer i 2014.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene. Formålet med investeringsfondene og Tilskuddsfond for Nordvest-Russland er å bidra til å fremme næringsutvikling og styrke norske bedrifters konkurransevne og verdiskaping gjennom deltakelse i kommersielle investeringsprosjekter med statlig investeringskapital. Investeringsfond for Nordvest-Russland og Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland dekker fylkene Murmansk og Arkhangelsk, det autonome området Nenets og republikken Karelen, mens Investeringsfond for Øst-Europa omfatter Russland, Hviterussland, Ukraina og de østeuropeiske statene som ikke er medlemmer av EU. Russland er det viktigste landet i virkeområdet for investeringsfondene og står for mer enn halvparten av foretatte investeringer og ca. halvparten av antall henvendelser og søknader. Det negative resultatet for fondene i 2013, til sammen 6,88 mill. kroner, skyldes for Nordvest-Russlandfondets del avsetninger på aksjer og lån knyttet til to engasjementer, og for Øst-Europafondets del mindre aksjeutbytter enn i 2012. Resultatet er også preget av lave renteinntekter på fondskapitalinnskuddene i Norges Bank.

Investeringsfond for Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Åtte investeringsprosjekter er aktive. Innovasjon Norge mottok i 2013 seks søk-

nader, tre færre enn året før. Det ble ikke tatt beslutning om investeringer i 2013, men to ansvarlige lån er besluttet og utbetalt til en tidligere investering, på i alt 1 mill. kroner. Totalt utbetalt beløp i fondets levetid er 58,19 mill. kroner. Netto tilsagn pr. 31. desember 2013 utgjorde 16,70 mill. kroner. Årsresultatet for fondet var på minus 5,401 mill. kroner.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med en engangsbevilgning på 30 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til å støtte utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av nærings samarbeidet med Nordvest-Russland. Det ble i 2013 gitt tilsagn om støtte til to prosjekter med 100 000 kroner hver. Siden opprettelsen av fondet har det blitt gitt 114 tilsagn. Bedrifter i Sør-Varanger kommune har mottatt støtte til 18 forprosjekter på i alt 5,4 mill. kroner. Per 31. desember 2013 utgjorde disponible midler i fondet 7,06 mill. kroner.

Investeringsfond for Øst-Europa

Fondet ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble i 2000 tilført ytterligere 50 mill. kroner, slik at investeringsmidlene totalt utgjør 120 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok 31 søknader i 2013, mot 21 året før. Det ble foretatt to investeringsbeslutninger i 2013 og gitt et ansvarlig lån. Til sammen utgjorde dette 10,386 mill. kroner. Det er samlet foretatt 22 investeringer i fondets løpetid. Sju av engasjementene er solgt og tre er konkurs, slik at det gjenstår tolv aktive investeringer. Samlet utbetalt investeringsbeløp er 97,42 mill. kroner. Årsresultatet for fondet i 2013 var negativt med 1,386 mill. kroner.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS – 10/2014

